Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

Ч. 7. ЛЬВІВ, ДНЯ 1. КВІТНЯ 1927. РІЧНИК XIII.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРҐАН КРАЄВОГО ТОВАРИСТВА ГОСПОДАРСЬКОГО „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“.

Виходить 1. і 15. кождого місяця.

ПЕРЕДПЛАТА:

За квартал . . . . . 3·50 зол.
„ півроку . . . . . 7·— „
„ цілий рік . . . . . 14·— „

Передплату належить надсилати на адресу: „Сільський Господар“, Львів, вул. Зіморовича ч. 20.

ОГОЛОШЕННЯ:

Ціла сторінка одноразово . 180 зол.
Половина сторінки . . . . . 100 „
Чверть сторінки . . . . . 60 „
Одна осьма сторінки . . . . 35 „

За першу сторінку числиться о 50% дороще.

L W Ó W Czarneckiego 24.
Бібліотека Наук.Тов.ім.Шевченка

ORIGINAL * MELICHAR

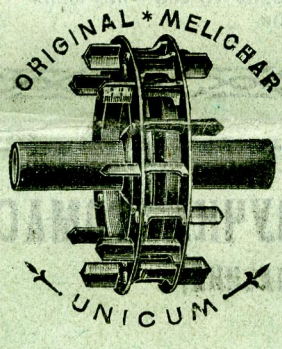

UNICUM

Чеськословацька Акційна Спілка
Злучені фабрики рільничих машин

Фр. Меліхар-Умрат і Спілка,

БРАНДИС н/Л.

Філія ЛЬВІВ, вул. Городецька ч. 61.

Найбільші в Европі фабрики сіялок.

Сіялки рядові, патент **„UNICUM“.** — Сіялки комбіновані, патент **„IMPERATOR“.** — Сіялки до штучних навозів **„WESTFALIA“.** — Сіялки до бураків звичайні і комбіновані до сівби купкової (Dibbel) і сівби повної. Сіялки рядові трибові, патент **„PATRIA“.** — Сіялки селянські, легкі і дешеві, патент **„PATRIA-MIGNON“.** Копачки до картофель, патент **„MELICHAR-HAJEK“.** — Жнивярки патент **„GRATIA“.** Косярки патент **GLORIA.**

КРІМ СЬОГО:

Бехера оригінальні знаряди до орки, культиватори, борони тарелев, плянети ручні і кінні. Австрійські трієри марки **„PHÖNIX“,** чеські січкарні системи **Bentall'a,** бурачарки, шрутівники з вальцями або каменями, кружлівки до молока **„LIBELLA“** і т. п.

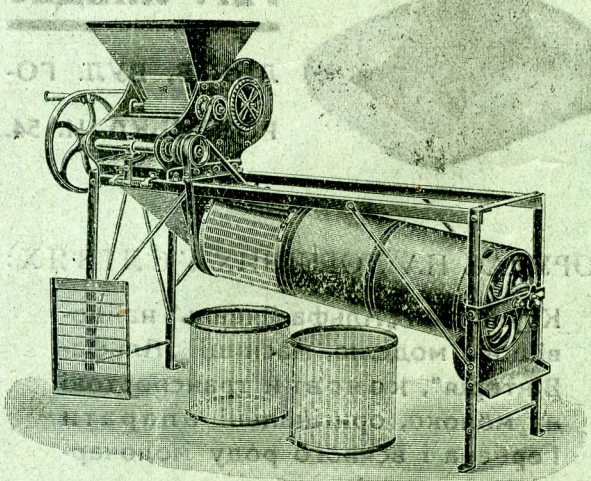

Свій до свого і по своє!

ОДИНОКА УКРАЇНСЬКА ВІДЛИВАРНЯ ДЗВОНІВ

Михайла БРИЛИНСЬКОГО

Львів — Замарстинів, вул. св. Михайла ч. 14.

(ВЛАСНИЙ ДІМ.)

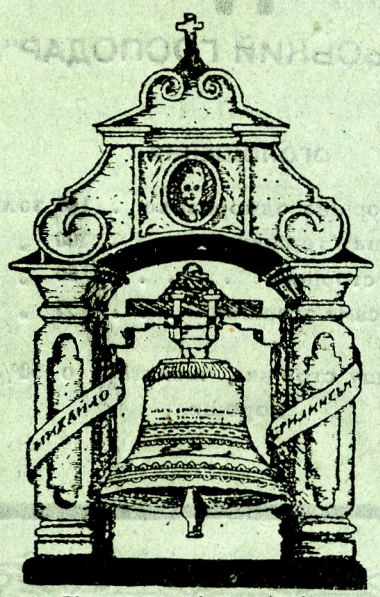

Поручає Впр. Духовенству, Церковним Брацтвам і Комітетам **дзвони** з найлучшого металю о чистім звучнім голосі, під гарантією чистої гармонії як також і витревалости. Достарчає **дзвони** довільної величини як поодиноко так і гуртом. На складі находиться значна кількість готових дзвонів на всяку вагу і тони. Солідність фірми потверджують численні похвальні листи і признання П. Т. Відборців.

Купує старі, розбиті дзвони і на жадання переливає на нові.

Відливає артистичні відливи, як бронзівничі, будівельні, машинові, плоскорізьби, фігури і т. п.

КРАЄВЕ ТОВАРИСТВО ГОСПОДАРСЬКЕ

„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“

У ЛЬВОВІ, ВУЛИЦЯ ЗІМОРОВИЧА Ч. 20.

МАЄ НА СКЛАДІ І ВИСИЛАЄ ЗА ПОПЕРЕДНІМ ОДЕРЖАННЯМ НАЛЕЖИТОСТИ ОТСІ СВОЇ ГОСПОДАРСЬКІ ВИДАННЯ:

		зол.
Григорій Герман:	Годівля гусей, качок, пантарок, павів, фазанів і лебедів.	3·—
„ „	Годівля курей	3·—
о. Й. Раковський:	Годівля рогатої худоби Ч. II.	3·—
М. Творидло:	Годівля безрог	3·—
Ол. Мельник:	Як годувати худобу дешево а добре	2·—
В. Кучера:	Управа садовини	2·25
„	Виріб вин овочевих	2·—
Г. Цеєб:	Управа пашних ростин	2·25
Д-р Г. Величко:	Управа пашних бураків . .	0·60
„	Сумішка конюшин з травами	0·60
Інж. Евген Нагірний:	Взірцеві стайні і гноївні	2·—
Інж. Ол. Лушпинський:	Відбудова знищених сіл ч. II. (Проєкти селянських хат і селянських будинків) .	5·—
„	Відбудова знищених сіл ч. III. (Проєкти приходств і читал.)	5·—
Ю. Павликовський:	Під прапором самопомочи	1·50
„	Не ридайте, а добувайте .	0·20
В. Королів-Старий:	Як вибірати коня . . .	0·50
К. Михайлюк:	Плекання телят	0·50
В. Білинський:	Ветеринарна гігієна і поучення для оглядачів худоби	2·—

ПРЕДСТАВНИЦТВО КРУЖЛІВОК

З ФАБРИКИ

„АЛЬФА-ЛЯВАЛЬ“

ГЕР. ЛЯНДЕС

ЛЬВІВ, ВУЛ. ГОРОДЕЦЬКА Ч. 54.

ПОРУЧАЄ НА ДОГІДНИХ УСЛІВЯХ:

Кружлівки „Альфа-Ляваль“ найновіщого моделю, масниці „Альфа-Вікторія“, коновки транспортові на молоко, оригінальні апарати Гербера і всякого роду молочарські машини і прибори. — — —

ЖУЖЛЕВА МУЧКА ТОМАСА

(ТОМАСИНА)

Є ПІД ВЕСНЯНІ ЗАСІВИ НА КОЖДУ ПОЧВУ І В КОЖДІЙ ПОРІ НАЙЛІПШИМ І НАЙДЕШЕВШИМ ФОСФОРОВИМ

:::::::::: НАВОЗОМ. ::::::::::

ФОСФОРОВИЙ КВАС ТЕПЕРІШНЬОЇ ТОМАСИНИ ДІЛАЄ НЕГАЙНО!

ВКАЗІВКИ І ЦІННИКИ ДОСТАВЛЯЄ ФІРМА:

ЙОСИФ КАРАХ

Львів, вул. Костюшка ч. 18.

Як уживати „Азоформу“ до нащіплення ним насіння.

Пушку запечатану треба тримати в сухім і теплім місці чи то в хаті чи в сухій пивниці. Не тримати її ані на морозі ані на сонці. Можна її отворити перед самим ужиттям. День перед сіянням з вечера, в тіни наляти до чистої посудини перевареної чистої зимної води в поданій нище кількости. Води треба давати після поданої таблички і її виміряти літрою. До виміреної води треба додати на 1 літру 1 малу ложочку (від чаю) цукру і добре вимішати. До цеї засолодженої води висипати всьо з пушки і знову добре вимішати. З цих домішок одержимо теч або сироповату масу. Посудину треба накрити і лишити всьо в теплім місці, де булаби хатна теплота.

Рід рослини	Ціна 1 пушки азоформу		Кількість насіння	Величина поля в гект. (ha)	1 пушку азоформу треба змішати	
	зл.	гр.	kg		з водою в літрах	з кільк. цукру
Пшениця	14	—	150	1	2	2 ложочки
Жито	14	—	150	1	2	2 „
Ячмінь	14	—	150	1	2	2 „
Овес	14	—	150	1	2	2 „
Сошевиця	8	—	50	1	3/4	1 „
Вика	8	—	20	1	1/4	1/2 „
Кукуруза	14	—	120	1	1 1/4	1/2 „
Цукр. бурак	14	—	30	1	1/2	1/2 „
Пашний бурак	14	—	25	1	1/2	1/2 „
Конюшина	12	—	15	1	1/4	1/3 „
Горох	8	—	50	1	3/4	1 „
Бараболя	14	—	2000	1	50	1/2 kg

Рано перед сійбою вимішати деревляною лопатою розчину. На землі в тіни в продуві розстелити на верета́х сухе насіння призначене до висіву. Насіння висипати в купах 100—200 кг., пілляти розчином і мішати так довго, аж плин дістанеться до кождого зерна. Опісля купи збіжжа зсунути в одну і мішати доти, доки не висохне. Після цего способу точно треба поступати і так до суха перемішане збіжжа можна сіяти на полі. Перед самим сіянням треба ще рано поле заволочити — зрушити легкими боронами. По висіянню, коли заходить потреба, заволочити ще раз посівними боронами а опісля завалкувати. Це при посіві сівалкою. По ручнім посіві заволочити так, аби не було на верха зерна а опісля привалкувати.

Найліпше сіяти вчасно з рана або пізніще після полудня, а зглядно в кождій порі дня, крім полудня, щоби уникнути лучів сонця, які шкодять діланню азофоровим бактеріям.

Насіння можна байцувати тільки перед ужиттям азоформу в заправі.

При ужиттю байци „формаліни“ можна азоформувати аж тоді, як формаліна випарує а насіння належито висохне.

При байцуванню „Успулюн-ом“ треба перед азоформуванням два рази переполокати і то иншою окремо водою, розпростерте насіння мусить належно висохнути, аж доперва потім можна азоформувати.

Кромі сього можна нащіплювати поодинокі ґатунки городовини, як морква, петрушка, каляфіори, каляpепа, помідори, цебуля, чосник, салата, редьковця, ріпа і т. п., уживаючи до цього спеціяльної щіплянки, якої одна пушка коштує 15 зол. і вистарчає на 100 арів площі. До заправи дається 15 літрів води і 1/4 kg цукру.

Розсаду нащіплюється в цей спосіб, що занурюється її до заправи і мокру садиться в землю.

Ч. 7. ЛЬВІВ, ДНЯ 1. КВІТНЯ 1927. РІЧНИК XIII.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРҐАН КРАЄВОГО ТОВАРИСТВА ГОСПОДАРСЬКОГО „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР".

Виходить 1. і 15. кождого місяця.

ПЕРЕДПЛАТА:

За квартал . . . . . 3·50 зол.
„ півроку . . . . . 7·— „
„ цілий рік . . . . . 14·— „

Передплату належить надсилати на адресу: „Сільський Господар", Львів, вул. Зіморовича ч. 20.

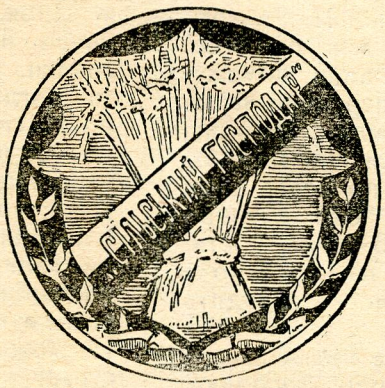

ОГОЛОШЕННЯ:

Ціла сторінка одноразово . 180 зол.
Половина сторінки . . . . 100 „
Чверть сторінки . . . . . 60 „
Одна осьма сторінки . . . . 35 „

За першу сторінку числиться о 50% дороще.

Не нарікання, але спільна праця веде до кращого.

Де не повернутися чути нарікання, що мовляв тяжко жити. Головно можна це почути на селі при кождій нагоді. Воно правда, що наші господарі поносять за великі тягарі відносно до свого господарства. Землі мало, податки і всякі данини високі, життєві вимоги села в порівнанні з передвоєнними сильно зросли, а потягнути на ті всі видатки нема звідки. Якби на справу не дивитися, то і самим господарам треба в великій мірі приписати вину тих недомагань і нужди, яка розпаношилася на селі.

При добрій волі, сильній орґанізації і розумній господарці певно вдасться як не цілком усунути, то принайменше в дечому обмежити ті не відрадні обставини, які опановують наше господарське життя. Тому господарі мусять зацікавитися новим у нас способом господарення, мусять звернути увагу на нові здобутки рільничої культури і господарити так, щоби витягнути як найбільші користи з землі. Щоби це осягнути, мусять замінити працю людей і худоби, працею машиновою, і присвоїти собі всі здобутки науки. Уживаючи штучних гноїв, та рільничих машин, мусять взятися за ліпшу управу землі, сіяти добірне насіння, а також мусять присвятити більше праці і дбайливости годівлі домашних звірят. Машину тяжко прийдеться купити нині одному господареві, як також здобути грошей на більші вклади. Але славити Бога, маємо вже нині досить сильні кооперативи, котрі певно моглиби взятися за це діло.

Не менче важною справою є те, що требаби зірвати зі старими утертими від віків у нас традиціями відносно управи господарських рослин. Треба взятися за управу таких рослин, котрі дають більший дохід, що мають на ринку попит і добру ціну, як мак, фасоля, горох, кмін, ріпак, гірчиця, лічничі рослини і т. д. Чи варто згадані рослини плекати замість пшениці чи вівса, покаже нам олівець і папір. Значить, господар має думати, числити і калькулювати, вести точні записки про всі події в господарстві, з котрих певно вийде, що дає найбільший прибуток в господарстві: пшениця чи мак, сад, кінь чи корова і т. д.

Не малий вплив на дохід з господарства має і порядок на обійстю, та на полі. Возьмім для приміру господаря, котрий сам мусить шукати по подвірю за своїми знарядами. Віз серед подвіря, упряж частинно при возі в болоті, частинно порозтягали діти по обійстю, борони оперті о пліт, плуг заржавілий в кропиві. По такім зверхнім вигляді можна напевно сказати, що на такім господарстві добром не переливається. Там і на чоботи те вистарчає і переднівок довгий і екзекутор любить заглянути.

Хочу звернути увагу наших господарів на одну річ, яка відноситься до порядку в полі.

Можемо сипати не знати кілько штучних гноїв, замучувати коні до схочу оранням чи їздою нашими славними дорогами, а все буде страчений час і гроші, як не зробимо порядку коло свого поля.

Маю на думпі одне село в Сокальщині, яке моглоби бути наглядним прикладом, як не повинно виглядати в полі. А таких сіл в нас богато.

Село віддалене 7 км. від міста. Почва — прекрасний чорнозем, в малій кількости незвичайно родюча глинка. Терен мірно склонений до полудня, місцями горбоватий. Полуднева часть грунтів рівна, але з природним спадом. Удаються всі роди збіжжа, дуже добре дозріває кукуруза, одним словом природні услівя бездоганні, а однак з грунтів положених нище на полудні, від кількох літ селяне не мають майже жадного пожитку, головно тоді, як мокрий рік. Минулого року дійшло до того, що майже всі ті грунта лежали облогом, а засіяні дали марний збір. А що праці вложено там, кільки намучено худоби. А користи майже ніякої.

Причини далеко шукати не треба, сама кидається в очі.

На жаль мушу сказати, що це все діється завдяки недбалости господарів. Кождому ясно,

що як поле мокре, то його тяжко обробляти, а як і з бідою обробиш його, то рослина якщо зійде і буде рости, не зможе добре вивинутися і дати такого плоду як належить. Земля під рослиною повинна бути зрушена щоби до корінців мав доступ воздух, без котрого жадне єство не може жити. Коли є доволі воздуха, тоді розкладається гній, що находиться в землі, з якого рослини побирають поживу. Рівночасно множаться бактерії, що помагають розкладовим перемінам, дихаючи огрівають землю, виділюють двоокис вугля, через що земля такби сказати веде для себе своє життя, котре виходить на користь рослині, а в слід за тим і господареві. На мокрих полях, де замість воздуха в порах між поодинокими частинами землі находиться вода, обмежується приступ воздуха, розкладові переміни звільняються а то й устають цілком, земля є холодна, квасна, а вслід за тим припинюється ріст і видатність господарських рослин. Навіть по малім дощі то вода не стікає, а зістає на полі, доки частинно не всякне, а частинно не випарує. В таких обставинах, де вода довше затримується на полі шкода кождої праці, бо така земля належно не зародить а деколи не оплатить навіть труду.

Давніше, не так було. Та сама земля давала рік річно гарні врожаї. Але колишні господарі прокопали в відповідних місцях рови, в яких збирався надмір води. Довели навіть до того, що по більшому дощі вода відпливала ровами до ріки або до більшого каналу, що поміж селами вів десь аж до Бугу. Нині всі рови позасувані, позаорювані, а господарі місто збірати пшеницю, платять податки за обліг і озера.

Колись там на долинках було гарне сіно і суха дорога. Нині не то, що на долинках трясовиння, але місцями заїзджені управні поля до 100 метрів від дороги на просторі кількох гонів. Лише троха застанови, а можна прийти до того переконання, що воно дивно виглядає, коли чути нарікання, що тяжко жити, а заразом марнується це, що може принести неодному полекшу в біді.

Вогкі, підмоклі поля звичайно дренують, т. є у віддаленні 8—10 метр. копають вузькі рови, кладуть на дно дренажні рурки і засипають. Користь з того така, що злишна вода відпливає тими рурками, а земля має все подостатком воздуха. Як звичайно кожда праця так і дренаж вимагає деяких вкладів, які добре процентуються і на протязі кількох літ повертаються господареві зі збільшеним врожаєм. Але хто не має грошей на дренаж, а поле його не дуже заводнене, вистарчить викопати рови, щоби улегчити воді відплив.

Дехто з господарів розуміє, які втрати поносить задля недбальства своїх сусідів і цілої громади та старається всіми силами направити лихо. Тому викопує нові та поправляє давні рови, але це дуже мало помагає, бо при першому нагальному дощі рови заносяться намулом, а вода не маючи відпливу, розливається по поли, бо сусід—власник нищеположеного поля не зробив того самого. Це що правда знеохоч є. Але коли має бути успіх то до такої праці треба взятися цілою громадою. Тепер якраз час на те, щоби поправити всі рови, а де вимагає потреба, викопати нові. Для громади це не велика робота, а користи принесе багато. Роботи ті требаби виконувати пляново під одним проводом, „шельварком“ чи як громаді вигідніше, але розпочату роботу треба конче довести до кінця і солідно викінчити, бо не маємо аж так богато землі, щоби на місці, де колись як ліс шуміла пшениця, нині через нашу байдужість райкали жаби.

Інж. О. Охрим.

Господарка з початком квітня.

Дбайливий господар не пропустить найменшої нагоди, щоби чогось в господарці не зробити як то кажуть в свій час. Найдальше з початком квітня скородить пшеницю, пригноює та скородить сіножати, пасовиска, люцерну, конюшину і другі. При скородженню місцями вириваються цілі рослини, але це нічого не шкодить.

Розкинений в зимі гній повинен вже бути зораний. Послідний час на засів вівса, ячменю, мішанок, конюшини. Хто має посіяний ріпак, повинен його підгорнути. В городі приготовляти грядки під городину, сіяти цибулю, редьковцю, та доглядати в розсадниках розсаду, щоби виросла сильна та здорова.

А вже сади, а в садах пасіка вимагає чи не найбільше догляду. Крім пригноювання дерев, треба прорідити корони обчистити галузи від моху і шкідників, вигладити кору, та високо вибілити пні вапном. На пні позакладати карбований папір насмарований клейом, щоби там здержувалися всі комахи і гусениці, що хотять дістатися до галузей. Не можна теж забувати за кущі малин, порічок, агресту і т. д. Дерева і кущі кропити ріжними розчинами, як формаліна, синій камінь, тютюневий екстракт і бордоська сумішка.

В пасіці зєднати слабі пні та без матки Годувати пні на черву та хоронити перед нічними приморозками.

Худоба при переході із зимівлі до весни вимагає особливого догляду. Весною якраз народжується приплід і треба коло нього добре походити, бож це підстава будучої худоби і доходів. Телятам не можна відбирати колястри молозива. Молоко мусять діставати свіже і стільки, кільки його потребують. Теж і проча худоба, як жеребні кобили, лошата і вівці мають свої права і тому дбайливий господар їх заспокоїть.

Господині хай не забувають за домашню птицю. Добрі, не старші 3 ох тижнів яйця расових курий і добра квочка, це запорука доброї і несливої птиці. За господаркою не можна забувати, що наближаються Великодні свята, і тому треба привести до порядку ціле обійстя і хату, в чім звичайно є помічними дівчата. Бо не лише гарний квітник при хаті, але також цілий вигляд обійстя, дає образ господара і його рідні.

Машина в сільському господарстві.

(Час то гроші.)

Машина в господарстві має те велике значіння, що не лише виконує якусь працю в значно коротшому часі і тим робить господаря менше зависимим від кількости робочих рук і погоди, але виконує деякі роботи значно докладніше, ніж людська рука. Щоби це доказати, вистарчить, коли возьмемо як примір малу машину, яка що правда по наших господарствах не дуже поширена, а це центрифуга-кружлівка. Чи потрафить і найвправніша рука найліпшої господині відібрати сметану від підстоялого молока так докладно, як це робить кружлівка у молока свіжого? Кождий скаже що ні, але заразом покличеться на це, що такої машини у нас як в менших так і більших господарствах не уживається. Хай буде так. Але всетаки майже кождий таку машину бачив по більших господарствах, а якщо там ні, то у молочарні. Хтож

за неї ще цілком не чував, ані не бачив, то хай подивиться на окладинку часопису. Впрочім, пощо розводитися за машини, які є рідкістю. Чейже маємо доволі богато машин загально знаних, які у нас є або лише по фільварках, або у дуже заможних господарів.

Кождого року вкидають наші господарі до землі величезні кількости зерна. Робиться це звичайно рукою. При ручному засіві, зерно розлітається на всі боки, так що в землі є розділені в неоднакових відступах і в неоднаковій глубині. Наслідки такого сіяння? За богато висіяного зерна, бо від 25 до 40 кг. на морг забогато, а противно за малі відносно збори. Щоби цему зарадити видумали сівалку, яка зерно розділює рівномірно по цілому полі в однакових рядках, однаково глуможного господаря. Але на жаль і ті заможнійші млинка не мають, а збіжжа чистять на вітрі. Праця довга, незручна і не дає добрих вислідів. В той спосіб вичищене зерно, є ще дуже занечищене половою, остяками і насінням бурянів. Як до засіву, так до млина воно не надається, але богато господарів засіває таке зерно а навіть мелe на муку.

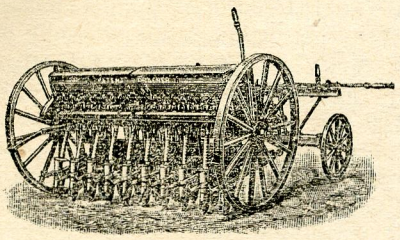

Сівалка на пару коней.

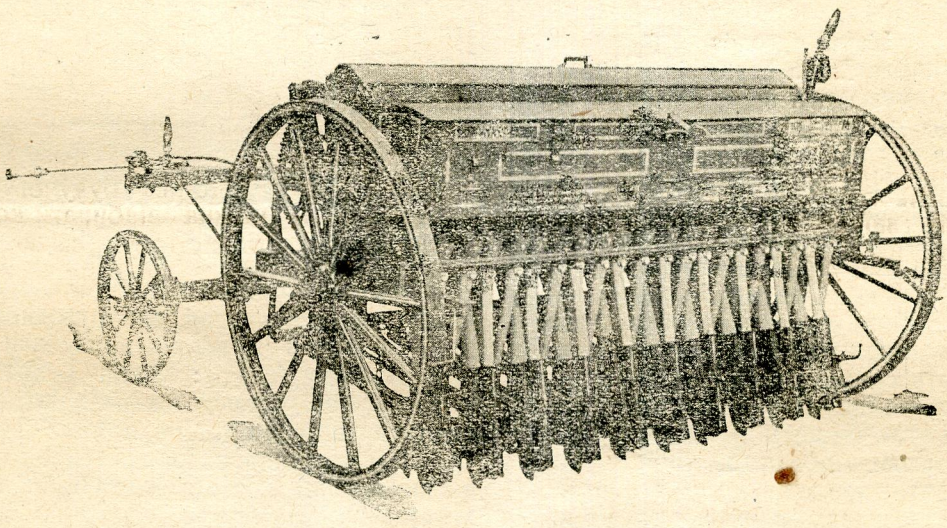

Комбінована сівалка до висіву зерна і штучних гноїв.

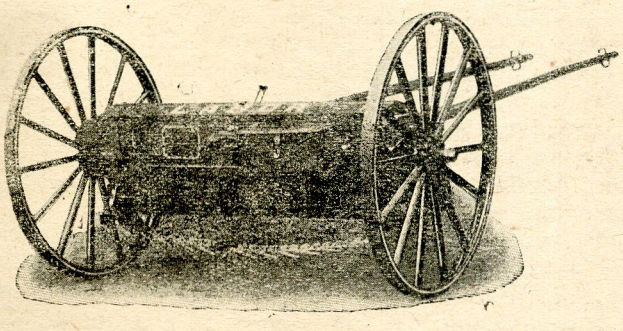

Сівалка до висіву штучних гноїв.

боко, а що найголовніше, то це, що заощаджується четверту часть зерна і збільшується значно збори. Хто з господарів хоче менше висівати а більше збирати, то хай до осінних засівів підготовить членів кооперативи, чи кількох добрих сусідів, щоби закупили сівалку для спільного користування.

Коли пригадали ми собі за засів, то треба ще згадати, яке зерно кидається до землі?

Збіж управляється у нас дуже богато, головно пшениця і жито, в меншій кількости овес і ячмінь. На засів чиститься зерно лише на млинках, а дехто ше очиняє на решеті, щоби вичистити його від насіння ріжних бурянів. Така праця користей богато не приносить, бо богато дрібного насіння бурянів остає, яке висівається на поле. Крім того, є богато розломаних зерен збіжжа, або дуже малих, яких не повиннося висівати, бо з них користи небогато. Вже по деяких кооперативах і кружках „Сільського Господаря“ є трієри. (Образець на окладинці.) Машина велика і доволі дорога, але сповняє дуже корисну для господаря працю. На трієрі не лише відбереться все менше і більше насіння всіх бурянів, але зерно до засіву розділиться після величини, так, що можна сіяти це найбільш придатне зерно.

Так само важним як трієр і сівалка є теж добрий млинок до чищення збіжжа. Це машина якої не повинно бракувати навіть у найменш за-

Розуміється, що як з одного так і з другого користей небогато.

Крім млинка та трієра є ще досить поширена машина звана „вітрак“. Це рід млинка без сит,

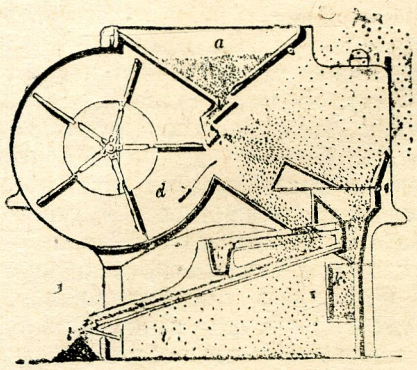

„Вітрак“, млинок без сит.

який зерно вичищене на млинку сортує після ваги. Крім того вичищує насіння від пороху, легкого

насіння бурянів і глухих зерен. Там де нема тріера, вітрак може заступити його частинно, коли на ньому чистити зерно перечишене раз на добрім млинку. Добре нарегульований відбере окремо навіть зерна ушкоджені. Уживають його по більших господарствах і збіжевих магазинах до остаточного перечищення зерна.

Коли недобре вичищене зерно продавати, то і ціна за нього инша. Чому наш господар має тратити, та другим тим, що купують в господаря збіжжа, платити за очистку, коли він сам міг би це зробити. А як? Це вже вирішили другі народи, а навіть деякі наші кооперативи і кружки „Сільського Господаря“ закуповуючи машини для своїх членів. Справа це дуже важна, і тому нехай всі члени-господарі зорганізовані у своїх товариствах домагаються закупна тих машин, яких не може собі купити кождий господар з окрема. А тоді повстануть окремі спілки машинові сталі чи мандрівні, які за низькою оплатою, дадуть змогу кождому господареві, обробити, обсіяти і зібрати плоди з поля добре, скоро і дешево. *Б. В.*

Слимаки — неприятелі господаря.

В осени слимаки винищували конюшину, городовину, бараболі, спадені з дерева овочі а найбільше озиме жито. Куди не глянь. всюди можна було бачити маленькі слимаки. Найбільше розширився пільний слимачок Limax agrostis, але також чорнявий огородний слимак Arion hortensis. Шкоди спричинені слимаками досягають великих розмірів. Нераз озимина на очах зникає, і лан гарного, зеленого жита виказує в коротці чорні пліші, покриті білим лискучим слизом. Цей слиз виділяють слимаки, що перебувають під меншими і більшими грудками землі. Чим вогкіща осінь або весна, тимбільші є шкоди і то не лише на озимині, але і на инших рослинах, в яких слимак не перебирає. Трохи менші шкоди роблять слимаки на весні, але якщо весна вогка, то нераз шкоди більші, чим осінню.

Весною нападають слимаки ярину, конюшину, капусту, буряки і т. п., виїдають на листю дірки переважно з середини і так зїдають цілий листок до краю. В день їх ріко коли побачимо, хиба в тіни під листями, бо вилазять на жир з укриття вечерами на цілу ніч. Рано залазять в землю до дірок, під грудки а за собою лишають лиш масні сліди на рослині, що також шкодять частинно, бо перепинюють в побиранні поживи з воздуха. В тих дірках, під грудками кладуть вони яєчка купками 10 до 15, з котрих за теплих днів в 3 до4 тижнях вилазять молоді слимаки. Кождий слимах знесе річно аж 400 яєчок, а що молоді за 6 неділь вже є зовсім зрілими і несуться також, через те, так скоро розмножуються. Слимаки несуться аж до листопада, а можуть перезимувати в кождій стадії розвою і в яєчку. Як було сказано, слимаки шкодять за вогких часів весною і осенню, в літі за посухи залазять глукоко до землі і чекають на слоту а часом за довгої посухи вигибають.

Якщо слимаки появилися в городі, то найліпше випускати на них досвітками качки. Найліпше заманювати слимаків під доски, рогожку, до закопаної рівно зі землею посудини налятої пивом і т. п., а відтак пустити туди качки. Можна пускати инший дріб, але той більше порпає і шкодить, чим помагає. Більша праця зі слимаками на поли, на більшій площі. На близько положені поля можна виганяти качки а на зоране поле свині, що залюбки риють і вибирають слимачків. Теж валкування тяжким валом ранками, або в місячні ночі вигублює слимаків. Деколи валок налипне сивою масою роздушених слимаків. Розуміється, що завалковане поле скорше висихає, а посухи слимаки не люблять. Слимаків можна ще нищити вапном. Сильно нападене поле посипається за погоди негашеним вапном, або лиш так покропленим, щоб лекше розтерти його на муку. Вапно розкидається 2 рази по собі по 2—3 метр. сотн. на морг, то є разом 4—6 метр. сотн. Вапно висівається або пізно вечером, або досвіта перший раз, а по пів години другий раз. Першим вапненням слимак подразнений буде виділяти із себе слиз чим значно висилиться. Друге вапнення спалить скірку, через що він загине. Замісць вапна можна уживати дрібномеленого каініту, суперфосфату, томасини, попелу, ячмінної полови з остяками, камінної соли і т. п.

Коли хочемо сіяти збіжжа, а знаємо, що на нашому полі слимаків не має а в сусідів є, то щоби охоронитися від них, треба кругом свойого поля, себто засіяного збіжжа посипати пружок 1—2 цалів широкий, негашеним вапном або каінітом, що треба по кількох днях, зглядно по дощі повторити Можна посипати також остяками ячмінної, або пшеничної полови. Дехто радить сіяти наококо жита пас 10—12 цалів широкий гірчиці а як вже гірчиця зійде і зазеленіє, сіяти жито; кажуть, що гірчиця біла відстрашує слимак в. Жито сіють на полях нападених дещо густіще. Пробували теж сіяти жито пізнійше, як вже слимаки не вилазять. Правда, що слимаки жита не пошкодять, але пізне жито терпить ріжними хоробами і часто є нападане шкідниками, через що дає доволі малі збори. *Осип Яхницький.*

Управа тютюну.

Шкідники та хороби розсади тютюну.

Ріжним хоробам та шкідникам улягають в більшости рослинки ніжні, слабо розвинені. Тому кождий плянтатор повинен виплекати сильно розвинену розсаду (гляди: Сівба і догляд в парниках в ч. 6) і тільки такої вживати до пересаджування в шкілку або впрост на поле.

Рослина не розвинена сильно, або з ушкодженими листками або корінцями, не виросте велика, пізно зацвите, а остаточно не дасть вдоволяючого плоду і відповідної користи

Як вже згадано, то лише плекання сильно розвинених рослин — розсади, являється найпростійшим средством до охорони перед хоробами та ріжними шкідниками. Правда, що навіть розсада сильно розвинена, терпить найчастійше від осьтаких шкідників і хороб.

Корінцевий валечник, це дрібненький хробачок, що появляється в парниках. Яєчка складає в землі, а виляглі малі хробачки (личинки) дістаються до корінців рослинок та їх підгризають. Його розвоєві сприяє вогка земля в парнику. З такого розсадника, де появився валечник, давню землю треба замінити сухою свіжою, а рослин з того парника не вільно розсаджувати.

В парниках, а також на полі шкодять кертиці і червоні довгі хроби — дождженики. Вони підгризають коріння, листки а також вижолоблюють в землі діри, які заповняються водою, а через це здержується свобідний доступ повітря потрібного для розвитку молодої рослини. Внаслідок цього корінці починають гнити, а на їх місце виростають під поверхнею землі, молоді слабші корінці. Соки, які повинно одержати било, віджиляють відростаючі корінці, а рослина через це

стає слабшою, а навіть гине. Кертиці виганяють нафтою, овечим гноєм і селедцями, а дождженників визбирують вечерами. Шкодять теж инші хроби й комахи, які треба старанно винищувати.

Крім шкідників винищують розсаду і ріжні хороби. Дуже шкідливою є т. зв. плісень інакше цвіль, яка винищує місцями всю розсаду. Цвіль, це нічо иншого як маленькі грибки, що творяться на рослинках з причини браку повітря і сонця. Рослини є потягнені вогкою чорнявою поволокою, злипають разом і вянуть. — Треба вистерігатися за густого посіву і за обильного заливання. Крім того, треба кропити рослини бордоською мішаниною.

При старанному догляді за розсадою тютюну, як охорона рослини перед сильними лучами сонця, приморозками, шкідниками та хоробами, можуть мати плянтатори запоруку, що розсада вийде сильна і здорова до висадження на поле.

Пікірування рослин.

Пікірування, це пересаджування рослин із парника в рослинну шкілку. По 3—4 тижнях це є під кінець квітня як рослинки мають уже на 1 цм. довгі листки, пересаджується розсаду до рослинної шкілки, на відповідно приладжені грядки.

На урожайній площі треба скопати грядку, вичистити від хвастів та винищити хробачню, заскородити кількакратно граблями. Щоби охороняти розсаду перед нічними приморозками і наглими змінами температури, наставляється на грядку і накладається на неї рами, щоби можна було накрити матами. Розсаду висаджується в однакових віддаленнях при помочі значника ало кілка, який може собі кождий легко зробити.

В шкілці засадженій при помочі значника, віддаль між рослинами є однакова, так, що всі рослини мають однакову кількість світла і воздуха.

Розсаду з парника висаджується звичайно зі шкілки з рана або під вечір. Перед розсадженнєм, є добре зілляти грядку водою.

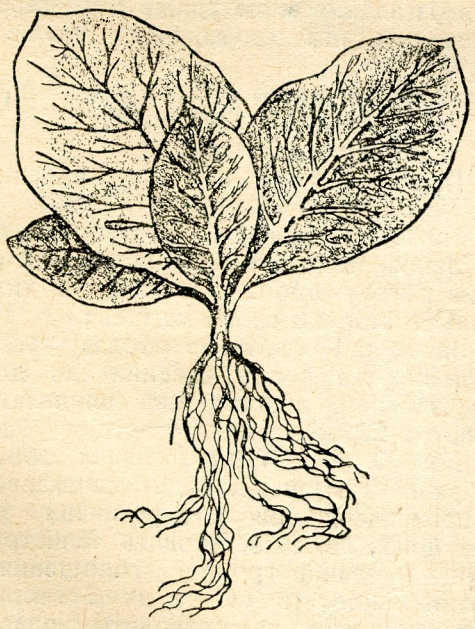

Добре розвинена розсада тютюну.

Рослинка з парника винимається деревляною не грубою лопаткою, щоби не ушкодити корінчиків, листків, та не обсипати з корінців землі. Перед садженням прочищується кілком дірки зроблені в шкілці та зарівнується землю.

При садженню корінці мають бути нарівнані, а рослинка засаджена не глибше першого листка. По засадженні шкілку заливається уважно водою та накривається матами через 2 дні. Шкілку конче треба доглядати, аж доки всі рослини не приймуться.

Яку користь має пікірування?

1. Пікіровані рослини мають в шкілці більше світла й місця, через що гарніше розвиваються.

2. Пікірована рослина набирає сил і стає відпорнішою на хороби і проти шкідників.

3. Пікоровані рослини витворюють сильне коріння і било, пересаджені на поле скорше приймаються, бо звикали до нового середовиша більше зближеного до обставин на полі.

Антін Антонович.

(Далі буде.)

Фонд для допомог і пільгового кредиту при парцеляції.

Закон про земельну реформу передбачає утворення окремого фонду для допомог і пільгового кредиту при парцеляції. Кредит той уділюється, як на набуття землі, так і на запровадження господарства на землі набутій при парцеляції. Висота відсотків рівняється 4% річно.

I.

Кредит (готівковий) на набуття землі з даної недвижимости має уділюватися в такім порядку:

1) Малоземельним учасникам зцілення, що набувають землю для доповнення своїх господарств, якщо не дістануть вистарчаючого кредиту з иншого джерела;

2) Власникам карловатих господарств, що на бажання Земельного уряду або рільничого банку продали ті господарства для доповнення инших господарств, а самі набувають землю з парцеляції;

3) Фільварковим робітникам;

4) Родинам по поляглих жовнірах польської армії;

5) Власникам карловатих господарств, що набувають сусідні карловаті господарства;

6) дрібним арендарям, що знаходяться під охороною закона, для набуття землі з того маєтку, з якого землю вони тримають;

7) Иншим арендарям та офіціялістам парцельованих маєтків і т. и.

Позички уділюватимуться на протяг: 5, 15, 25 або навіть 35 літ. Речинець сплати (5, 15 і т. д. літ) означить Земський Уряд (комісар міністерства, коли парцелює Рільничий Банк), беручи під уваги господарські умови, дохідність господарства та платездатність довжника.

По упливі пільгового часу позичка сплачується рівними піврічними ратами кождого 1. квітня та 1. жовтня.

Відсотки за пільговий час дочислюється до капіталу.

Хто хоче дістати позичку з допомогового фонду, повинен внести до окружного Земельного Уряду прохання. В проханні треба подати: а) назву парцельованого маєтку, з якого земля набувається, б) простір землі, який набувається; в) суму потрібної позички, г) час сплати позички, д) суму, якою прохач сам розпоряджає для набуття землі. Крім того до прохання треба долучити посвідку Рільничого Банку про признання кредиту в заставних листах. Якщо до Банку ще не зверталося, то таке прохання до Банку про позичку в заставних листах треба долучити замість згаданої посвідки. Так само

треба ще виповнити і до прохання долучити окремий квестіонар, взір якого має виробити міністерство. Правдивість заподаних в квестіонарі даних має ствердити громадський (гмінний) уряд.

Якщо позички не буде признано, або буде признано в меншій висоті, як означено в проханні, має Земський Уряд повідомити про те заінтересованого, а прохання Рільничого Банку про кредит в заставних листах відішле до Банку тільки в тім випадку, коли прохач виразно зазначить, що тої позички потребує без огляду на позичку готівкову. В разі признання позички, Рільничий Банк повідомить про те заінтересовану особу і видає посвідчення з зазначенням умов позички готівкової та позички в заставних листах, яке залучується до проєкту акту купна-продажі.

Якщо парцеляцію провадить Рільничий Банк, тоді обидва прохання (про позичку готівкову та в заставних листах) вноситься до того Банку.

II.

Позички на запровадження господарства видаються на такі цілі: а) на забудування чи направу будинків мешкальних і господарських, б) на набуття живого та мертвого інвентаря, а в тім і насіння, в) на інші одноразові видатки, що вяжуться з загосподаренням набутої землі, як то: заплата за оранку, засів, запаси і т. п.

Позички ті можна дати тільки тим особам, що їх вже затверджено як набувачів. Речинець їх сплати 5, 10 або 15 років. Речинець той розпочинається по упливі 4 літ від дня розпорядження про виплату позички. Умови сплати ті самі що і позичок на купівлю землі.

Прохання вноситься до окружного Земського Уряду за посередництвом повітового Земського Уряду. В проханні треба означити висоту потрібної позички і на яку ціль вона потрібна. До прохання треба долучити ствердженій громадським (гмінним) урядом квестіонар, як це сказано вище.

III.

Всі ці позички признаються в „золотих в золоті“ і сплачуються і виплачуються відповідно до курсу з того дня, що попереджує сплату чи виплату. При несвоєчасній заплаті ратами стягатиме Банк $^1/_2$% місячно за проволоку, рахуючи не повний місяць за цілий. З заплатою рати можна безкарно спізнитися на 15 днів.

В разі неврожаю, пожара або иншого стихійного нещастя а також в разі смерти чи хороби довжника Банк, на прохання довжника може відложити заплату ближчої рати на час до трьох літ.

На покриття адміністраційних видатків стягатиме Банк додаток, що не може перевищувати 1% річно первісної суми довгу.

Тютюнові плянтації на 1927 р.

(Правні приписи.)

В Польщі управа тютюну провадиться переважно на українських землях.

В звязку з заведенням тютюнового монополю управляти тютюн можна тільки за попереднім дозволом влади.

На управу тютюну можуть дістати дозвіл ті хлібороби, які обовяжуться:

а) засадити тютюн на просторі не меншім, як 500 квадр. метрів (чверть гектара) і то на однім кавалку землі;

б) на росаду вжити насіння, яке достарчить Дирекція Тютюнового Монополю. На инше насіння треба дозволу органів тої Дирекції;

в) примінюватися до розпоряджень і вказівок надзорчих органів що до управи тютюнової рослини, збору, сушення та сортування тютюнових листків;

г) відпродати державному скарбові в призначений для того речинець весь збір тютюну і то по цінах, що їх встановить Міністр Скарбу (тарифові ціни).

Не можуть одержати дозволу ті особи, яких правосильно засуджено за нарушення цлових приписів і приписів що до товарового обороту з заграницею або вільним Містом Данцігом, а також за нарушення приписів що до тютюнового монополю.

В дозволі може бути відмовлено особам, що в попередні роки не виконували вказівок чи розпоряджень надзорчої влади що до управи тютюну.

На українських землях управу тютюну дозволено в таких повітах:

1) В Сх. Галичині: в повітах Городенським, Коломийським, Косівським, Печиніжинським, Рогатинським, Снятинським, Станиславівським, Товмачським — Станиславівського воєвідства, та Борщівським, Бучацькім, Гусятинським, Заліщицьким, Збаражським, Підгаєцьким, Скалатським, Теребовельським, Тернопільським, Чортківським — Воєвідства Тернопільського.

2) На Волині: в повітах Володимиро-Волинським, Горохівськ м, Дубенським, Здолбунівським, Кременецьким, Рівенським і в полудневій частині повіту Луцького по залізничу лінію Ковель-Здолбунів.

Дозволи видають слідуючі органи:

Управа тютюну в Заболотові, або уряд викупу тютюну в Борщеві і тютюнові фабрики в Ягольнці та Монастириськах.

На Волині — Уряд викупу тютюну в Кременці.

Прохання про дозвіл на управу тютюну треба внести до)згаданих вище урядів безпосередно або за посередництвом громадських урядів до 31. марта 1927.

Прохання повинно містити в собі

а) імя і назвисько хлібороба;

б) село, громада, повіт.

в) Простір грунту, що його призначено під управу;

г) докладно означити, де грунт знаходиться;

д) Звідки походить насіння, що його мається вжити на росаду або вимога, щоби тютюновий монополь достарчив свого насіння;

е) Заява, що плянтатор обовязується виконувати приписи та розпорядження що до управи тютюну, з окрема підляже всім приписам і вимогам Міністра Скарбу з дня 14 грудня 1926 р (Д. З. ч. 1. поз. 3 — 1927 р.), а також обовязується весь зібраний тютюн відпродати державному скарбові в призначений для того речинець і то по тарифових цінах, що їх встановить Міністр Скарбу.

Якщо в даній громаді зголошення грунтів під тютюн виносять менше як 2 гектари, тоді може влада зовсім не дозволити управляти тютюн в тій громаді в 1927 р.

Дозвіл на управу тютюну має бути видано або відмову доручено найпізніше до дня 15 мая 1927 року.

Дозвіл має силу тільки для тої особи, якій його видано і на той грунт і той його простір, як в дозволі означено.

Якщо плантатор має намір замінити зголошений грунт на инший, мусить про те донести

владі, що дозвіл видала, найпізніше до дня 15. червня 1927 р. Влада зробить про те на дозволі відповідну замітку.

Коли плянтатор засадить тютюном простір менший ніж 500m² то підлягає карі.

а) Якщо засадимо менше як 250 м², кара винесе 35% викупної ціни за доставлений сирівець.

б) При просторі від 250 до 400 м² 25% викупної ціни, а

в) при просторі від 400 до 500 м² 15 % тої ціни.

Крім того в слідуючому році може бути відновлено йому в дозволі на управу тютюну.

Якщо плянтатор не додержав зобовязання що до простору плантації в наслідок незвичайних випадків, яких він усунути не міг, (посуха, повінь і т. и) і якщо до 3-х днів донесе про випадок до надзорчої влади, звільняється його тоді від кари.

Хто відмовляється від виданого дозволу, має звернути дозвіл до дня 30. червня 1927 р.

Плянтатор має на протязі 3-х днів доносити до надзорчої влади про кождий випадок що потягнув за собою знищення, чи ушкодження плантації.

Насіння на тютюнову росаду видається безплатно.

За взірцеве ведення плантації буде уряд давати нагороди, але про форму чи висоту тих нагород не говориться.

Хто управляє більше як 500 м² може дістати безпроцентово завдаток на рахунок належности, яку Скарб має йому виплатити.

Хто зобовяжеться управляти тютюн на протязі бодай 5 років і до того на просторі більше як один гектар може дістати довготермінову процентову позичку.

Поміж тютюном не можна засаджувати якихось инших рослин.

На квіти можна в городах садити деякі сорти тютюну, але про те належить до 1 червня 1927 р. зголосити місцевій скарбовій контролі.

Про походження і раси рогатого скоту.

Коли зїдуться новобранці до війська, або коли зійдуться два незнайомі господарі, то перш за все питає один у другого: „Ви звідки?“ Це вже така вроджена цікавість знати, звідки що взялося. Та й господар думає нераз над тим, звідки взялася його корова і як вона колись жила? В школі знова можна чути про походження ріжних річий майже кождого дня. От примір. Питає учитель у школі: „Чи знаєте дітоньки, звідки походить ваша корова?“ — Від своєї мами, відповідає мала дитина. — „Але звідки її мама, бабка, пра- і прапрабабка?“ — питає далі учитель. — Панбіг сотворив першу корову так як першу Еву — відповідає сміло малий хлопчина. Згода, але перші родичі коров не тримали. З біблії ми знаємо, що діти Адама плекали лиш вівці та кози. Корови і коні жили тоді дико, так як нині медвідь і серна. Щойно в пару тисяч літ пізніще присвоїв собі чоловік свиню, корову та коня.

Як освоїв чоловік корову?

Заки люде пізнали правдивого Бога, поклонялися силам природи. Сонце, місяць, огонь, грім, вітер були їхніми богами. До таких божків люде молилися і приносили їм в жертву ріжні звірята.

Місяць був богом урожаю. Тому, що люде думали, що для рогатого бога треба рогатої жертви, жертвували йому рогатого вола. В тій ціли поганські жреці-священники ловили малих телят диких коров, чистили їх, а коли доросли, приносили в жертві, скоро молодий місяць показав свої роги. На весняне свято місяця збирався нарід на леваді, жреці палили вола, а до його голови запрягали чотирох волів. Роги служили тоді за плуг, яким пороли землю. В той спосіб зрушена земля, давала більші врожаї, а богомільні люде радувалися, що жертва подобалася божкові і що він у відплату пересилав їм свою вдячність-благословенство. В ті часи люде орати ще не вміли.

Після жертви нарід споживав мясо волів, а хорі діставали на лік коровячого молока. Від жреців навчався постепенно нарід, так що з часом, плекання рогатого скоту і споживання його молока і мяса поширилося дуже скоро, а годівля стала складовою частю господарки.

Де жили дикі корови?

В Азії й в Европі. Вони називалися т у р а м и. На більше турів було на степах України. Українські князі устроювали на них полювання. Було дуже небезпечно попасти під роги розлюченого тура. Володимир Мономах, великий князь київський оповідає, що тур аж три рази носив його на своїх рогах. (Це було можливе тоді, коли тури людий на рогах, а люди турів на руках носили. Але сьогодня, коли чоловік боїться не тура а звичайного вола, коли на нього зле подивиться, це виглядає на казку). На щастя сьогодня турів вже не має — вигибли. Якраз цього року минає 300 літ, як згинув останній тур у якторівській пущі недалеко Варшави.

Котрі звірята є найблищими родичами (кревними) нашого вола?

В біловежській пущі, де сусідують три народности: польська, білоруська й українська, живе до сьогодня дикий ж у б р. Він дуже подібний до тура. Жубр приходиться якби стриєчним братом нашому волові. Рідний брат жубра живе дико на степах полудневої Америки. Він називається Г і з о н а м е р и к а н с ь к и й.

Другим стриєчним братом вола є б у й в і л з Індій. Його тримають теж і в полудневій Европі в Сербії, Румунії і на Мадярах. Буйвола уживають теж як потягове звіря, а корова його дає молоко. Добре надається до потягової праці, але має досить погану (розуміється для господаря) вдачу, що як йому надокучить, то разом з возом залізе в воду, а тоді й волами його з води не витягнеш.

І в Африці живе кілька родів домашніх звірят, подібнох до наших коров. Називаються: з е б у, я к і б а н т е н г. Їх зачисляють до родини ж у б р о в о л і в, бо похожі і на жубрів і на волів, та є стриєчними братами нашого вола.

Виходить отже, що рогатого скоту є аж чотири роди.

1) Воли (bovina),
2) Буйволи (bubalina).
3) Жубри (bisontina).
4) Жуброволи (bibovina).

Які є раси коров?

Потомки тура розсипалися по цілому світі і дали початок ріжним п о р о д а м, із яких виплекали люде поодинокі високоужиткові р а с и. Вони ріжняться поміж собою відмінною будовою, мастю та ужитковістю.

Раса українська.

Ця худоба, що позістала по турі на Вкраїні, називається расою українською, або подільською, бо її є найбільше на Поділлі. До недавна була вона і на галицькому Поділлі. Як колись Мадяри мандрували через Україну над Дунай, то взяли українських волів зі собою. Від Мадяр перейняли їх теж Закарпатські Українці. Корова української раси дає мало молока, але зате волів до роботи нема на світі ліпших від українських. Це сірі воли з величезними рогами на метер завдовжки. До недавна кохалися люде більше в волах як у конях. Ще за наших батьків і дідів кождий господар мусів мати бодай одну пару волів. На великій Україні був осібний стан людей, що торгували сіллю і рибою. Вони їздили волами за кількасот верстов і приїзджали навіть до Галичини. Ті люде звалися чумаками.

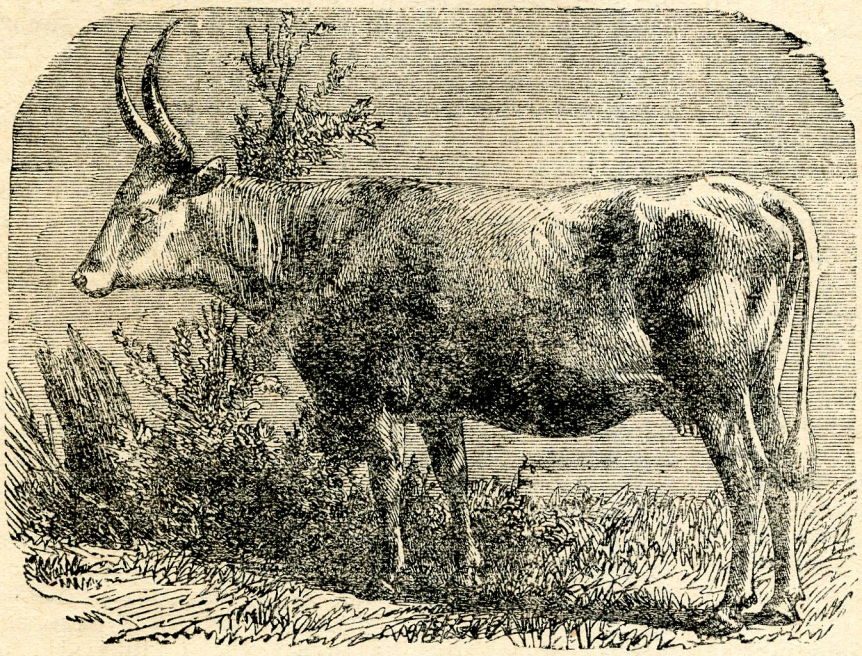

Корова української раси.

Раса низова.

Стрічається в нас у середній Галичині в околицях наддністрянських. Це чорносорокаті корови з Голяндії, з Фризії або Ольденбургії, тому цю расу називають теж голєндерською, фризийською, або ольденбурською. Голяндія — це самостійна держава над морем німецьким, Фризія й Ольденбургія сусідують з Голяндією і належать до Німеччини. Клімат мають лагідний; нема там ані острих зим ані спеки. Три чверти року пасеться худоба на буйних пасовисках. У нас тої вигоди низова худоба не має, тому скоро вироджується, нездужає і марніє. Але де є добрі пасовиска і де з цею худобою добре обходяться, там низові корови дають річно приблизно 4.000 літрів молока. Трафляються між ними й такі, що дають понад 50 літрів денно. Тому то низова худоба розповсюджена по цілому світі.

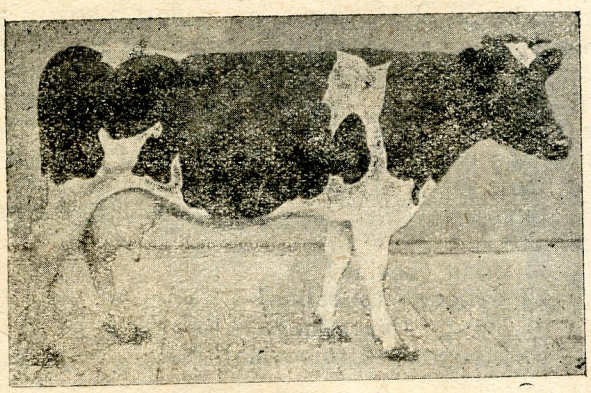

Корова голяндської раси.

Раса сіментальська.

Жовтокраса худоба з білою головою, широким чолом, ясними рогами і яснини ратицями. У нас найчастіще стрічається її в східній Галичині на Покутті і в Карпатах. Раса сіментальська не є може так молочна, як раса низова, зате вона більша, сильніща і надається добре до роботи і добра на мясо. Повстала вона покриттям наших краєвих коров сіментальськими бугаями зі Швайцарії.

Раса англєрська.

Є це хлопська корова в Данії. І Данці спроваджували спершу ріжні заграничні раси. Але це приходило за дорого. Тому сказали собі: „могли виплекати расу Голяндці, Швайцарці, то чому не мігби мати і данський хлоп своєї раси?“ І їм це вдалося. Поправляли свої краєві корови і доховалися аж кількох рас. Найліпша з них є раса англєрська. Є це маленька коровиця, але відносно до своєї величини дає дуже богато молока.

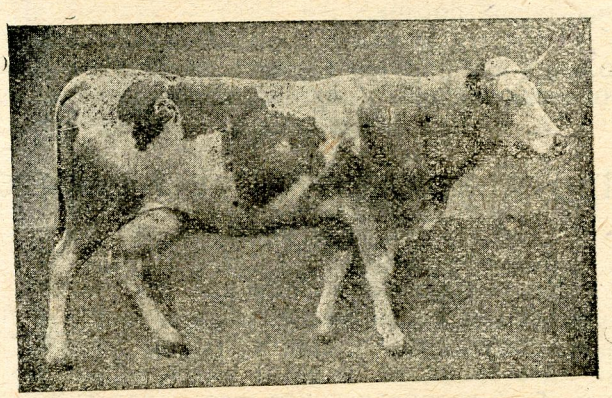

Корова сіментальської раси.

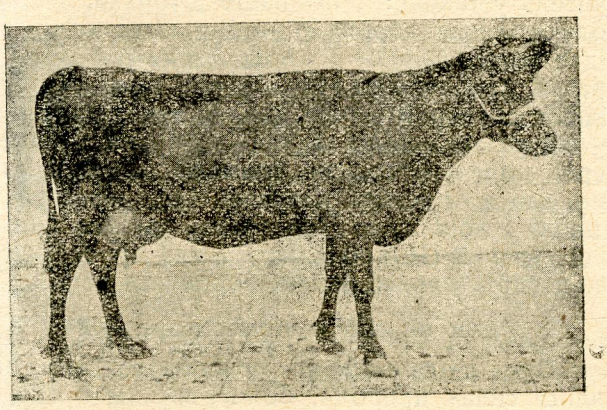

Корова англєрської раси.

Раса червона польська.

За прикладом Данців пішли Поляки. Вони взялися поліпшувати краєву червону корову з західної Галичини. Вибирали щонаймолочніщих коров і добирали найліпших бугаїв а з того повстала нова раса червона польська, яку хотять Поляки поширити і на наші землі.

Раса гуцульська.

Була колись, але тепер, мало що не вся, перекрижована сіментальськими бугаями. Ще де-не де трафляються по горах невеличкі коровиці темносірої краски з темніщими боками і ясніщим хребтом. З неї моглаби повстати колись уліпшена раса, колиби добирати найліпших коров і лучити їх з бугаями по наймолочніщих коровах.

Краєві раси є тим ліпші від заграничних, що не перебірають у паші, витревалі на голод і негоду та рідко коли западають на сухоти.

Худоба без раси.

Вся та ріжноманітна збиранина по наших селах є худобою без раси. Ті, що бували в світі, ніде такої мішанини не бачили. Всюди є там корови одного вигляду, однакової краски і те ята родяться однакові. Але з нашої мішанини можна вибрати і добрі штуки, що дають богато товстого і густого молока і що є добрі на пашу. З того можна витворити колись окрему расу. Але головна річ, щоби й бугай був все однаковий і по добрій корові.

Інж. Микола Хомишин.

Двомісячний курс домашнього жіночого господарства в Коршеві.

Ще перед війною дарував Митрополит А. Шептицький „Сільському Господареві“ в Коршеві коло Коломиї на основання жіночої господарської школи 16 моргів грунту, та господарські будинки враз з обширним мешкальним будинком о 9 кімнатах. Дякуючи старанням „Сільського Господаря“ вже мала в 1914 році зачатися там наука жіночого господарства, та перепинила війна. Воєнні події знищили господарські будинки, а з мешкального дому остали лише стіни та знищений сильно дах. Усю хатню обстанову, кухонне начиння і т. п. розграблено в часі постоїв і перемаршів військ. Через це справа основання господарської школи мусіла бути відсунена до пізнійших спокійних часів. Щойно минулого року по довших розважуваннях, приступлено до цього, щоби ця маєтність стала таки служити призначеним цілям. Централя „Сільського Господаря“ рішила остаточно в порозумінні з коломийською філ Радою передати сю маєтність в заряд Філії „Сільського Господаря“ в Коломиї з тим що вона обовязується приступити до підготовки оснування наміченої школи.

Коштом централі „Сільського Господаря“ направлено дах і відбудовано частинно мешкальний будинок, а філія „Сільського Господаря“ в Коломиї, зорганізувала перший пробний курс, домашнього жіночого господарства, полученій з наукою шиття та крою. Курс зачався дня 17. лютого ц. р. і триватиме два місяці. Курс цей має започаткувати ряд того роду курсів жіночого домашнього господарства з метою постепенної підготовки до господарської жіночої школи. В отворенню курсу взяли участь відпопучники українських організацій в Коломиї і незначне число місцевих селян. На курс зголосилося дотепер около 20 жінок з Коршова і з найблищих сусідних громад.

До науки на курсі заангажувала Філія три постійні фахові сили в особах пп. Танчаківської і Ільницької та п. Ільницького, а кромі цього будуть доїжджати учителі з викладами на культуно-освітні теми.

Розпочатий курс, це перший крок до того, щоби в Коршеві станула вже в найблищих часах перша школа жіночого господарства. Філіяльна Рада нашої організації в Коломиї під проводом Вп. д-ра Івана Ганкевича, здає собі справу з далекосяглих цілей майбутньої школи для дооколишнього рільничого населення, тому присвячувала дотепер цій справі багато часу та труду і з певністю використає кожню нагоду, щоби в своїм окрузі поширити значіння і цілі майбутньої школи та запевнити її успішню підготовку.

Зокрема дуже много часу та труду жертвував на упорядкування цеї фондації Вп. нач. Кобринський Володимир, член Філіяльної Ради в Коломиї, який все живо інтересувався долею Коршева, опікувався та захищав перед зрунованням, а тепер по розпочаттю відбудови лично провадив відбудовні чинности, умовляв та наглядав роботу, трудився всюди, де лише було потреба, організував курс. Належить також піднести з повним признанням працю п. Кісілевської, що нежаліла трудів поширити думку про основання цієї школи між жіноцтвом, п. Берлада, та усіх членів коломийської філіяльної Ради

Засідання Державної Рільничої Ради у Варшаві.

Про державну Рільничу Раду та перше засідання писано в нашому часопису з дня 1-го січня 1926 р.

Друге засідання відбулося в днях 21. і 22. лютого ц р., на яке зголосив свій реферат делегат „Сільського Господаря“ інж. Ю. Павликовський, однак реферату не уміщено на порядку нарад. На запит, чому не прийнято реферату, при отвиранню Д. Р. Р. зазначив міністр рільництва, що на порядок дня вплинуло дуже багато рефератів і він був приневолений поставити справи невикінчені з першого засідання і поза тим справи самого міністерства. Секретаріят Д. Р. Р. вияснив нашому делегатови, що справа полонинська була обговорювана в годівельній секції, одначе з огляду на вагу змісту реферату, буде поставлена на трете засідання.

Нашого делегата допущено до засідань годівельної секції овець, де виголосив свій реферат на повній комісії, яка до постанов в справі піднесення годівлі овець, предложених п. Ігнатовичем референтом секції, приняла постанову нашого делегата одноголосно і предложила її на засідання Д. Р. Р. Ця постанова звучить:

„Підставою піднесення годівлі овець в Карпатах повинно бути: 1) Переведення там реформи устрою землеволодіння по лінії ревласнення полонин, які сьогодня належать в абсолютній більшости до негодівельників, в руки годівельників і їх кооператив; 2) Розширення досвідів на гірських пасовиськах і розширення поглядових меліорацій з Чорногори на полосу полонин в Бещадах і Горганах; 3) Попирання суспільної самопомочі на полі а) ширення годівельного знання, б) організації годівельної продукції, в) організації перерібки

молока і г) організації збуту годівельної худоби і молочарських перетворів".

Рівнож на внесення нашого делєгата справлено постанову референта Ігнатовича IV. 5., який жадав приспішення основання рільничої школи, приміненої до господарських умов в Татрах, на слова „в Карпатах", тому, що полонинські господарства на сході Карпат, а саме в девятьох українських повітах Східної Галичини, коли взяти на увагу площу полонин, є точно десять разів більше заінтересовані рільничою школою о характері гірськім, чим Татри.

В дні 21. лютого взяв наш делєгат участь в плєнарнім засіданню Економічної Комісії Д. Р. Р., в дні 22 лютого перед полуднем в засіданню Комісії Годівляної, як вище, а по полудні в плєнарнім засіданню Д. Р. Р.

Господарські газети

найблищі дорадники господаря.

По селах відчувається з дня на день чим раз більше безвихідне становище. До загальної нужди приходить ще брак освіти — господарського знання, через що тратять як бідні так богатші господарі. Щоби підтвердити наведені слова, як богато господар деколи може втратити, а заразом як легко може цьому зарадити, подаю випадок з власної господарки.

Найбільше втрат лучається про породах у рогової худоби, котра нераз при породах гине. Рідко трафляються села, де з весною не доріза-либи при породі корови. Втрата для господаря велика. І мене булоби постигло подібне нещастя, якби не добра рада.

Три тижні тому назад зайшлась у мене з породами ялівка-первістка. Як це звичайно буває, при породі треба помочі. Домашні покликали сільського знахора, котрий нібито на тім розуміється. Знахор стратив при ялівці дві години і заявив мені, що ялівки виратувати не вдасться, бо теля нефоремне і що вона з перемучення згине Одинока рада дорізати. Рада для мене не найкраща і я сам порадив собі В тій справі був я вже освідомлений статтями аґронома Яцева, друкованими в кількох числах „Сільського Світу". Я не тратив надії і тому взявся помагати сам. Переконався, що теля було неправильно уложене. По справленню, до пяти мінут порід відбувся.

Це нехай буде доказом що може господар добре використати і що без господарської книжки і часописи, які є для господара добрими дорадниками, пропаде і змарнується неодно. Сам тверджу, що тих 12 зл., котрі видаю на часопис, оплатилися мені добре, бо виратував ялівку вартости 500 зл. Таких випадків можна навести богато більше. Видно отже, що господарський часопис вияснить господареві неодно неясне питання і запобіжить не одній втраті Тому товариші господарі старайтеся основувати сільсько-господарські книгозбірні при читальнях, кооперативах та кружках „Сільського Господаря" і подбайте, щоби в кождій хаті знаходилися оба господарські часопити, а саме „Сільський Господар" та „Сільський Світ", а також найпотрібніщі господарські книжки.

Степан Ференчук.

Вісти з „Сільського Господаря".

Господарська нарада в Перемишлі.

Дня 11. березня б. р. відбулася в Перемишлі Господарська Нарада, на яку запрошено поступовіщих рільників а передовсім тих, які мають досвідні поля. На нараді явилося 32 рільників з 18 сіл. В програму наради між иншими ввійшли справи:

1. Як упорядкувати досвідні поля.
2. Господарські прогульки.
3. Заведення насінного господарства.

Про досвідні поля та господарські прогульки референував аґроном при ПСК. інж. І. Ланчук. Подав інструкції, як упорядкувати і наглядати досвідні поля аж до остаточного збору. До того навязав справу господарських прогульок літньою порою до Переворська на Годівельну Станію насінництва, яку провадить інж. О. Дідич, до Трушевич на взірцеву господарку інж. О. Дзюбинського та районові прогульки на досвідні поля ПСК. Між иншим заявив референт, що літною порою буде викладати тільки на полі і то по можности все на одному з досвідних піль для даного райому дооколичних сіл.

Про насінництво референував інж. О. Дідич, подаючи найприступніщі для селян способи організації продукції насінь.

В дискусії забирав кілька разів голос інж. О. Дзюбинський, який підчеркував конечність взятися селянству до поступової господарки, кладучи велику вагу на сіяння сівалкою, добір насіння та штучні гної. Підчеркнув догідність кредитів на штучні гної, з яких наші селяне не користають. При тім заявив, що селяне під господарським оглядом є дуже байдужі і прямо не хочуть зрозуміти значіння сільсько-господарських наук. Наводив багато приміpів з власного досвіду та підчеркнув значіння раціонального взірцевого господарства для дооколичних господарів.

В дискусії була згадка і за нову методу управи рілі Бурместра, чим дуже зацікавився о. П. Войтович, який почав провадити поступову господарку від минулого року, приступивши до співпраці з ПСК. головно в ділянці господарських дослідів. Було теж чимало запитів що до сортів бараболь та способів ужиття штучних навозів, на що відповідав інж. О. Дідич.

Учасники наради винесли гарний спомин з першої того роду наради та рішили організуватися для здобуття кращого майбутнього.

Господарські курси в Медиці та Пикуличах повіт Перемишль.

Тридневий курс в часі 20—23. січня 1927 р. був продовженням двотижневого господарського курсу, влаштованого тамтого року на загальну тему „Молочне Господарство", який перервано по першій частині їзза весняних робіт.

В програму цьогорічного курсу ввійшли слідуючі лекції:

1. Раси рогатого скоту, 2 години.
2. Приміщення рогатого скоту, 2 години.
3. Хиби молока, 1 година.
4. Правила доєння, 1 година.
5. Користи з молочарні, 2 години

На курс учащали господарі, хлопці, жінки дівчата і дітвора в шкільному віці в числі від 100 до 200, в тому числі понад поливина жі-

ноцтва. Велика саля Читальні „Просвіти“ була битком набита. Загальне число учасників на 10 лекціях виносить разом 1500.

Пильним учасникам курсу віддано нагороду пильности від Т-ва „Сільський Господар“ і „ПСК“, книжки на доповнення кооперативної бібліотеки.

Здобутком праці кооперативи в Медиці є новопобудований мурований дім кооперативи. Почин до будови дому дали учасники господарського курсу в минулому році, коли то постановили отворити молочарський відділ при кооперативі. Сьогодня міститься в гарному наріжному домі кооперативи крамниця і магазин, молочарня в двох кімнатах і саля сходин членів.

На полі гром. А. Гули є досвідне поле з 3 головними штучними гноями у всіх можливих комбінаціях на площі 44 арів.

Курс в Пикуличах відбувся в днях 26—28. січня 1927 із лекціями:

1. Досвідні поля, 2 години.
2. Про навози, 2 години.
3. Добір насіння, 1 година.
4. Про значіння сівалки і трієра, 1 година.
5. Уліпшення рогатого скоту, 2 години.
6. Уліпшення стайні, 2 години.
7. Правила кормлення і доєння кор в, 2 год.

Число учасників виносило 37—51, в тому половина жіноцтва. Всіх лекцій було 12 зі загальним пересічним числом учасників 444. Дальший тяг лекцій, на яких мали бути виклади про городництво, перервано ізза занедужання референта.

Поступовіщі селяне постановили купити сівалку та взятись до управи благородних відмін збіжжа.

На обох курсах викладав агроном ПСК в Перемишлі інж. І. Лапчутк.

Нарада в справі меліорації грунтів.

Заходом Кр. Товариства „Сільський Господар“ відбулася у Львові нарада в справі меліорації. Реферат виголосив інж. Корнелля, в якім докладно перебрав відносини довоєнні в Галичині східній і західній, бувшім Королівстві і Познанщині. На підставі даних, найліпше, що до меліораційних праць в теперішній Польщі представляється Познанщина, а за нею Конгресівка, де меліорації не переводилося при помочі державній, але заінтересовані переводили самі власними силами. Богато там зробила популяризація меліорації викладами, часописами і летючками. Господарі тамошні зорганізувалися в Товариства-меліораційні, з осідком в більших містах, та довели до того, що на протязі короткого часу перемінили власними грошевими засобами неужитки в управні поля, які давали найкрасші збори.

В Галичині меліорація переводилася при допомозі держави, та ця допомога діставалася нашому селянству в дуже малих кількостях. Всі майже фонди меліораційні оберталося на потреби фільварків і господарів західної Галичини. Тому меліораційні праці в нас треба щойно започатковувати, неоглядаючися цілком на державну допомогу. Прелєгент вказав на Німців і другі держави, які вчасі світової війни переводили меліораційні праці, щоби піднести кількість бракуючої поживи і в той спосіб зараджували грозячому голодові. На прикінці звертається прелєгент до „Сільського Господаря“ як станової хліборобської організації, щоби утворив меліораційну секцію при Товаристві, яка занялабся поширенням зацікавлення між нашими господарами меліораційними працями, переводила меліорації і подавала вказівки до удержання давних меліорацій в добрім стані. Прелєгент звертається головно до агрономів, щоби піддержали Товариство в його змаганнях.

По рефераті вивязалася обширна дискусія, в якій делєгати заявлялися за скликанням анкети для негайного заложення при Товаристві меліораційної секції.

Вигляд і зміст часопису

залежить лише від сталих передплатників.

Тому просимо всіх Шановних Передплатників, що залягають з плаченням, негайно вирівнати залеглости. Хто до 15. квітня не надішле принайменше частини грошей, тому здержуємо висилку дальших чисел. Запити до редакції просимо слати на довший час перед появою найблищого числа, тому, що відповіди поміщувані є вже пізні. На будуче відповідаємо лише передплатникам.

Найбільшою заслугою кождого господаря перед широким загалом є подати свій досвід до відома всіх господарів на сторінках нашого часопису.

Господарський порадник.

Питання 41.

На чім полягає метода спинення рійки Ващенка, о якій згадує відомий пасічник. Т. Рой в час. „Сільс. Господар“ з 1. І. 1926 р.

Відповідь:

Метода спинення роєвої горячки, яку пропонував покійний П. Ващенко така. Дають роєві вийти, збирають його й садять в той самий вулик, з якого рій вийшов, але за заставку. Заставку треба зробити щільну. Для роя треба мати окреме очко з боку. Гніздо старика дуже стиснюємо. В старику вийде молода матка й заплодниться, а рій забудується й нанесе меду. Коли нова матка заплодниться й зачне добре червити, то тоді стару матку в роєві треба убити, заставку вийняти й матимем один добрий пень.

Питання 42.

Чи вулик, якого опис залучаємо є відповідний для пасічників, які не хотять міняти галицького вулика на инший:

Відповідь:

Зразок вулика, який Ви надіслали до редакції є непрактичний. Вулик мусить бути легкий, місткий. А тут маєте величезного вулика. Коли вже хочете триматися галицької рямки й старого галицького вулика, то щоб збільшити простір робіть приставки, як то докладно описано в статті п. Бобешка в часопису „Українське Пасічництво“ з р. 1926. Найліпше не починати переходити до господарки в новітніх вуликах: в Українському з рямкою високою 435×300 м. м., чи Дадана, з рямкою низькою а широкою 300×435 м. м.

Питання 43.

Як консервувати покришену цибулю, щоби була тревала і мала гарний жовтий вигляд? П. Д. з Ю.

Відповідь:

Консервація полягає на висушенню до тої міри, щоби цибуля мала найбільше 20—25% води. До тої міри можна висушити цибулю постепенно, чим раз більше горячим воздухом, який є відповідно вогкий. Щоби цибула була тревалою і надавалася до перехования, треба її сушити в окремих печах, що можна лише добре зробити у великій фабричній сушарні. Менші кількости можемо сушити в домашніх малих сушарнях. Сушення в печах пекарських не дає доброго висліду.

Питання 44.

Як консервувати волове і вепрове мясо і робити з нього консерви, щоби можна уживати в подорожі? П. Д. з Ю.

Відповідь:

Способів фабричного консервования є дуже богато. Полягають вони на окремій приправі звареного мяса, вистерілізованню — це є убиттю всіх бактерій і їх зародків-спорів, які спричинюють всі переміни мяса, та щільнім опакованню, щоби не доходив воздух. Другі способи консервації полягають на звичайнім маринованню і вудженню мяса, яке обливається розтопленим вепровим смальцем. В той спосіб консервували мясо підчас облоги Перемишля. Способів консервования малих кількостей мяса подати не можемо. Зверніться до п. Пеліховського, в Союзі для збуту худоби у Львові Оссолінських 15.

Питання 45.

Які поживнійші яйця, варені, смажені чи сирові. З чого складається яйце? П. Д. з Ю.

Відповідь:

Яйце є продуктом птиць, який є магазином поживи та місцем перебування розвиваючогося зародка. Складається із жовтка, білка і шкарупки. Жовток, це форма цукру і товщу, найважнійший складник поживний. Від білка є відділений дуже тоненькою болонкою. Білок, це теж дуже важний складник поживний, який виповняє прочу часть лушпинки. Між білком а лушпиною є теж тонка болона, яка на тупім місци роздвоюється та творить воздужний простір. Лушпинка, це витвір вапна, фосфору і других. Яйце на загал є дуже поживне. Найпоживнійші є яйця сирові, а найменше варені на твердо. Смажені є більше поживні і лекше стравні від варених.

ВСЯЧИНА.

Повідомлення.

На численні запити повідомляємо, що плугів Бурместра в Польщі не виробляє жадна фабрика і тому просимо не надсилати подібних запитів. Якщо будуть в торговлі, то подамо жерело закупна як також ціну.

Перше число

з 1927 р. цілком вичерпане. Тому просимо не звертатися до редакції о висилку першого числа.

В справі кредитів.

В Дневнику Устав Р. П. ч. 6, п. 36, з р. 1927, оголошено розпорядок Міністра Рільних Реформ о державній допомозі кредитовій при сцілюванні ґрунтів, а також подано вказівки що до адміністрования і диспонования фондом допомог і пільгових кредитів (кредитова поміч при парцеляції). В Дневнику Устав ч. 8, з р. 1927, оголошено розпорядок до устави о переведенні рільної реформи, а приписи що до пожичок удільованих державним Рільним Банком находяться в деннику Мін. Рільн. Реформ ч. 21.

Вивіз яєць.

З Польші вивезено:

в 1922 році	6.600 тон,	на суму	3,500.000	зол.
„ 1923 „	9.301 „	„ „	10,000.000	„
„ 924 „	10.500 „	„ „	16 177.000	„
„ 1925 „	27.071 „	„ „	51,327.000	„
„ 1926 „	52.577 „	„ „	66,094 000	„

Як бачимо що вивіз більшав з року на рік. Великі суми гроша припадають на яйця вивезені з українських земель. Нехай ці числа переглянуть наші господарі і зорганізують збут яєць у власних руках.

Найновіще мінеральне угноєння „Нітрофоска".

При кінці 1926 р. появився в торговлі новий рід угноєння, що обіймає всі три складники поживні а саме азот, фосфорну кислоту, та потас. Це не є звичайна собі мішанина всіх трьох гноїв, але новий гній, в дуже розпустнім виді. Вирабляє його німецький фарбярський трест в двох сортах, окремо для легкої а окремо для тяжкої земі.

Біржа.

На львівській біржі нотовано

в дні 28. березня 1927 р.

(В долярах за 100 кґ. на стації заладования при ціловаґонових посилках).

Пшениця однорідна 5·70—5·90, збірна 5·50—5·70. Жито 4·10—4·30. Ячмінь броварняний 3·80—4·20, млинарський 3·40—3·60, пашний 2·90—3·00. Овес 3·50—3·70. Кукурудза 3·00—3·40. Гречка 4·40—4·50. Фасоля біла 4·00—4·40, кольорова 3·00, краса 5·00—5·20. Лубін синій 3·10, жовтий 3·25. Горох полевий 5·00—7·00. Вікторія 9·00—12·00. Вика чорна 3·50. Конюшина червона 40·00—50·00, біла 37·00—40·00. Сімя 5·00—5·70. Мак синій 26·00—36·00. Мід 16·00. — За 50 кґ. добірного хмелю краєвого 130·00, гірші сорти 110·00—125·00. — Бараболя промислова 7·00—7·50 зол. п.

Ціни набілу.

У Львові платять: Масло десерове ґуртом 7·40—7·60 зол., в дрібний продажі 7·60—7·80 зол. За 1 літр молока 40 гр. За скриню яєць 1440 штук у Львові 17·00 ам. дол. За яйце 12—14 гр.

Ціни за худобу.

22. березня плачено за 1 кґ. живої ваги: Воли по 1·80 зл. п., бугаї 1·60—1·75, Корови 1·65—1·70, Ялівки 1·50—1·60, Телята 0·90—1·22. Безроги 1·90—2·15 зл. п.

Ціни на продукти звірячі.

Кінське волосіння з хвоста сирове 9 зл. п., грива суха 3·15 зл., пол. коровяче сухе 3·15, щітина 9—27 зл. залежно від довжини і твердости, все за 1 кґ. За одну штуку шкірок: заячі осінні 1·35 зол., зимові 4·20 зол. серни 5·40 зол. тхіра 27 зол. куни 90—120 зол. видри 54—90 зол. Вивірки 3 – 3·50 зол.

Видає: СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР". З друкарні Вид. С-ки „Діло", Львів, Ринок 10. За ред. відповідає ІЛЬКО ЛИСИЙ

ПАНЧОХИ, рукавички, скарпетки в найтревалійших ґатунках як також всякі трикотажі найдешевше набувається в спеціяльнім магазині панчошкових виробів:

„ОЛЬКА“, ЛЬВІВ, РИНОК Ч. 35. (побіч „Народньої :::: Торговлі“). ::::

Продажа денатурового спірту.

З днем 1. квітня вводиться до торговлі заправлений спірт до палення. Спірт буде продаватися в півлітрових та літрових фляшках по 1 зол. за пів літри і по 1·90 за літр. Тому, що цей спірт є заправлений ріжними отруйними середниками, остерігається всіх перед уживанням цего спірту як напитку.

Зголошені заразливі звірячі недуги в повітах.

Скаженина: Повіт Броди: Пониква, Старі Броди. Повіт Бережани: Бережани. Повіт Бучач: Пишківці. Повіт Тернопіль: Ігровиця, Плесківці. Повіт Зборів: Ярчівці.

Холєра домашньої птиці: Повіт Радехів: Беньків, Сілець.

ОРИҐІНАЛЬНІ ШВЕДСЬКІ КРУЖЛІВКИ

„ALFA-LAVAL”

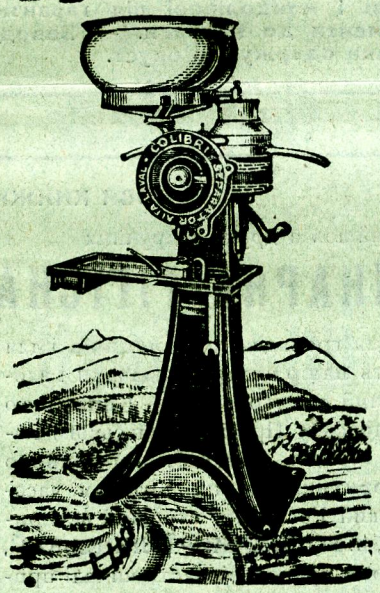

введені по всіх молочарнях, є під кождим оглядом недостижимі.

За докладне відтовщення, за тревалість матеріялу, за простоту конструкції **одержали понад 1300 найвисших нагород і похвал.**

Понад 3,500.000 кружлівок „ALFA-LAVAL” є в ужиттю. — Продаються на 10. місячних рат без опроцентовання. — На 30 літ письменна гарантія доброї праці.

Цідковиті зарядження молочарень ручних, парових, елєктромоторових і паротурбінових. Доставляємо всі машини молочарські від найменших до найбільших. Найліпші машини, найновійші моделі, найнизші ціни, найбільш догідні услівя сплати. Під доглядом спеціялістів інжинірів уділюємо безплатно технічні вказівки що до урядження молочарень, маслярень і т. д.

На господарській виставі в Ченстохові в р. 1926. одержали за кружлівки „ALFA-LAVAL“ і другі молочарські машини ЗОЛОТУ МЕДАЛЮ.

Т-во „ALFA-LAVAL” Сп. з обм. пор.

ВАРШАВА, Краківське Передмістя 60. Відділ в ПОЗНАНІ, вул. Ґварна ч. 9.

Адреса телеґр. ALFA-LAVAL.

КОЖДИЙ ПОСТУПОВИЙ РІЛЬНИК

примінює при весняних засівах бактерійний навіз для щеплення насіння.

АЗОФОРМ

Приспішує кільчення, викликує буйнійший ріст ростин, збільшає збір. Дешевий і простий в ужиттю, одна пушка на 1 ha коштує 8 до 14 зод. після цінника. До набуття у фірмі „АЗОФОРМ“ **Фабрика бактер. навозів, Ска з обм. відпов. Львів, Ягайлонська 20. Телєфон 30-83.** Жадайте проспектів, цінників і фахових оречень. Переводіть проби!

При садженню картофель, засіві бураків, брукви і моркви не треба забути о знаваженню рілі

СУПЕРФОСФАТОМ.

Є це одинокий фосфоровий навіз, скоро і певно ділаючкй. Дає знамениті результати на всіх почвах. — Купуйте виключно лише СУПЕРФОСФАТ гарантованої якости в мішках пльомбованих з охоронним знаком „SUPER“.

Знак

охоронний.

Подрібних інформацій о ужиттю уділяє бюро порад: PRZEMYSŁ SUPERFOSFATOWY Zw. Z. (Nr. 303.) Warszawa, Kredytowa 4. Tel. 46-66.

СТЕБНИЦЬКИЙ

КАЇНІТ

є найліпшим і найдешевшим помічним навозом під ростини окопові.

Уживайте помічних навозів!

АЗОТНЯК
і АМОНЯКАЛЬНА САЛІТРА

найліпші і найуспішнійші азотові навози витворює і доставляє на 9-місячний кредит

Державна Фабрика Азотових Сполук в Хожові.

Всяких інформацій уділяє Дирекція Фабрики в Хожові і її Рільничі Бюра:

Варшава, вул. Шопена 8., в Познані, вул. Домбровського 17., у Львові, Коперника 20.

ЗАМОВЛЯЙТЕ в своїх рільничих організаціях, в синдикатах або у довірених купців!

АДВОКАТСЬКУ КАНЦЕЛЯРІЮ

ВЕДЕ

Д-р Михайло Волошин

АДВОКАТ

У ЛЬВОВІ, ВУЛ. ШАШКЕВИЧА 2.

(КОЛО УКРАЇНСЬКОГО ТЕАТРУ.)

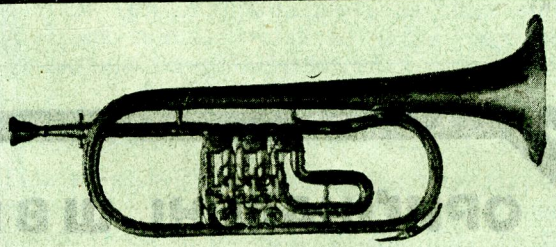

Перша Краєва Фабрика музичних інструментів

Франца Невчика Львів, Городецька 2. б. Телєфон ч. 25-76.

Поручає власного виробу музичні інструменти смичкові, духові і мандолінові під гарантією. Приймає інструменти до направи. — Заводові музики одержують опуст.

НОВА КНИЖКА! НОВА КНИЖКА!

Вже вийшов з друку підручник

„ВЕТЕРИНАРНА ГІГІЄНА“,

необхідний для громадських **оглядачів** і для тих, що мають намір стати оглядачами і здожити потрібний до сего іспит. — Книжку сю написав на просьбу Президії „Сільського Господаря“ на основі **довголітнього свого досвіду і практики** знаний Читачам часопису „Сільський Господар“ старшій ветеринарний лікар, п. **ВОЛОДИМИР БІЛИНСЬКИЙ**, який цею своєю працею віддасть чималі прислуги українському рільничому загалови в области двигнення годівлі худоби. — Книжка написана практично для ужитку кожнього рільника, який знайде в ній корисні для себе поради, як обходитися з худобою взагалі, щоби була здорова, як лічити, як хоронити стайню перед пошестями, як купувати та не датися ошукати, дальше — містить законні приписи, коли можна звернути куплену худобину продаючому, коли відтак вона оказалася хворою, коли можна жадати від держави винагороди, як влада зарядила забиття худоби, і багато инших цінних порад.

Ціна книжки 2 зол., без пересилки.

Книжку „Ветеринарна гігієна“ можна замовляти в Товаристві „Сільський Господар“ у Львові, вул. Зіморовича ч. 20, число телєфону 30—53.

Opłatę pocztową
uiszczono ryczałtem.

Ч. 8. ЛЬВІВ, ДНЯ 15. КВІТНЯ 1927. РІЧНИК XIII.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРҐАН КРАЄВОГО ТОВАРИСТВА ГОСПОДАРСЬКОГО „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“.

Виходить 1. і 15. кождого місяця.

ПЕРЕДПЛАТА:

За квартал . . . . . 3·50 зол.
„ півроку . . . . . 7·— „
„ цілий рік . . . . . 14·— „

Передплату належить надсилати на адресу: „Сільський Господар“, Львів, вул. Зіморовича ч. 20.

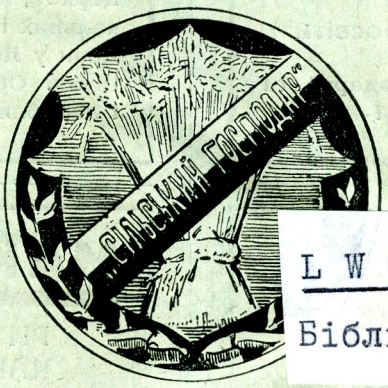

ОГОЛОШЕННЯ:

Ціла сторінка одноразово . 180 зол.
Половина сторінки . . . . 100 „
Чверть сторінки . . . . . 60 „

LWÓW Czarneckiego 24.
Бібліотека Наук.Тов.ім.Шевченка

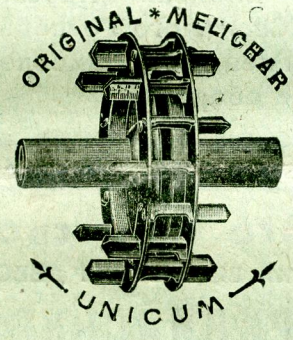

Чеськословацька Акційна Спілка
Злучені фабрики рільничих машин

Фр. Меліхар-Умрат і Спілка,

БРАНДИС н/Л.

Філія ЛЬВІВ, вул. Городецька ч. 61.

Найбільші в Европі фабрики сівалок.

Сівалки рядові, патент **„UNICUM“.** — Сівалки комбіновані, патент **„IMPERATOR“.** — Сівалки до штучних навозів **„WESTFALIA“.** — Сівалки до бураків звичайні і комбіновані до сівби купкової (Dibbel) і сівби повної. Сівалки рядові трибові, патент **„PATRIA“.** — Сівалки селянські, легкі і дешеві, патент **„PATRIA-MIGNON“.** Копачки до картофель, патент **„MELICHAR-HAJEK“.** — Жнивярки патент **„GRATIA“.** Косярки патент **GLORIA.**

КРІМ СЬОГО:

Бехера оригінальні знаряди до орки, культиватори, борони тарелев', плянети ручні і кінні. Австрійські трієри марки **„PHÖNIX“,** чеські січкарні системи **Bentall'a,** бурачарки, шрутівники з вальцями або каменями, кружлівки до молока **„LIBELLA“** і т. п.

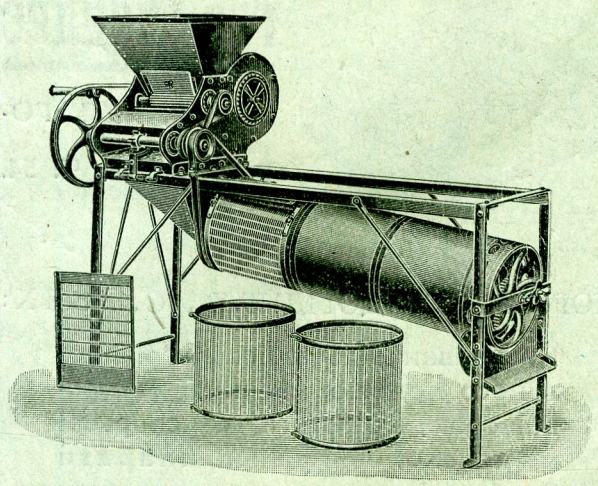

Ветеринарні прилади

необхідні в ратуванню домашніх звірят в наглих недугах, поручає за посередництвом „Сільського Господаря“ фірма

LEON GEORGEON (ЛЕВ ЖОРЖОН)

ЛЬВІВ, вул. РУСЬКА ч. 1 (Дім „Просвіти“).

Для Філій і Кружків „Сільського Господаря“ та Кооператив спеціяльні рабати!

ІНЖІНІР

ЛЕВ ЛЕВИНСЬКИЙ

архітект, уповажнений будівничий,

ЛЬВІВ, ВУЛ. СОДОВА Ч. 3. II. ПОВЕРХ.

(Бічна вул. Потоцького.)

Виготовляє проєкти і кошториси для будови церков, народніх домів, будинків шкільних, мешкальних і промислових. Бере в підприємство будови у Львові і на провінції по конкуренційних цінах. Обіймає технічний нагляд при будовах і виробляє затвердження проєктів у Воєвідств.

ДЗВОНИ

ФЕЛОНИ, ФАНИ, ПАВУКИ, ФЕРЕТРОНИ, ЧАШІ І Т. П. В ВЕЛИКОМУ ВИБОРІ І ПЕРЕДВОЄННІЙ ЯКОСТИ В СКЛАДІ ЦЕРКОВНИХ ЗНАРЯДІВ

Володимира Устенського

ЛЬВІВ, ВУЛ. РУСЬКА Ч. 3.

МАКС ҐЛЯЗЕРМАН

РИТІВНИЧЕ ЗАВЕДЕННЯ, ВИРІБ КАВЧУКОВИХ ПЕЧАТОК (СТАМПІЛІЙ) І ВІДЛИВАРНЯ ТАБЛИЦЬ.

ЛЬВІВ, ВУЛ. СИКСТУСЬКА Ч. 19, Філія: ЛЬВІВ, СИКСТУСЬКА Ч. 1.

Для Кооператив, Читалень „Просвіти“, Кружків і Філій „Сільського Господаря“ окремі пільги і знижені ціни. Замовлення виконує оборотно.

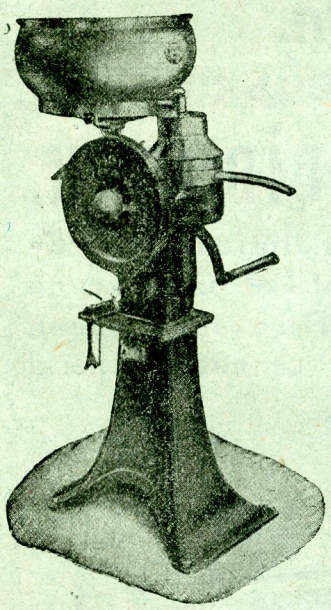

ПРЕДСТАВНИЦТВО КРУЖЛІВОК

З ФАБРИКИ

„АЛЬФА-ЛЯВАЛЬ“

ГЕР. ЛЯНДЕС

ЛЬВІВ, ВУЛ. ГОРОДЕЦЬКА Ч. 54.

Ч. телєфону 28-05.

ПОРУЧАЄ НА ДОГІДНИХ УСЛІВЯХ:

Кружлівки „Альфа-Ляваль“ найновіщого моделю, масниці „Альфа-Вікторія“, коновки транспортові на молоко, оригінальні апарати Гербера і всякого роду молочарські машини і прибори. — — —

Свій до свого і по своє!

ОДИНОКА УКРАЇНСЬКА ВІДЛИВАРНЯ ДЗВОНІВ

Михайла БРИЛИНСЬКОГО

Львів — Замарстинів, вул. св. Михайла ч. 14.

(ВЛАСНИЙ ДІМ.)

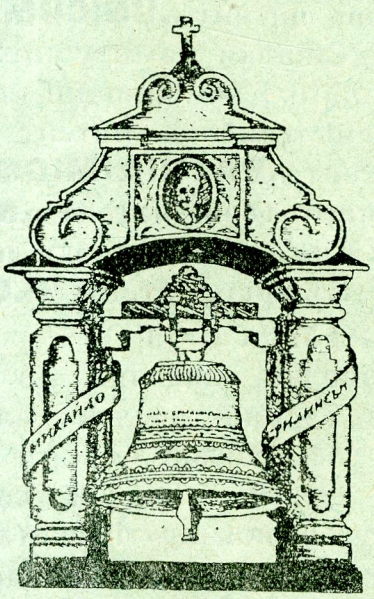

Поручає Впр. Духовенству, Церковним Брацтвам і Комітетам **дзвони** з найлучшого металю о чистім звучнім голосі, під ґарантією чистої гармонії як також і витревалости. Достарчає **дзвони** довільної величини як поодиноко так і гуртом. На складі находиться значна кількість готових дзвонів на всяку вагу і тони. Солідність фірми потверджують численні похвальні листи і признання П. Т. Відборців.

Купує старі, розбиті дзвони і на жадання переливає на нові.

Відливає артистичні відливи, як бронзівничі, будівельні, машинові, плоскорізьби, фігури і т. п.

Ч. 8. ЛЬВІВ, ДНЯ 15. КВІТНЯ 1927. РІЧНИК XIII.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРҐАН КРАЄВОГО ТОВАРИСТВА ГОСПОДАРСЬКОГО „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР".

Виходить 1. і 15. кождого місяця.

ПЕРЕДПЛАТА:

За квартал . . . . . 3·50 зол.
„ півроку . . . . . 7·— „
„ цілий рік . . . . . 14·— „

Передплату належить надсилати на адресу: „Сільський Господар", Львів, вул. Зіморовича ч. 20.

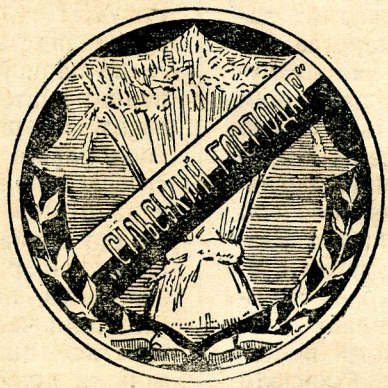

ОГОЛОШЕННЯ:

Ціла сторінка одноразово . 180 зол.
Половина сторінки . . . . . 100 „
Чверть сторінки . . . . . 60 „
Одна осьма сторінки . . . . 35 „

За першу сторінку числиться о 50% дороще.

Свято Воскресення.

Свято Воскресення припадає в час пробудження цілої природи із зимового сну. В природі настає переміна і нове життя.

Для господаря приходить час нової витревалої праці, шоби із матері-землі добути прожиток не лише для себе, але і для цілого людства. Невсипуча праця і любов господаря до свойого народу і природи, повинна заставити його призадуматися в день Воскресення не лише над своїм власним господарством, але і над долею цілого народу.

Як день Воскресення є днем життєдайної весни, з настанням котрої все будиться до нового життя, набирає надію на краще майбутнє, так хай і наш господар набере нової надії на кращу будуччину, бо в майбутньому наша сила. Хай надія на майбутнє спричинить в день Воскресення народження спільної думки і спільної праці, яка нас доведе до остаточної цілі.

Як Воскресення для людства є обновленням і початком нового життя, так хай для нашого народу буде предтечею воскресення нашої Батьківщини і цілого українського народу. Щоби нарід наш, виповнивши чашу горя по береги сльозами і кровю, міг як вольний від пут і кайданів, заспівати з повної груди, пісню повну життя

„ХРИСТОС ВОСКРЕС!"

Інститут сільсько-господарської Економіки.

Мало є під теперішні часи таких господарств, що приносять належний чистий зиск. Противно, є величезне число господарств, що не тільки не приносять зиску, не оплачують відсотків від вложеного капіталу, не платять за вложену працю, але господареві приходиться ще докладати до господарства працею, або позиченими грішми.

Точних причин непоплатности господарки не може ніхто подати через це, що господарі не ведуть записок-рахунків і тому не маємо жадних даних про стан нашого сільського господарства. Це і є одна з причин тої масової нужди, яка опанувала наше село. Господар певно скаже, дайте нам землі, а все буде гаразд. Тоді зміниться спосіб господарення і прийде добробут в село. Воно правда, що землі мало, але як довго нема виглядів на наділи землею, треба застановитися над станом, який зараз є, освідомити собі, як виглядають ті наші господарства, пізнати їх недомагання — причину зла, а тоді успішніше буде можна запобігати лихові, та добиватися наділів землею.

Щоби добути потрібні дані, агрономи поставили собі за ціль зорганізувати при „Сільськім Господарі" Інститут сільсько-господарської Економіки, що має занятися дослідом над економічним станом сільського господарства і контролею його виробництва й поплатности.

Задачею Інституту булоби отже висвітлювати цифрами виробництво і поплатність с. господарства, що малоби передовсім наукове значіння, започатковуючи науку сільсько-господарської економіки і таксації (Betriebslehre). В дальшій мірі Інститут служивби чисто практичним цілям, подаючи інформації господарам і агрономам, та представникам сільсько-господарських установ, що заступають інтереси господарів, про потреби сільгосп. виробництва. В кінци величезною заслугою Інституту перед селянським загалом булоби це, що впливавби виховуючо на наших господарів. Веденням рахунків для селян виказувавби недостачі самої господарки і подававби вказівки, як треба дане господарство переорганізувати, щоби осягнути якнайбільший чистий зиск з господарства. Наші господарі зачалиби господарити з олівцем в руці, як це роблять господарі в других народів.

Агрономам значно улекшивби Інститут працю на досвіднім полі у всіх напрямках с.-господарства. Нині з браку відповідних чисельних даних з области сільсько-госп. економіки в наших обставинах, користуються вони чужими приміри (гол. німецькими), часто невлучними для наших відносин. Кождий нарід відповідно до своєї культури і природних обставин, ріжно організує своє господарство, щоби осягнути свою ціль, т. є. якнайбільшу поплатність господарства.

Кождому, хто має до діла з сільським господарством (господар, агроном, політик), необхідно пізнати організацію і виробництво сіль. господарства і то в ріжних природних областях і в ріжних категоріях величини. Головно треба пізнати відношення поодиноких культур, рослин, видайність, обрібка, плодозмін, гноєння, відношення поодиноких капіталів вложених в господарство, праця і т. п. Дуже важною справою є прослідити, в якій мірі виступають наші селяне на торг і з якими продуктами, як продавці з одної, а як консументи і купна їх сила з другої сторони, задовження, спосіб і якість відживлювання та кошта харчового дня і взагалі вияснити соціяльний, а вслід за тим і культурний стан нашого села.

Тільки висновки оперті на живих цифрах, зібраних через ведення рахунків для селян і анкети, науково опрацьовані, дадуть нам ясний образ про стан і спосіб сільсько-господарського виробництва, та викажуть недомагання і потреби наших господарств. Маючи такі певні дані, можна буде спрямувати працю над піднесенням села на властиву дорогу.

Час від часу, крім справ чисто технічного характеру підносяться голоси, що се і те требаби робити. Була навіть згадка про будову елєваторів. Розуміється, що всі ці ради не мають певних реальних підстав, але є подавані сезоново і навманння. Лікар записує хорому рецепту по докладнім оглянненню і поставленню діягнози. В нашім випадку таким лікарем мавби бути Інститут Сільсько-господарської економіки. Він мавби перевести такби сказати аналізу поодиноких господарств і їх груп, а на основі тої аналізи певно можна буде вносити, на що треба звернути бачнішу увагу, котру рослину чи рід звірят требаби поширювати, а що залишити, зглядно обмежити в виробі. Пр. в Сокальщині часто недороджує жито; зате знаменито удається пшениця, а мимо того Сокальщане не можуть прийти до переконання, що ліпше сіяти пшеницю на кошт жита, або другу більше поплатну рослину, хочби прийшлося жито на хліб купити (як хто не хотівби за жадну ціну проміняти житного хліба на пшеничний). З кіньми справа представляється ще гірше. В однім селі в Сокальшині (Будинин) на 137 самостійних господарств, де переважають господарства від 0 до 5 моргів, бо є їх аж 57·67%, було 31. XII. 1926 р. 165 коней! (в тім 13 шт. мол,). В такім 3, 4-морговім господарстві господар з цілою родиною не тільки через ціле літо, а то й зимою мусить відробляти в дворі за пашу, щоби виживити пару коней. А яка з тих коней користь? 30—40 днів роботи в році, а 325 днів годівлі, бо зарібків кіньми нема. Здається, якби таким господарам представити чорне на білім, білянс конта коней, то вони мусілиби подумати над вислідними цифрами і мабуть один за другим зрікавбися „вонору" тримати коні, а за те поставивби до стайні по 2—3 корові, котрі дадуть около 30 зол. місячно за молоко (сметану) і на час оброблять все поле.

Хто знає, чи не ліпше булоби місто згаданих елєваторів побудувати пр. в Яворівщині ткальні, чи олійні. Після матеріялу, котрий зараз в мене під рукою, є там під управою лену і конопель 3·5% орної землі (1·8% і 1·7%). Невиключене, що в Долинщині поплачувалаби найліпше інтензивна годівля або молочарство. Після тихже матеріялів в Долинщині на рільничу площу землі припадає 41·15% сіножатей і 3·75% пасовиськ, разом 44·90%, а тільки 26·75% збіжжа і окопові.

Представники селянства і само селянство Зах. Европи зрозуміли вагу такого Інституту. В Швайцарії, Німеччині, в Чехах і т. д. вже до війни займалися економічними дослідами над сільським господарством. В Польщі утворено Інститут Сільсько-госп Економіки для дрібних господарств 1926 р. В Харкові Сіль. Госп. Науковий Комітет України має рівнож секції с.-госп. економії.

У кождій державі згаданий інститут приносить незвичайно великі користи як селянському станові так і цілому народові. Кождий господар, що удержує зносини з Інститутом, має при кінці року зі замкненням рахунків докладний перегляд приходів, розходів і страт свого господарства. Інститут пересилає йому обчислення чистого зиску,

спис майна, касовий оборот — приходи і розходи, кошта продукції збіжжа, поплатність плекання поодиноких родів звірят, кошта на удержання родини і вартість харчового дня, кошта ручної праці і тягла, кількість ручної праці і тягла зужитої на управу поодиноких родів рослин, чи плекання поодиноких родів худоби. З рахункового зіставлення видно, в якій мірі причиняється до чистого зиску, чи страти, управа поодиноких родів рослин, чи плекання звірят. Маючи такі певні дані, господар бачить, чи дотеперішний спосіб господарення є добрий, чи треба його в дечім змінити.

Дані з поодиноких господарств відповідно зіставлені і разом статистично опрацьовані є наче зеркало, в якім відбиваються всі недомагання, нові потреби, добрі і злі сторони господарства. Того матеріялу, як незбитого факту можуть з успіхом уживати представники селянства перед краєвими властями, чи в соймі, де рішається про напрям господарської політики (вільний ввіз, вивіз госп. продуктів, машин і т. д.). Одним словом селянські представники тих народів мають точний образ про стан сіль.-господарства і відповідно до того поступають, послугуючись в даний момент відповідними матеріялами.

Як було сказано, богато таких Інститутів працює вже в великих розмірах і є прекрасно упосажені, пр. в Празі. Але і там не було всего нараз. Інституція подібна колись до нашого „Сільського Господара“ заложила у себе секцію с.-госп. економіки 1903 р., котра виросла в могутню і не звичайно важну державну установу.

При добрій волі і співпраці самих господарів і в нас піде робота і принесе чималу користь українському селянству. Це справа не виключно „Сільського Господаря“, а справа загальна до котрої повинні приложити рук і наші господарські установи.

Інж. О. Охрим.

Машина в сільському господарстві.

(Час то гроші.)

Хто хотів би докладно переглянути поступове господарство із всіми урядженнями і машинами, то мусить признати, що це одно велике машинове підприємство. В добре вивіпованому господарстві є машина на полі, обійстю в стайні, як також в шпихлірах, коротко всюди. Чим господарство має більше машин, тим воно приносить більші приходи, бо дорогу працю людий і звірят замінюється машинами і в цей спосіб зменшується видатки до найменшого. А ціль господарства? Як кождого иншого підприємства: Як найменші видатки, а як найбільші прибутки.

Від часу, коли господарі стали переводити цей клич в життя, мусіли примінюватися до обставин і переорганізовувати господарку рівномірно з розвитком промислу. Як в промислі введено пару і електрику, так і господарство не могло дальше придержуватися застарілих способів, але мусіло вводити машини. А що богато людей із сіл вийшло до новозбудованих фабрик і там знайшло заняття, не стало на селі робочих рук, і потреба машини у всіх величинах господарства від 5—1000 моргового давалася нам чим раз більше відчувати. А що „потреба є матірю винаходів“, тож і в рільництві стали уживати чим раз догідніших і більше дорощих машин, аж дійшли до сьогодняшнього машинового стану.

Сьогодня, при меншій силі і витревалости людий, збільшених вимогах до життя і непоплатности самої господарки, треба головно у нас завести машинову працю. Хоч доволі по наших дрібних господарствах робочих рук, але все таки треба стреміти до цего, щоби господар не був невільником праці і короткого часу, але щоби був паном положення. Це невільництво праці і часу дається найбільше у нас відчувати в часі жнив, зборів рослин та молочення. Прийдуть дні, де люде на працю, яку можна виконати в кількох годинах, тратять цілі дні і не виконують її на час, через що богато тратять.

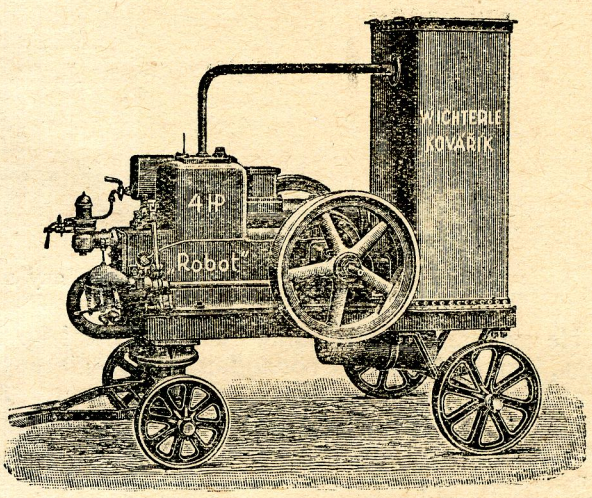

Мотор бензиновий на 5 HP до молотілки.

В горі написано: Час це гроші! Тому, кожний господар хай поставить собі за ціль, замінити відвічний серп на косу з граблями, а то й на жниварку. Кождий наш господар косить і то навіть добре. Але на жаль коси уживається лише при сінокосах, а збіжжа, які повинні бути в час спрятані, бо є богато других пильних робіт, жнеться серпами. На Словаччині і всюди на заході серпа уживають лише до помочі, а цілі лани збіж викошують. Мужчини косять, жінки збирають. Але так роблять лише господарі, які живуть одинцем, або не почуваються до обовязку належати до господарського Товариства. Господарі зорганізовані в Товариствах, як наші кружки „Сільського Господаря“ або кооперативи, давно закинули серп і косу, а вживають машин. До кошення трав вживають сінокосок, а до збіж жниварок. Як сінокоска, так і жниварка, це машини доволі дорогі і до них треба коней. Одна від другої мало ріжниться. Сінокоска не має стола і грабель, лише бічну дошку до відсування трави. Жниварка, машина більша, зі столом і граблями до відкладання пожатого збіжжа. Одна пара добрих коней на зміну і один чоловік заступить богато робочих

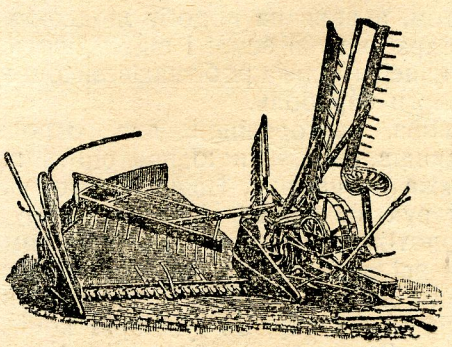

Жниварка.

рук. Приміром, сінокоска викосить за один день 3—5 моргів, а жниварка з граблями 4 – 6 моргів. Коли возьмемо під розвагу, яка це полекша для самого господаря і цілої рідні і господарства, тому що збіжжа скоро вижате, чи в час скінчені сінокоси, то мусимо зробити заключення, що бажанням кождого господара повинно бути, машинова праця.

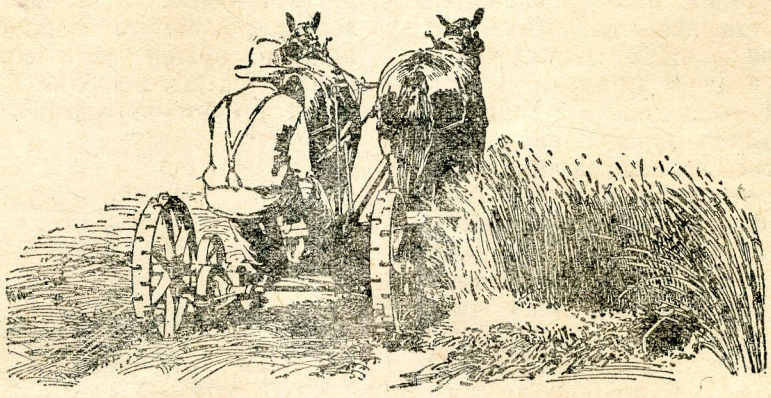

Сінокоска, яку можна уживати як жниварку.

Не менше важним жнив і сінокосів є збір бараболь. Навіть бідніший господар садить пів морґа. До садження міг підібрати догідну пору. Але у зборах дуже часто перешкоджують осінні дощі, приморозки і другі полеві праці. Бараболя не жде, але гниє або мерзне. І знова втрата для господара велика. Способи збору бараболь, що околиця, то инші. Плуг, заступ, мотика і т. д. Як під-

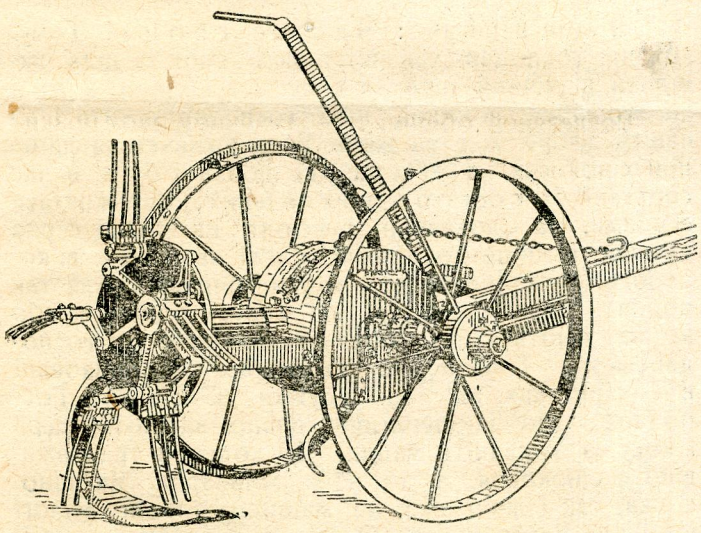

Бараболярка.

гонить погода, то лише бадилля витягають і визбирують бараболю. І тут машина до викопування бараболь, звільняє господаря від богато клопотів і заощаджує не одні втрачені гроші. Бараболярка є зладжена в цей спосіб, що плужок підорює кущі сподом, а вили на подобу людських рук вибирають бараболю зі землі і відкладають на бік. Дві пари коней і кілька робітників викопає за день $1^1/_2$ — 2 морги бараболь.

В жнива, найгорячіший для господаря час звізки, підкидів, вивозу гною, приходить ще молочення збіжжа на насіння. Праці богато, часу мало а робочих рук ще менше. Хто має ручну або киратову молотілку, не може на час вимолотити і виконати всі роботи, бо при молоченню заняті, як коні так і люди. Машина і тут робить господареві велику прислугу, бо увільняє коні і кілька робочих рук. Зрозуміли це вже наші деякі сільсько-господарські організації і закуповують молотілки для спільного користування, киратові і моторові. Киратові молотілки не дуже підхожі, бо потребують коней і зерна не дають цілком вичищеного. Знова моторові молотілки, коней до погону не потребують, молотять дуже скоро і докладно та дають чисте зерно. Початок з моторовою молотілкою зробила кооператива Боссири і всі члени з праці молотілки дуже вдоволені. На протязі одного року молотілка цілком виплатиться і обслужить не лише одно своє село, але і другі сусідні. А користати з молотілки можуть не лише 5—15 моргові богатирі, але навіть дрібноземельні, бо в часі жнив молотілку ставиться на громадськім майдані, а туди можуть всі звозити збіжжа до молочення. А вигоди? Скоре, добре і дешеве молочення, вільні коні і люди до инших робіт.

Може дехто здивувався, коли прочитав в ч. 6. з 15. березня 1927 р. про порівнання машини з конем, а навіть чоловіком. Але коли зважимо, що людство стремить до того, щоби кожду працю виконувати машинами, і що в Америці кінь в господарстві стає рідкістю, то треба погодитися з думкою, що машина заступить коня. В більших

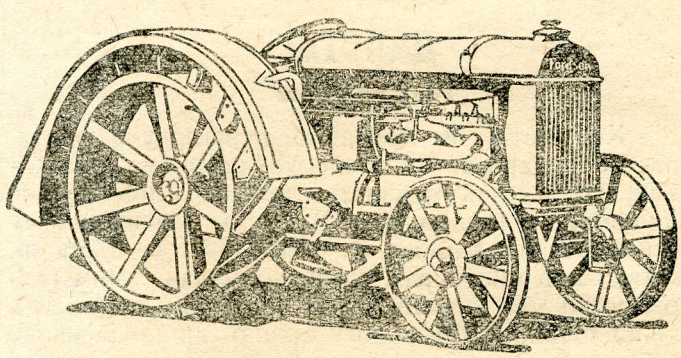

Трактор Форда.

господарствах орють моторовими плугами-тракторами, звозять збіжжа з поля, молотять і вивозять обірник. Тракторів уживають як машини потягової так і погонової в більших господарствах, а для менших господарств закуповують організації для спільного користування, бо це машина до праці на полі, обійстю, стодолі, шпихлірі і т. д.

Вичислені машини можна уживати не лише по більших господарствах, але навіть в малих. Треба лише розвязати питання закупна цих машин. До цего є покликані сільсько господарські організації, кооперативи, кружки „Сільського Господаря“ і другі, щоби змеханізувати працю і закуповувати машини для членів. Де нема організації, можуть охочі до цего діла господарі заложити кооперативи машинові. Початок вже зроблено і закуплені

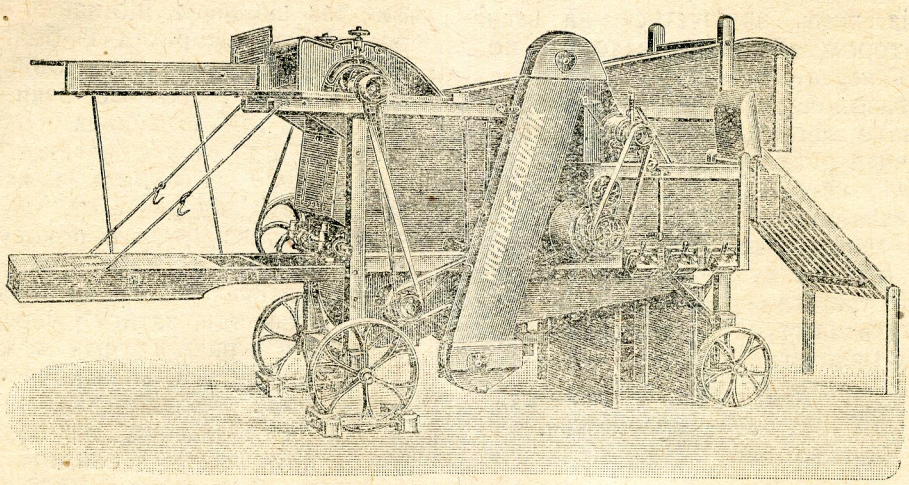

Молотілка з подвійним чищенням.

машини як слід сповняють свою ціль. Тепер ходить лише о це, котра організація поведе працю так, щоби в коротці закупити всі потрібні машини, зробити господаря менше зависимим на часі і погоді, а також знижити кошта продукції на найменшу м'ру і в цей спосіб піднести поплатність господарки. Найблища будучність покаже, як наші сільсько-господарські організації сповняють своє завдання. Котра зі свойого завдання вивяжеться перша — зробить найбільше. Всі машини догідні для менших і більших господарств, а також кооператив доставляє „Спілка Українських Агрономів", Львів, Зіморовича 20.

Інж. В. Волинець.

Управа тютюну.

Підібрання ґрунту під управу тютюну.

Тютюн належить до рослин ніжних, що потребують старанної опіки і плекання не лише в парниках та шкілках, але також на полі чи в городі.

Тютюн, як рослина ніжна — вибаглива, вимагає ґрунту урожайного, добре справленого і богатого на поживу. Удається на новинах, чорноземах, суглинках а навіть на піскуватих ґрунтах. Поле не може бути надто сухе і не завогке, а крім цього не високо положене. Поле має бути також хоронене від вітрів тому що рослини виставлені на ділання вітру витворюють сильне било і менше вартісне грубе листя. Вітри обломлюють теж богато листя і в той спосіб шкоди значно збільшаються. Пересаджені рослини на полі треба в посушне літо довго й часто заливати, тому під управу тютюну найбільше надавалибися поля положені над річками або біля полевої кринички, чи жерела.

Поле повинно бути похилене до полудня, що рівнож ділає додатно на розвій рослини.

В Голяндії огорожують плянтації тютюну високим плотом, або обсаджують кількома рядами тичковою фасолею, кукурузою або кінським зубом, що служить, як охорона перед вітрами.

Тютюн удається тільки на землях дуже урожайних, добре справлених і богатих на поживні складники як: вапно (Ca), потас (K), азот (N), сода (Na) та фосфор (P).

Добре справлені ґрунти і богаті на азот, залишають рослини метеликові і стручкові. Тютюн добре удається по конюшині і люцерні, по збіжжах і зелених пашах, коли поле пригноюємо стаєнним гноєм, на новинах, а можна управляти і по собі.

На Великій Україні управляють тютюн 3—5 літ підряд на цій самій площі, лише відповідно справляють і угноюють землю.

Угноїння ґрунту.

Під управу тютюну треба ґрунт належно угноїти стаєнним обірником, бо він має в собі всі потрібні складники для розвою рослини. Добре надається для угноєння тютюну обірних рогатої худоби на пів перегнилий. Кінський обірник може бути тільки ужитий в невеликій кількости, як домішка. Навіз домашніх птиць дробу й голубів є теж добрий. Вказаним є пригноювати людськими відходами, але вже під зиму.

Розвезений обірник треба рівномірно розкинути. Найліпшим угноїнням є компост, бо він має в собі всі поживні складники і земля від нього не захопчується. Як потасового навозу уживають найрадше деревного попелу, а також попелу із спаленого бадилля тютюну, яким посипають весною поле, бо тим додається до землі много вапна.

З штучних погноїв потребує тютюн найбільше таких, які мають богато азоту, потасу і вапна.

Коли управляється тютюн по метеликових рослинах, то азотом пригноювати не треба. Вапно придасться вже під осінь а потас перед садженням з потасовою сіллю. Фосфорні гної є неконче потрібні Можна уживати томасини.

Із штучних погноїв можна уживати всіх, які лиш мають в собі згадані, потрібні для рослини складники.

Вистерігатися належить навозів: каїніту та суперфосфату. Добрими однак є навози: чілійська салітра, потасовий вуглян, якого має в собі доволі попіл із спаленого тютюнового бадилля. У Німеччині уживають ще й потасового кремяну.

Механічна обрібка ґрунту.

Крім всего згаданого є дуже важним відповідне оброблення ґрунту. Під тютюн треба ще з осени мілко підкинути (спокладати). Коли земля скрушіє і порасте хвастами, треба поле добре виволочити боронами, щоби винищити буряни. Після цього вивозиться обірник та рівномірно розкинений зараз приорюється. Приораний обірник треба належито завалувати тяжким тарілевим валом, щоби скоріше перегнив. По двох, а найдальше до трьох тижнів треба переорати ще раз трохи глибше на 8—10 цалів (20—25 центиметрів).

Вирану землю під зиму, зрушується на весні ралом або культіватором, або якщо заходить по треба. можна навіть переорати.

Землю треба заволочити тяжкими боронами, після цього вирівнати легким деревляним валом, а значником позначити рядки в квадрати. На малих площах до 500 метрів, добре є перекопати землю лопатами (рискалями), копати треба в осени глубоко, а на весні перад самим садженням мілко. Глубоке копання в осени є дуже добре, бо земля відповідно крушіє і стається урожайною. При ручній обрібці належить поступати так само при ужиттю погноїв, як було згадано.

Антін Осип Антонович,
студ. агро-техніки.

Добра рослина через це, що не вибаглива.

Болгай (Anthyllis vulneraria, поль. przelot.), зачисляємо до рослин мотилькових, як конюшину, вику, біб, фасолю і т. д. Росте дико на сухих, піскоатих горбках, збочищах гір, звичайно в землі вапнистій. Зерно болгаю з ленаве, цвіт спершу жовтий, відтак червоніє, листя і било вкриті ніжними волосинками, неначе мохом, що вказує на це, що рослина може видержати і велику посуху. Рівнож є дуже витревалий на мороз.

Болгай зачали у нас сіяти недавно і то переважно в гірських околицях. На підставі дотеперішних проб можна сказати, що управа його повинна поширитися якнайбільше, особливо в горах і на підгірю, так що болгай повинен стати гірською конюшиною. Користи із нього маємо подвійні.

Перша користь ця, що болгай, як і кожда рослина мотилькова, збогачує землю в азот проте можна його сіяти на зелений навіз. В той спосіб можна поправити убогі пасовиска наших гір і підгіря, де росте мох, яловець і береза, а де земля вже так випалена, що навіть жовтий лубін не хоче рости. Друга користь із болгаю, це добра паша, майже рівновартісна червоній конюшині.

Косити треба його, заки зацвите, бо тоді найбільше в нім поживних соків. Коли перецвите, твердне, а худоба сіна такого не хоче їсти. Другого покосу із болгаю тяжко дочекатися, однак треба взяти під увагу це, що на місцях, де його сіють, і трава другого покосу не дасть. Пізнійше може служити як пасовисько. Можна його сіяти і на пасовиська, бо випасання зносить дуже добре і може так вдержатися і через три роки. Богато неужитків в наших горах можна би перемінити на добрі пасовиська, висіваючи болгай разом з травами, прим. тимоткою, 10 кг. болгаю і 2 кг. тимотки на один морг. На пашу або зелений навіз треба його сіяти в озимині або в збіжжу ярім, в осени або з весною по 8—15 кг. на морг.

Слід запримітити, що в горах земля привикне до болгаю далеко скорше, ніж до инших рослин мотилькових, прим. сераделі, синьої люцерни. Це пояснюється тим, що болгай росте дико, а земля має вже в собі ці бактерії, що помагають рослині розвиватися, стяганням азоту з воздуха до землі.

Агр. Володимир Мосора.

Мокра і суха гниль бараболь.

При вибиранню бараболь находимо нераз бульби мягкі і гнилі. Ще частіше такі бульви найдемо в зимі в ямах та пивницях. Мясо зігнилої бараболі є жовтаве, крупнисте, а розтерте сильно воняє. На воздусі крупниста гниль жовтіє, або чорніє. Голим оком не можна в цій гнилі нічого добачити, але є там велика кількість дрібних животин — бактерій. Ця хороба звана „мокра гниль", або, як її п. М. Бардега називає, „гнилець", а спричинюють її бактерії. Ці бактерії дістаються до пораненої бульби, де живуть, розмножуються та нищать бульби цілком. В мокрих літах і початках осени є тяжко перед цею хоробою охоронити ба-

---

Д-р АКСЕЛЬ ГЕЛЬМГОЛЬЦ.

Лист землякам хліборобам!

Шановний пане редакторе!

Не відмовтесь помістити у Вашому хвальному часопису кілька слів із чужини землякам-хліборобам в краю. До написання їх спонукало мене нарікання знакомого хлібороба, якого я по довгих літах знову стрінув на рідній землі.

Мій знакомий, це заможний, працьовитий та ощадний господар, який має змогу збувати продукти свойого господарства в близькому, великому місті. Але мимо того праця його ані на стільки зараз не оплачується, щоби міг хоч трохи культурно жити, та своїм дітям оплатити науку. А коли я його запитав, чому це так, що він колись чоловік дійсно вельми заможний а зараз лиш так із ложки в рот господарить, він з жалем розказував, що зараз не ті часи стали, земля не дає того, що давала, а за продукти його господарства в ніжадному випадку не можна дістати тих грошей, що ранше. З одної сторони обезцінення сільськогосподарських продуктів, з другої неімовірне подорожіння всіх промислових виробів виключає можливість куплення найконечнійшого інвентаря, не то, щоби можна думати о направі будинків або інших вкладах. За підкову треба буцім то зараз заплатити в десять раз стільки що до війни, так само й за одяг, чоботи, плуг то шо. За те ціни на хліб, набіл, ярину, худобу чи мясо лиш дуже а дуже мало змінились в користь хлібороба. Хлібороб ранше працював і зараз працює як літом так і зимою над 16 годин в день. А заробіток в нього ані не такий, як у найнужденнійшого робітника міського за його восьмигодинну працю.

А прецінь не всюди хліборобови так важко живеться. Правда, хлібороби важко працюють, всюди дають свою працю і гроші на непевне, бо в господарстві богато залежить від погоди, граду, морозу, недуг і пошестей між худобою, то шо. Але за те їхні приходи відповідають все виданій праці і капіталови. І коли хлібороб західної Европи важко працює, то за те він добре віджиляється, йому до послуг стоять всі найновійші здобутки культури від електричного світла в хаті і трактора на полі для господарства, по радіо, концерти, театри і т. д., для розвеселення. Є отже причини злого економічного стану моїх земляків-хліборобів, і доброго, моїх співжителів нинішних. Дійсно такі причини є. Є їх свідомий наш хлібороб і хай йому в честь послужить, що не шукає тих причин там, де їх нема, а в першій мірі сам у себе. Бо коли я балакав з моїм знакомим хліборобом і він мені жалівся на безпотішне своє положення, то ні словом не згадав, що кривду в господарці робить йому хтось другий, але з разу признав у себе можливість перестарілого способу

раболю, але навіть в часі гарної погоди зібрана бараболя не добре переховується через зиму, коли бараболя заражена, бо хороба шириться в ямах передусім тоді, коли яма вогка і тепла.

Часто буває так, що бараболя перестає нараз гнити, а стається це на пісковій, пропустній почві, за посухи. Тоді бараболя засохне, ствердне, але мясо в середині перемінюється на білявий порох. Цю хоробу називаємо „сухою гниллю бараболь". Є це одна і та сама хороба, лиш у двох відмінах.

Охорона перед цею хоробою, „мокрою і сухою гниллю бараболь", полягає на переховуванню бараболь в зимі. Ями на бараболі мають бути сухі, не дуже теплі, ані зимні Ще перед закопанням бараболь, треба докладно перебракувати і всі хочби найменше поранені і підозрілі бараболі відкинути на бік. На весні, при садженню треба бараболі на насіння докладно перебрати, хочби це коштувало богато часу. При садженню уважати головно на те:

1) Щоби бараболі були здорові і не походили з поля зараженого гнильними бактеріями.

2) Садити радше сорти відпірні, що не терплять гниллю, як:

а) Модровові індустрії (Модровові пруси), середньо рані, круглі, жовта скірка і жовтаве мясо, середньо урожайні, доброго смаку.

б) Імператор Ріхтера, півпізні, овально-круглі, білі, кільці з фіолетною закраскою.

в) Майже всі пізнійші сорти бараболь є більше вірпірні, чим рані сорти, що легко підлягають ріжним хоробам.

3) Не садити бараболь до свіжо заораного гною, але рік по гноєнню стаєнним гноєм, за приданням штучних погноїв, а то в данім випадку суперфосфату, або томасини і потасової соли.

Осип Яхницький.

Охорона насіння.

Що року наші селяне терплять великі шкоди, тому що не збірають повний урожай зі свого поля. Кожному добре відомо, що рослини також терплять від хоріб, як і скотина. Найбільше шкодять нашим хлібам грибки, дуже дрібні, яких звичайним оком не можна бачити. Але вони розмножуються на хлібах у такій великій кількости, що зовсім нищать колос і все зерно на ньому.

Найшкідливіщими з цих грибків є: зона, сажка, головня й плісень біла. Але й з ними можна досить успішно боротись і культурні господарі успішно охороняють рослини від цих хоріб. Чому наш селянин має й досі терпіти велику шкоду від цих шкідників?! Пора й йому братись за боротьбу з цими хоробами, бой не трудна ця боротьба. Більшість із цих грибків мають свої зародки (спори) на насінню хлібів. І коли знищити ці зародки на насінню, то й рослина з нього виросте здорова й урожай буде більший.

Для цього треба насіння хлібів протравити, себто намочити або покропити певним розчином. Проти головні, зони й сажки насіння можна протравлювати розчином синього каміння (мідяний купервас) або формаліну. Протравлювання робимо так: беремо один кг. синього каміння й розчиняємо його в 100 літрах води в деревляній діжці, до цього розчину намочуємо в коші вистеленому якоюбудь, але чистою рядниною, 15—20 кр. насіння й тримаємо там 5 хвилин. Разом із цим насіння добре перемішуємо й усе, що плаває зверху викидаємо геть, але не на гній, бо з гноєм зародки грибків можуть дістатися на поле й знову наробити нам шкоди. Після 2—3 ох намочувань розчин треба міняти.

Насіння вже намочене треба розстелити тонкою верствою на чистій підлозі вимитій розчином синього каміння чи формаліни й дати йому висохнути. Висушене таким чином насіння перед сіянням треба переховувати в мішках прополісканих також розчином синього каміння чи формаліни.

господарення, якихсь дійсних а незнаних недостатків в обрібці землі, в плеканню рослин, в годівлі худоби, дробу та под. Щей досі чую його слова: „навчіть нас господарити, скажіть і покажіть, чого тій землі треба і як біля неї ходити. Я давби з душі радий і оттих штучних гноїв, але не знаю коли, де, яких і кільки".

Ці слова, це не лише слова мойого знакомого хлібороба пана К, але мабуть не помиляюсь, коли кажу, що вони взяті з душі четвертої части хліборобського стану моєї батьківщини.

Підчас нашої балачки просив мене пан К. зайти до нього в гості. Я обіцявся відвідати його і докладніще перебалакати за його бажання і потреби, та по змозі може і раду якусь дати. Та умови склались інакше. Через днів два прийшлось мені знову відїхати за кордон. З тої пори минуло більше пів року, а я на прохання пана К. забув.

Днів тому 5 назад прийшлось мені виїхати на село. І побачив я там велику рідкість західноевропейського села, а саме деревляну хату з соломяною стріхою, такийже, але ще більше дряний хлівець, біля нього велику купу гною, а в гною порпаються кури. Серед обійстя ставочок чорної течі, яка потічком переливається аж на вулицю, замазана безрога і кількоро полунагих, голодних дітей в снігу. Таку картину бачив я на селі.

Мимоволі став я шукати порівнання — звязи між дряним хлівцем, ставочком гноївки на дворі а босими й голодними дітьми. При тім нагадав знову на обіцянку дану панови К. перед пів роком, а саме, що зайду до нього, побалакаю докладнійше за його господарські турботи і коли найдеться рада, то і раду дам.

Вернувся назад в місто і знову свойого діла пильную, але картина ставочка з гноївкою і обіцянка дана панови К. так і згадки мені не сходять. Зараз, я оту обіцянку виконую, але не звертаюся до пана К. безпосередно. Звертають із моїм листом радше до всіх тих земляків-хліборобів, на яких важким каменем налягає нинішна економічна кріза в хліборостві, а які є свідомі того, що є богато такого та у їх власному господарстві, що не відповідає вимогам привильної господарки.

Я балакав із паном К. Для мене прямо неімовірним здається бути, що в час найкращого врожаю пересічний збір з 1 морґа землі, (як сам п. К. зазначує, доброї землі) не переступає 6—8 сотнарів зерна. А в злий рік, то збір буває ще меншим. І мало не так само неімовірним здавалось панови К. бути, коли я йому розказував, що вбогий, але добре оброблений ґрунт за заході Европи мусить дати і в злий рік понад 20 сотнарів зерна.

Допитуючи пана К. за причиною так малих жнив, я довідався, що їх є більше та вони йому не чужі а лише зарадити їм не вміє. Сам він признав, що причини є і в злій обрібці землі і в ви-

Коли протравлюємо формаліною, тоді розчин готуємо так: беремо чверть літра продажнього 40% формаліну й розчиняємо його в 100 літрах води. До цього розчину намочуємо на 20—30 хвилин а потім усе так робимо як і при протравлюванню розчином синього каміння.

Проти плісні білої на пшениці, житі й ячменю вживаємо сполучень живого срібла, як сублімат, успулюн, гермізан. Ці сполучення дуже отруйні й тому при праці з ними треба бути обережним. Проти плісні насіння не мочимо а лише кропимо. Розчин готовимо так, що 15 гр. сублімату розчиняємо в 15 літрах води й цим розчином кропимо насіння розстелене на чистій підлозі. При цьому насіння добре перемішуємо деревляною лопаткою. Після кроплення насіння розгортаємо, щоби воно лежало тонкою верствою й лишаємо його висохнути. Звичайно на другий день воно вже висохло й його можна сіяти.

Коли беремо успулюн чи гермізам, тоді беремо по 50 грамів на 15 літрів води. Кроплення переводимо так само як і розчином сублімату. Але успулюн і гермізам дорощі ніж сублімат і тому їх не так вигідно вживати. Через те, що ріжні сорти збіжжа ріжно ставляться до протравлювання, тому для безпечности треба спочатку попробувати протравлювати малу кількість (жменя) а потім попробувати це протравлення насіння на силу кільчення. Коли відсоток кільчення не зменшився, то можна сміло протравлювати все насіння. Нераз було помічене, що від протравлювання збіжжа ще краще й буйніще росло і урожай був більший, ніж після насіння непротравленого. Тому протравлюйте насіння перед посівом, а матимете кращі прибутки зі свого малого поля.

Гаврило Гордієнко.

Вирівнуйте передплату!

Господарські міркування.

Ніхто з господарів не заперечить, що як збільшається дощ — то рівночасно збільшаються шкоди; як збільшається вклади на обмеження тих шкід — то збільшаються збори. Адміністрація часопису „Сільський Господар“ думає подібно, як господар, що: як часопис побільшився в двоє, бо виходить два рази в місяць, то і кількість передплатників побільшиться вдвоє; як збільшаються вклади на часопис, бо Адміністрація розсилає з числом почтові складанки на переслання передплати, то збільшаться також доходи часопису.

Кому з наших шановних сталих передплатників, читачів і прихильників залежить на тім, щоби Адміністрація не завелася у своїх переконаннях, хай пришле сам передплату і зєднає для часопису якнайбільшу кількість читачів.

З прикрістю мусить Адміністрація заявити, що: хто не надішле до 30. квітня принайменше частини передплати, одержав вже послідне число.

Добрі овочеві дерева — головне жерело доходів.

По війні деякі наші господарі приступили до плекання садів. Кажу, що лише деякі, бо на загал, жаль дивитися на наші села, як при хатах та городах на найкращій землі, ростуть старі розлогі верби, або ясень, що пускає коріння на 10—15 метрів Ті дерева вичерпують лише соки зі землі і затінюють все навкруги, а користи не приносять майже ніякої. Лише місцями побачиться стару грушу

сіванню старого, виродженого насіння, в незнанню вживання штучних гноїв і в недостатку гроша на закупно гноїв. Навів ще богато других причин, із яких кожда вповні вистарчала, щоби навіть сама о собі обнизила жниво на ту найменшу границю, яка навіть не оплачує фізичної праці хлібороба

Із усіх тих причин, які мені навів пан К. мене найбільше зацікавила та, де говориться про недостаток готового гроша для закупна штучних гноїв. Дійсно, там де з 1 морґа землі лише в дуже добрий рік збирають 6 - 8 сотнарів зерна, яке приходиться збути в місті за смішно низьку ціну, там годі найти покладних грошей на закупно гноїв, які є відносно вельми дорогі. А всеж таки, коли близше приглянутись до такого господарства, то побачиться, що гроші пливуть відти потічком на вулицю, та розливаються в чорні ставки, в яких купаються безроги. А ті потічки й ставки, це не лише на вулицю викинені гроші, але ще занечищують воздух, є жерелом ріжних недуг як худоби так і людей, а до всего надають цілому селу поганий вигляд.

Настала весна, будиться земля із зимового відпочинку та зачинають перепадувати весняні дощі. І всі Ви, хто живете по селах моєї батьківщини, станете свідками того, як із численних господарств, байдуже вбогих чи заможніших, ба і з поміщицьких дворів потечуть на вулицю чорні потічки гноївки. Витікає вона зі стайні звичайно на двір на якесь найглибше і оложене місце, куди складають гній. Гноївка замочує гній, виполокує з нього всю ту „силу“, яка повинна прийти на поле.

Колиж такої гноївки назбирається більше, утвориться серед обістя ставочок. Купаються в ньому безроги, гноївка просякає до керниць, де занечищує воду, по части випаровує, затроює випарами воздух. Дбайливий на порядок господар прокопує рівчик, щоби гноївка краще і швидше стекла на вулицю. А там? Хай вона собі тече куди хоче.

Хиба нема хлібороба, який би не знав, що гноївка додає землі доброї поживи для рослин. Але коли описану картину стрічаємо мало не в кождому господарстві а хлібороби нарікають на недостачу гроша для купівлі штучних гноїв, то мабуть мало є між ними таких, які здавалиб собі справу з того, яку ціну представляє гноївка, як погній. — Звичайним обчисленням хочу представити всім тим хліборобам, якої шкоди і кривди допускаються вони самі в їх господарстві через те, що не використовують якслід гноївки. Не думайте, що вжию при тім чисел, які, щоб так сказати, силою за волося притягну, аби лиш вислід мойойого обчислення представити Вам як найкориснійше. Ні. Вжию радше тих можливо найнизших вартостей а напевно досягну цілі, ради якої оплатиться звернути пильнішу увагу на гноївку.

(Далі буде).

або яблунь, що як зародить, то хоч граблями згортай. Добрі сади, що приносять богато користи, це рідкість.

Сад дає великий дохід але лише тоді, коли в саді находяться самі добірні дерева, що дають овочі добрі на довге перехования і надаються на вивіз за границю. Наші менші і більші міста не можуть бути відборцями на добрі овочі Є вони ринком збуту на овочі із теперішних садів. Господарям треба стреміти до цего, щоби обійстя і городи були засаджені щепами найдобірнійших родів зимових яблок і других добірних овочевих дерев. Тоді в одному селі чи околиці, буде можна набути кілька вагонів добрих овочів, які можна ужити до перерібки в кооперативних фабриках, або вагоново відішлеться до більших міст за границю.

Найбільший покуп за границею мають всілякого роду ренети, а особливо Кульона з Боскоп, Баумана, Канадійська та другі, добрі теж червоні щетини та пепіни. Щоби не заповнювати садів якиминебудь щепами, належить щепи замовляти лише через кооперативи в Повітових Союзах, при котрих є вже агрономи. Вони підберуть відповідні роди а головно вище згадані. Літні овочі не виплачується плекати, хиба одну або дві щепи, одну вчасну а другу пізніщу для власного вжитку. — Близько великого міста літні овочі можуть дати теж дохід, однак малий, в порівнанні до зимових. В околицях підгірських, ближче більших міст є сливи головно ренгльоти, де приносять теж чималий дохід, продавані або свіжі, або засушені.

Подибується тепер поодиноких господарів а подекуди і села, що громадно закладають сади. Однак похибок при тім є дуже богато, не садять ті найліпші роди і віддалення між щепами є замалі. З такої роботи не буде хісна. Сад то не ліс. Дерево овочеве мусить мати вільний простір, доволі сонця, а тоді овоч буде гарний, дорідний, цінний. Проте треба садити ряд від ряду на 12 метрів а щепу від щепи на 10 метрів.

Між рядами щеп на 12 метрів можна через 10 літ управляти городину. Це буде корисним на віть для самих дерев, бо город будемо підгнювати. Між рядами можна засаджувати теж сливи і кущі агресту, порічок, малин і т. д. Сад може бути для господаря добрим поратунком в році, коли збіжжа не зародить. Тоді є що продати на найконечнійші видатки, а садовина принайменче в части заступить в такому році поживу для себе і дітей. Дехто отягається з плеканням овочевих дерев, бо боїться, що збиточні хлопці обнесуть йому сад а він з того не буде мати хісна. Та оно все так не буде. Наколи у кождого і найбіднійшого господаря буде свій садок при хаті, то тоді і шкідників не буде.

Дороги та пасовиска належить обсадити черешнями (ягоди). Не одна громада тоді не потрібувалаб журитися громадським буджетом, бо черешні при пасовисках дали би гарний дохід.

Такі самі користи можнаб мати із старих цвинтарів, які тепер обсаджені каштанами, березами і ясенями.

Коли на заході мають із овочевих дерев великі користи, то і для нас найвищий час перемінити наш край в оден великий сад, усунути з наших городів верби, бо для них місце на неужитках-багнах, та ясені і осики, бо для них місце в лісі а не на обійстю в городі.

Сьогорічний шкідник — хрущ маєвий.

Знаємо, що масова рійка хрущів повторюється що четвертого року. У нас було їх найбільше в роках 1915, 1919, 1923, тож є цілком певне, що являться масово і цього, то є 1927 року. Подекуди можна їх видіти також в других роках, одначе найбільше появляються що чотири роки.

Досліди подають, що в цих роках робили вони просто величезні спустошення на городовині, збіжжах, бурачаних і бараболяних полях, в садах та лісах. Самички запліднені в часі рійки, зачинають складати вже в першій половині мая яєчка, купками по 10 до 20 штук, так що наскладають їх 60 до 80 і загребують в землю. З яєчок вилягаються по 6 тижнях борознюки, які в землі зачинають підїдати корінці живих рослин, а навіть кору. З поступом розвою, шкоди чим раз більшають. Борознюки ростуть аж 3 роки, доки не переміняться на короткий час в куклу, яка четвертого року з весною перемінюється на хруща. Він вже обідає листя, роїться, а самичка знов складає яєчка.

Нераз нарікаємо, що Пан Бїг не зародив, що посуха, чи що інше знищило засіви, а мало думає, що причиною були борознюки. Професор Козіковський каже, що досліджуючи лан буряків, нищений борознюками, находив по пять борознюків при одному коріневі. Знов в Фредрові коло Рудок, де рійка була в 1923 році, в шкілках овочевих дерев, борознюки знищили в 1923 році, то є в році найбільшої їх появи, на поверхні 15 моргів 120.000 заочкованих овочевих деревець, коло 30.000 дичок, та морґ трускавок в 50 відсотках, а попри це нищили всьо инше. Шкоду обраховано на 200.000 золотих. В околицях Львова (Вишенка) наносили борознюки шкоди пересічно 85 золотих на морґ.

Взяли ми під увагу лиш ці приклади, де роблено обрахунки. А які числа вийдуть з наших один міліон двіста пятьдесять тисяч українських господарств під Польщею? Як лиш на 100 золотих шкоди зроблять хрущі в одному господарстві, то шкоди йдуть на 125 міліонів золотих. Та шкоди є значно більші, бо в кожному селі у нас бувають міліярди хрушів, а в землі борознюків, а всьо то їсти хоче і їсть плоди нашої праці. А кілько засівів треба ізза борознюків переорювати та ще раз засіяти в друге?!

Коли шкоди сягають до міліонів, а видатки на направу знищеного в друге тільки, то того великого шкідника для рільника, садівника та лісника, треба безпощадно вигублювати і то так само, як треба орати поле, щоби були збори.

У чужих є багато книжок, багато поучень про це, як визбуватися хруща. У них і нема так багато хрущів, як в нас. Треба і нам забратися до роботи, щоби це нужденне єство — хрущ, не руйнувало розумного чоловіка.

Розріжняємо два роди хрущів: більший м а є в и й, що жирує по полях і менший к а ш т а н о в е ц ь, що живе по краях лісів, та на деревах. Одначе оба вони можуть жирувати і на збіжжах і на деревах, часто є помішані, або є розділені. В лісах і на полях один рід, а в другій околиці другий.

Хрущі зачинають вилазити із землі в послідніх днях квітня, а найбільше в другій половині мая. Потім їх кількість меншає, одначе можна їх видіти ще й в липні. Обідають листя і цвіт, а рослина без листя перестає рости, завмирає гейби на зиму, чекає другого року. Про овочі і бесіди нема.

Де багато хрушів і борознюків, там являється масово всяка птиця, що ними живиться. Вона не

всилі винищити всіх хрущів. Ворони пошукують за борознюками, а вміють навіть виривати слабо закорінені рослинки в надії, що витягнуть з корінем борознюків. Одначе ця їх допомога за мала. Треба, щоби конче до нищення хрущів взявся і чоловік.

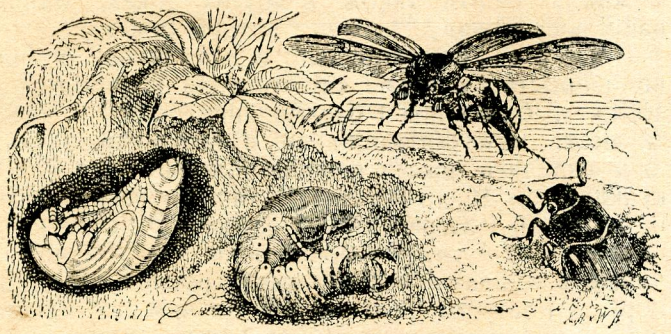

Хруш маєвий: кукла, борознюк, літаюча самичка і зі землі вилізаючий самчик.

Борознюків годі йому вигубити. Ось в Загаданій Вишенці на одному квадратному метрі найдено в 1925 році 85 штук борознюків у вівсі, значить на одному гектарі було їх 850.000 штук. Та вишукати і вигубити їх в землі не було ради. Та може було в 923 році в часі рійки вигубити хрущів, а не булоби вже в 1925 році борознюків. Тож треба нам в 1927 році вигублювати хрущів і то усіми можливими способами. А як?

Перша засада є: вигублювати, ще заки самички зложать яєчка в землю, то є від хвилі появи до 15. мая, бо забити самичку вже потім, як зложила в землю яєчка, є те саме, що покарати злочинника вже потім, як підпалив хату. Знищити в час одну самичку, це знищити одночасно 60—80 борознюків, що підїдалиби через повних три роки коріння.

Друга засада: Має вигублювати ціле село, бо як один, чи двох господарів вигублять хрущів в своїх садах, то не помогли богато ні собі ні цілому селові, бо як сказано, самичок буває в селі міліони.

Трета засада: Хай кожний господар визбирує ранками, як вони тримаються на деревах так слабко, що під легким потрясенням спадають на землю. До тої роботи надаються найкраще діти, під дозором старших. Якась нагорода для дітей за цю забавку, зжене їх скоро з ліжка до роботи.

Четверта засада: Визбирані, зараз таки забивати. Що правда, дріб їсть радо живими. Одначе їх є забогато, а по друге легко розлазяться.

Убивати найлекше в горячій воді, в яку вкладаємо на хвилю хрущів зібраних в мішочок.

Хрущі є дуже поживні. Не даром живляться найкращими соками, бо цвітом і молодим сочистим листям. Тож запарені треба висушити на провівному стриху і дробови давати цілими, або висушити на печі, час до часу змолоти кілько треба і змішавши з отрубами, додавати до паші, на приклад свиням до бараболь. Досліди виказали, що мучка з хрущів впливає на зріст свиней так само, як ячмінна осипка чи макухи, а навіть ліпше, бо це рід мяса. Змішана з житними отрубами є найліпшим кормом для коропів.

Хто не хоче сушити та молоти, хай викине на гній, або ще ліпше зробить, коли вимішає зі сухою землею і негашеним вапном, та торфовим мілом, а буде мати дуже добрий компост на грядки.

Так можна покрити частинно кошти збирання. Одначе, як подумаємо, що визбируванням спинили ми шкоди в городовинах, збіжжах, овочах, деревах, не на один рік, а на чотири, а навіть на дальші літа, то нам ясне, що пожиток з тої праці просто великанський.

Треба лиш, щоби в усіх господарствах, по полях і лісах визбирувати в усіх селах, повітах, в цілому краю.

Хай займуться поширенням думки визбирувати хрущів цієї весни наші сільсько господарські кружки, читальні, кооперативи. Добре булоби, якщо кооперативи призначувалиби нагороди за збирання. Невеликий це бувби видаток, а добродійство для села величезне. Хай заговорять о цім священики, учителі, війти, най зорганізують боротьбу з хрущем.

Вже досить нищить наше населення всяка двоножна біда, тож годі, щоби ми давали себе руйнувати добровільно цьому шестиножному нужденному сотворінню.

М. Творидло.

Великий шкідник сливових дерев.

Попелиця сливова.

Бувають роки, що сливи недороджують, а навіть всихають цілі дерева. У великій мірі причиною цего є шкідник званий попелиця сливова, (Physokermes coryli), яка шкодить найбільше на сливах угорських, головно на Підкарпатю, а також на Поділю. Вже під осінь минулого року появилася у великих кількостях і не виключене, що з весною може винищити цілі сливові сади. Якраз початок весни, найвідповіднійший час до її винищення.

Попелиця осідає звичайно на наймолодших гонах угорських слив і то так чисельно, що покриває цілі галузки, не залишаючи найменшого вільного місця. Вже від половини мая появляються на галузках самички, у виді півкулистих ґузичків завбільшки головки шпильки, які сильно тримаються кори. Ці ґузички — це шеломи, це тіло самичок, під яким криються яєчка, з котрих під кінець літа вилягаються нові личинки. Личинки по виляженню залізають до щілин в дереві, де перезимовують. Доволі вчасно, бо з початком весни,

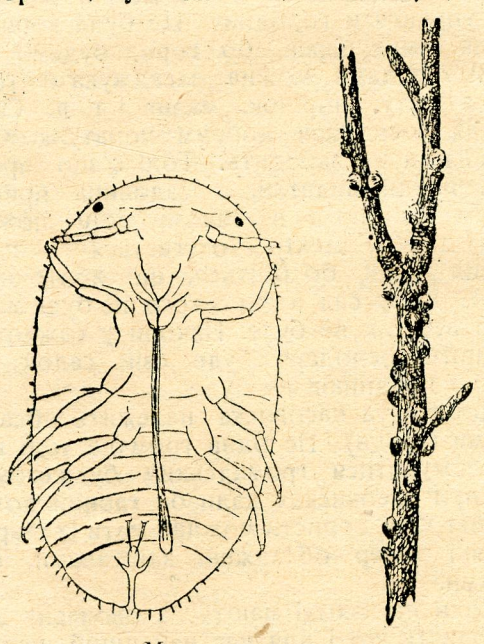

Мжиця сливова.

Рис. 1. Спідна сторона самички.
Рис. 2. Самичка у виді ґузичків на галузці.

навіть з кінцем марта, вилізають із укриття, та переходять на тонші галузки. В цім часі можна бачити місцями великі кількости личинок ясно-брунатної краски, які мандрують по затіненій стороні дерева. При кінці квітня можна бачити осілі личинки в подобі дрібних ґузичків, які є з разу яснозелені або сірі, а дальше брунатної краски. Це є самички, з яких повстають нові шкідники в досить великих кількостях.

Ці ґузички-самички висисають із галузок соки, через що, відумирає листя, галузки перестають рости і постепенно висихають. В цей спосіб нищені галузки підлягають дальшому знищенню окремого грибка, який покриває галузки чорною поволокою неначе сажою. Галузки висихають цілком, є крихкі і спорохнявілі. При більшім нападенню гине навіть ціле дерево.

Винищування цеї попелиці є досить легке, але лише в осени, в зимі і до кінця квітня, коли попелиця переживає як личинка. З часом, коли осіла на галузці у формі ґузичка, тоді знищити її вже трудніше. Тому в осени треба обчистити кору від моху і всіх наростів, а очищене дерево наприскати розчином вапняного молока з квасом карболевим і сірим милом. На 10 літрів вапняного молока 1/5 літра квасу карболевого і 1/4 кг сірого мила. Або можна приправити другу мішанину, з 1 кг креоліни, 1/4 кг сірого мила і 10 літрів води. Сіре мило розпускається докладно в 20-х літрах горячої води, відтак приливається решту води по можности горячої, а на останку приливається креоліну, яку треба добре розмішати. В цей спосіб приправленим розчином наприскується обильно дерево кілька разів під осінь, в зимі і на весні, в часі теплих, погідних днів.

Попелиця сливова робить рік річно великі шкоди на сливових деревах головно на Поділю, а це в таких садах, де землі довкруги дерев не обкопується і де не пригноюється. Дерева густо посаджені є слабі, мало відпірні, через що легко підпадають попелиці та другим недугам. Місцями, дерева сливові всихають цілком і їх треба вирубувати.

Тому, що попелиця може перекинутися теж на другі дерева, як: вишні, черешні, яблуні і грушки, хай ніхто не пропустить весняної нагоди, щоби не винищувати попелиці з цілою безоглядністю.

Перехід від зимової до весняної паші.

(Зі стайні на пасовисько.)

Зі зміною пори року міняється часто і паша для звірят. А тому, що зміна погоди впливає на звірята відємно, треба бути обережним теж зі зміною паші. Нагла зміна паші має звичайно лихі наслідки і то головно тоді, коли іде в парі зі зміною погоди. Звичайно коні дуже часто з весною западають на золзи і инші недуги, рогата худоба легко простуджується, а лихі обяви бачимо у безрог а навіть у дробу.

Передусім більшу увагу треба звернути при вигоні звірят на пасовисько. Худоба стояла дотепер в теплій стайні і стала більш вразливою на холод, вітер, дощ і т. д. Нагла заміна стайні на пасовисько може мати найгірші наслідки. Передусім простудження виступають у звірят слабо збудованих і зле відживлюваних. Тому перший соняшний день не повинен бути заохотою до вигону, але треба заждати, доки не огріється земля і не настануть цілком теплі дні без снігів, приморозків і т. д. Зразу найліпше виганяти худобу на пасовисько на кілька годин пополудні, а щойно по кількох днях можна переходити до повного пасовиська. Охорона звірят перед дощами, холодними вітрами, як також мухами причиняється богато до здоровля звірят і до лекшого переходу до змінених обставин життя. Взявши під розвагу, що звіря стояло цілу зиму увязане в стайні, не повиннося його на пасовиську увязувати, бо це лише мука. В перших днях добрий прохід і свіжий воздух значить більше, чим сама трава. Бо зелена свіжа трава може легко зашкодити, а свіжий воздух і рух лише піддержує здоровля.

Господарі, які не мають можности вигнати своєї худоби на пасовисько, повинні випустити її принайменше на обійстя. Довге перебування в стайні через зиму, без свіжого воздуха, руху, спричинило слабий обіг крови, зменшення стравности і відпорности передусім проти туберкульози (сухіт). Свіжий воздух і рух навіть кілька годин денно на обійстю, скріпить значно цілий орґанізм і підготовить звірину сповняти якслід свої задачі. Тим самим зменшиться кількість недуг а підвисшиться дохід худоби.

В зимі діставала худоба варені бараболі зі січкою, сіно або солому. Через таку пашу заживні орґани стали більше вразливими. Як у рогатої худоби так і у коней, заміна пареної паші і сухого сіна, на свіжу, може навіть змерзлу траву, викликує ріжні недуги заживних орґанів, здуття, у коней кольки. Всі внутрішні недуги з весною мають свою причину у зміні паші. Тому лише постепенне призвичаювання худоби на весняну пашу із задержанням паші зимової охоронить худобу від неодної недуги, а господаря від таких втрат, як зменшення молочности у коров, кількодневних недуг у коней і страту робочих днів, а деколи навіть і цілої штуки. Як чоловікови по довшій недузі не даємо їсти відразу мяса, бараболь або фасолі, так і худобі по перебутій зимі не можна давати відразу трави, чи иншої зеленої паші. Такого господаря, що береже своєї господарки, бережеться всяка біда.

Добрі ради.

Живлення коров перед отеленням.

Чим більше зближається телення корови, тим більше треба на неї звернути увагу. Передусім паша має досить великий вплив на порід. саме теля і пізнійше доєння корови. Тому тільним коровам треба давати свіжу і якнайліпшу пашу, що пізнійше буде нагороджене здоровим телятом. Не можна таких коров відживлювати брагою або иншими відпадками господарського промислу. Паша, як бураки, бурачиння і бараболя надаються лише тоді, коли є незіпсовані. Не можна їх давати у більших кількостях. Теж і мелясса з цукровару може мати дуже лихі наслідки і тому перед отеленням мелясою не повиннося кормити цілком. За солому гороху і гречки не повинно бути навіть згадки. Найкращою пашею для тільних коров є добре сухе сіно, з додатком 1 кг. макуха до бараболь або бураків, а також душений овес. В послідних 4-ох тижнях треба обнижувати постепенно кількість паші аж на половину, а в дні телення не можна кормити цілком. Щоби отже оминути тяжких і небезпечних породів а також всіх недуг корови і теляти, не треба корови запасати,

давати їй, як воду так і поживу свіжу і трохи огріту, не тримати корови в послідних тижнях цілими днями на пасовиску і лагідно з коровою обходитися. Зараз по отеленню не повиннося корови годувати, але аж коли вона справді голодна. В перших 2—3 днях годувати мало, щойно по 5—6 днях можна дати корові звичайну кількість доброї паші.

Догляд худоби в часі виміни шерсти.

Худоба ліниться два рази в рік, під осінь і на весну. Тоді є вона оспала і перетомлена, бо в часі лінення кров сильно кружляє в шкірі. В тім часі худоба може дуже легко простудитися та підпасти ріжним недугам. Тому худобу треба щадити. Не можна її уживави до тяжкої роботи, а як що працює, то хоронити перед зимном, дощами, продувом і т. д. Пожива повинна бути легко стравна, а чищення обережне, бо насильне вирівання шерсти потягає за собою лихі наслідки. Не можна міняти паші, вона мусить бути все однакова, а найліпше кормити пашною морквою, лняними макухами і зеленою пашою. Придаток пашної соли має добрі наслідки. Правильна заміна старої шерсти новою, короткою, лискучою, є доказом, що звіря здорове Коли нова не відростає, може це бути причиною простуди, або якоїсь недуги шкіри, що завинив сам господар своєю неувагою.

Як часто годувати?

Щоби осягнути певний степень молочности, треба годувати три рази денно Досвіди виказали, що при триразовім годованню в день тими самими кількостями паші, осягнено більшу молочність, чим при дворазовім кормленню.

Затрата молока у старших коров.

Старші корови дають не лише менші кількости молока, але молоко міняє теж свій склад. Молоко старших коров має більше води, а менше білка і товщу. З того заключення, що з такого молока менше масла і сира. Тому з огляду на прибутки, не годиться держати старших коров.

В заміну зерна для дробу.

Відомо, що дріб, що годується зерном, несе більше яєць. Але з весною і на переднівку зерна не стає і тому треба подумати, щоби курці дати щось иншого, що заступилоби зерно. А заступити можна. Хто чистить збіжжа до засіву на млинках, вітраках і трієрах, — приймім, що робить це кождий господар — має богато посліду. Цей послід запарений горячою водою, щоби знищити силу кільчення, може на кілька день заступити зерно головно для курий. Наші господарі роблять інакше, Для курий сиплять зерно збіжжа, а на поле висівають буряни. Нездалі кури не несуть яєць, а поле родить буряни. Тому обернім другим кінцем. Сіймо вичищене зерно, а добрі кури годуймо послідом.

Коли квочка кине гніздо.

Часто лучається, що квочці сприкриться висидіти терпеливо 3 тижні на яйцях і передчасно покидає їх. Не можна тоді квочки накривати решетом і притискати до гнізда, бо є подвійна шкода. І яйця товчуться і квочка мучиться. Найліпше вишукати причину. А причин є багато. Найчастійше квочка мучена галапасами, як вошами і другими, покидає гніздо. Тоді треба гніздо спалити, вистелити наново, посипати порошком проти галапасів, квочці позволити вичиститися в поросі і посадити вдруге. На той час яйця треба дати в тепле місце і накрити. Деколи квочка налякана щуром або чим иншим не хоче на тім самім місци сидіти. Вистарчить гніздо перенести в друге місце. Найчастійше лучаються недуги. Тоді треба підібрати иншу квочку. Але все наперід треба винайти причину, старатися її усунути, а все буде гаразд. Памятаймо, що ніхто ще не доробився силуваним конем а не то квочкою.

Гноєння овочевих дерев.

Хто збирає овочі, мусить подбати і за овочеві дерева. Весна — дуже відповідний час на це. З овочами забираємо поживу, яку привело до овочу коріння. А тому, що коріння звичайно під землею розгалужене так широко як корона, не вистарчить лише гноїти попри пень, але значно ширше. А тому, що зі стаєнним гноєм, як також з гноївкою не придається всіх поживних складників, треба довкруги дерева досить глибоко і широко перекопати землю зі стаєнним гноєм або компостом і пригноїти томасиною. Гноївка додає азоту і потасу, томасина фосфору і вапна. Як стаєнний гній так і компост оживляють землю, роблять її богатою на воздух, а заразом має дуже богато поживи.

Мід як пожива і лік.

Пасічництво у нас доволі поширене, але споживання меду як по містах так селах є мінімальне. А мід як пожива має дуже велике значіння. Його складники як: 70—80% лукру виноградного і овочевого, 3 – 5% цукру трощевого і 10—25% води, балакають самі за себе. А треба знати, що цукор є поживою дуже важною, бо додає чоловікови сили і життєвої енергії. Сам мід є легко стравний і тому добре надається для хорих на жолудок. Мід скріплює заразом нерви і тому нервово хорі люде повинні його якнайбільше уживати. Мід захвалюють також для недокровних. Його благодарний вплив на цілий організм, як також ділання лічниче як для старших так і для молодих людей вияснюється тим, що мід має в собі окремі складники звані вітаміни, етеричні олійки і квас муравлиний. Тому, хто хоче здорово і кріпко почуватися, хай поживає якнайбільше меду, який є розмірно дешевий.

Як зготовити бордоську сумішку?

До зготовлення бордоської сумішки розпускається в 50 літрах води 1 кг. синього каміня, який в мішочку вкладається до води. Можна розпустити синій камінь у горячій воді і змішати з приготовленою водою. В окремій посудині гаситься 1 кг. вапна, з якого підстоялу воду — вапняну воду, розмішується з 50 літрами води. Опісля обі течі вливається до третої посудини. Вливається розчин синього каміння до вапняної води, при чім стало треба мішати. Зготовлену сумішку треба до 24 годин зужити. Менші кількости приготовляється подібно.

Нові видатки.

Як звичайно перед святами кождий господар має менші і більші видатки, залежно від грошевої спроможности. А зі святами кінчаються видатки святочні, а зачинаються видатки господарські. Є вони ріжні, залежно від способу господарки. Хто господарив добре, додержував плодозміну, не буде мати між управними рослинами так богато ріжних бурянів, як той, хто господарив гірше. Але

вже тепер пора призадуматися над збірними замовленями на дрібномелений каїніт або азотняк. А буде їх потребувати той, хто не винищував гірчиці, яка, як звичайно, появляється у великих кількостях. Тому ті господарі, що не зможуть її виполоти, хай вже тепер готовляться до замовлень на дрібномелений каїніт або азотняк до нищення, які можна закупити вагоново і в роздріб в Спілці Укр. Агрономів у Львові Зіморовича 20. Дрібномеленого каїніту треба на морг 3 сотн. мтр. а азотняку 1 сотр. метр. Спосіб нищення гірчиці в слідуючому числі.

Господарський порадник.

Цей відділ має служити не лише до вияснення ріжних питань, з якими стрічаються наші господарі, але також для виміни гадок між господарями практиками. Тому просимо всіх, хто знає інші добрі ради на поставлені питання, їх поміщувати в часопису.

Що до запитів на будуче, то заявлено, що відповідаємо лише нашим передплатникам і проха-ємо їх, всі запити ставити цілком зрозуміло, а щодо шкідників, як комахи, недуги і т. д., то прохаємо надсилати до редакції і ткідників і ушкоджену рослину. Щоби відповіди появлялися на час, треба довше наперед надсилати питання.

Питання 46.

Яке найвідповіднійше розложення кімнат в будинку на 15 м. довгім і 8 м. широкім? П. Д. з Ю.

Відповідь:

Пляни на будинки зробить Вам бідівничий або архітект, який подасть заразом цілий кошторис.

Питання 47.

Як робити питний мід в малих кількостях і які є підручники про виріб овочевих вин та питних медів. М. Б. з Р.

Відповідь:

Про виріб питних медів писалося в нашому часописі на стор. з р. 1926. 103 і 121. Перегляньте оба числа, а знайдете все потрібне. Про виріб овочевих вин будемо ще писати в часопису. Підручник Кучери „Про виріб овочевих вин" можемо Вам переслати за післяплатою. Коштує всього 2 зол.

Питання 48.

Хочу затягнути довготермінову позичку в Банку. Прошу о пояснення, як старатися о позичку і кільки дають на 1 морг. В. Л. з С.

Відповідь:

О пояснення, як старатися о довготермінову позичку на господарські потреби в Державнім Рільнім Банку, зверніться на адресу: Філія Державного Рільного Банку у Львові вул. Галицька ч. 21/I. Подайте докладно, на яку ціль і в якій висоті потребуєте позички. На зголошення о позичку дає Банк окремі друки.

Питання 49.

Що коштує 13 рядова сівалка Шутлєворта і кілько можна нею обсіяти за один день. В. Л. з С.

Відповідь:

13 рядова сівалка Шутлєворта коштує 125 ам. долярів, на три місяці векслевий кредит. За 10 годин обсіває 5 моргів.

Питання 50.

Маю кусник ґрунту цілком пісний а хочу садити бараболю. Чи можна садити бараболю лише на штучних гноях і на яких. І. Б. з О.

Відповідь:

Бараболя є рослиною, що добре удається на полі погноєнім під осінь стаєнним гноєм. Якщо поле дуже давно не гноєне, то штучні гної богато теж не поможуть. Якщо одначе поле погноєне кілька років тому назад, то можете ужити потасової солі, та суперфосфату. Добре булоби додати ще перед садженням гноївки.

Питання 51.

Загально принятий звичай приймати гостей ріжними напитками. А тому, що всі напитки дуже дорогі, подайте спосіб виробу пива і вина зі жита і овочів.

Відповідь:

Виріб овочевих вин є досить поширений і овочеве вино може цілком добре заступити другі напитки. Виріб овочевих вин є досить складний і тому тут не подаємо коротко постуту при виробі, але будемо писати в слідуючих числах.

Питання 52.

Наші господарі найбільше мають журби з накриттям будинків. Бажанням кождого є покрити господарські будинки найтаншим і найтревалійшим матеріялом. Однак бляха є дорога і не зможуть стягнутися на покриття бляхою. Ґонти невідповідні, бо не забезпечують від огню і скоро гниють. Дахівка вже надається до покривання дахів, але також троха за дорога. Нам ходить о це, щоби кождий господар міг сам виробити дахівку, а тоді, відпалиби всякі посередники від господарських кишень. Я читав статтю п. інж. Я. Вінцковського в Сільськім Сьвіті з року 1923, що кождий господар може сам виробити цементову дахівку на покриття будинків. Це булоби великим добром для господарів, бо колиби зачав робити один, то за його примірром пішлоби ціле село. Подайте спосіб виробу цементової дахівки, як також, де можна дістати праси і ціну на них. Можеби навіть дехто сам собі зробив прасу, подайте лише якого матеріялу потрібно, заліза чи бляхи.

Андрій Патролюк з Ніври.

Відповідь:

Думка вирабляти дахівку для власної потреби є досить добра, але переведення її в життя зустрічає перепони. Дахівку звану черепицею, яку роблять з глини, треба випалювати в окремих печах. Другий рід дахівки є дахівка цетентова, яку роблять із дрібненького піску без приміщок глини, заліза, вапна і т. п., та з цементу. Цеї другої дахівки випалювати не треба. Але до її виробу треба окремої машини, яка коштує около 350 зол. і 200 форм кутих або виливаних зі заліза, які коштують по 2·60 зл. за штуку. До виробу „гусаків" треба окремої машинки і форм. При помочі названих прирядів, може один вправний робітник

за тиждень зробити приблизно 500 штук дахівок і 20 „гусаків", які по 4—6 тижнях можна ужити до накривання, або перевозу. Щоби дахівка була гладка і не промокала, додають до цементу ще фарби, з якої витворюється на верха дахівки глязура.

Питання 53.

З нагоди свят чи якої забави видається великі гроші на ріжного роду напитки. Тепер фабричні напитки як горівка, вино та пиво сильно подорожіли. Ми не повинні думати про напої фабричні, а навіть гріх, що не вміємо використати богаств природи. Кілько то в нас даром лежить облогів таки на наших городах коло хат, деби міг гарно розвиватися виноград. При умілій праці з винограду можна мати питне вино і таке вино булоби не фальшоване а пожиточне і на забаву дуже відповідне. Я в часі війни мав нагоду бувати на Угорщині і приглянутися тамошнім жителям Мадярам. Вони найменший кусник землі використовують під управу винограду, але коло самої управи працюють дуже старанно, а за це в кождого плянтатора повні бочки старого і молодого вина. Подайте раду, де можна дістати прутів до висаджування винограду і по якій ціні, як також, чи вдасться в нас, бо в нас, як в літі так і в зимі зимнійший клімат, як на Угорщині. А. П. з Н.

Відповідь:

Чи галицьке Поділля надається на управу виноградної лози, цего твердити напевно не можна. Можливе, що холодний клімат на весні, та прудкі вітри східні не позволять, щоби виноград дозрів. Відомо нам, що виноград управляють в Заліщичині, але лише місцями і то не виходить доброї якости. Щодо ваших околиць, то найкраще булоби перевести проби. Якщо маєте відповідну площу, найкраще звернену до полудня, а земля вже під осінь зрігольована (глубоко перекопана) і добре вигноєна, то за прутами на розведення виноградної лози, зверніться до державної садівничої школи в Заліщиках. Виноградну лозу треба висаджувати у віддалі 80—130 цм. залежно від висоти над поземом моря, склону площі, як також якости землі.

Якщо не хочете ждати кілька літ на виноградне вино, то зорганізуйте господарів зі свойого села до перерібки овочів на вино. Вино добре, смачне, здорове і скоро визріває. Про виріб овочевих вин, будемо писати в найблищих числах.

Питання 54.

Щоби прийти до великих зисків на своїм господарстві, того бажає кождий господар. Однак неодин господар не знає, яка галузь господарки найбільше поплачує. Мені здається, що побіч наших знаних господарських рослин можна взятися за управу хмелю. Подайте раду, як управляти хміль і яка ціна на нього, як також, де можна хміль збувати. А. П. з Н.

Відповідь:

Заміна господарки збіжевої на господарку годівельну, молочарську, опасову, управа промислових рослин, як: тютюн, мак, гірчиця біла і чорна, хміль і т. д., може під теперішні часи ще найбільше поплачується. Залежить це лише від оборотности самого господаря, грошевих вкладів, які він може до господарки поробити і т. д. Приміром управа хмелю вимагає дуже великих вкладів. Якщо під осінь приготовили землю під хміль, перекопали її до глибини 1 метра, сильно погноїли стаєнним гноєм, то з весною можете розсаджувати саджанки хмелю по дві до глубокої ямки на 30 цм., на спід якої треба вложити компосту. Віддаль мусить бути залежно від якости хмелю від 1·60—2·10 метра в квадраті, а кінці саджанок з окрема в глубині 5 до 10 цм. під поверхнею землі. На морг треба від 2500 до 3000 саджанок. 1000 штук коштує 200 зл. Першого року можна між рядами хмелю управляти другі рослини. — Докладнійше про управу хмелю будемо ще писати.

Питання 55.

Великі шкоди на кукурузі, тютюні і чіснику робить у нас рік річно, червоний, тонкий, довгий на 3. цм. хробак. Як його нищити і що робити, щоби дальше не розмножувався? Коп. Дн. в Ст.

Відповідь:

Щоби ми могли дати Вам докладну відповідь, треба подати точний опис самого шкідника, часу, в котрім він заподіває шкоди, як також доклад ний опис ушкодженої рослини, бо є велика кількість ріжних шкідників. До ріжних шкідників примінюється ріжні середники, а таких, які шкодять в землі, винищують валованням землі тяжкими валами, вириванням з корінням ушкоджених рослин і нищенням шкідників на корінню, а також визбиранням їх. Для точної відповіди, пришліть редакції шкідника і пошкоджену рослину.

Питання 56.

В наших садах ростуть щепи гарно 6 до 7 літ, а потім нападають їх якісь пархи, від котрих всихають галузки, кождого року чимраз більше. В нас земля досить добра, а сади тяжко розводити. Кооп. Дн. в Ст.

Відповідь:

Причиною всихання галузок є напевно рід якоїсь мшиці. Прочитайте в цім числі за мшицю сливову і хороніть дерево в цей спосіб, як там подано. Коли будете ходити добре коло дерев, зішкробувати мох, проріджувати корону, чистити кору і наприскувати дерево охоронними розчинами, землю довкруги дерева перекопувати і пригноювати, то буде напевно менше шкоди, а більше користи. Другою причиною всихання галузок може бути земля, яка заскоро набирає воду і заскоро її тратить. Такими є звичайно чорноземи. Тому найліпше виплекувати дерево зі зернятка в шкілці, а тоді дерево буде більше відпорне на недуги і на шкідників, а також звикне на місцеві власности землі і підсоння.

Кредити при парцеляції.

Закони земельної реформи установили порядок, після якого мають право набувати землю як ріжні організації, так і поодинокі особи. Виданий є також розпорядок, що на закупно землі, інвентара, вибудовання будинків і загосподарення, уділює Рільний Банк кредитів. Щодо осягнення кредитів є поставлені також відовідні вимоги.

Із парцеляції користають наші селяне дуже мало, бо на кредит землі ніхто не хоче дати, а грошей на закупно землі ледви чи в богатьох знайдеться. Тому лише деякі долярові щасливці купують по кілька моргів землі, при чім задовжуються або у продавців, або у лихварів, з чого користи ніякої, а навпаки втрати, бо відсотки від позиченого капіталу наростають дуже скоро, а разом з ними і сам довг. Навіть такий доляровий щасливець а зглядно нещасливець зарікається купувати землю сам, та відраджує другим.

Однак є в законах постанови, що на уділення кредитів на закупно землі, як також загосподарювання, мають першенство ті з подаючихся, що покінчили господарські школи, а не є самостійними господарями. Постанова бере під увагу абсольвентів господарських шкіл тому, що вони мають потрібне фахове знання і зможуть ширити раціональну господарку. Їх господарства булиби осередком господарської культури, давалиби дооколичним господарям добрий примір і заохочувалиби не лише до вводження машин, але до поступової господарки взагалі.

Банк Рільний уділяє позичок не грішми, але в заставних листах. Після найновійшого розпорядження може Окружний Уряд Земельний уділювати крім позичок в Рільнім Банку в заставних листах ще довготермінові позички з фонду запомог , на закупно землі. О позички ці можуть старатися в першій мірі люде, що мають покінчені господарські щколи низші, середні і високі.

З огляду на це, що наші господарі з державних кредитів майже не користають, а запотребовання на землю і гроші на її закупно росте з кождим роком, пора подумати над цим, щоби користати із можливих кредитів. Тож хай ті всі, що мають господарську освіту, вносять подання о кредити до Банку Рільного і Уряду Земельного. Число таких людей буде невелике. Треба подбати, щоби в господарських школах, які вже працюють, не вчилося лише 30 учеників, але щоби їх якнайскорше заповнити. Може при допомозі господарських шкіл і освіти, принайменше часть наших господарів зможе користати із теперішних законів. А відомо, що освіченому чоловікови все лекше роздобути і землю, і гроші на неї, і кредит і все проче.

Засідання Кооперативної Ради.

Центральною установою всіх напрямків кооперації в Польщі є Кооперативна Рада у Варшаві, яка в дні 23. лютого 1927 р. відбула 10. з ряду засідання. Нашу кооперацію заступав на сім засіданню голова Рев. Союза Укр. Кооператив, інж. Юліян Павликовський. В засіданні Кооп. Ради на 20. чинних Рев. Союзів, взяло участь лише 16 союзів.

Із звідомлення, яке подав президент К. Р, виходить, що кількість всіх кооператив в Польщі в 1925 р. досягнула 13.861, а в 1926 р. 13.909. На загальне число кооператив 13.861 в р. 1925 припадає 1027 українських кооператив, 15·2% а на загальне число кооператив 13.909, в р. 1926 припадає 1510 укр. кооператив, що робить 20% загального числа кооператив в Республиці Польській. Відносно кількости і розвою укр. кооператив, як також переведених ревізій наша кооперація представляється досить гарно, що підчеркнув президент Кооп. Ради. Звідомлення закінчилося заподанням матеріяльного стану кооперацій, де виказалося, що кооперація працює переважно чужими капіталами

В дискусії над положенням і дальшим розвитком кооперацій, забрав голос в імени Рев. Союза Укр. Кооп. у Львові інж. Юліян Павликовський в справі відношення адміністраційних властей до наших кооператив, часу праці в сільських кооперативах і практики Центральної Комісії привозу що до приділів для нашої споживчої кооперації. По оживленій дискусії з 4 ох резолюцій поставлених нашим делегатом одну в справі поведіння окружного суду в Луцьку відкинено одним голосом, а три прочі принято.

По вирішенню ще кількох питань відносно самої Кооп. Ради засідання замкнено.

Нова метода мірення товщу в молоці без кружлівки.

Метота Морсінова без квасу.

Професор Моррес і д р Шіулєр випрацювали нову методу, при помочі якої можна дуже легко без кружлівки і квасу зміряти докладно кількість товщу в молоці. До змірення товщу служить звичайний „бутірометер“. До бутіромегру вливається 6 cm.³ розчину Морсіну а на це 10 cm.³ молока. По затканню бутірометра треба ним сильно стрясти і вставити до водної лазні теплої на 60—70°Ц. По трьох мінутах потрясається в друге і вкладається бутірометер назад на 20—30 мінут до водної лазні.

Товщ відділений окремо від молока, можна відчитати докладно на поділці, навіть до $^1/_{10}$%. Розчин Морсіну є цілком безпечний і тому не треба при новій методі такої вважливости, як при методі Гербера, де уживається квасу сірчаного. Сподіємося що „Маслосоюз“ випробує нову методу і заведе по наших молочарнях.

‡ Посмертні згадки.

Володимир Білинський,

ветеринарний лікар-інспектор львівського воєвідства, упокоївся по довгій і тяжкій недузі дня 30. березня ц. р. в 61-ім році життя. Похорони відбулися 1. квітня на Янівське кладовище при численній участи знакомих, товаришів і представників влади.

Через смерть Покійного понесло невіджалувану втрату Краєве Товариство господарське „Сільський Господар“, якого діяльністю живо інтересувався бл. п. Володимир Білинський від самого початку існування і на кождім кроці, де лише міг, старався прислужитися його розвиткові. Як фаховець, ветеринарний лікар і годівельник, брав визначну діяльну участь в фаховій праці „Сільського Господаря“ на полі двигнення годівлі худоби і як учитель ветеринарії на господарсько-ветеринарних курсах, уладжуваних „Сільським Господаром“, та як довголітний співробітник в фахових виданнях Товариства віддав Покійний українському хліборобському населенню неоцінені услуги. Крім численних принагідних фахових розправ, порад та вказівок і статтей з обсягу годівлі худоби і ветеринарії, які містив в фаховім господарськім органі „Сільський Господар“, написав Покійний дві фахові більші праці, які видано під заголовком „Громадський оглядач худоби“ і „Ветеринарна гігієна та поучення для оглядачів худоби“. Першу працю, написану в польській мові, видано в трьох накладах і в кількапайцяти тисячах примірників, а другу видало Т-во „Сільський Господар“ як 47-ме число своєї бібліотеки.

Покійний зєднував собі серед рільничого населення тих округів, в яких занимав уряд ветер. лікаря, загальне признання, любов та вдячність за поміч, щирі фахові поради й прихильність, з якою відносився до наших селян. — В. Й. П.

Володимир Коваль.

22. березня перестало бити серце повне любови до свойого народу, видатного українського агронома Володимира Коваля. Ціле своє життя посвятив праці над піднесенням українського

села з духової темряви і нужди. Весь свій молодечий запал і сили віддав розбудові сільсько-господарської кооперації і навіть при кінці життя на еміграції в Празі, не покинув думки перевести в життя свої заміри. Та невмолима смерть не позволила йому дійти до ціли, забираючи його передчасно в сиру землю, яка хай буде йому легкою.

Біржа.

На львівській біржі нотовано

Пшениця однорідна 5·80—6·10, збірна 5·70—5·90. Жито 4·15—4·35. Ячмінь броварняний 3·90—4·40, млинарський 3·50—3·70, пашний 3·00—3·10. Овес 3·50—3·70. Кукурудза 3·00—3·15. Гречка 4·40—4·90. Фасоля біла 4·20—4·50, кольорова 3·00—3·15, краса 5·00—5·40. Лубін синій 3·20, жовтий 3·50 Горох полевий 6·00—6·50. Вікторія 8·00—10·00. Вика чорна 4·00. Конюшина червона 48·00—52·00, біла 37·00—40·00. Сімя 5·40—5·90. Мак синій 26·00—36·00. Мід 18·00. — За 50 кг. добірного хмелю краєвого 125·00, гірші сорти 110·00—115·00. — Бараболя промислова 7·00—7·50 зол. п.

Ціни набілу.

У Львові платять: Масло десерове гуртом 7·60—7·80 зол., в дрібний продажі 7·80—8·00 зол. За 1 літр молока 40 гр. За скриню яєць 1440 штук у Львові 16·50 ам. дол. За яйце 12—13 гр.

Ціни за худобу.

10. квітня плачено за 1 кг. живої ваги: Воли по 1·60 зл. п., бугаї 1·40—1·50, Корови 1·40—1·50, Ялівки 1·40—1·50, Телята 1·00—1·27. Безроги 1·90—2·15 зл. п.

Читайте! Господарі! Читайте!

Добра коса щадить Ваше здоровля й працю!

Коса з охоронною маркою **„Центросоюз" - Львів**

з найліпшої **стирійської** сталі, подвійно в оливі гартована, зі сильною пяткою і тонким полотном, галицької форми, дуже легенька та зручна!

Центросоюз дає повну ґарантію за добру якість кождої коси!

Позір, господарі! Не купуйте дешевої тандити на ярмарках і у аґентів, заки не оглянете й не випробуєте у Вашій Кооперативі коси з охоронною маркою: ЦЕНТРОСОЮЗ — ЛЬВІВ.

Замовлення виконує за післяплатою: ЦЕНТРОСОЮЗ, Львів, вулиця Зіморовича ч. 20.

Видає: СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР". З друкарні Вид. С-ки „Діло", Львів, Ринок 10. За ред. відповідає ІЛЬКО ЛИСИЙ

КОЖДИЙ ПОСТУПОВИЙ РІЛЬНИК

примінює при весняних засівах бактерійний навіз для щеплення насіння.

АЗОФОРМ

Приспішує кільчення, викликує буйнійший ріст ростин, збільшає збір. Дешевий і простий в ужиттю, одна пушка на 1 ha коштує 8 до 14 зол. після цінника. До набуття у фірмі **„АЗОФОРМ“**: **Фабрика бактер. навозів, Ска з обм. відпов. Львів, Ягайлонська 20. Телєфон 30-83.** Жадайте проспектів, цінників і фахових оречень. Переводіть проби!

НА ПАСХУ

УСІ СВЯТОЧНІ ТОВАРИ

ПЕРШОЇ ЯКОСТИ

усі роди ВИНА

гарантовано природні

КОНЯКИ, РУМИ

НАША СПЕЦІЯЛЬНІСТЬ

Чай — Кава — Какао

(у власному опакуванню)

поручаємо нашому громадянству в наших 22-ох складах в краю

по конкуренційних цінах.

НАРОДНА ТОРГОВЛЯ

ЛЬВІВ, РИНОК 36.

Центральний Кооперативний Банк

„Краєвий Союз Кредитовий“

у Львові, Ринок ч. 10.

(Ч. телєф. 433. Конто Почтової Щадниці ч. 143.467)

приймає вкладки ощадности **в золотовій і чужій валюті** та опроцентовує їх на 8 проц. і вище. Резервові фонди має ульоковані в каменици при вул. 3-го Мая ч. 5 і реальности при вул. Кордецького у Львові та в маєтности Черниця коло Бродів.

Центральний Кооперативний Банк „Краєвий Союз Кредитовий“ видав своїм накладом ТВОРИ ІВАНА ФРАНКА: 1. „Панські жарти“, 2. „Із днів журби“, 3. „Semper tiro“, 4. „Зівяле листя“, 5. „Борислав сміється“, 6. „Великий шум“, 7. „Як Юра Шикманюк брив Черемош“ — до набуття в книгарні ім. Шевченка, Львів, Ринок 10.

КРУЖЛІВКИ

відомої марки „АЛЬФА-ЛЯВАЛЬ“ і всі инші молочарські прилади найліпшої якости продає на догідні місячні сплати

Краєвий Молочарський Союз „МАСЛОСОЮЗ“ в Стрию

зі своїми Відділами і Складами: у Львові, Станиславові, Самборі, Перемишлі, Коломиї і Дрогобичі.

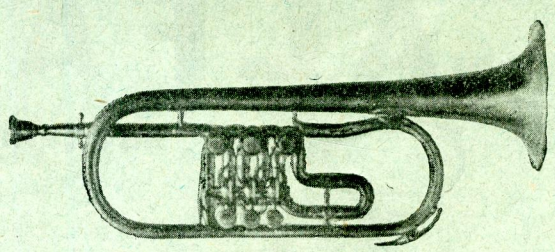

Перша Краєва Фабрика музичних інструментів

Франца Невчина Львів, Городецька 2. б. Телєфон ч. 25-76.

Поручає власного виробу музичні інструменти смичкові, духові і мандолінові під гарантією. Приймає інструменти до направи. — Заводові музики одержують опуст.

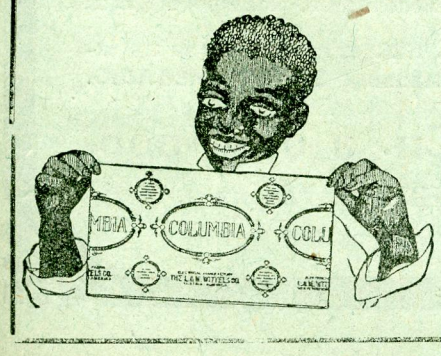

ФАБРИКА ХЕМІЧНО-ТЕХНІЧНИХ ВИРОБІВ

„КОЛЮМБІЯ“.

Л. ВІТТЕЛЬС, Львів, вул. Панєнська ч. 9. Тел. 21-97.

Поручає: ЛЕП НА МУХИ в аркушах і рольках, ВІСК до трансмісійних пасів „Колюмбія“, ТЕХНІЧНУ ВАЗЕЛІНУ, КЛЕЙ для шевців „Гльорія“, воскова заправа терпентинова до підлоги, віск, смолу, глязуру і т. п. Одиноке в своїм роді жерело закупу!

Дім торговельно-промисловий

„ДОСТАВА"

кооператива відзначена медалями і хрестами заслуги на виставах в Римі, Карльсбаді, Одесі, Стрию і Коломиї.

ДИРЕКЦІЯ:

у Львові, вул, Домініканська ч. 11, І. пов.

СКЛАДИ:

Львів, Руська 20. — Перемишль, Ринок 23.

Тернопіль, вул. Перля 16.

Поручає всі церковні річи в найсолідніїшім виконанню і по найдешевших цінах, а саме: ДЗВОНИ з довголітною гарантією з найлучшого передвоєнного матеріялу, Фани, Фелони, Стихарі, Монстранції, Чаші Кадильниці, Павуки, Церковні книги, Євангелія, Образи, СВІТЛО і Кадило та поручає своїх артистів малярів і різьбарів. За кождою потрібною річею вдавайтесь тільки до „ДОСТАВИ", бо тільки тут знайдете совісну обслугу, а купуючи товар, памятайте, що ті гроші не збогачують нікого приватного, а ідуть на сироти і вдови по священиках як і на инші добродійні цілі.

ОРИҐІНАЛЬНІ ШВЕДСЬКІ КРУЖЛІВКИ

„ALFA-LAVAL"

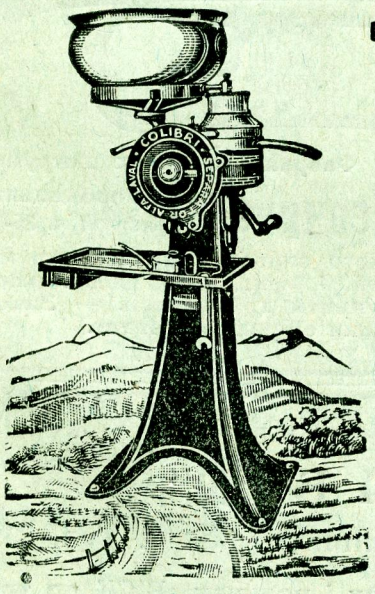

введені по всіх молочарнях, є під кождим оглядом недостижимі.

За докладне відтовщення, за тревалість матеріялу, за простоту конструкції **одержали понад 1300 найвисших нагород і похвал.**

Понад 3,500.000 кружлівок „ALFA-LAVAL" є в ужиттю. — Продаються на 10 місячних рат без опроцентовання. — На 30 літ письменна гарантія доброї праці.

Цілковиті уряджения молочарень ручних, парових, елєктромоторових і паротурбінових. Доставляємо всі машини молочарські від найменших до найбільших. Найліпші машини, найновійші моделі, найнизші ціни, найбільш догідні услівя сплати. Під доглядом спеціялістів інжинірів уділюємо безплатно технічні вказівки щодо уряджения молочарень, маслярень і т. д.

На господарській виставі в Ченстохові в р. 1926. одержали ми за кружлівки „ALFA-LAVAL" і другі молочарські машини ЗОЛОТУ МЕДАЛЮ.

Т-во „ALFA-LAVAL" Сп. з обм. пор.

ВАРШАВА, Краківське Передмістя 60. Відділ в ПОЗНАНІ, вул. Ґварна ч. 9.

Адреса телєґр.: ALFA-LAVAL.

Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

Ч. 9. ЛЬВІВ, ДНЯ 1. ТРАВНЯ 1927. РІЧНИК XIII

L W Ó W Czarneckiego 24.
Bibljoteka Nauk.T-wa im. Szewczenka

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРҐАН КРАЄВОГО ТОВАРИСТВА ГОСПОДАРСЬКОГО „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“.

Виходить 1. і 15. кождого місяця.

ПЕРЕДПЛАТА:

За квартал . . . . . 3·50 зол.
„ півроку . . . . . 7·— „
„ цілий рік . . . . . 14·— „

Передплату належить надсилати на адресу: „Сільський Господар“, Львів, вул. Зіморовича ч. 20.

ОГОЛОШЕННЯ:

Ціла сторінка одноразово . 180 зол.
Половина сторінки . . . . . 100 „
Чверть сторінки . . . . . 60 „
Одна осьма сторінки . . . . 35 „

За першу сторінку числиться о 50% дороще.

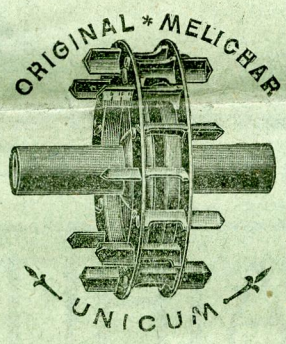

Чеськословацька Акційна Спілка
Злучені фабрики рільничих машин

Фр. Меліхар-Умрат і Спілка,

БРАНДИС н/Л.

Філія ЛЬВІВ, вул. Городецька ч. 61.

Найбільші в Европі фабрики сівалок.

Сівалки рядові, патент „**UNICUM**“. — Сівалки комбіновані, патент „**IMPERATOR**“. — Сівалки до штучних навозів „**WESTFALIA**“. — Сівалки до бураків звичайні і комбіновані до сівби купкової (Dibbel) і сівби повної. Сівалки рядові трибові, патент „**PATRIA**“. — Сівалки селянські, легкі і дешеві, патент „**PATRIA-MIGNON**“. Копачки до картофель, патент „**MELICHAR-HAJEK**“. — Жнивярки патент „**GRATIA**“. Косярки патент **GLORIA**.

КРІМ СЬОГО:

Бехера оригінальні знаряди до орки, культиватори, борони тарелеві, плянети ручні і кінні. Австрійські трієри марки „**PHÖNIX**“, чеські січкарні системи **Bentall'a**, бурачарки, шрутівники з вальцями або каменями, кружлівки до молока „**LIBELLA**“ і т. п.

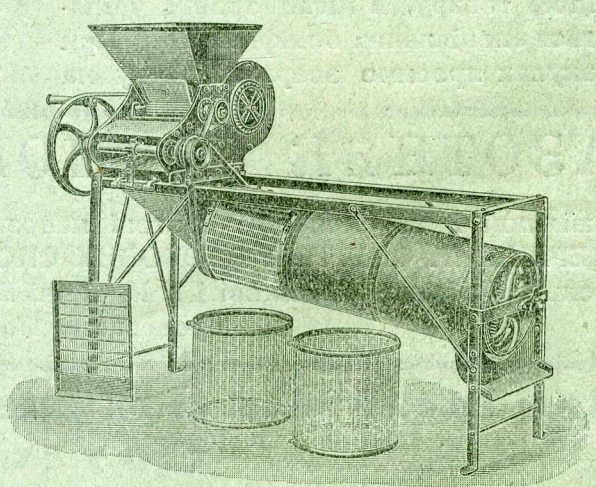

ОРИҐІНАЛЬНІ ШВЕДСЬКІ КРУЖЛІВКИ

„ALFA-LAVAL"

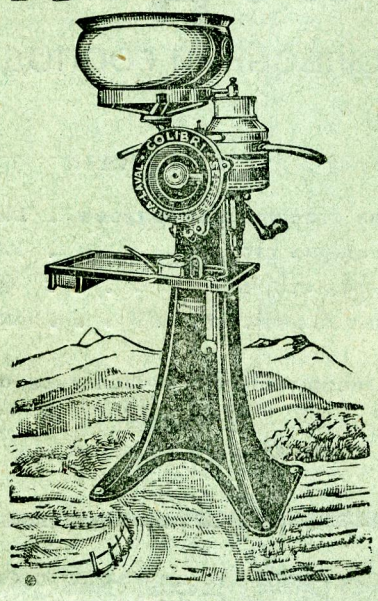

введені по всіх молочарнях, є під кожним оглядом недостижимі.

За докладне відтовщення, за тревалість матеріялу, за простоту конструкції **одержали понад 1300 найвисших нагород і похвал.**

Понад 3,500.000 кружлівок „ALFA-LAVAL" є в ужиттю. — Продаються на 10 місячних рат без опроцентовання. — На 30 літ письменна гарантія доброї праці.

Цілковиті урядження молочарень ручних, парових, електромоторових і паротурбінових. Доставляємо всі машини молочарські від найменших до найбільших. Найліпші машини, найновійші моделі, найнизші ціни, найбільш догідні услівя сплати. Під доглядом спеціялістів інжинірів уділюємо безплатно технічні вказівки щодо урядження молочарень, маслярень і т. д.

На господарській виставі в Ченстохові в р. 1926. одержали ми за кружлівки „ALFA-LAVAL" і другі молочарські машини ЗОЛОТУ МЕДАЛЮ.

Т-во „ALFA-LAVAL" Сп. з обм. пор.

ВАРШАВА, Краківське Передмістя 60. Відділ в ПОЗНАНІ, вул. Ґварна ч. 9.

Адреса телеґр.: ALFA-LAVAL.

УЖИВАЙТЕ ПОМІЧНИХ НАВОЗІВ!

Стебницький КАЇНІТ

Є НАЙЛІПШИМ І НАЙДЕШЕВШИМ ПОМІЧНИМ НАВОЗОМ ПІД ОКОПОВІ РОСТИНИ.

Ціни суперфосфатів мінеральних і кістяних на осінний сезон цього року значно знижені! — За вчасний відбір товару, в місяці травні, уділяється спеціяльних боніфікацій. — При закупах просимо звернути увагу на

наш охоронний знак „Super", котрий дає ґарантію одержання добірного товару. Вказане є уживання суперфосфату під лубін і сераделю, призначені на зелений погній.

АЗОТНЯК І АМОНЯКАЛЬНА САЛІТРА

найліпші і найуспішніші азотові навози витворює і доставляє на 9-місячний кредит ДЕРЖАВНА ФАБРИКА АЗОТОВИХ СПОЛУК В ХОЖОВІ. Всяких інформацій уділяє Дирекція Фабрики в Хожові і її Рільничі Бюра: Варшава, вул. Шопена 8., в Познані, вул. Домбровського 17., у Львові, Коперника ч. 20.

Замовляйте в своїх рільничих орґанізаціях, в синдикатах або у довірених купців!

Ч. 9. ЛЬВІВ, ДНЯ 1. ТРАВНЯ 1927. РІЧНИК XIII.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРҐАН КРАЄВОГО ТОВАРИСТВА ГОСПОДАРСЬКОГО „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР".

Виходить 1. і 15. кождого місяця.

ПЕРЕДПЛАТА:

За квартал . . . . . 3·50 зол.
„ півроку . . . . . 7·— „
„ цілий рік . . . . . 14·— „

Передплату належить надсилати на адресу: „Сільський Господар", Львів, вул. Зіморовича ч. 20.

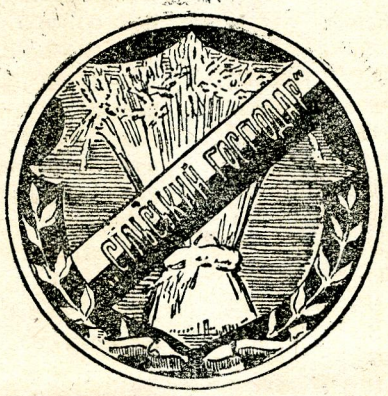

ОГОЛОШЕННЯ:

Ціла сторінка одноразово . 180 зол.
Половина сторінки . . . . . 100 „
Чверть сторінки . . . . . 60 „
Одна осьма сторінки . . . . 35 „

За першу сторінку числиться о 50% дороще.

Що руйнує наші села?

Деякі наші філії нарікають, що без річевих чи грошевих субвенцій з централі не можуть розпочати діяльности, яка далаби їм членів і уділи. Коли цим філіям звертаємо увагу, що централя не має змоги давати їм субвенції, та що філії можуть працювати без субвенцій, бо їм остається оборона інтересів хліборобського населення в повіті, нераз і не два провідники цих філій покликуються на те, що на господарських вічах вже вичерпали усі теми і годі їм повторювати те саме.

Щоби дати нашим філіям змогу провірити, чи вони дійсно вже порушили всі справи торкаючіся оборони інтересів хліборобського стану, видвигаємо з безлічі цих справ слідуючі:

1) Для хліборобського населення мають першорядне значіння **буджети повітової самоуправи** (повітової ради). Чи наші філії знають ці буджети і якими засобами (хочби публичними зборами) впливають на це, щоби повітові ради доцільно складали їх а повітові виділи в рямцях буджету доцільно працювали?

2) Майже всі наші громади мають в цих повітових радах досить значні фонди. Чи не булоби добре скрізь провірити, як повітові виділи забезпечують ці фонди перед девалюацією і чи не найшлобися кращого зужитя цих фондів в самих громадах?

3) Обовязуючий тепер закон о тимчасовім управильненню комунальних фінансів з 11. серпня 1923. звільнив міста майже з усіх оплат на річ повітового самоурядування. Тепер упав цілий тягар цих повітових буджетів тільки на самі села! Міста дають до цього буджету тільки незначні додатки до державного земельного податку, оплачуваного містом і міським населення. Відпали зате наприклад 100 відсоткові додатки до чиншового та промислового податку, які власне творили девять десятих частин уділу міст в повітових самоуправних буджетах.

Булоби дуже справедливим і доцільним ділом, якби наші філії підкреслювали цю несправедливість при кождій нагоді і ставили домагання до влади за такою зміною цего закону, щоби уділ протегованих владою міст в повітових буджетах повернути до стану обовязуючого перед законом з 11 серпня 1923 р.

4) Держава стягає великі податки, але на таку преважну для хліборобства справу, як направа й будова повітових доріг та мостів, дозволяє повітовим самоуправним радам накладати на населення повіту окрему данину. Обіжник міністерства внутрішних справ з дня 13. грудня 1925 р. дозволяє воєвідствам затверджувати внески цих рад на висоту дорогової данини в кождім повіті тоді, коли ця данина не перевищує 50 відсоткового додатку до підставового державного земельного (грунтового) податку, такогож додатку до державного податку від міських недвижимостей і 15 відсоткового додатку до державних оплат від патентів. Як дуже кривдить цей обіжник хліборобське населення стає очевидним, коли зважиться, що висота щорічного підставового земельного податку доходить до кругло 64 міліонів злотих, а висота податку від міських недвижимостей не перевищує натомість квоти 35 міліонів зл. а від патентів квоти 16 міл. зол. Якби навіть признати всі оплати патентові містам, то виходить, що хліборобство дає на дорогову данину щорічно аж кругло 32 зол., а міста дають на цю ціль від недвижимостей кругло 17 міл. і від патентів не цілих 4 міл. зол., разом тільки коло 21 міл. зол.! В практиці повітові самоуправні ради стягають з села, хочби екзекуціями, цілу наложену данину, а міські платники нераз уміють викрутитися і вижебрати опуст частини а то й цілої наложеної на них дорогової данини.

Та не кінець на цім. Міста, яким хиба таксамо як і селам треба добрих повітових доріг, потрапили і в цій справі так прихилити до себе ласку влади, що міністерство внутрішних справ обіжником до воєводів з дня 19. лютого 1927 р. дозволило піднести дорогову данину до 75 відсоткових додатків від земельного по-

датку. Уділ міст в дороговій данині залишує цей обіжник в давніх межах. Це значить, що уділ міст в дороговій данині не може перевищувати квоти 21 міл. зол. річно а села мали би складати на цю ціль щороку вже не кругло 32 міл., але 48 міл. зол.!

Осягнувши це, міста стараються вимусити на владі, щоби при незміненій данині міст на дороги, уділ сіл в цій данині міг сягати аж до 64-ох міл. зол. річно!

Тягар направи й будови доріг паде чимраз більше на збідніле село! Цему лихови наші філії мусять чимскорше протиставитися! При кождій нагоді мусимо домагатися від повітових самоуправних рад, щоби не користали з обіжника МВС з 19. лютого ц. р., а до влади мусимо ставити домагання, щоби в статутах дорогової данини предкладаних повітовими радами до затвердження воєвідства, вільно було обтяжувати і власників торговельних патентів не до 15, але до 50 відсотків додатку! Тоді міста платилиби кругло 30 міліонів зол., а села (50 відс. додаток до зем. податку) кругло 32 міл. зол. на дорогову данину. Тілько таким чином одержалаб болюча дорогова данина як-так справедливий розподіл між міста і села. Це хліборобське домагання хиба зовсім добре оправдане обставиною, що міським торговцям, хиба таксамо як селам, залежить на добрих дорогах та мостах в повіті.

5) Артикул 27-ий закону про тимчасове управильнення комунальних фінансів (з дня 11. серпня 1923 р.) дозволяє міським репрезентаціям накладати всякі оплати „за уживання комунальних уладжень". Спираючися на цім, наші міста наложили на хліборобів високі оплати за вїзд до міста та за постій на торговицях. Щорічно пливуть з цього приводу сотки міліонів золотих із наших сіл, до міських кас!

Третій уступ вище названого 27-го артикулу в законі з 11. серпня 1923 р. дає воєвідствам право провірювати висоту цих оплат. Нині філії повинні негайно представити воєвідствам протести в справі цих оплат, коли вони непомірно обтяжують села. Подаємо взірець такого протесту висланого нашою стрийською філією до станиславівського воєвідства.

Ось кілька дуже важних і пекучих домагань хліборобського стану, якими наші філії напевно горячо і вже в найблищому часі займуться!

О. Луцький.

Приклад, що заслугує на увагу.

Стрийська філія „Сільський Господар" внесла до воєвідства ось таке подання:

Нище підписана філія краєвого господарського товариства „Сільський Господар", як законна корпорація сільсько-господарського населення в стрийськім повіті звертається з просьбою, щоби Воєвідство затверджуючи буджетовий прелімінар міста Стрия на 1927 рік звернуло свою пильну увагу на адміністраційні оплати, які репрезентація мійська по думці арт. 27 закона о тимчасовім управильненню комунальних фінансів з дня 11. VIII. 1923 р. під ріжними доходовими титулами в своїому буджеті стягає з рільничого населення нашого повіту.

З оплат за вїзд до міста (по 60 гр. від фіри) місто стягнуло з околичних сіл кругло 600.000 золотих в минулім році і таку саму квоту задумує стягнути і в біжучому році. Поза цим за постій на торговицях (по 1 зол. від більшої і 50 гр. від меншої штуки) стягнено з рільничої людности нашого повіту на річ міста Стрия і других кругло 60.000 зол., не враховуючи в це окремих значних оплат за вагу на торговиці та оплат тзв. кошикового за постій сільського населення на ринку та на вулицях міста. Коли сума цих оплат перевищує квоту 125.000 зол. річно, завважуємо, що всі підставові грунтові податки державні рільничої людности нашого повіту (без земельної великої власности) виносять тільки половину цеї квоти! Сума цих одних оплат сільського населення нашого повіту на річ міста рівняється половині буджетової суми стрийського повітового самоуправного повіту обіймаючого політичні повіти: Стрий і Сколе!

При цьому завважуємо, що рільниче населення згідно з кривдячими цю людність приписами закона про дорогову данину покриває непомірно велику частину і цеї данини так, що $^3/_4$ тягару на консервацію доріг повітових паде також на це населення, хоч міста щонайменьше у рівній мірі є заінтересовані в доброму стані доріг повітових.

Всі дороги громадські удержує сільське населення своїм коштом і від міських фір не побирає за вїзд до своїх сіл ніяких оплат.

Рільниче населення стрийського повіту і цілого Підкарпаття, як загально знається, живе в надмірно тяжких економічних умовах; це „голодний кут" станиславівського воєвідства! Такі високі, безконтрольні адміністраційні оплати наших сіл на річ міста — і то ще дуже богатого міста — відчуває усе наше рільниче населення як крайно несправедливе, кривдяче, в своїх наслідках дуже небажане насилля стрийської міської репрезентації, яка поменьшуючи з року на рік всякі свої доходи пливучі від своїх горожан (нпр. ладункове, багажове і т. п.) непохитно опирає свої доходи на всяких данинах в цій репрезентації при таких ухвалах не приявного, безборонного сільського населення в цілім повіті.

Маючи це на увазі і спираючись на 3. уступі арт. 27 закону о тимчасовім управильненню комунальних фінансів з дня 11. серпня 1923 року, просимо захистити рільничу людність нашого повіту перед такими оплатами принайменьше на будуче. Рільниче населення нашого повіту радо згодиться на це, щоби висота цих оплат сільського населення сягала до повної висоти усіх оплат, якими місто Стрий причинюється до буджету повітового самоурядування з титулу цего самого закона з 11. VIII. 1923 р. про тимчасове управильнення комунальних фінансів.

Стрий, 5. квітня 1927 р.

Філія Т-ва „Сільський Господар".

Подаючи це письмо до відома нашим філіям і кружкам замітимо, що є то лиш одна незначна частина цих тягарів, які накладають на нас, міста. А що говорити про повітову чи державну владу?

За те одначе не дістає наше населення нічо, хиба часті шикани зі сторони всяких органів дорогових, мостових, міських, лікарських, ветеринарних, жандармських і других. Наше населення повинно за цим слідити і вносити скарги та жадання, а неодно лихо, неодин тягар можнаби усунути, неодну дорогу направити, міст побудувати. Це праця, якої філії і кружки Сіль. Господаря не повинні занедбувати.

Мої досвіди з глибокою оркою.

Легше за глибоку орку писати як її виконати, хиба що та глибока орка буде переведена способом „нашим“. Під нашим розуміється глибину орки, мірену діркою на гряділі, на яку був наставлений плуг підчас орки, а не дійсну глибину міряну центіметрами. Звичайно селяни хваляться: „Я орю глибоко — в семій дірці“. Як глибоко сягав плуг в землю, се звичайно той „глибокий“ плугатар відповісти не зможе, бо каже: не міряв.

Під дійсно глибокою оркою розуміє світ рільничий орку, яка сягає понад 30, ба навіть понад 40 цм. в землю.

Розуміється, що за таку орку я розписуватися не хочу. До тепер нема у нас ані таких плугів, а що найважнійше так сильних коней, щоби можна було виконати таку орку. Але на 30 центиметрів т. є 12 цалів глибоко я орав кілька разів і хочу розповісти Шан. Читачам про висліди моєї праці.

Було це ще перед війною. Коней міцнійших було дві пари і я був тоді до всяких новостей в господарстві цікавий. Читав за глибоку орку в господарських книжках та часописах, чував на відчитах і лекціях, так що в кінці сказав собі: Від читання мудрий не будеш — треба спробувати. Спровадив я собі тоді плуг чеський, цілий залізний від Союза спілок у Львові, виробу Червінки, марки Р. Т. Р. 6. На прібне поле визначив я 1 морґ вівсяниська, та з того точнісінько зорав половину на 12 цалів т. є 30 цм. глибоко. Щоби і додержати сталої глибини і борони Боже — не ошукатися, підмірював я скиби за плугом метром.

До речі належить згадати, що земля добра, наш підкарпатський чорнозем $^1/_2$ m глибокий уложений на пропускаємій глинці. Поле розділив на дві части, одну зорав глибоко, другу підкинув міленько, тай чекаю до весни. На весну навозив гною на обі половини, тай посадив бараболі. Обробити я обробив всю бульбу однаково. Кінною грасою зрушив землю і знищив буряни, а також в час підгорнув плужком. При кождій нагоді дивився на поле, чи на тій глибоко зораній половині бараболя більша чи ні. Але голим оком нічого не можна було запримітити. Вся бараболянка на цілому полі однакова. Щойно в осени при зборах показалася ріжниця. На глибоко зораній части коріння вросло в землю глибше і ширше і бараболі під корчами більше. Тоді переконався, що робота оплатилася і що це все, що розказують про способи господарки на заході, може бути добрим і для нас.

На другий рік визначив я знова 1 морґ дволітнього конюшиниська на пробу під жито. Ґрунт глинковатий, підпочва непропускаєма, поле в часі більших дощів підмакає. Підкинув поле зараз по першій конюшині, потім перепокладав і виорав знова на 30 цм. глибоко та погноїв 400 кґ 18% томасини і посіяв рядовою сівалкою 70 кґ. жита Петкус. Жито вкрило кожухом землю аж душа радувалася. Зима була завальна, сніги на 1 метер і більше. Мій сусід побіч посіяв також жито на томасині на вузеньких загонах. (Я на широких 10 метрів.)

На весну сніг повільно топився, але моє жито вийшло з під снігу побідно, а в сусіда половина жита в борознах і понад борознами пропала. Лишилися хиба хребти загонів. Дочекалося моє жито щасливо без пригод до серпа, та важко похилилося. Нажатих 10 кіп жита видало 16 сотнарів метричних. Жаль мені лише було, що я цю парцелю не поділив на дві части, щоби переконатися що помогло? Чи глибока орка, чи обильне гноїння.

На другий рік я знова перевів пробу з глибокою оркою на парцели двоморґовій (однолітний угор, толока). Одну часть виорав як звичайно на 15 цм. Жито посіяв однакове і дав по 200 кґ. томасини на морґ. Жито на око не ріжнилося між собою, але намолот був ріжний. Жито з поля зораного на 15 цм. видало по 105 кґ., з другого зораного на 30 цм по 80 кґ. з копи Виходить з того, що глибока орка при рівночаснім належитім гноїнню є найкориснійшою, о чім я мав нагоду півнійше переконатися.

В р. 1925 зорав я кусень громадського пасовиська. Літо було мокре, скиба покладу не уле-

---

Д-р АКСЕЛЬ ГЕЛЬМГОЛЬЦ.

Лист землякам хліборобам!

(Докінчення.)

Щоби вдержатись при життю, потребує кожде живе єство поживи. Чоловік приміром потребує води, мяса, ярини, звірина живиться теж мясом або якоюсь поживою рослинною а лиш рослини живуть, не вимагаючи для свойого життя смерти іншого живого єства. Рослинам вистарчить, коли в землі є велика кількість деяких неживих (мінеральних) сполук розпущених у воді, бо рослина приймає поживу корінням.

Що служить рослинам за поживу?

Коли спалимо якунебудь рослину, то дим втіче до воздуха а залишається білий попіл. Доказано, що дим складається з водяної пари, амоняку і кислоти угляної. В попелі остають такі річевини, які не можуть втечи до воздуха а які у попелі всіх рослин є все одні і ті самі. Є це залізо, потас, сод, вапно, і магнезія, кислота фосфорна, сірчана кремінна і хльор. Це є складники поживні, які рослина побирала зі землі. До них треба ще зачислити азот та воду. З правила в землі нестає лише чотирох поживних складників, а це: фосфору, азоту, потасу і вапна. Коли недостає хоч би одного з тих, то рослина зачинає голодувати. А той голод проявляється зменшеним та згіршеним жнивом. Замісць 13—15 сотнарів зерна, вродить лиш 6—8 сотн. з морга, а то ще менше.

А рослина все голодуватиме і не дасть доброго і великого збору, якщо не дається до землі гною а з ним тих сполук, яких ніколи майже в землі нема за богато. Каже іспанська хліборобська пословиця: „Гній не святий, але чуда творить“. Але гній а гній, це велика ріжниця. І того найліпшого гною, добре зберіганого перед сонцем, воздухом і дощем, приходиться на 1 морґ дати аж 60 фір. Але не кождий має таку велику кількість гною, щоби погноїти все своє поле. Тому, що кожда рослина потребує для свойого правильного розвою згаданих поживних складників, стаєнний гній не покриває запотребования рослин на поживу. зачали уживати помічних гноїв. Помічних гноїв є доволі богато, а всі вони мають за ціль доповнити недостачу чотирох головних поживних складників рослинних: азоту, фосфору, потасу і вапна. Уживання тих погноїв добре оплачується, але під умовою, що купуємо погної добрі, непідроблені, та що їх як слід застосуємо. Годиться підкреслити, що без штучних гноїв неможливо навіть на найліпшій землі та в догіднім році осягнути доброго збору. Управна земля має певну кількість рослин-

жалася добре, а розволочити не було можна. Це пасовисько-дернюки приорав на 20—22 цм. глибоко. Відразу побачив я, що добуваю собі біду — глинку мертвючку — аж сиву. Мій сусід каже: „Не рушай мертвих, бо заплатиш кару". І так сталося. Я зібрав з морга по 300 кг. а він по 450 кг. Правда, що рік був на загал поганий а всеж таки ріжниця в зборі була наглядна.

Отже конець кінців справа з глибокою оркою представляється так:

Глибока орка все оплачується на грунтах багатих, то значить де підпочва мало що або нічим не ріжниться від почви. Глибоко орати треба не кожного року, але раз на 4—5 літ і то під окопові, бо вони найліпше глибоку орку використовують.

Поглиблюючи орку треба рівночасно сильнійше гноїти. Глибока орка та сильнійше гноїння скріплює рослину і побільшує збори.

Инша справа з глибокою оркою на землях глинковатих бідних. Там близько мертвиця а тим самим не має в собі животин — бактерій і на такій на верх добутій землі рослина прямо гине.

На таких землях потрібна також глибока орка. Виорювати не відразу але кожного року постепенно. Така земля на сонці і вітрові оживиться і стане доброю а глибока орка постепенна принесе пожиток.

Бережниця в лютім 1927.

Володимир Пласкач,
господар.

Про уживання штучних гноїв.

Дуже часто ризказують господарі, що штучні гної слабо оплачуються, або також цілком ні. Це говорять вони на підставі гноєння свойого поля штучними гноями. Богато випадків є також таких, де штучні гної цілком навіть не ділали. Такі твердження мене зацікавили і я порішив їх вияснити.

З тих штучних гноїв, що селяне зачинають уживати є суперфосфат мінеральний, кістяний, та томасівка. З потасових дуже рідко уживають лише каїніту, а про соли потасові вище процентові я не чув щоби ними цікавилися. Що є азотові гної, без котрих рослина не може добре розвинутися, теж не знають. Вапнення землі є для наших селян чуже. Також незнання уживання штучних гноїв многих відстрашує. От господар розсіяв один сотнар суперфосфату кістяного під жито на мокре торфовисько, але жито не зародило, значиться даром видані гроші, бо другі без супер фосфату зібрали стільки саме зерна і соломи.

Не лише невміле ужиття, але також закупно штучного гною може мати злі наслідки. Сусід мій засіяв просо третий рік по гною, та підгноїв його низькопроцентовою томасівкою, купленою у жида. Томасівка була фалшована, як можна було догадатися після піску, який в ній находився. Просо не дало також більших зборів. Причина ясна. Перше, що купив фалшовану томасівку, друге, що томасівка була запізно висіяна.

Таких і подібних випадків можна навести сотки. Кождий, хто раз в цей спосіб спробує штучних гноїв, другий раз вже не купить, та навіть і задурно не хоче, бо каже, шкода заходу. Та на тім не конець. Буває, що і свідомий господар підсилить поле фосфорними та потасовими гноями, а азотових не дасть. Тому, що збіжеві рослини потребують азоту богато, а в землі його нема, фосфорне та потасове пригноєння деколи слабо діяє.

Є отже конче потрібним пізнати селянам свої землі, що їм бракує, та чого їм треба додати крім стаєнного гною, котрого все нестає. А вже раз треба довести до цього, щоби наші урожайні чорноземи давали такі збори, як пісочні землі на заході. Щоби до цього дійти, треба закладати пробні поля, які викажуть, яких навозів потрібно сіяти без котрих рослини не можуть правильно жити та розвиватися. Пробні поля повинні заводити у кождому селі найсвідоміші господарі під проводом агрономів, а де їх нема то порадитися людей, які на тім розуміються.

Пробні поля закладається на малих площах та обсівається однородною рослиною. Такі пробні

ної поживи, яка зборами скоро вичерпується. А за довгі сотки і тисячі літ був час, щоби богато тої поживи забрати землі жнивами.

Поступовий господар повинен вживати щтучних гноїв. Очевидно, що мусить їх купити. Перед тим не втече. Але в його голові і у його руках є можливість обмежити видатки за прикуплені гної на найменшу міру а рівночасно буде мати великі збори. Розуміється, що тоді не може в господарстві змарнуватися найменша дрібничка. А тих дрібничок є дуже богато. Всі вони на око не представляють ніякої вартости, але господарська вартість їх перечислена на гріш є так значна, що заслуговує великої уваги.

Дрібничкою а навіть завадою в господарстві буває гноївка. Це моч домашніх звірят, яка під впливом воздуха та великої кількости ріжних а голим оком невидних живих єств-бактерій, зазнає многих змін хемічних. Головно азотові сполуки, яких у свіжій мочі є розмірно дуже богато, скоро перемінюються на амоняк, а цей легко втіче до воздуха. А що азот зглядно його сполуки є найціннійшою поживою для рослин, тож і кожде недбале зберігання гноївки є стратою для господаря. Моч домашніх звірят не є однакова, але має пересічно на 1000 кг.:

У рогатого скота: води 920 кг., річевин органічних (які даються спалити) 62 кг, азоту 7 кг., потасу 1·5 кг., вапня 0·1 кг.

У коня: води 890 кг., річевин орг. 90 кг., азоту 15·9 кг., потасу 14 кг., вапна 4 2 кг.

У безріг: води 955 кг., орг. річевин 33 кг., азоту 5 кг., кислоти посфор. 0·8 кг., потасу 7·5 кг., вапна 0 кг.

Гноївка: (при звичайнім зберіганню) води 960 кг., орг. річ. 17 кг., азоту 1·9 кг. фосф. кисл. 0·1 кг., потасу 4·1 кг., вапна 0·2 кг.

Кількість поодиноких поживних складників у гноївці головно відсоток вельми цінного азоту при звичайнім недбайливім зберіганню значно обнижується. Впливає на це головно вітріння гноївки, при чім більшість всього азоту улітає до воздуха у виді амоняку, а дощева вода гноївку розріджує. Частину поживних складників забирає земля, а так гноївка стає менше вартною — „піснішою".

Для приміру можна взяти, що в господарстві є дві корови, що дають денно 14 літрів мочі. За рік (приймаємо, що корови стоять цілий час в стайні, а гноївку зберігається) назбиралобся 14×365=5·100 літрів гноївки.

Коли приймемо що це буде гноївка недбало переховувана, то тоді буде в ній складників поживних.

Отже 1·9 × 5·1 = 9·69 кг азоту
0·1 × 5·1 = 0·51 кг кисл. фосф.

поля можна закладати на весні а також під осінь. Викажуть вони не лише котрого гною бракує в землі, але дадуть доказ на це, чи оплачується сіяти штучні гної. Заразом викажуть подрібно ділання поодиноких гноїв та поплатність чи недобір їх уживання.

Такі пробні поля бачив я в господарстві одного Німця, який переводив їх кождого року не лише зі штучними гноями, але також з ріжними родами рослин. Я завів у себе також пробні поля, з чого подам вислід до відома широкого загалу господарів. Вже сьогодня можна пізнати ріжницю між поодинокими парцелями.

Степан Ференчук.

Охорона аґресту перед хоробами.

В богатьох околицях особливо на Поділлі поширилася на аґресті і порічках хороба, що виглядає немовби овочі були паршиві. Хоробу цю спричинює грибок, що зветься по вченому Sphaerotheca mors uvae а яку наші люди називають — аґрестовими пархами. Цей грибок походить із Америки а привезли його ще около 1895 року з овочами до Подільської губернії на Україну. З відси поширився на галицьке Поділля, де обнижує збори на половину.

Вже в 1906 році згадують про ту хоробу на аґресті, та вже від тоді починають ріжними способами її винищувати. Одні частим пересаджуванням кущів аґресту, другі обтинанням старих гиляк і т. п., однак не знаючи докладно причини хороби, не могли її цілковито усунути, хоча до певної міри її знищили.

Грибок цей покриває листя, прут а найбільше овочі аґресту гнідою, темною поволокою наче скірою. Ця темна поволока, це зародки-плідниці грибка, якими хороба поширюється дальше. Шкоди спричинені цим грибом є ріжні, а то: Молоді нападені галузки на кінці відумерають, листя нидіє і опадає. Наслідок такий, що молоді пупки старих галузок заложені на слідуючий рік, виганяють вже цього року, через що цілий корч тратить силу і нераз в зимі потерпить від морозу. Найбільшою шкодою, що найбільше впадає у вічі є знищення овочів. Овочі нападені цим грибком тратять на вартости, є менчі, добре недозрівають і не мають свойого питомого смаку. Проте не повиннося таких овочів споживати. Хороба переноситься переважно овочами, або його опакованням, також господ. знарядами, за ногами людей і худоби, менше переноситься вітром. Правда, не всі сорти аґресту є нахильні цій хоробі, є богато сорт відпірних, яких ця хороба не чіпається. Тому треба висаджувати лише кущі — сорти відпірні на цю хоробу. бо лекше є охоронитися, чим відтак її позбутися,

Проти цеї хороби треба нападені галузки осенню, або ранньою весною зрізати і спалити. Овоґі аґресту, що покриті тим грибком скоро загнивають, треба завчасу зірвати і знищити. Крім того є ще хемічні середники, а то кроплення нападених кущів сірковим розчином або посипання дуже мілко змеленою сіркою, (розуміється не руками а апаратом, що розпилює, от хочби тим маленьким з бальоником, що його уживають люди на блохи) Апарат, такий може закупити кооператива в Спілці Укр. Аґрономів Львів Зіморовича 20. Цей апарат, до якого дається змішаної 300 гр. міленької сірки, 300 гр. спірту і ½ літр. води, витворює через пів години хмару дрібно розпорошеної сірки у воздусі, що звільна осідає на рослину і її тим нічого не пошкоджує. Для кого, це булоб неприступне, може поступити ось як: Землю під аґрестом осінню, або весною по очищенню перекопати і пригноїти вапном, каінітом і томасиною, та покропити кущі 2% вапняним молоком, або 1% розчином формаліни. На весні кроплення повторити. Кроплення згаданими розчинами і пригноювання, знищить не лише цей грибок, але охоронить як аґрест так само і всі овочеві дерева перед ріжними недугами і шкідниками.

О. Яхницький.

4·1 × 5·1 = 20·91 потасу
0·2 × 5·1 = 1·02 кг вапна

Всі поживні складники рослинні, що находяться у гноївці, відразу можуть заспокоїти голод рослини, через що скоро проявляється корисний вплив на розвій рослин, як буйний ріст, сильне розкорчування і ін.

Ті штучні гної, що відразу проявляють свій корисний вплив на рослину, платяться дороще ніж ті, які мусять в землі щойно пройти певні переміни. Прим. суперфосфат, який возпускається у воді, є дорощий ніж томасина, яка потребує до переміни довшого часу. Салітра, яку рослина відразу може приймати як поживу, є дороща, ніж азотове вапно яке мусить в землі перше перемінитись в амоняк а потім щойно в салітру.

Тому повним правом перечислюючи вартість гноївки на гроші, можна оцінювати поодинокі поживні складники в гноївці так, якби вони були в котрім небудь із штучних гноїв концентрованих.

За 1 кг азоту в сірч. амон. платиться 3·00 зол.
1 кг фосф. кисл. в суперфосф. 1·04 „
1 кг потасу в каініті 0·20 „

А коли чисел тих ужиємо для оцінки поживжих складників в 5100 л. гноївки, то одержимо:

9·61 кг азоту × 3·— зол. = 28·83 зол.
0·51 кг фосф. кисл. × 1·04 = 0·53 „
20·91 кг потасу × 0·20 = 4·18 „
Разом 33·54 зол.

Сума та сама говорить в користь ліпшого господарення з гноївкою.

До того треба взяти під увагу корисні прикмети гноївки. А цих є богато. До світової війни, оцінювано вартість гноївки, виробленої протягом року одною штукою доспілого скота на 10 золотих корон. Але мусить бе бути гноївка добре перехована. Значить, що не може стікати на дорогу, затроювати воздуха, ані води в керниці, робити з госп. обійстя баюри, ані бути розсадником пошестних недуг. Треба її старанно відвести з хліва прямо до збудованого непропустного і критого збірника, та у свій час вивести на поле на місце дорогих штучних гноїв.

А з гноєм теж не ліпше. Звичайно складається його в найглибше положене місце на обійстю. Туди паде дощ та спливає вода із цілого обійстя а з хліва гноївка. Вода і гноївка випливають із гною поживні складники, відводять їх на дорогу. А дбайливий на чистоту господар ще й рівочок гноївці прокопає, щоби маєток, який в ній є, міг лекше плисти у світ. А коли ще й сонце пригріє на вільно уложений гній, то він ще швидше роз

Добрий розплідник — половина худоби.

Годівельна практика доказує кождого дня, що дідичення будови тіла, величини, краски і других прикмет залежна рівночасно від обох полів, які переносять свої добрі і лихі прикмети на потомство. Худоба, яку мається в стайні, може дати потомство або ліпше під кождим оглядом, або може затратити і ті добрі прикмети, які дотепер виказувала, як висока молочність, скорий ріст і опас, добре виужиткування паші і т. д. Тому, від найліпшої корови не можна сподіватися доброго потомства, як що вона була покрита лихим бугаєм. Бугай має великий вплив на якість цілого годівельного напряму і тому на бугая головно треба господарам звернути бачну увагу.

Задачею кождого господара - годівельника є виплекати як найбільшу кількість худоби на молоко, випас і до роботи. Тому, що одна штука не може дати вдоволяючих вислідів у всіх трьох напрямах, треба розділити плекання худоби на кілька груп. Є худоба з обосторонною ужитковістю як молочність й праця, але така худоба є виплекана до певної околиці, звикла на місцеве підсоння і пашу. Спеціялісти годівельники виплекали раси худоби, які в поодиноких культурних краях покривають не лише все запотребования на молочні, мясні і другі продукти, але дають ще надвижку, яку вивозять за границю. І так виплекали молочні раси коров в Голяндії і Фризії з річною молочністю 4000 до 6000 літрів, англійські корови „шортгорни“ на мясо, в Швайцарії найсильніша рогата худоба, безрога — англійські йоркшіри, добрі коні, вівці і т. д. В краях, де природні і господарські обставини є не дуже ріжнородні, виплекано раси худоби з всесторонною ужитковістю, як худоба сіментальська, ольденбурська і другі.

Наше годівельне господарство представлялося до війни досить марно. Держава звернула увагу на лихий стан худоби і старалася його уліпшити. В тій ціли видано закон, який нормував розмножування худоби. Після цього закона можна було уживати до розплоду лише самців ліценціонованих — узнаних за добрих, які держава доставляла господарам, або давала на закупно підмоги. Велося це в невеликих розмірах, але висліди безпосередно перед війною було видно, бо худоба на загал в деяких околицях виглядала досить добре і приносила великі доходи. Зліпшили нашу худобу дібрані добрі бугаї, спроваджувані із заграниці.

Все що виплекано доброго, знищила війна. Тепер наша худоба нужденна, мала, дає малі доходи. Корови високо-молочні це рідкість, а бугаїв добрих нема. Щоби цему зарадити, оживають знова комісії для ліценціонования і дають дозвіл на припускання лише добрих розплідників, яких дуже мало. Ще в наших господарів так мало зрозуміння, що місто піддержати господара, що має доброго розплідника і дати господареві змогу добре розплідника доглянути, зборонюються платити вищу ціну за покриття. Або, якщо є в селі кілька добрих розплідників, то все шукають нагоди, щоби за покриття неплатити, покривають свої корови нелітними нездалими бугаями, коби лише за дешеві гроші або за дурно. З такого покриття користи нема ніякої, бо теля родиться мале, дрібне, а корова з нього теж неліпша. За рік таку ялівку покривають знова і не дивниця, що така коровиця доїться лише два місяці і дає кватирку молока нараз. Тому добрий розплідник є одною половиною, а добра самиця-мати другою половиною всеї худоби. Але не можемо забувати, що добра матка рідко поправить, а лихий розплідник все зіпсує потомство.

Тому раса розплідника повинна все відповідати напрямові годівлі, бо не можна уживати при годівлі худоби молочної розплідника раси опасової або робочої і навідворот. По зовнішнім вигляді не можна твердити нічого певного і тому розплідник повинен походити від предків здорових, добре збудованих, які визначалися одною із згаданих прикмет. Щоби вроджені здібности під-

---

падається, а дуже цінний азот — втіче до воздуха. На кінці остає безвартісна солома — якою господар „гноїть“ поле. Очевидно, що такий гній не всилі дати землі поживи, кільки потрібно рослині для найбільшого врожаю і тому жнива наші є скупі, як на зерно так і на солому. За те рікрічно течуть із селянських загород чорні потічки гноївки, через що тратять господарі міліони золотих.

Я переконаний, що напевне вже нераз хтось звертав увагу наших хліборобів на оту чорну сторінку нашого господарства. Я сам живу в країні, де хліборобська культура стоїть дійсно на вельми високому ступіні. Хлібороби творять одну із найможутніших політично-станових організацій, іде їм на руки держава, до послуг стоять їм всі культурні здобутки послідних днів, хлібороби читають богато книжок і часописів, уладжують періодичні господарські вистави, пропагаційні тижні, курси, лекції і под. Хліборобів обзнакомлюється ту з дослідною та досвідною справою, інформується о всіх найновіших здобутках на полі господарської культури. І рік як рік повторюються у фахових хліборобських часописах статті на тему нині мною порушену. А коли я тому днів 5 назад опинився поза столичним містом, найшов деревляну хату із соломяною стріхою, такий же дряний хлівець по якому вітер гуляв, біля хлівця копицю гною, на ньому стадо курий, а серед двору ставочок гноївки. В гноївці безрога валялась а по двору грались голі, босі і напевне голодні діти.

Не здається Вам, що ці діти тому босі й голі, що батько їх ледащий сам для золота дорогу мостить, щоби із двора тікало? А не думаєте Ви, що ми тому вбогий народ, що не знаємо коли, де і як, від нас те золото втіче? І що одному із жерел народнього богатства самі дорогу промощуємо, щоб швидше від нас тікало? Мені здається, що ані між нами не всі ще хлібороби подбали про те, щоби гноївка не замочувала гною, не творила ставочків на обістю, не затроювала води в керниці і воздуха в селі, та щоби потічком не стікала на вулицю. І здається мені, що не всі ще мої земляки хлібороби збірають рік як рік 14—17 сотнарів хліба з одного морга землі. А тим, які його не збірають стільки, але хотять збірати, я посилаю мойого листа зі щирим хліборобським привітом.

Ширіть друковане слово!

держати а навіть розвинути і побільшити, треба теля призначене на бичка замолоду добре годувати через 8 тижнів молоком, а пізніше зупою із ячменю і сімя, добрим сіном та вівсом. Не можна давати богато паші ядерної, бо теля запасається і богато паші обємистої, бо сильно розпихається живіт, а саме теля терпить браком поживи. Добре збудований, кормлений і догляданий бичок 18. місячний, повинен мати вироблені форми тіла. Го-

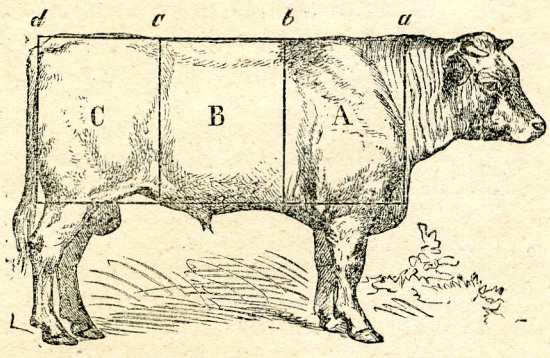

Правильно збудований розплідник.

лова мала, недовга, чоло широке, очі великі і живі. Карк не довгий, сильний, з малим горбком. Груди широкі, довгі, лопатки широкі, сильні і добре уставлені. Кадовб рівний, бедра широкі, зад довгий і рівний, закінчений довгим тонким хвостом. Ноги сильні, широко поставлені, від колін прості. Мішок з ядрами добре виповнений, гнучкий і не обвислий. Скіра сильна, тонка, гнучка, покрита лискучою шерстю. Бугаї робучої худоби повинні мати сильну будову і сильні кости, а бугай молочних рас делікатну будову. Добрий розплідник повинен проявляти на кождому кроці здоровля і силу.

Доброго розплідника уживається до розплоду через 6 до 8 літ. Так довгий час з добрим успіхом буде він служити лише тоді, коли буде мати відповідну поживу і догляд, не буде ужитий до розплоду скорше, як по 18 ох місяцях. Розплідник повинен мати в першому році уживання найбільше 50—60 коров. По році уживання можна йому приділити найбільше 100 коров, але припускати на день не більше двох разів і то по кількагодинній перерві.

Бугая, розуміється нероздроченого, можна уживати до легкої праці. Кількагодинне пробування на свіжому воздусі має таке саме значіння, як і пожива, яка денно повинна складатися із: 5 кг. вівса, 4 кг. доброго сіна і 8—10 кг. пашних бураків або моркви.

Відомо, що один розплідник залишає значно численнійше потомство, чим одна корова. Тому можна сміло сказати, що добрий розплідник це навіть більше чим половина худоби. Коли розплідник має таке велике значіння, то треба за нього відповідно подбати. Ця задача спочиває на наших молочарських кооперативах, які повинні не лише займатися перерібкою і збутом набілу, але зробити початок для заведення добрих розплідників. Молочарські централі знова, повинні виховувати і організувати годівельників, які не жалілиб коштів і труду на це, щоби постаратися о молочні корови і добрих розплідників. Тому стараймося удержати це, що є тепер добре, а заразом підготовляймо грунт під це, що хочемо заводити. Лише спільними силами, а напевно скоро дійдемо до ціли.

Б. В.

Добрі ради.

Деревний попіл і торф добрі до курників.

В теплі літні дні потребує дріб в такій самій мірі стайні, як і зимою. Літні ночі є для дробу мукою, і не можна дивуватися, що головно кури ночують на деревах, або де інде поза курниками. Причиною цего є звичайно гній з під дробу, що під впливом тепла розкладається і занечищує сильно воздух. Є з цего подвійна шкода, бо дріб підлягає легко ріжним недугам і галапасам а також гній тратить богато на вартости. Посипування, підлоги і стін деревним попелом або торфом, приносить богато користи, бо гній не псується і не тратить на вартости, воздух є все свіжий, а попіл винищує всіх галапасів. Попіл або торф з гноєм з під дробу надається дуже добре під городину.

Гребінь у курий.

Якщо чоловікови щось долягає, то скаржиться. Дріб, як і кожна звірина не має мови і тому всі хороби можна пізнати, коли показуються на зовні. Такою ознакою здоровля і доброго стану курки є гребінь. Гребінь повинен бути все ясно-червоної краски. Найменша зміна краски на жовто або фіолетно вказує, що курці щось бракує. Головно кури добре несливі мають гребінь великий і ясно-червоний, що є заразом ознакою здоровля. Щоби заховати цей показчик здоровля в добрім стані, треба, якщо він поранений смарувати його 5% йодовою-тінктурою, а в зимі вазеліною, щоби не обмерзав.

Гноїння порічок.

Щоби овочі порічок були більші, солодші і більше пахучі, треба підгноювати порічки вапном. На піскових землях треба бути обережним, бо можна за сильно висушити землю. Але на всіх прочих землях перекопання земли із вапном зішкробаним зі стін, або що спорошкувалося на воздусі є дуже корисне.

Добра рада для кожного.

Шоби мати вдоволення по цілоденній праці і спокійно спати, припоручає багато людей читати, поширювати і зєднувати нових передплатників для „Сільського Господаря“. А багато прийшло до того переконання, що цілком спокійно спали щойно тоді, коли заплатили передплату за „Сільський Господар“.

Як нищити гірчицю?

Гірчиця появляється звичайно в яринах і то в таких великих кількостях, що ціле поле виглядає мовби засіяне гірчицею, а не культурною рослиною. Розуміється, що шкоди з того для господаря великі. Тому треба гірчицю нищити. А нищити можна кількома способами. Найлекший до переведення, це посипання поля в тім часі, коли гірчиця має 3 до 6 листків, 1. сотнаром спорошкованого азотняку, або 3—5 сот. метр. дрібно меленого каініту. Один або другий погній треба розсівати по дощі, або по росі, а тоді погній задержиться на волосинковатім листку гірчиці, витягне з неї всю воду, через що гірчиця згине. Потерпить на тім і збіжжа, але на протязі двох тижнів підсилене штучними гноями гарно зазеленіє і скоро закриє все поле. Видаток невеликий а користей дуже богато.

Добра нагода навчитися меліорації.

На підставі законів всі меліораційні праці переводить Виділ Самоврядний у Львові. При великій кількости зголошених праць не можна всюди настановити чоловіка для догляду, через що праці здержуються. Тому Виділ самоврядний порішив урядити дволітний практичний курс для меліораційних дозорців.

Курс має тревати два роки з наукою теоретичною в зимі і практичною при працях меліораційних.

Щоби улекшити кандидатам покінчення цего курсу, прийняті будуть діставати в зимі 50 зл. місячної підмоги, а в літі будуть плачені через власників меліорованого поля.

Подання о приняття на курс треба вносити до Тимчасового Виділу Самоврядного у Львові найдальше до 20. мая 1927 р. із залучниками, які доказувалиб:

1. Польське горожанство.
2. Укінчення народної школи з добрим поступом.
3. Добре володіння в мові і письмі польсько мовою.
4: Скінчення принайменше 20-го а непереступлення 35-го року життя.
5. Свідоцтво лікарське, здоровля і сильної будови тіла.
6. Свідоцтво моральности.

В поданню треба зазначити, чи подаючийся є жонатий чи безженний, та зобовязання, що по скінченню курсу буде працювати, як меліораційний дозорець в державній або самоврядній служби.

Господарський порадник.

Питання 57.

В околицях на Поділю кождий господар веде годівельну господарку вівчарську. Однак наші звичайні вівці приносять дуже малу користь. Молока дають лише для ягнят, вовни також небога то, а шкіри невеликі. В нас поплачувалабися господарка вівчарська, але лише вівцями расовими, як Сільський Господар подавав в числі 5 з дня 1. березня 1927, що доброю породою є вівці фризийські, котрі плекають на Познанщині. Подайте раду, чи Спілка Агрономів у Львові моглаби спровадити таких расових овець кождому господареви на бажання. А притім, чи вівці фризийської раси мають вовну чорну, чи сиву, бо вівці з чорною вовною в наших околицях мають більший попит і дорощі є в ціні. Хоча і сиву вовну можна красити і виробляти ріжні верети та коци для домашного вжитку. А також подайте ціну одної вівці фризийської породи, коли найліпше булоби транспортувати вівці залізницею і чи цожна залізницею спровадити дві три штуки овець. А. П. з Н.

Відповідь:

Не лише Ви, але всі наші господарі мають з годівлі овець дуже малі прибутки. Але коли придивимося, як за ту вівцю господарі дбають, то не можемо дивуватися, що вівця не дає доходів. Звісно! Які видатки на вівцю і догляд, такі приходи. Расові вівці поплачуються дуже добре, але лише тоді, коли мають „расову“ стайню, „расове“ пасовисько і „расовий“ догляд. Спілка Укр. Агрономів може Вам спровадити пару річних овець фризийської раси за 200—300 зол., але робить Вас уважними, що ці вівці потребують доброго пасовиська, чистої стайні, доброї поживи і догляду. Вівці є краски сивої.

Питання 58.

Прошу написати про управу проса. Яка земля, хлівне та штучне гноєння, передплід І. Л. з Т.

Відповідь:

Просо удається на землях легких, пісковатих, глинковатих і чорноземах, та дуже добре зносить посуху. Найкраще удається по гноєних окопових, конюшині, люцерні і стручкових, а можна сіяти теж по гноєних збіжжах. На загал удається по кожній рослині, коли земля вичищена від бурянів і коли пригноїться на морг двома метрами томасини і одним метром азотняку. Гноєння стаєнним гноєм причиняється до розмноження бурянів, нищення яких завдає богато праці. На морг висівається 12 до 16 кільограмів зерна, в рядках на 20 до 40 цм. Зерно перед засівом треба мочити в розчині синього каміння з вапном, або в розчинах „гермізан“, „успулюн“ або „формаліна“ і т. п. тому, що просо нападає снітий і дуже сильно його винищує. Землю на весні треба виорати раз а навіть два рази. Сіється в першій половині мая.

Шо до питання: „Як гноїти на зиму люцерниско“, не відповідаємо тому, що питання не є ясно поставлене.

Питання 59.

Трафляються у нас в горах дуже часті випадки хороби у рогатого скота, яка у 80% кінчиться смертю. Бойки називають сю хоробу шелестниця. Познаки хороби такі: Скотя перестає їсти, сумує, дістає корчі в ногах (переступає) з разу лехкі, а опісля вже не може вставаги. Скіра під натиском руки починає місцями шелестіти. Найдальше до 25 годин смерть певна. О скільки скорий ратунок і хороба не перейде в передні части (лопатки), то сільським знахорам удається часто виратувати штуку. Прошу відповісти, що се за хороба, яка її технічна назва, які причини та як лікувати? В. Д з Ц.

Відповідь:

Згадана хороба називається шелестячка пошестна (szelestnica Rauschbrand). Викликує її питома палочка-бациль, яка дістається до звіряти з водою або пашею на пасовиську. Рідше западають на неї звірята, що держаться в стайні. Захоплює вона головно ялівник і корови до 4 ох літ. Цей бациль викликує підскірні, болючі опухи на шиї, лопатці, крижах, хребті і т. д., які натиснені шелестять і тріскають. При нарізанню витікає чорна, сильно вонюча піниста теч. Хороба кінчається звичайно до 2 ох днів смертю.

Лічення полягає на підвязанню хорих частин, щоби опухи не ширилися дальше. Добре є давати холодні оклади. Вказаним є опухи нарізати, а відтак докладно відзаразнити 3—5% карболем, креоліною, або лізолем, але це повинні робити люде, що на цім розуміються. Щоби хороба не ширилася дальше, треба відокремити здорові штуки, відзаразнити стайню, посудини і старанно усувати гній та падлину. Треба теж завідомити уряд.

Видає: СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР". З друкарні Вид. С-ки „Діло“, Львів, Ринок 10. За ред. відповідає ІЛЬКО ЛИСИЙ.

Питання 60.

Скотя здорове, пасе красно. Раптом перевертається і гине. Бойки називають се „синий міхір“. Ратують в сей спосіб. Витягає язик, під яким має бути цей міхур, і нігтьом здрапує його. Звідтам виходить вода, а скотя встає здорове і пасе дальше. О скільки сеї операції не перевести зараз, скотя до години згине. Прошу пояснити анальогічно як перше питання. Після мене се може якийсь гатунок комах гірських, яких яйця скотя зїдає з пашою. В. Д. з Ц.

Відповідь:

Кожна хороба, яка кінчається смертю навіть в дуже короткім часі, має якісь познаки. Навіть дуже острі хороби виступають на зверх і викликують у звіряти, як зовнішні так і внутрішні зміни. Із заподаного не можна заключати, щоби це могла бути якась хороба. Не відомо нам, щоби щось подібного лучалося в других околицях. Невиключене, що смерть спричинена якоюсь внутрішною недугою. Якщо було вже кілька подібних випадків, то булоб дуже пожаданим докладно прослідити всі обяви, щоби можна було зробити певні заключення.

Наших Шановних Читачів просимо надсилати вияснення, які відносилибися до цеї хороби.

Новий металь.

Англійський хемік Кельльон винайшов новий металь, який назвав „solium“. Є це металь що можна його зготовити мякшим від олова і твердшим від сталі. Цей самий хемік винайшов залізо, що не ржавіє. Невиключене, шо новий винахід викличе знижку цін на господарські машини.

Розміщення расових державних огерів і ціна за становлення.

В тернопільськім воєвідстві розміщені огери на 1927 р в таких місцевостях: Староство Бережани: в Бережанах 2 і Козовій 2. Староство Бучач: в Медведівцях 2. Стар. Чортків: в Ягольниці 4 Стар. Камінка Струмілова: в Буську 2. Стар. Копичинці: в Хоросткові 2, Лісках 1, Товстенькім 1. Стар. Підгайці; в Мужилові 3, Вишнівчику 1, Золотниках 2. Стар. Перемишляни: в Глинянах 3, Куровичах 2. Стар. Скалат: в Колодіївці 2. Стар. Тернопіль: в Чернилові Мазов. 1, Денисові 1, і Сушчині 2.

Огери є поділені на категорії і установлена оплата на 1927 р. за становлення навіть 4 рази після потреби. За огера першої категорії 7 зол., другої категорії 5 зол., третої категорії 3 зол. за гуцула без огляду на категорію 1 зол.

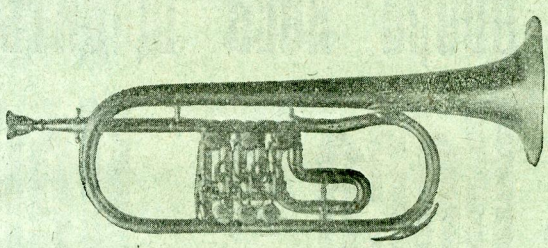

Перша Краєва Фабрика музичних інструментів

Франца Невчика

Львів, Городецька 2. б.
Телєфон ч. 25-76.

Поручає власного виробу музичні інструменти смичкові, духові і мандолінові під гарантією. Приймає інструменти до направи. — Заводові музики одержують опуст.

Біржа.

Збільшений попит на збіжжа при малій подачі викликує звижку цін пшениці і жита. Ціни млинарського і пашного ячменю теж підносяться. Заграничні збіжжа оферують по цінах теперішних, а навіть дещо вищих. На загал тенденція сильно звижкова на збіжжа, на другі землеплоди ціни певні:

На львівській біржі нотовано

в дні 27. квітня 1927 р.

Пшениця однорідна 6·10—6·30, збірна 5·90—6·00. Жито 4·30—4·70. Ячмінь броварняний 4·00—4·30, млинарський 3·55—3·70, пашний 3·10—3·30. Овес 3·70—3·80. Кукурудза 3·00—3·10. Гречка 4·60—4·90. Фасоля біла 4·30—4·50, кольорова 3·60, краса 5·00—5·20. Лубін синій 3·20, жовтий 3·40 Горох полевий 5·00—7·00. Вікторія 8·00—10·00. Вика чорна 3·90. Конюшина червона 40·00—46·00, біла 37·00—40·00. Сімя 5·50—6·00. Мак синій 16·00—18·00. Мід 22·00. — За 50 кг. добірного хмелю краєвого 130·00, гірші сорти 110·00—125·00. — Бараболя промислова 7·20—9·50 зол. п.

Ціни набілу.

У Львові платять: Масло десерове гуртом 6·90—7·10 зол., в дрібній продажі 7·20—7·40 зол. За 1 літр молока 40 гр. За скриню яєць 1440 штук у Львові 16·50 ам. дол. За яйце 12—14 гр.

Ціни за худобу.

27. квітня плачено за 1 кг. живої ваги: Воли по 2·10 зл. п., бугаї 1·45—1·50, Корови 1·50—1·90, Ялівки 1·40—1·60, Телята 1·15—1·42. Безроги 1·90—2·15 зл. п. Лій кухонний 1·80 зл., промисловий 0·80—1·00 зл.

Ціни на продукти звірячі.

Кінське волосіння з хвоста сирове 9 зл. п., грива суха 3·15, коровяче сухе 3·15, щітина 9—27 зл. залежно від довжини і твердости все за 1 кг. За одну штуку шкірок: заячі осінні 1·30, зимові 4·20, серни 5·40, тхіра 27, куни 90—120, видри 54—90, вивірки 3—3·50 зол.

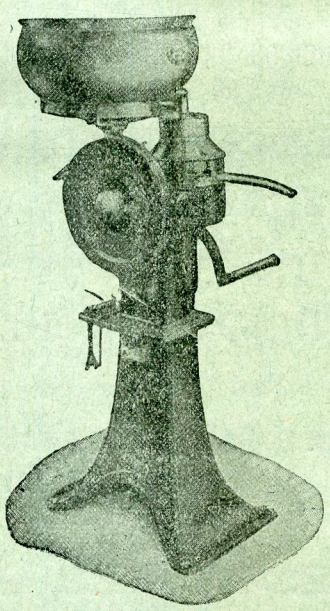

ПРЕДСТАВНИЦТВО КРУЖЛІВОК З ФАБРИКИ „АЛЬФА-ЛЯВАЛЬ“ ГЕР. ЛЯНДЕС

ЛЬВІВ, ВУЛ. ГОРОДЕЦЬКА Ч. 54.

Ч. телєфону 28-05.

ПОРУЧАЄ НА ДОГІДНИХ УСЛІВЯХ:

Кружлівки „Альфа-Ляваль“ найновіщого моделю, масниці „Альфа Вікторія“, коновки транспортові на молоко, оригінальні апарати Гербера і всякого роду молочарські машини і прибори. — — —

„ОЛЬКА" Одинокий спеціяльний склад панчіх і трикотових виробів — поручає НАЙДЕШЕВШЕ трикотове білля, вовняні панчохи, рукавички, скарпитки, светери, ПУЛЬОВЕРИ мужеські, жіночі і діточі. РИНОК 35. БІЛЯ НАРОДНОЇ ТОРГОВЛІ.

Читайте! Господарі! Читайте!

Добра коса щадить Ваше здоровля й працю!

Коса з охоронною маркою **„Центросоюз"-Львів**

з найліпшої **стирійської** стали, подвійно в оливі гартована, зі сильною пяткою і тонким полотном, галицької форми, дуже легенька та зручна!

Центросоюз дає повну ґарантію за добру якість кожної коси!

Позір, господарі! Не купуйте дешевої тандити на ярмарках і у аґентів, заки не оглянете й не випробуєте у Вашій Кооперативі коси з охоронною маркою: ЦЕНТРОСОЮЗ — ЛЬВІВ.

Замовлення виконує за післяплатою: ЦЕНТРОСОЮЗ, Львів, вулиця Зіморовича ч. 20.

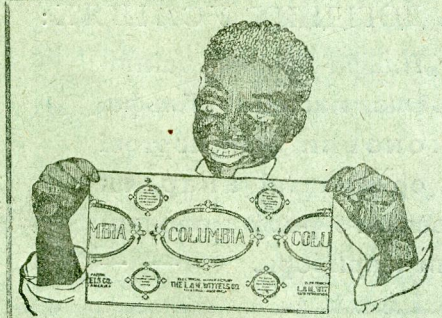

ФАБРИКА ХЕМІЧНО-ТЕХНІЧНИХ ВИРОБІВ

„КОЛЮМБІЯ".

Л. ВІТТЕЛЬС, Львів, вул. Панєнська ч. 9. Тел. 21-97.

Поручає: ЛЕП НА МУХИ в аркушах і рольках, ВІСК до трансмісійних пасів „Колюмбія", ТЕХНІЧНУ ВАЗЕЛІНУ, КЛЕЙ для шевців „Гльорія", воскова заправа терпентинова до підлоги, віск, смолу, ґлязуру і т. п. Одиноке в своїм роді жерело закупу!

Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

Ч 10. ЛЬВІВ, ДНЯ 15. ТРАВНЯ 1927. РІЧНИК XIII.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРҐАН КРАЄВОГО ТОВАРИСТВА ГОСПОДАРСЬКОГО „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР".

Виходить 1. і 15. кождого місяця.

ПЕРЕДПЛАТА:

За квартал . . . . . 3·50 зол.
„ півроку . . . . . 7·— „
„ цілий рік . . . . . 14·— „

Передплату належить надсилати на адресу: „Сільський Господар", Львів, вул. Зіморовича ч. 20.

ОГОЛОШЕННЯ:

Ціла сторінка одноразово . 180 зол.
Половина сторінки . . . . . 100 „
Чверть сторінки . . . . . 60 „
Одна осьма сторінки . . . . 35 „

L W Ó W Czarneckiego 24.
Бібльотека Наук.Т-ва ім. Шевченка

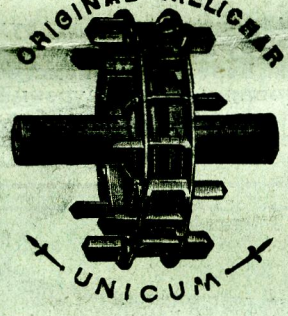

Чеськословацька Акційна Спілка
Злучені фабрики рільничих машин

Фр. Меліхар-Умрат і Спілка,

БРАНДИС н/Л.

Філія ЛЬВІВ, вул. Городецька ч. 61.

Найбільші в Европі фабрики сівалок.

Сівалки рядові, патент **„UNICUM".** — Сівалки комбіновані, патент **„IMPERATOR".** — Сівалки до штучних навозів **„WESTFALIA".** — Сівалки до буряків звичайні і комбіновані до сівби купкової (Dibbel) і сівби повної. Сівалки рядові трибові, патент **„PATRIA".** — Сівалки селянські, легкі і дешеві, патент **„PATRIA-MIGNON".** Копачки до картофель, патент **„MELICHAR-HAJEK".** — Жнивярки патент **„GRATIA".** Косярки патент **GLORIA.**

КРІМ СЬОГО:

Бехера оригінальні знаряди до орки, культиватори, борони тарелеві, плянети ручні і кінні. Австрійські трієри марки **„PHÖNIX",** чеські січкарні системи **Bentall'a,** бурачарки, шрутівники з вальцями або каменями, кружлівки до молока **„LIBELLA"** і т. п.

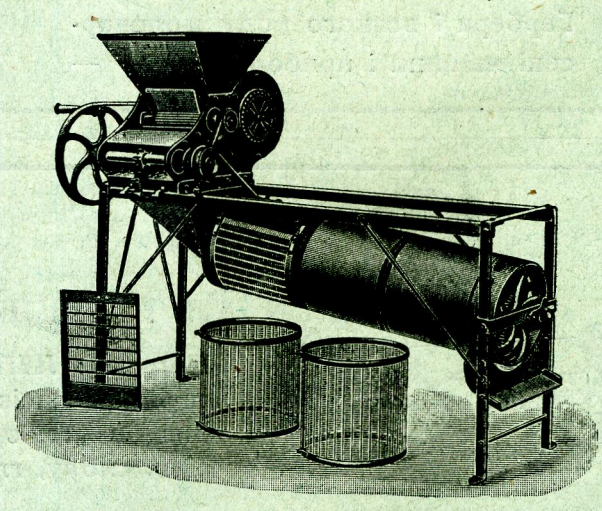

Під увагу сільським Кооперативам, Повітовим Союзам Кооператив і Читальням „Просвіти“!

При споряджуванню бібліотек для спільного ужитку своїх членів, не забувайте закупити господарські видання Біліотеки „Сільського Господаря“ і користати зі спеціяльних рабатів, які признається при закупні видань для спільного ужитку! Радо даємо в комісову продаж господарські наші видання, якщо за сю продаж заручить Повітовий Союз Кооператив. Кожна кооперативна складниця товарів повинна вести комісову продаж господарських книжок і часописів.

Адміністрація видань Бібліотеки „Сільського Господаря“
у Львові, Зіморовича 20.

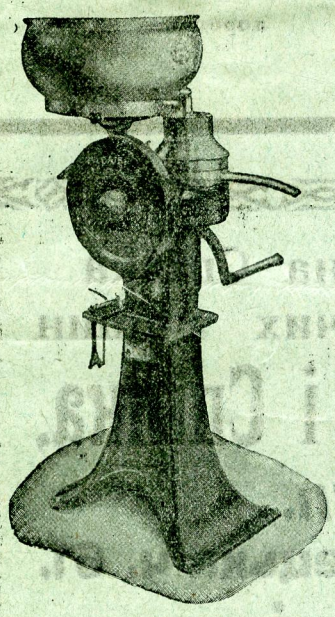

ПРЕДСТАВНИЦТВО
КРУЖЛІВОК
З ФАБРИКИ
„АЛЬФА-ЛЯВАЛЬ“
ГЕР. ЛЯНДЕС
ЛЬВІВ, ВУЛ. ГОРОДЕЦЬКА Ч. 54.

Ч. телєфону 28-05.

ПОРУЧАЄ НА ДОГІДНИХ УСЛІВЯХ:

Кружлівки „Альфа-Ляваль“ найновіщого моделю, масниці „Альфа Вікторія“, коновки транспортові на молоко, оригінальні апарати Гербера і всякого роду молочарські машини і прибори. — — —

ІНЖІНІР-АРХІТЕКТ
ЕВГЕН НАГІРНИЙ
переніс свою канцелярію
до нового льокалю:
ЛЬВІВ, РИНОК 37., партер,
коло „Народної Торговлі“.

Виготовляє проєкти і кошториси для будови церков, народніх домів, будинків шкільних, мешкальних і промислових. Бере в підприємство будови у Львові і на провінції по конкуренційних цінах. Обіймає технічний нагляд при будовах і виробляє затвердження проєктів у Воєвідств.

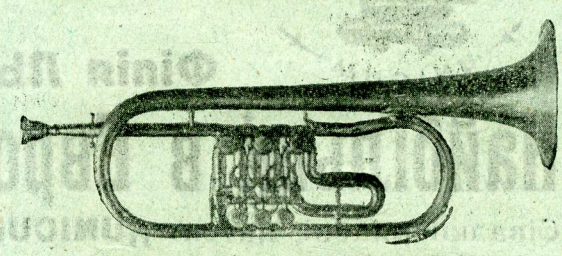

Перша Краєва Фабрика музичних інструментів
Франца Невчина
Львів, Городецька 2. б.
Телєфон ч. 25-76.

Поручає власного виробу музичні інструменти смичкові, духові і мандолінові під гарантією. Приймає інструменти до направи. — Заводові музики одержують опуст.

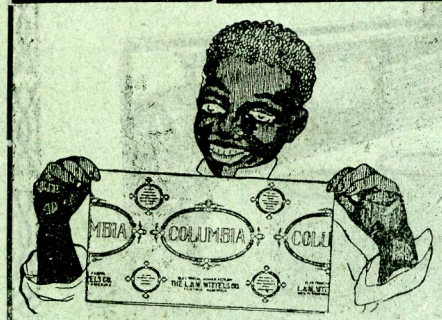

ФАБРИКА ХЕМІЧНО-ТЕХНІЧНИХ ВИРОБІВ
„КОЛЮМБІЯ“.
Л. ВІТТЕЛЬС, Львів, вул. Панєнська ч. 9. Тел. 21-97.

Поручає: ЛЕП НА МУХИ в аркушах і рольках, ВІСК до трансмісійних пасів „Колюмбія“, ТЕХНІЧНУ ВАЗЕЛІНУ, КЛЕЙ для шевців „Гльорія“, воскова заправа терпентинова до підлоги, віск, смолу, глязуру і т. п. Одиноке в своїм роді жерело закупу!

Ч. 10. ЛЬВІВ, ДНЯ 15. ТРАВНЯ 1927. РІЧНИК XIII.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРҐАН КРАЄВОГО ТОВАРИСТВА ГОСПОДАРСЬКОГО „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР".

Виходить 1. і 15. кождого місяця.

ПЕРЕДПЛАТА:

За квартал . . . . . 3·50 зол.
„ півроку . . . . . 7·— „
„ цілий рік . . . . . 14·— „

Передплату належить надсилати на адресу: „Сільський Господар", Львів вул. Зіморовича ч. 20.

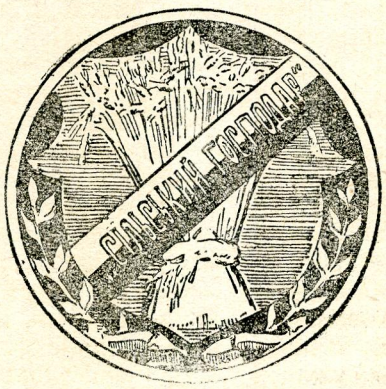

ОГОЛОШЕННЯ:

Ціла сторінка одноразово . 180 зол.
Половина сторінки . . . . . 100 „
Чверть сторінки . . . . . 60 „
Одна осьма сторінки . . . . 35 „

За першу сторінку числиться о 50% дороще.

Важне для всіх господарів, аґрономів і всіх тих, хто хоче працювати для села.

В числі 8. „Сільського Господаря" поміщена стаття під наголовком „Інститут сільсько господарської Економіки", в якій порушено справу анкети, що до поплатности господарства. Т-во „Сільський Господар" видало друки до згаданої анкети. Хто хоче, щоби виказати йому його господарку в числах, хай напише до редакції по друки, які зараз вишлеться.

Звертаємося з закликом до нашої інтеліґенції на селі а передусім до аґрономів, щоби занялися цею справою, поширили друки між господарями, помогли їх виповнити та переслали до Т-ва. **Хто працює для села — працює для народу і для себе.**

Добрий господар дбає за громаду.

Є в нас пословиця: „Який пан — такий крам", або „який господар таке господарство". Пословиці обі сповняються на кождім кроці. Вистарчить кинути оком на обійстя і на порядок на нім, на вижате поле, поскладані полукіпки збіжжа, чи викошене сіно, а вже мається образ власника господарки. Господар звичайно надає поваги хаті в якій находиться, господар надає напрям цілому господарству, і на кождім кроці кидається в очі його працьовитість, запопадливість, коротко старання про господарку. Як господар є відзеркаленням господарки, так і господарка є правдивою відбиткою господаря, його вигляду, вдачі і т. д.

Але ми розріжняємо ріжних господарів. Від того, що управляє кількома моргами поля і худобою, аж до того, що управляє державою. Кождий господар знає, як виглядає його господарство і якщо бачить якісь хиби то старається їх якнайскорше усунути. В кождій господарці постороннiй чоловік, що приглядається з боку, бачить більше хиб, ніж сам господар. Але задачею цих посторонніх людей є, не приглядатися тим хибам, висміювати їх так, щоби не чув той, що господарить, але їх задачею є ці хиби піднести прилюдно та жадати їх направи, а якщо господар не схоче або не зуміє їх направити, то старатися усунути нездалого господаря.

А тими нездалими господарями були до тепер громадські ради по селах. Не вибрало їх село, тож не господарили вони громадським добром для добра громади, але для добра тих людей, що їх настановили. А господарили ріжно і в многих громадах прогосподарили все громадське майно. Упоминалися посторонні господарі за зміну господарки, але це мало помагало. Щойно тепер прийшов час, коли буде можна змінити тих непрошених „господарів" і зажадати від них зложення рахунків зі своєї безвідповідальної господарки.

Хтож ці непрошені господарі? Сьогодняшні громадські ради! А чомуж нам треба усувати їх а вибирати других? Скаже дехто: „Мені однаково, чи буде цей, чи другий! Він мені поля не дасть, худоби не купить". Але цей самий скаже: „який пан — такий крам". Значиться, яка громадська рада — така господарка — такий кождий господар. Добра громадська рада дбає за добро своїх громадян, стоїть на сторожі їхнього майна і старається, щоби кождий господар богатів а не, щоби до одної торби, яку вже має, дорабляв другу і ішов за прошеним хлібом. Смішно може виглядає і переборщено. Але коли приглянемося дотеперішній господарці то можемо сміло сказати, що богато громад стратило все майно, яке мало. А задачею громадської ради є не лише беречи цего майна, але його розроблювати, побільшувати і обертати на користь громадян.

Якеж це майно? Смішно мале. Кілька моргів толоки, громадський будинок, громадська печатка і додатки до податків. Дійсно можна громаді розбогатіти. Розбогатіти, то ще питання, але стратити дуже богато можна скоренько. От звичайна громадська печатка. Кусник міди з виритими буквами, а кілько ті печатки накоїли громадам лиха!? Звичайний підпис на векслю і господар пішов з торбами

Так само важна справа з найменшим громадським добром. Добрий господар — його розробить, а лихий — занапастить і громадське добро і громаду.

Коли зі звичайної печатки і підпису виходило до тепер так богато лиха, тож тим більше годиться дбати за найменші клаптики громадської землі. Бо цю громадську толоку — майно громади перемінить добра громадська рада на порядне пасовисько, яке буде основою раціональної годівлі худоби. Громадські будинкі не будуть винаймані на коршми або на інші осередки деморалізації молодіжи і старших господарів, але обернуться на кімнати для сходин громадян для прочитання господарських газет, книжок, вислухання господарських викладів і т. д. Порядна громадська рада вирішить всі спори на місці і не позволить, щоби ріжні гості зі заходу з „висшою культурою“ загороджували на своє обійстя стільки громадської землі, кілько їм сподобається. При стяганню податків та ріжних оплат добрий господар не надужиє своєї власти, а якщо стягне більше, то цю надвишку оберне на добро громади. Поправить дороги принайменше в селі, назначить порядну нічну варту а навіть подбає за започаткування якогось промислу. За примусові роботи так звані „шильварки“, як їх розділюється і до чого ужівалося праці громадян, не буду навіть згадувати. Добрий господар подбає за все. У нього навіть одно стебло не змарнується. Як ця квочка дбає за своїх куряток, так і він дбає за свою громаду. Бо він є того переконання, що громада — це він, або що буде громаді — це буде й йому.

Ще сьогодня маємо місцями громадські ради, які показалися добрими господарями і заховали громаду в цілости, але це може лише один випадок на тисячу. Колиж порівнаємо ці громади, що в них були добрі господарі з цими, що в них були руїнники громад та громадського майна, побачимо докладно значіння для громади доброго господаря — громадської ради. Є нагода позбутися непрошених, а вибрати загально бажаних. Тож хай не бракне ні одного господаря, який забажавби такого „господаря“ — громадської ради, що буде стояти на сторожі громадського майна, цілости громади і поведе її тернистим шляхом до національного і економічного відродження.

Інж. Б. Волинець.

Одна з болячок у сільськім господарстві.

Кажу, що одна з болячок, бо подібних болячок є богато. Я згадаю лише про ту одну, а це про торговлю. Але не про торговлю взагалі, бо торговля споживчими товарами в части зорганізована і наладнана в кооперативах. Крім торговлі споживчими товарами, дуже важна галузь, яка чи не найбільше занедбана, а це торговля сільськогосподарськими продуктами. Між селом а містом є сталий обмін грошевий і товаровий, так що село з одної сторони купує, а з другої продає. При купні послугуємося кооперативами.

При продажі наших продуктів послугуємося менше кооперативами, а це тому: загал нашого селянства не зжився ще як слід з діяльністю кооператив, які не є поширені на всі закутини нашого краю. Селянин наш продукує мало тай продукти ці, що до якости не є найліпші.

Годівля худоби є під сучасну пору одиноким і головним жерелом доходу наших селян. Навіть найменший господар власник півморгового города не обійдеться без рогатої худоби, коровини, або хоч маленького ялівчати-телятка. І кождий з цих „годівельників“ мусить свою штуку, продати, щоби купити другу дешевшу штуку та зірвати „щось“ з приховку на свої життєві потреби. При такій торговлі худобою користають найбільше безсовісні „посередники“ — гандлярі. Нема тут клича „свій до свого“, нема брата ні свата, нема найменшого пошанування чужого добра, а є лише кругом брехня, обманство та очевидна, безкарна грабіж. Був я наочним свідком такого випадку. Було це літком минулого року. Вигнав господар пару бичків на торговицю в однім підгірськім місточку. Бички не були його власні а спільні. (Тепер по селах дуже поширена годівля чужої худоби. Робиться це так: Господар не маючи змоги купити одну штуку на випас, просить другого — переважно Жида — щоби йому купив на годівлю під такою умовою: 1) До половини приховку, себто, цей що купить, по якімсь часі продає штуку, бере ціну першого купна і половину приховку, а цей, що годував, лише другу половину приховку. 2) Купуючий віддає годівельникови ялівку до того часу, поки ялівка не буде в годівельника так довго коровою, як довго була ялівкою, почім віддає купуючому. 3) Купуючий дає годівельникови корову з телятем, який має держати доти, доки теля не стане коровою, почім обі корови віддає купуючому.) Власне ці дволітні бички були власністю іншого господаря. Тому рік куплені були за 230 зол. Заціннив він за них 560 зол., однак ніхто не набивався купувати, хоч були гарні й добрі в тілі. Один тільки жид-гандляр заходився коло цих бичків, але давав тільки 280 зол., вкінці обіцяв 300 зол. Господар бачучи, що ніхто більше не дає, торг вже кінчиться а дома одинока корова зліцитована за довг, рішився продати за що можна. Розшукавши жидка, що давав три сотки, продав лише за 290 зол., бо більше дати не хотів. Отже за рік приховав на цих бичках 60 зол., половину з приховку зараз віддав власникови, а йому лишилося всего 30 зол. Виходить, що за 30 зол., годував цілий рік пару бичків. Жидок, що купив бички, на очах цих селян продав бички за 410 зол. із зарібком 120 зол. Щойно тепер зрозуміли господарі, що їх грубо обманули, але не помогло нічого. Жидок не хотів вернути бичків ані нічого підступити, бо все було лєгально. Вийшло, що Жид на цих бичках за пів години більше заробив, як разом оба господарі за рік; перший, що дав гроші на відсоток, другий, що годував своєю працею.

Другий випадок: Два сусіди (навіть свояки) жили у найкращій згоді. Один з них мав на продаж корову. Корова була молочна, їстовита, доброго гатунку й варто було її ще довго держати. Цей другий сусід мав замір її купити. Рішили оба взяти корову на торговицю „що люде будуть давати“. На торзі цей, що мав на продаж, річ зрозуміла хотів богато взяти — другий мало дати. Тому продаючий заціннив 420 зол., купуючий сусід давав 220 зол., мовляв, „добрий купець дає половину“. „Купці“-гандлярі давали зразу 250 зол., найбільше 280 зол., покликуючись на „брак мяса“, але цілком не брали під увагу добрі прикмети корови. Сусід, що хотів купити, ні на крок не відступав, однак казав що 320 зол., (вже продаючий спустив одну сотку) дати не може, бо не варта, „як би було варта — то другі далиби“. Вкінці продано корову за 300 зол. жидови. Тепер сусідови жалко стало цеї корови, тому відкупив від жида, але за 350 зол. Отже, від обох сусідів, які від цього часу страшно ненавидяться, жид заробив 50 зол.

Ще інший випадок: Прийшов Жид до села та купив у одної господині-вдови молоду лошицю за 120 зол. Це було в неділю, а в слідуючу середу на торзі взяв за ту саму лошицю 250 зол., та купив її ще господар із того самого села. Не помогли ні нарікання вдови, ні скарга в суд. Гандляр покликався на це, що платить за це податок й заробити мусить.

Подібні випадки не є рідкістю, але на порядку дня. А коли приглянемося „купні“ і „продажі“ на торговиці, то можемо твердити, що: на торговицях наші селяне продають і купують 75% за посередництвом ріжних „помічників“, а тільки 25% безпосередно. Отже кілько галапасів годує наш селянин своєю кервавицею, а вони не сіють, ні орють, а само їм родиться. А цих галапасів з кождим днем більшає. Навіть самі кажуть, що „купців більше вже, як товару“.

Хто винен цьому лихові, яке руйнує наших господарів? На те питання чується звичайно відповідь, що наші селяне винні собі. Винні, бо не довіряють собі взаїмно, не організуються, не читають господарських газет і книжок. Я однак скажу що ні, рішучо ні! Не селянин винен тому, що так його обдирають на нинішній „торговиці“, а вина лежить де інде. Бо нинішня „торговиця“ це нічо іншого, як тільки поле до попису ріжного рода брехунів, обманців, середовище злодіїв та патентованих грабіжників. А чи старається хто усунути цих обманців з торговиці? Ніхто! Селянин наш не може, бо й сам часто-густо залюбки звертається до них за посередництвом, хоч це „посередництво“ його богато коштує.

Хто „добре продасть“ і „добре купить“ на нинішній торговиці? Цей, що часто волочиться по торгах, навчив ся добре брехати, прихвалювати, ганчувати (ганити), такому все вдається. Тому, хто продає чи купує, то мусить також цеї „штуки“ вчитися.

Представмо собі порядного і чесного господаря, який годує худобу та дбає про своє господарство, не ходить по торгах, не марнує дорогого в господарстві часу. Коли однак має на продаж якусь штуку худоби, чи знає він оцінити її як слід? Де там. Ваги в нього нема, щоби міг оцінити після неї! Оцінить „на око“, а на торговиці дають йому половину його ціни. Продати мусить, бо довг тисне. За першим разом не продав, пізнає, що цінив високо, а щоби не тратити часу іде на уступки „посередникам“, продає за що може. Дома був найпорядніший, правдомовний, а тут мусить говорити неправду, бо такий на торговиці „звичай“. Рівнож мусить оглядатись за „посередниками“, щоби не ошукатися. Повірить леда якому дурисвітови (може й підплаченому з противної сторони) про ціну даної штуки. А це тому, що про дійсну ціну своєї чи чужої штуки йому від нікого довідатися.

А який вплив „торговиці“ на молодіж? Хто жене на торг худобу бере зі собою помічника, звичайно хлопця або дівчину — шкільника. А на торговиці є нагода чути як батько-мати неправду говорить, (бо мусить!) як кленеться на яку небудь дурницю, як старається обманути свойого співкупця. Не можна дивуватися, що дитина виробляє собі поняття, що без цего обійтися не можна і що на торзі, чи при якім небудь іншім купні-продажі безумовно треба обманути а навіть і вкрасти, як тільки вдасться. І хочби дитина найкраще була вихована, будучи кілька разів на торговиці мимоволі зіпсується: зробиться брехуном, обманцем а навіть злодієм. Отже нинішні торговиці не тільки, що являються осередком здирства наших селян, але й осередком деморалізації молоді.

Як цьому лихові зарадити? Трудно, зразу все невдасться, але постепенно, можна цю справу наладнати. В першій мірі повинні занятись цим питанням господарські товариства, але не одинцем лише загально, всі разом, бо справа ця не терпить проволоки. Всі господарські товариства повинні домагатися від уряду зміни дотеперішньої системи торговлі домашнім скотом і цим самим відвернути від себе цілу хмару визискувачів. Це може наступити тоді, як у кождім торговім місті на торговиці буде оціночна комісія, в склад якої входилиб: представник селян, купців, міщан і ін. Комісія ця малаб кожду штуку худоби призначеної на продаж оглянути та на підставі живої ваги, віку, раси та ґатунку оцінити. Опісля без найменшого марнування часу, для обох сторін продаючої і купуючої, без посередників платить кождий за вибрану штуку назначену ціну. Це булиб ціни „сталі“, як у ліпших склепах на товар. Розуміється, що всі „посередники“ тоді відпалиб, бо не булоби жадної згоди.

Тоді цілком певно господарі діставалиби дійсну ціну за свою худобу і працю та не вилючене, що така торговля започаткувалаби розвиток масарського промислу. Торговля худобою і її продуктами спочивалаби в селянських руках так, як це є сьогодня у других народів.

Степан Крента, господар.

Управа тютюну.

Коли і як висаджувати тютюневі рослини.

До добре справленого ґрунту висаджується тільки сильні й добре розвинені рослинки. Часу, коли мається висаджувати годі точно подати, але можна висаджувати вже від 15. травня, залежно від того, чи розсада є уже зріла й чи вона здібна рости в инших умовах, з якими стрінеться після пересадження на полі. Травень та червень це час, коли не має ані приморозків, ані лучі сонця не ділають за сильно на розвій висаджених в ґрунт рослинок.

Приступати до пересаджування в ґрунт належить тоді, коли рослинки в шкілці чи розсаднику мають по 4—6 добре розвинених листків. Слабші рослинки мають корінці й кормові проводи слабо розвинені, а якщо вже старші, то корінці вже за сильні і за довгі а така рослина в ґрунті вже не прийметься, але зівяне. Тому на висаджування треба звернути як найбільше уваги, бо від цього залежатиме розвій рослин в ґрунті, та збір листя, а також дохід.

Перед самим висаджуванням треба ще оглянути й площу, на якій маємо висаджувати рослини тютюну. Коли ґрунт після останньої обробки заріс бурянами або зашкарубів, треба його зрушити боронами або культіватором, щоби допустити воздух та рівночасно знищити буряни. Після цего треба привалкувати легким, деревляним валом.

Рослинки висаджується рядками залежно від ґатунку тютюну і якости ґрунту. Розсаду тютюну високопенного о малім листю садиться вузше, низкопенного о широкім і довгім листю ширше. Щоби віддаль між рядками та відступ рослинок були на цілій площі однакові, муситься ґрунт позначити значником. Ряди на гіршім ґрунті вузші і віддаль рослинок менша, а на добрім ґрунті ширші і віддаль рослинок більша. Є ріжні способи садження і в них вагається віддаль рядків від 40

до 75 цм., а віддаль між рослинками від 50 до 60 цм.

При висаджуванню рослинок треба взяти під увагу теж величину площі з огляду на потребу великої кількости робочих рук. Хто має обсаджувати великі площі не мусить засадити всього за один день. Тоді треба розділити працю на кілька днів, а має це ті користи, що і пізніші праці, як підливання, механічна обрібка рослин і ґрунту, підламування, сушення, та в кінци складання та сортування листя тютюну припаде знова не в одну пору, але будуть надходити в поодиноких відступах часу.

Таким чином не буде занедбана обрібка тютюну, все буде на час виконано і через те втрати будуть обмежені на найменшу міру.

До пересаджування рослинок в ґрунт надаються дні хмарні, перед — або після дощу. Перед виниманням розсади з розсадника чи зі шкілки, треба землю добре змочити водою, щоби відвогла і щоби можна було легко винимати рослинки, не обриваючи корінчиків. Рослинки треба обережно винимати не обтрясати з корінців за много землі, та посортовані складати до скринки або до решета і прикривати змоченою шматою, щоби не зівяли. Перед садженням є вказаним обірвати кінчик головного корінця, бо тоді наростають більші, сильні корінці. Ними головно побирає рослина поживні соки зі землі. У нас господарі цього не роблять, а слід цего способу попробувати.

Розсаджувати треба рівнож перед або після дощу, вранці не дальше як до год. 10, або від год. 5 після полудня. Рослинки тютюну садиться так, щоби не обломати і не переплутати корінчиків до зроблених великих ямок на перехрестю рядків. До ямки вкладається рослинку майже по самі перші листочки. Зараз же таки обсипується корінці мілкою землею і легко придавлюється рослинку рукою. Добре є зробити довкола рослини круглий малий рівчик, в якім нагромаджувалабся вода, щоби рослина мала її доволі доки належно прийметься в ґрунті. Треба дуже уважати, щоби не засипувати землею бильців та листочків рослинок, що може спричинити ріжні недуги била та листя тютюну, як рівнож опізнити значно ріст, а навіть засохнення рослини.

Садження вимагає великої старанности, терпеливости й вправи. Уникати треба поспіху та недбальства, бо це спричинює неурожай, а цим самим великі втрати.

Тому, що від посухи й сильного ділання лучів сонця много рослин пересаджених гине, належалоб залишати певну кількість (25%) рослинок в розсаднику чи на грядці, щоби на місці неприйнятих в ґрунті рослинок посадити другі.

Після висадження рослинок, заливається кожну рослинку з осібна вистоялою водою або дощівкою з підливачки-коновки, до якої місто сита вкладається рурку. Заливати годиться тільки вранці або вечером і то так довго, доки всі рослинки не приймуться. Приняті рослинки набирають темно зеленої краски, їх листя штивніє і досить скоро росте.

В дні горячі, як надто сильно ділають лучі сонця, рослини мліють, вянуть та нидіють. Щоби охоронити їх перед шкідливим ділянням сонця, можна їх накривати широким листям лопуха. Спосіб цей зветься тінюванням. Оказався він дуже практичним і много плянтаторів на більших площах його уживає.

Висаджений тютюн треба за тиждень висапати, щоби зрушити землю навколо рослинок.

Тямити належалоб, що тютюн росте в ґрунті тільки 12—15 тижнів. Після цього вже його дозріле листя постепенно зривають.

Як хто хоче дійсно мати дохід з управи, хай рук не жалує при обрібці, бо від неї також залежить виплекання гарного й добірного листя, а тим самим дохід з управи тютюну.

Антін Осип Антонович
студ. аґротехніки.

Зачети на управу тютюну.

Інспекторати Управи Тютюну, Уряди викупи тютюну та фабрики тютюну удільоватимуть в бі-жучім році безвідсоткових зачет в для тих зареєстрованих плянтаторів тютюну, (що одержали на біж. рік дозвіл-ліценцію на управу тютюну від в горі згаданих моноп. урядів), які садитимуть цього року тютюн на просторі не менше як 800 m².

Інж. МИКОЛА ХОМИШИН.

Закони в годівлі домашніх звірят.

Не той є добрим господарем, що розмножує найбільше хвостів на своїому господярстві, лиш цей, що виховує добірні та цінні домашні звірята. Годівля домашних звірят підлягає законам природи а люде лише списують ті закони, які управильнюють їх спільне життя. Але ці людські закони є змінні, сьогодня такий закон, завтра може бути цілком противний. Закони природи споконвіку правлять життям рослин, звірят та людей і ніхто їх не в силі побороти ані змінити. Годівельник домашніх звірят мусить запізнатися з цими законами та пристосовувати їх до своїх цілей.

Котрі закони впливають на годівлю домашніх звірят?

1. Закон змінчивости.
2. Закон, взаїмної залежности.
3. Закон дідичности.

Що це є закон змінчивости?

На підставі закона змінчивости всі звірята безперестанку зміняються. Вони зміняються під впливом, підсоння, поживи і праці.

Як зміняються звірята під впливом підсоння?

Світло сонця, тепло і зимно, вітер, погода і непогода — це все разом називається підсонням. Підсоння на півночі зимне, а на полудні горяче, над морем лагідне, а на степах остре. В краях вічних снігів і ледів живуть тільки білі звірята; самі білі зайці, білі лиси і білі медведі. Коли ми перевезлиби нашого сірого зайця під бігун, в країну вічних снігів і ледів, то по кількох поколіннях масть його сталаби білою як молоко. Під впливом підсоння зміняється теж шкіра і волос. Зимою шкіра грубіє а волос густіє. Низові корови в теплій Голяндії мають тонку шкіру і делікатний волос. Перевезені до нас, вже в другім або в третім поколіню дістають грубу шкіру і густу шерсть. В зимі поростає звіря довгим і густим волоссям а на літо воно ліниться.

У світлі сонця витворюють звірята більше крови і мяса; вони є веселі і жваві та ліпше їдять,

Грошеві підмоги будуть видавати на прохання плянтаторів в двох ратах. Сума обох рат не може бути вища як 60% пересічної вартости за тютюневий сирівець при віддачі його в урядах викупу тютюну.

Зазначити треба, що при мірянню площі обсадженої тютюном, не будуть вчисляти до цілости площі понище 100 m², а грошеві суми заокруглюватимуть до десяток золотих.

Висота суми першої рати виноситиме не більше як 25% вартости пересічного збору. Вартість пересічного збору буде обчислена на 10 сотн. метр. на площі 1 ha, а ціни поодиноких сортів за 1 kg після цінника викупу за тютюневий сирівець, який буде обовязувати цего року. Ціни на тютюневий сирівець піднесено цего року о 20% на поодинокі сорти з окрема.

Якщо однак на плянтації оказалобся, що на загальне число посадженої розсади тютюну, вище як 20% посадженої розсади непринялося, то власник такої плянтації тратить право на одержання першої рати зачету.

Не виключається однак, що як хто в своїй плянтації направить стан засаджених рослинок, може ще раз вносити подання на уділення йому II. рати в висоті 60% після ствердженої і відповідно отаксованої пересічної вартости будучого збору.

Висоту I. і II. рати в висоті 60% одержати може цей плянтатор, який не вносив подання на уділення йому I-ої 25% рати грошевої підмоги.

Висота другої рати виноситиме 35% загальної суми, на яку пересічно отаксують державні інструктори, коли тютюн як слід буде розвинений.

Другу рату в висоті 35% може одержати лише цей плянтатор, якого плянтація буде і після вимог рослини тютюну управлювана і коли отаксують, що його плянтація видасть в осени при віддачі не менше як 10 сот. мет. з 1 гектара.

Подання о грошеві зачети на першу 25%-ову і другу 35% рати, треба внести до монопольних урядів найдалі до дня 1. серпня ц. р. Подання мусить бути належно остемпльоване й читко написане після приписаних в інструкції форм. На тих поданнях заподати треба число й дату дозволу (ліценсії) на управу тютюну. Рівнож треба подати в m² величину простору грунту засадженого тютюном і висоту грошевої підмоги.

Обі рати зачету відтягати будуть (I і II рати) від суми, яку має одержати плянтатор за випродукований ним сирівець в біжучім році.

Якщо висота суми виплачених грошевих зачетів I. і II. рати перевисшилаби загальну суму за випродукований через плянтатора тютюн, то на упімнення монополевих урядів, мусить плянтатор звернути ту надвишку, яка викажеться в ріжницях сум до 14 днів.

Як вносити і як писати подання та довжні зобовязання, в який спосіб старатися о грошеві зачети на суму понад 5,000 зл., знайдуть плянтатори тютюну в інструкції виданій 26 р. Дирекцією Пол. Мон. Тютюн. А наколиб не могли такої постаратися то всяких інформацій в тих справах радо уділюватиме Т во „Сіл. Господар“ у Львові.

Антін Осип Антонович
студ. агро-техніки.

Вилягання збіжжа.

Наші селяне люблять часом наслідувати поступовіших рільників, але на сліпо і то вибирають це, що найлекше і що хвилево приносить якусь користь. До того роду наслідування належить ж и н а н н я а б о з р і з у в а н н я о з и м и н и. Колись поступові рільники робили перші проби зжинання озимини проти вилягання а нашим селянам так це подобалося, що кождий селянин, як тільки завважить дещо більшу пшеницю або жито, бере серп і верету, іде в поле і зжинає навіть вже в осени жито а вже на весну без погамування ріже тільки, аби мати повну верету а то й цілий віз паші, мовляв, корови добре їдять, дадуть більше молока і збіжжа не виляже.

Розгляньмо глибше цей „поступ“ господарки. Зрізання частини листків кождої рослини припинює її ріст так довго, аж виростуть свіжі листки. Методу зрізування листків до половини примінюється сьогодня при пересаджуванню розсади, а це тому, щоби новопосаджена рослинка, якої корінці ще не ввійшли добре в землю і не тягнуть соків зі землі, не спотребувала за багато вохкости через

В темноті звірята бліді, але зате накладають більше товщу. Тому свині на випас держимо під кінець у на пів темних хлівах.

Як зміняються звірата під впливом пожити?

Звірята мясоїдні мають короткі кишки, бо вони їдять легкостравне мясо. Пережуваючі корови та вівці мають довгий кормовий провід, бо вони живляться тяжкостравними обємистими пашами. Кормовий провід кота є лише 5 разів довший від його кадовба, а у вівці аж 28 разів довший, як її кадовб. Звірята кормлені від молодости доброю пашею є більші і заокруглені; їх чоло широке а писок і ноги короткі. Красі корови і білі вівці западають від гречанки на „речану хоробу“, на білих місцях тріскає шкіра на сонці. Коні з білими могами, що пасуться на шведській конюшині дістають на білих бабках запалення шкіри.

Який вплив має праця?

Хто працює руками, той має сильні руки, хто багацько ходить, у того сильні ноги. Худоба низова має довгу шию, бо мусіла її витягати на пасовиску. Гірська худоба має коротшу шию, бо вона пасеться звернена головою до гори. Серце перегонового коня важить аж 6 кг., бо він багато бігає і виробив собі таке сильне серце.

У коня потягового тої самої величини серце важить лише 4 кг. Докладне здоювання виробляє велике вимя у корови. Трафляються корови, що мають із правої сторони більше вимя, як із лівої. Це від того, що ще незмучені руки ліпше видоюють праву сторону. Мозок дикої свині є більший, як у домашньої свині, бо мусить придумувати над цим, як добути собі поживу і як хоронитися перед неприятелем. За домашню свиню мусить думати чоловік. Дика свиня має теж довге і сильне рило, бо вона рилом працює, вигрібуючи корінці і хробаки зі землі. Дика свиня має і ноги сильні та жваві, бо вона працює ними, шукаючи за поживою і втікаючи перед неприятелем. Домашня свиня ледви волочить ногани, бо за нею ніхто не ганяє від молодости.

Що таке закон взаїмної залежности?

По сьому закону коли зміняється одна часть тіля, то потягає за собою зміну другої части. З високою молочністю іде в парі тонка шкіра і де-

повне улистнення а тим самим не всихала. Через зрізання листків припинюється ріст, тимчасом рослина примінюється до нової почви а з хвилею приняття починає розвиватися і в міру обильности навозу чи соків землі випускає менше або більше листків. Кождий селянин це бачив на капусті і бураках. Подібно мається річ з надрізуванням галузок при пересаджуванню деревець.

Що діється, коли зрізується збіжжа? Збіжжа не пересаджує в нас ніхто. Ніхто не зжинає слабого збіжжа а тільки сильне, здорове, вибуяле. Всім відомо, що збіжжа росте корчами. Коли вирвати корч збіжжа, то завважується одні стебла грубші і сильніші а другі слабші, инші знова щойно розвиваються. Також всім відомо, що на найсильнішім стеблі буде найбільший і найздоровіший колос, бо таке стебло довше росте і краще розвивається, коли його не зріжуть або не підріжуть і спинять ріст. Збіжжа кільчить, опісля росте в корч т. з. випускає більше стебел одно по другім. Перше стебло є найсильніше і росте скоро. Рівночасно ростуть другі стебла але вже слабші. Селяне зрізують найсильніші а навіть і завязки колосків в стеблі. Через зжинання припинюється ріст найсильніших рослин а навіть убивається їх цілковито. Подібно, якби хтось хотів відлучити найсильніші поросята хоч на пару днів, щоби підсилити слабші, то відлучені або знидіють або таки поздихають. Подібно і зі збіжжам. Зрізані стебла або взагалі не висипляться, або припинені в рості висипаються рівночасно зі слабшими незрізаними, та видають слабші колоски значно пізніше. Тимчасом з кождим днем стає горячіше! Пізно завязані зерна не є ще так розвинені, щоби видержали спеку. Запалюються і місто здорового зерна, дозріває передчасно дрібне марне зерно, а вислід? місто кірця, намолочується лише пів кірця з копи а то й менше. Тоді селяне оправдують лихі жнива тим, що збіжжа було забуйне і що „навіть зжинання не помогло". А жаден селянин не старається навіть застановитися, чи часом причини неврожаю не треба шукати деінде, може саме в зжинанню.

Правдою є, що вилягання є причиною лихого намолоту, але й зжинання є зле. Як цему зарадити? Треба шукати причин вилягання, а дальше способів, як запобічи виляганню. Одну причину вилягання селяне знають, не буйний ріст ізза обильного навоження поля, або густого засіву. Кождий це бачив на місци де лежали купки гною, там збіжжа буйніше і вилягає (подібно трава на пасовиску). Але як посіяти на піснім, то не вродиться. Селяне це зрозуміли і гноять перед-плід, але це багато не помагає. Деякі поступовіші селяне знають з господарських книжок, часописів, а навіть курсів, що гній не має того всього, на скільки чого рослина потребує, тому додають під збіжжа бракуючий фосфор і потас у формі штучних гноїв суперфоспату, томасини, потасової соли і каініту. Але й це ще вповні не помагає, бо збіжжа хоч менше, вилягає. Виходить, що треба шукати ще дальших причин вилягання.

Кождий бачив, що збіжжа в мішанці росте одинцем, має сильне стебло, не вилягає, хоч мішанка тягне його нераз за собою до долу. Таке збіжжа як доспіє, то дає здорове зерно. Я бачив одинцем стебла жита в конюшині, яке само засіялося в часі жнив, а навіть при дорозі виросло стебло жита високо, буйно, мало гарний колос, а мимо того не вилягло, хиба хто нарочно зломив. А чому на лані вилягає, спитає неодин? То жито при дорозі чи в конюшині росте поодиноко, має головно доволі світла і воздуха. Таке збіжжа росте помалу, витворює сильне стебло так, що воно остоюється перед найбільшими зливами і вітрами. Противно на лані. Збіжжа засіяне густо а ще до того нерівномірно, неоднаково сходить, з часом гусне, а тоді недостає йому воздуха і достаточного освітлення. Тоді то рослина вибігає в гору в погоні за світлом і воздухом. Через це розвивається слабе, тонке стебло, та опісля не є в силі остоятися перед вітром чи дощем і хилиться до долу, вилягає. Найкращим прикладом на це послужить бараболя в пивниці. Бараболя переховувана в теплій пивниці кільчить, випускає довгі білі гони, які вються по землі і шукають світла. Діставшись раз на денне світло, зеленіють, кріпшають, але вже не буяють. Такі білі гони, що росли без світла, ломлятся за найменшим дотиком. Виходить, що головною причиною є брак світла. То саме діється зі збіжжам густо засіяним — воно вилягає. Треба сіяти насіння не густо і рівномірно. Через це одно зерно сходить скорше, друге пізніше а коли добра земля і сприяюче поліття, збіжжа

лікатний волос. У добре віджившлюваних у молодості звірят зі скороченням писка іде теж скорочення ніг. Але корови, що дають богато молока і мають тонку шкіру не можуть бути товсті. Як якась раса коров дуже добра на молоко, то ця сама раса не може бути рівночасно дуже добра до опасу і до тягла. Одно виключає друге. Корова сіментальської раси є добра на молоко, на мясо і до тягла. Але вона ніколи не дасть стільки молока, що низова голєндерська корова ніколи не буде так сильною до праці, як український віл. „Буджет природи сталий і через те побільшення видатків в однім місці потребує ощадности в другім".

II.

Закон дідичности.

По закону дідичности родичі переносять свої прикмети на потомство. На дітей переходять не тільки добрі прикмети, але й хиби їх родителів. „Яке дерево такий клин — який батько такий син". „Яблоко далеко не відкотиться від яблоні". „Викапана мамуня" — кажуть про доньку, що дістала гострий язик своєї мамуні.

І батько і мати в однаковій мірі можуть передавати свої прикмети наїхніх дітей. Син може бути подібний або до батька, або до матері. Він може дістати батьків зріст і мамину натуру; від батька ніс а від мами очи. Кожда дитина є якби зліплена з прикмет своїх родителів. Інакше й бути не може, бо кожда повстає з чоловічого насіння і жіночого яєчка. В чоловічім насінні є завязки всіх прикмет чоловіка, а в жіночім яєчку є завязки всіх добрих і лихих прикмет жінки.

Однак не кожда прикмета батька і не кожда прикмета матері показуються у дитини. Раз переважає прикмета чоловіка а з часом переважає прикмета жінки. Але вони обі є в дитини, тільки одна з них укрита. Такі прикмети, котрі виступають у дитини називаються п а н у ю ч и м и, а ті, котрих не видно називаємо укритими. Це так — для прикладу — якби хто взяв батьків і мамин кожух разом на себе. Цей кожух, що на верха бувби пануючий, а цей, що під сподом укритий. У людини панує чорна барва волося над бурою і русявою, бура барва очей над синьою або сірою. Коли побереся двох людей одно з темним волоссям а друге з ясним, то діти будуть мати темне волосся. Коли у батька сині очі а в мами карі, то у

таке мусить вибуяти в погоні за світлом, одна рослина перед другою.

Доброю радою на вилягання є сіяти і прикривати рівномірно, а цего можна діпняти тільки сівалкою. Кажуть, що сівалка дорога а я кажу, що сівалка, це найдешевша господарська машина, бо раз висіває що найменше о 30% менше як рукою, отже заощаджене насіння заплатить сівалку. Заощаджує теж зжинання, а тим самим запевнює більший збір, а також улегчує завести новіші способи управи збіжжа-сіяння в рядки до сапання, що очищує поле від хвастів і запевнює високі збори.

Отже найкращим середником на вилягання збіжжа є сіяння сівалкою.

Колиж зараз заходить побоювання, що виляже пшениця, то попробуйте місто зжинати — валувати гладким деревляним валом. Приваловане збіжжа, в погоні за світлом, підноситься, але рівночасно обезпечується перед виляганням в той спосіб, що з найнищого колінця випускає свіжі корінці, якими підпирається і вже не лягає. Найкраще спробуйте і скажіть другим, як випало, але пробуйте на малім куснику.

Є ще одна причина вилягання збіжжа. Вона лежить вже в самім єстві насіння. В тім напрямі перепроваджені вже досвіди виказали, що певні сорти збіжжа не вилягають. Значить, треба перевести ряд досвідів з сортами збіжжа в даній околиці і задержати на будуче той сорт, який є найвідпорніший проти вилягання.

Отже не можна зжинати збіжжа а місто того, належить: 1) Валувати місто зжинати. 2) Сіяти сівалкою рядками. 3) Не сіяти збіжжа безпосередно в гноєній землі. 4) Сіяти штучні гної. 5) Дібрати добрий сорт насіння. В цей спосіб заощадимо насіння, працю, зберемо подвійно з поля, а як більший дохід — краще життя.

Інж. І. Лапчук.

Якщо Вам часопис подобається — скажіть другим, якщо ні — скажіть редакції.

Шкідники овочевих дерев і рослин.

Найбільшою громадою в зоольогічнім світі є мабуть мотилі, а всі вони лише з малими виїмками є шкідниками рослин. Шкодять вони так много нам рільникам, що годиться ними блище занятися. Декотрі з них були вже частинно обговорені в нашій господарській літературі і були там також подані рецепти їх нищення пр.. „Плекання овочевих дерев“ написав Табо і Куровські (український переклад з польського) „Рік у садку і городі“ д р Ст. Дмоховського, в господарських часописах і т. п., але всетаки дуже поверховно, або лише згадано, що такі є.

На цім місці хочу згадати про декотрі з малих мотилів, з котрими стрічаємося все і всюди, себто з молями і їм подібними, яких гусениці шкодять і в городі в садку. Гусениці молю є характеристичні тим, що коли ми її діткнемося, то вона зараз „звивається мов посолена“, крутиться, вертиться дуже скоро. а крім того декотрі з них спускаються з дерева на землю по ниточці, яку виділяють (мов павук) зі себе. Інші знова сплітають листя і обвивають тканиною мов павутинням, великі, вже з далека замітні гнізда. Є їх богато родів і шкодять ріжно, але спосіб боротьби з ними є майже однаковий. Важніші з них є:

1) Міль овочевий. Гусениця білява, відтак червона з чорною головкою і чорними крапками на тілі. Живе на яблінках, сливках, грушках і може часом знищити цілковито овочі. Гусенички маленькі зариваються до овочів і там риють собі на всі сторони. Овочі такі передчасно опадають і з них дістаються гусенички до землі. Щоби їх знищити, треба опадаючі овочі збирати кождого дня, парити їх водою або давати свиням, щоби знищити гусениці, доки ще не вилізли з овочів. Дерево докладно чистити а всі дерева довкруги глубоко обкопати.

2) Міль грушковий : Гусениця звиває в трубку листки яблінок і грушок і видає їх так, що остають лиш ребра.

3) Міль яблочний : Один з найкращих мотилів. Передні крильця білі з чорними точками, задні сірі мерехтячі на окраях лямовані, гусениці 2 цм довгі, жовті з чорними крапками. Гусениці пря-

---

сина вони мусять бути карі. (Але ці карі очі мусять бути з діда-прадіда карі, бо коли в них був би укритий завязок і синьої барви тоді в одної дитини можуть бути карі а у другої сині). Сива масть коня панує над гнідою, карою і каштановатою. Краса масть корови панує над однобарвною, чорна над червоною. Біла масть у свині є пануюча над чорною. Якщо спаруємо сивого коня (від сивої кобили і сивого огера) з карим, або гнідим або каштаном, то лошата будуть все сиві. Від красого сіментальського бугая і від гливої гуцульської корови родяться телята красі. Як ми спаруємо білу свиню з чорною, то всі поросята мусять бути білі. Біла масть у свині є сильніша і вона вибється на верх.

Але бувають часом завязки прикмет однакової сили. Вони бються за панування і вкінці мусять погодитися. Один другому уступає, а тоді обі прикмети виступають на зовні, але ослаблені. Виходить щось посередне між батьком а мамою. Ті, що були в Амевиці виділи мулятів. Це темні смагляві люде, котрі зродилися зі супружа білих людей і чорних Коли пилок чорної кукурузи дістанеться до завязка білої кукурузи, тоді бються оба завязки білої і торної барви, котрий з них має закрасити зерно. Жаден із них не може запанувати над другим і зерно виходить посереднє, ніто біле, ніто чорне, але якесь буре, подібне до кори дерева.

Що це є атавізм ?

Від часу до часу показується потомство, що цілком не подібне ні до батька, ні до матері, ані навіть не похоже на діда, ні на прадіда. Таке явище називаємо атавізмом, або поворотом до давніх предків. Паруючи сиву кобилу одної раси з карим жеребцем другої раси, ми повинніби дістати сиве лошатко, а ту родиться не сиве, ані навіть не каре, лише якесь мишате з темною пругою на хребті. Це атавізм. Тут наступив поворот до давніх предків, котрі жили колись дико на степах України або в Азії. Завязок сивої масти змагається зі завязком чорної, а де два бється там третій користає і запановує завязок масти давнього предка. Сива і кара масть лишилася а вийшла масть мишата.

дуть а тою тканиною збирають листки одної гильці у велике гніздо а зібране листя виїдають до гола. Відтак переносяться на сусідну гилячку і в цей спосіб нищать деколи листя на цілім дереві. В деревах неперебирає.

Бачимо їх на яблінках, грушках, сливках і т. п. Щоби їх знищити, треба зрізувати гнізда з гиляч ками і спалювати, або палити гнізда городничою лямпою на держаку, прямо на дереві. Можна ще уживати до наприскування цілого дерева в місяці травні лябордової сумішки: 1500 гр. живиці, 200 гр вапна, 1 літер амоняку на 100 літрів води;

4) Молі листові: Замітні тим, що їх гусеничка дуже маленька а живе в листках овочевих дерев і виїдає в середині листка мов сотик великі або ріжно кручені хідники. Охорона перед ними: Дерева в зимі докладно очистити від старої кори і докладно білити ($^1/_3$ часть вапна, $^1/_3$ глини і $^1/_3$ коровлячого калу і відповідна кількість води). Дерево вже нападене кропити карболевими препаратами і висше наведеними.

5) На городовинах можна бачити міль на чоснику, моркві і на капусті. Капустяна міль має на спідній стороні капустяного листка маленькі гусениці на 7 мілім. довгі, зелені з чорною головкою. Маленький мотильок вилазить з перезимованої кукли з початком травня і несе яєчка на спідну сторону листя. З яєчок вилазять гусенички, що по 4. тижнях кукляться. Відтак вилазить друга ґенерація мотиликів і друге покоління гусениць, що шкодять з кінцем липня ще сильніше, чим перше покоління. Їх нищиться посиплюванням спідної сторони капустяного листя мішаниною $^1/_3$ вапна і $^2/_3$ саджі.

Дуже подібні молям є мотилі, що їх гусениці спричинюють „хробачливість“ овочів а то: Червак яблочний. Гусениця з початку біла з чорними точками, відтак червонава з гнідою головкою. Є трохи більша як молів, $1^1/_2$—2 цм. довга, завертчується до овочів і спричинює так звану „хробачливість“ яблок та грушок. „Хробачливі“ овочі треба пильно збирати і парити окропом. Дерево в осени очистити з моху і старої кори, натерти вапняним молоком або карболевим препаратом, пень обвинути на зиму перевеслом, котре треба обовязково на весні разом з налапаними комашками спасили. В літі давати на пні липкі обвязки, котрі треба відсвіжувати натиранням що 14 днів. З хемічних препаратів, ті самі висше сказані а кропити, як зачне опадати цвіт.

Осип Яхницький, господар.

Господарські школи у нас, а у інших Славян.

Всі славянські народи за виїмком народу чеського, занимаються по найбільшій части рільництвом.

Кількість рільничого населення в відсотках поодиноких славянських народів зглядно держав представляється, як слідує:

Росія: рільництвом занимається округло 85% насел.
Югославія „ „ „ 80% „
Болгарія „ „ „ 80% „
Польща „ „ „ 60% „
Українці які жиють в Польщі: рільництвом занимається округло 85% населення
Чехи: рільництвом занимається округло 42% насел.

Чехи, які мають найменше число рільничого населення, стоять як відомо найвисше під оглядом рільничої культури зі згаданих народів зглядно держав, чого найкрасшим доказом є їх рільничі школи.

Всіх рільничих шкіл на Чехах, які діляться на високі, висші-середні, низші-середні і зимові є: 385 шкіл, в яких вчиться 19.734 учеників. На 1 школу припадає в Чехах округло 20.000 людей.

Польща має всіх шкіл 142. На 1 школу припадає округло 193.000 людей.

Югославія має 33 школи. На 1 школу припадає округло 275.000 людей.

Болгарія має 23 школи. На 1 школу припадає 333.000 людей.

Росія мала в р. 1913 360 шкіл. На 1 школу припадає 400.000 людей.

Українці під Польщею мають 1 школу з 21 учениками, на котру припадають усі, себто около 7 міліонів людей.

Числа самі за себе говорять і так довго будуть говорити, доки в нас буде погляд, що господар не потребує науки. *В. Блащук.*

Цікавий чисельний порядок наших Передплатників.

Число наших передплатників зростає з кождим днем, а що до кількости то є такий порядок. ЧИТАЛЬНІ, ГОСПОДАРІ, СВЯЩЕННИКИ, КООПЕРАТИВИ. Найбільшу кількість чисел передплачують Читальні, а найменшу Кооперативи. Сподіємося, що зі зростом числа Кооператив та поширенням діяльности, зросте число Кооператив — наших передплатників. В невдовзі подамо у кого зростає найбільше потреба друкованого господарського слова.

Лагідне обходження і любов направить неодно лихо.

Нічого силою! — Все любовю!

Поняття любови і ненависти є знані вже так довго, як далеко сягає людська память. Вже в біблії згадується про братовбийство, а мають це бути перші початки людства. Як любов, так і ненависть ідуть все рука об руку і є вже вироблене незмінне переконання, що де нема ненависти, там не може бути любови і де є любов, там мусить бути ненависть. Люде є того переконання, що це дві прикмети людям вроджені і що вони рівномірно розвиваються з поступом культури і цивілізації.

Світова війна може послужити найкращим доказом любови і ненависти. З одної сторони виступала любов, яка приказувала ненавидіти ворога, другу державу, другу пануючу династію. Любов зроджувала ненависть і приказувала чоловікові убивати другого чоловіка. Але скінчилася війна і ми бачимо, що розшаліла ненависть зроджує знова любов, яка бере верх над ненавистю і змушує людей миритися і спокійно жити.

Але на світі живуть не лише люде. Побіч них займають визначне місце звірята і рослини. Можемо сказати, що в природі між низше і вище організованими сотвореннями панує гармонія-співжиття. Над частиною природи запанував чоловік, як єство вище організоване і поставив собі, як царство рослин так і звірят до послуг. Використовує чоловік природні богатсва у великій мірі, а в цьому помагають йому звірята, як вище організовані сотворіння.

Як знаємо, то всі звірята жили давніше дико і були непримиримими ворогами чоловіка. Але згодом той чоловік пан — світа, зумів звірята дико живучі освоїти і вони із великих ворогів стали не лише помічниками чоловіка, але навіть його великими добродіями. Коли говориться про звірят, то не про тих, що проживають дальше дико по лісах, або в неволі по цирках і менажеріях, але про домашні звірята.

Між домашніми звірятами розріжняємо таких, що є для чоловіка привязаними вірними приятелями і таких, що їх чоловік тримає для ужитку і помочі в господарстві. До перших належить пес і почасти кінь, до других прочі домашні звірята, яких знає чоловік, що займається господаркою. Всі домашні звірята є дуже пожиточні і тому належиться їм від чоловіка не лише відповідна опіка і пожива, але також і почасти вдячність. З огляду на ту вдячність пригляньмося, якою опікою окружають наші господарі домашніх звірят і як їм віддячуються за поміч.

Нема господарства в якім не тримали би корови і не уважали би її подекуди кормителькою цілої рідні. Виходить, що корова приносить богато користей, а придивімся, як з тою коровою господині обходяться. Найбільше витерпить корова в літі підчас подою. В нечистій стайні обсідають корову цілі хмари мух і тнуть немилосерно. Корова обганяється то головою, то хвостом а навіть ногами. Не можна дивуватися, що деколи місто відігнати мухи, віджене саму господиню і притім, або її скалічить, або вилляє молоко. Для втихомирення корови і зменшення терпіння від влізливих мух, уживають господині стільця на якім сиділи, або вилий, які часто найдуться під рукою. В злости бють корову куди попало. А наслідки? Перелякана корова не позволить під себе сісти, а якщо позволить, то молока цілком не припустить. Чи стоїть спокійно дальше, хай скажуть ті, хто доїть.

Не рідко причиною того, що корова бє при доєнню, може бути біль викликаний невмілим доєнням, або раною, що зробилася на дійці. Тоді треба винайти причину, старатися її усунути, а щойно пізнійше приступати до инших средств. Неуміле доєння є причиною того, що корова бє. Доєнням повиннося наслідувати ссання теляти, а тоді корова відчуває приємність, лекше припускає молоко, а навіть не запримічує менших болів, чи докучливих мух. Биттям і криком, ще ніхто жадної худоби не поправив, але навпаки, зіпсував. Коли будемо обходитися з коровами як з дитиною, що не вміє говорити, то напевно і господині будуть більше вдоволені і корови будуть лагіднійші.

Треба признати, що є корови які бють, чи треба, чи нетреба. Це корови зіпсовані. Не прийшли вони на світ з вродженими прикметами до биття і колення, але ці обі лихі прикмети завдячують чоловікові. Чоловік навчив і чоловік має відучити. Але як? Я стрічався з такою радою на биття у корови. Підчас доєння стиснути сильно корові в середині ніздря, а повторюючи це кілька разів, відучиться корову від биття. Кожде стискання спричиняє біль і то там, де не треба, бо в ніздрях. Не заперечу, що злих навичок можна відучити корову викликанням болю. Цей біль може корова спричинити через піднесення, чи навіть удару тої части тіла, яке має злу навичку. Приміром. Коли корова бє і вдарить ногою о щось, що викличе в неї біль, то напевно на будуче буде цего вистерігатися. Так само з коленням і т. д.

Не краще чим в стайні, діється на пасовиськах. А терплять звичайно корови, бо тяжкі і не можуть добре бігати. Коли корова зайде в шкоду, тоді малий пастушок розгніваний на корову, що його турбує, напоминає її буком. Відбуваються тоді дійсні перегони і то так довго, доки корова не втікне а задиханий пастушок не стане. Досвідніші, старші а тим самим більше вигідніші пастушки, привязують корову на великий мотуз собі до ноги і кладуться до сну. Збуджені шарпанням корови, зриваються і тримаючи корову на припоні, бють куди попало. Цего не пишу в тій ціли, щоби побавити господарів, але щоби звернути їх увагу на безмовну і безборонну худобу, щоби положили кінець дійсно звірським знущанням, бо худоба в стайні — має мати спокій і охорону перед спекою та мухами, а на пасовиську — добру пашу і свіжий воздух.

А що діється з кіньми? На них чоловік, як на селі так і в місті виявляє всю свою штуку знущання, катування та інших звірств негідних чоловіка. А дістається найбільше коням норовистим, та тим, що бють, кусають і т. д. Колиж візьмемо під розвагу, що того навчила їх не мати, але таки сам чоловік, то не можна карати за злі навички коня, але таки чоловіка. Богато шкодять злі, без милосердя фірмани, наймити а навіть самі господарі, але і вони можуть дуже богато направити. А направити треба конче, бо на зіпсованих конях ніхто інший не тратить, але самі власники-господарі.

А є можливе велику часть злющих коней відучити їх навичок, як биття, кусання, зборони підоймання ніг і т. д. Злих навичок ніколи не можна відучити коня силою, але таким способом, що кінь при ударі ногою буде сам заподівати собі біль. Це робиться звичайно при помочі грубшого шнурка який треба увязати на коня так, щоби він при ударі ногою викликував у себе біль на долішній губі, крижах, передних ногах і т. д. Способів увязування грубшого шнурка є дуже богато і тому не буду їх наводити. При спробі копнення, укушення, або чогось подібного, розумне звіря пізнає, що тим робить собі само біль і вкоротці відучиться навіть найгірших навичок. За свою нечемність карає себе само зараз таки на місці і тому ця обставина заставляє коня пізнати, що розумніше є не бити, не кусати, або щось подібного, чим спричинювати собі самому біль. Краще є приводити звіря до такого пізнання, що воно само собі заподіває біль, ніж при кованню уживати „дутки“, або інших звірських приладів, які звіря не лише що не відучить, але завдають йому такого страху, що воно борониться всіми силами, перед знаними середниками.

І норовистих і лінивих і найгірших коней можна відучити їх поганих навичок, не силою, биттям і тортурами, але лагідністю, похвалою і добрим обходженням. Як зіпсовану дитину рідко можна направити карами і страхом, так всі домашні звірята тяжко відучити їх навичок такими самими середниками. Натомість кілька лагідних слів, гладження, похвали, ба навіть пестощі і усунення всего, що мучить худобу, це найкращі средства до порозуміння між безмовною, увязаною худобою а розумним господарем, який хоче заощадити і само звіря і своє здоровля. *Б. В.*

Який моглиби ми мати господарський часопис, коли кождий передплатник приєднавби нового передплатника!?

Правний порадник.

Вказівки що до доходового податку.

В попередньому числі нашого часопису було вказано про потребу до дня 1. квітня зложення зізнання про дохід за 1927 р. Підставою оподаткування має бути дохід, що його осягнено в 1926 р. На підставі тих зізнань Оціночної Комісії при скарбових урядах приступлять до виміру доходового податку. Міністерство скарбу обіжником з дня 16. марта 1927 р. ч. 818/II дало виміровим органам вказівки, щоби при означенню висоти доходу бралося під увагу стан господарства кождого господаря, приймати від платника всякого рода докази висоти доходу і то не тільки правильно ведені книги, а навіть прості записки без огляду на їх формальність. Коли не можна точно встановити доходу від сільського господарства, тоді тільки може вимірова влада примінити вимір на підставі орієнтаційних норм, при чому не має права означити висоту збору з гектара більше, як 4—5 метр. сотн., а в дрібних господарствах — не більше, як 4 метр. сотн. При перечисленню жита на гроші обовязує така ціна: коли за підставу оподаткування береться рік господарський т. є. 1925/1926, то ціна 100 кіля жита означується в 21 зол.; як коли за підставу береться календарний рік (1926), то приймається ціна за 100 кіля — 26 зол.

Зізнання про дохід від кооператив.

Кооперативи мають зложити під загрозою некорисних наслідків зізнання про дохід до дня 1. мая 1927 р. До зізнання долучити: а) відпис річного справоздання з білянсом та рахунком зисків і страт і б) відпис протоколу загальних зборів, що справоздання те затверджено.

Про інституції, що мають право провадити парцеляцію маєтків.

Міністер рільних реформ оголосив у ч. 28. поз. 229 Д. Зак. за 1927 р. розпорядження, де подано правила, якими мають керуватися парцеляційні інституції. Найважніщим є та обставина, що на далі задержується концесійний порядок т. є, парцеляцію може провадити тільки така інституція, яка дістане від міністра спеціяльну на те концесію. З жалем можемо ствердити, що досі ні одна українська інституція не дістала концесії на парцеляцію.

Знижка перевозової оплати від бараболь і засівного зерна.

Міністерство видало розпорядження, що від 1. березня ц. р. не треба бараболь до садження перевозити в пльомбованих міхах і що оплату за перевіз цілс- і піввагоновий, як також дрібний обнижується о 20% від нормальної оплати. Знижка крім на бараболі, обовязує теж на насіння збіжжа, пашних трав, городнього насіння, овочевих і лісових дерев, в границях держави, за виїмком догранічних і від-граничних стацій. До пересилок повинні бути залучені свідоцтва міністерства рільництва, або рільничих товариств, або Народної Торговлі у Львові.

Вісти з „Сільського Господаря".

В справі озимих засівів.

Для докладного зіставлення шкід на озимині, просимо всі дані, що відносяться до жита, пшениці, ячменю, ріпаку і конюшини, як переорання задля вимерзнення, випріття, знищення мишами або іншими шкідниками, надсилати до Т-ва „Сільс. Господар". Це зможуть найкраще зробити Читальні, Кооперативи, Кружки „С. Г." і т. д.

Двомісячний курс домашнього жіночого господарства.

Розпочатий курс жіночого господарства 17. лютого ц. р., получений з наукою шиття та крою, скінчився 17. квітня ц. р., при участи представників філії, кружка Українок в Коломиї та других. Закінчення курсу було получено з виставкою робіт учасниць цего курсу. На курсі вчилися покищо місцеві з Коршева, яких зголосилося на курс 16, а стало користали з науки та покінчили курс з вдоволяючими успіхами 8 учасниць.

На закінчення курсу промовляли: від філії „Сільського Господаря" в Коломиї дир. Михайло Берлад, від Кружка Українок п-ні Чайківська і п-ні Витвицька, місцевий парох о. Залуцький, справник місцевої кооперативи п. Коцаба і др. Всі згідно вказали на недостачу учительських сил і приборів до науки, але підчеркнули заразом, що цей перший курс викликав доволі велике зацікавлення у всіх кругах населення Коломийщини, та висказали надію, що другий курс буде устроєний при допомозі більшої кількости установ і згуртує більшу кількість охочих до науки учасниць.

Учасниці уладженого курсу з вдоволенням дякували за уладження, та взивали присутних, щоби взяли участь в слідуючім курсі, бо часу не змарнували, але богато корисного навчилися.

Філія Чорткв.

Дня 13. березня ц. р. відбулися звичайні загальні збори Філії Сільс. Госп. в Чорткові. Збори отворив д р Володимир Електрович, адвокат в Чорткові вступною промовою, в котрій представив історію повстання Гол. Тов. „Сільс. Госп.", змалював його діяльність та велике значіння для нашого села в довоєнній добі. Заразом коротко зреферував діяльність Філії Сільс.-Госп. в Чорткові в довоєнній та повоєнній добі, з підчеркненням економічної ситуації Філії колись а тепер, та її задачі під теперішну пору, як господарської організації селянства. Реферат про похибки в господарстві селян чортківського повіту виголосив агр. П. С. К. інж. В. Котик.

Після реферату ухвалили збори абсолюторію старій Філ. Раді, та вибрали нову Раду, в такому складі: Голова, Д-р В. Електрович адвокат в Чорткові, містоголова о. Михайло Дрогомирецький парох Мухавки, секретар інж В. Котик агроном при ПСК. Чортків, скарбник Степан Сось зі Старого, контрольор Михайло Кіндяк з Ромашівки, виділові: Ів. Лисий зі Сосулівки та Дмитро Швець з Коссова, заступники виділових: Іван Левицький з Чорткова, Павло Музика з Калинівщини і Петро Галянт. Контрольна Комісія: Тома Горин дир. П. С. К. Чортків, о. Михайло Фігель зі Шульганівки, та Петро Ясінчук з Білобожниці.

Філія Рудки.

Дня 29. березня ц. р. відбулися Загальні Збори Філії в Рудках при участи около 100 осіб. Звідомлення із діяльности Філіяльної Ради за минулий рік подав голова о. Семен Кульчицький, парох в Вощанах. З важнійших справ, якими занималася Філія, належить згадати: 3 господарські виклади, уладжені в Рудках, з яких користало пересічно по 50 осіб, пробну виставу овочів, ярин і збіжжа, яку уладжено заходом голови Філії в Вощанцях, виготовлювання господарських оглядів і виказів елєментарних шкід для Централі Т-ва, заступництво Філії в повітовім засівовім комітеті поміч для господарів, навіщених минулорічними живловими нещастями та виєднання для Вощанець розплідника бугая. Кроні сього Філія підготовляє на липень ц. р. повітову виставу домашнього промислу ужиткового й декораційного і сій справі присвячувала Філіяльна Рада много часу та трудів.

В склад нової Філіяльної Ради вибрано отсих членів: головою о. Семен Кульцицький, заступником голови п Антін Гапяк, секретарем п. Юрко Пастернак, касієром п. Іван Кончак, членами Ради: п. Степан Ярка і п. Микола Рогуцький.

Господарський курс в Коровниках, повіт Перемишль.

Плян курсу:

1) Управа ріллі з узглядненням знарядів і машин, 2 години. 2) Органічні навози та консервування їх, 2 години. 3) Штучні навози з демонстраціями, 2 години. 4) Добір насінь, набуття і приготовання, 2 години. 5) Полеві шкідники і хороби рослин, байцування, 2 години. 6) Трієр і сівалка, 2 години. 7) Управа пасовиск і сіножатей, 2 години. 8) Годівля, плекання і приміщення рогатого скоту, безрог і птиць, 6 годин. 9) Услівя видатности молока, 2 години, 10) Сільсько-господарська кооперація, 2 години.

На курсі викладав інж. І. Лапчук, агроном при ПСК. в Перемишлі, вечірною порою по 3 год. денно на переміну, з обсягу управи рослин і годівлі домашнього скоту.

В курсі взяли участь господарі, почавши від дуже глибокого віку, хлопці, жінки, дівчата і дітвора в шкільному віці. Саля була битком набита. Найбільше число виносило понад 100, пересічно 58, найменше 43. Загальне число учасників на 24 лєкціях було 1392.

В селі на полі гром. М. Радя є дослідне поле з 4. найновіщими штучними навозами і обірником. Учасники висказалися за конечністю справити трієр і сівалку до спільного ужитку. Порішили теж вплинути на раду громадську, щоби справила громадське пасовиско.

З нагоди курсу віддано нагороду пильности в книжках від Т-ва „Сільський Господар“ і ПСК., кооперативі на доповнення бібліотеки.

Кооператива в Коровниках провадить попри споживчий відділ ще дахівкарський і заосмотрює своїм виробом дооколичні села при відбудові. Кооператива набула площу під будову власного дому.

Господарське віче в Бережанах.

Дня 7. квітня відбулося в Бережанах господарське віче. Хоть погода несприяла, явилося понад 300 учасників. Вічем проводив д-р Західний, реферат виголосив М. Творидло відпоручник „Сільського Господаря“ у Львові.

Бесідник обговорив господарське положення українського народу під Польщею, вказав на способи, якими підтинає нинішна влада наші господарські сили, та як треба нам проти лиха боротися.

Відтак промовляли многі бесідники про сучасну господарку урядів в Бережанському повіті, вони давали приклади, як насаджувано в повіті кольоністів, що попропивали легко придбане добро, як дороги руйнуються, як мости валяться, як ріки та потоки людські поля заливають, а уряди в політику бавляться.

Бесідники підносили конечність скріплення власних сил, орґанізовання господарських товариств для оборони власних інтересів, а головно конечність обєднювання себе в Філії і в Кружках „Сільського Господаря“. Віче ухвалило багато постанов, що до способів самооборони для двигнення господарської культури в Бережанщині.

Загальні Збори Філії „Сільського Господаря“ в Сокалі.

відбулися в дні 4. квітня при участи коло сотки учасників. Зборами проводив о. Була, про значіння і завдання Філії „Сільського Господаря“ для Сокальського повіту говорив відпоручник централі М. Творидло, а про способи поправи господарки І. Блащук агроном на Сокальський повіт.

Головою Філії вибраний директор школи Пант. Гнатюк.

З поміж поважного числа річевих промов визначалася бесіда рільника з Цеблова, Зінка. Він говорив про конечність і про способи поборювання перепон, які часто роблять неосвідомлені ще селяне у власній селянській організації.

Є надія, що праця для двигнення сільсько-господарської культури буде в Сокальському повіті добре поступати дякуючи агрономові Блащукові, що йому підпомагає фінансово тамошній повітовий Союз.

Добрі ради.

Добра худоба на випас.

Щоби худоба скоро і добре випасалася, мусить мати до того дані. Така худоба не сміє бути ані за молода, ані за стара. Молода ще росте і тому не насаджує товщу, стара знова зле використовує пашу. Теж худоба на випас має бути цілком здорова, а це: добрий загальний вигляд і веселість, охота до їжі, здорові зуби. Признаками худоби опасової є: делікатні і малі кости, делікатний волос, тонка скіра і спокійний темперамент.

Щоби дістати за яйця більше грошей.

В торговлі розріжняють кілька родів яєць. Найліпше платять за яйця великі, свіжі і не поплямлені або брудні. Щоби яйце задержало на довший час свою вартість, треба забирати його скоро з гнізна і не лишати довго під куркою. Переховувати в холодних місцях А щоби воно на гнізді не тратило на вартости через бруд або щось подібного, найліпше упорядкувати гніздо. Солому належить часто зміняти, а перед гніздо насипати чистого піску з ріки. Кури перед сидженням на гнізді очистяться цілком від болота на піску і тим самим яйце буде цілком чисте — біле.

Рак на деревах.

Рак появляється найчастіще на тих овочевих деревах, що ростуть на холодних землях з непро

пустним підґрунтом. Через нерівномірне допроваджування поживи тріскає кора а дерево виділює соки, які мають загоїти отворену рану. Але виросла нова часть скоро відумерає, а кора тріскає дальше. Нові рани і змагання дерева до гоїння ран нищить дерево в данім місці, так що при більшім вітрі воно ломиться. Місця нападені раком треба в червні або липні вирізати острим ножем аж до живого дерева і натирати розчином синього каміння, що треба що два тижні повторяти. Коли це зробиться, ще до зими можна дерево вилічити але на будуче кожду рану на цім місці треба за здалегідь лічити. Розуміється, що в такім місці треба перевести дренаж, і дерево добре підгноювати.

Як підливати рослини в городі.

Підливання рослин свіжо засаджених є дуже важне. Треба підливати так, щоби вода дійшла до коріння, а не спливала по верху зісохлої землі. Тому добре є землю скорше зрушити, а відтак підливати перед заходом сонця, або з рана, підстоялою, отепленою на сонці водою. Зимна вода з керниці охолоджує землю і здержує рослини в рості.

Поширені звірячі недуги.

Носатина. Пов. Чортків: Нагірянка. Пов. Копичинці: Жабинці. Пов. Тернопіль: Микулинці Пов. Збараж: Збараж. Пов. Долина: Осмолода.

Пархи. Пов. Чортків: Нагірянка. Пов. Камінка стр.: Деревляни. Пов. Радехів: Нестаничі. Пов. Долина: Витвиця, Станьківці. Пов. Турка: Бориня. Пов. Жидачів: Демня.

Карбункул. Пов Бучач: Медведівці. Пов. Заліщики: Костельники, Шитівці. Пов. Золочів: Кути. Пов. Долина: Витвиця. Станьківці. Пов. Калуш: Лука. Пов. Снятин: Джурів. Пов. Станиславів: Станиславів. Пов. Товмач: Товмач.

Червінка у Безрог: Пов. Бучач: Задарів. Пов. Камінка струм.: Хренів. Пов. Копичинці: Гриньківці.

Встеклина. Пов. Броди: Накваша, Пониковиця Пов. Бережани: Бережани. Пов. Чортків: Косів, Заболотівка. Пов. Радехів: Дмитрів. Пов. Зборів: Коршилів, Тростянець вел., Залізці. Пов. Золочів: Фільварки, Підгірці. Пов. Богородчани: Ляхівці. Пов. Коломия: Коломия. Пов. Рогатин: Кукільники. Пов. Снятин: Снятин. Пов. Станиславів: Станиславів. Пов. Жидачів: Малехів, Миколаїв.

Господарський порадник.

Питання 61.

В горах на глинковатій землі посіяв мішанку вівса, ячменю і сераделі. Чи сераделя удається в горах а головно, чи не здуває так як конюшина. К. Л. з Ж.

Відповідь:

Сераделя є рослиною пісків. Удається добре на легких глинках не богатих на вапно. Якщо земля відповідна і не за густо посіяний овес і ячмінь, то виросте разом з обома рослинами і дасть досить добру пашу. Скормлювана свіжа і не у великих кількостях не шкодить цілком і не здуває. Годиться теж добре на пасовисько для овець.

Питання 62.

Маю кусник города зараз таки під вікнами хати а користи з него не маю ніякої, бо сильно мокрий. Чи можна на нім перевести дренаж. Кооп. з П.

Відповідь:

Якщо є спад і можливий відплив води, то дренаж можна перевести цілком легко і не буде Вас дорого коштувати. Користь буде подвійна, бо і город дасть збір і хата, що тепер напевно терпить від вогкости, осушиться. Якщо нема у Вас на дренаж грошей і не має її хто перевести, то покопайте принайменше рови.

Питання 63.

Чи не булоби вказаним видати фаховими силами систематичний підручник посподарства на взір „Господарського указателя“ виданого в Перемишлі, як додаток до „Сільського Господара“. И. М. з Л.

Відповідь:

Передплатники звичайно радо витають всі додатки до часопису, але редакція на жаль не може покащо взяти Вашого побажання під розвагу, задля великих коштів самого часопису. З часом, коли наші дотеперішні передплатники приєднають значне число нових передплатників, будемо могли видавати ріжні додатки.

Питання 64.

З якої системи вулика можна дістати найбільшу кількість меду. В. Р. з І.

Відповідь:

Такої системи подати Вам не можемо, бо загальна кількість меду залежить не лише від системи вулика, але також від породи пчіл, поліття, кількости в околиці медодайних рослин і здібностей самого пасічника. Богато пасічників хвалить собі рямкові вулики доступні з гори.

Питання 65.

Молодий кінь зачав від кількох місяців навіть при легкій праці пріти крім цего, що нічого йому не бракує, бо є веселий і досить добре їсть. Яка цему причина. В. С. з М.

Відповідь:

Кінь може мати якусь внутрішну легку недугу, якої обявів не можна зовні доглянути. Може це бути викликане теж пашею. Тому не давайте за богато сіна, більше соломи, а до літної води при поєнню додавайте малу ложочку гіркої соли.

Питання 66.

Цего року управляю цукрові бураки в гноєнім пшеничниску. Чи треба пригноювати штучними гноями і як. Р. К. з Ш.

Відповідь:

Щоби бураки дали належний збір добре булоби висіяти при першім сапанню на верх по рядках на морґ 25 кг. салітри, 75 кг. каінїту і 50 кг. мінерального суперфосфату, всі разом змішані. По другім сапанню і перерванню добре булоб підкріпити їх ще раз салітрою Гної найліпше висівати ручною сівалкою зробленою на взір тачок, що висіває гної рівночасно на два рядки.

Видає: „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“. З друкарні Вид. С-ки „Діло“, Львів, Ринок 10. За ред. відповідає ІЛЬКО ЛИСИЙ.

Нові книжки й видання.

Про обезпечення худоби. Книжечка має 17 сторін друку малої вісімки. Автор перебирає коротко ріжні способи обезпечення з підчеркненням добрих і лихих постанов поодиноких статутів. З окрема обговорює деякі правильники кооперативного обезпечення худоби в нас (самопомочі) та виказує поодинокі недомагання, так що читач може собі на підставі поданого вибрати найбільш відповідний спосіб обезпечення худоби в даних обставинах.

Книжечку можна набути в Видавництві „Громада“ Львів, Ринок 10, за ціну 0·40 зл.

Ветеринарна гігієна і поучення для оглядачів худоби. Зладив лікар ветер. Володимир Білинський. Накладом „Сільського Господаря“, 77 стор. друку. Підручник ділиться на дві части. Перша часть обговорює докладно устаєння, догляд і вимоги звірят на пашу, пасовиска і чистоту. Богато місця присвячено розплодовій худобі та її доглядови. Окремі статті обговорюють торговлю звірятами та закони, що відносяться до торговлі, недуг і т. д.

Друга часть займається спеціяльно обовязками оглядача худоби, як громадського функціонара. В ній подрібно обговорено всі заразливі недуги і ті, за які оглядач відвічає перед властями через недогляд або незнання. Дуже приступно подано зарадчі і охоронні середники при недугах а також обовязки доглядача, які він має сповнити в часі недуги і по ній. Окремий відділ займається правами власників загинувшої худоби супроти держави, як відшкодовання, винагорода, підмога і т. д.

Як вже сам наголовок книжки вказує, то є вона дуже відповідна і для господарів практиків і для сільських оглядачів. Господар практик знайде в ній неодну цінну раду для годівлі худоби і охорони її перед недугами, а оглядач розвяже при помочі цеї книжки неодно неясне для нього питання.

Відомо, що для кождого чоловіка добра рада в час значить більше, ніж найдені великі гроші, але запізно. Тому хай кождий господар і оглядач худоби постарається набути цю цінну книжечку, Ціна невелика, бо лише 2 зол., а з пересилкою 2·50 зол.

Продає „Сільський Господар“ Львів, Зіморовича 20.

Популярні господарські книжечки. Спілка Українських Аґрономів спровадила з України велику кількість популярних книжечок із всіх галузей господарства. Приступно писані книжечки годяться в першій мірі для Читалень, Кооператив і Кружків „Сіль. Госп.“, а також для всіх наших господарів від найменшого до найбільшого. Списи книжечок із поданими цінами можна дістати в Спілці Українських Аґрономів, Львів, Зіморовича 20.

Управа найголовніщих медодайних рослин.

Олійні рослини.

Ріпак. Озимий і ярий ріпак дає багато перги і меду. Добре росте по суглинках і глинуватих грунтах. Висівається на десятину 30 і більше фунтів насіння рядами на півметра оден від другого. Озимий ріпак цвите в травні місяці, а ярий в червні, серпні. Десятина дає 60 до 80 пудів насіння, а врожайні роки і до 200 пудів.

Гірчиця. Любить оброблену землю. На десятину потрібно більше пуда насіння. Цвите в червні місяці й добре медує. Насіння десятина дає до 50 пудів.

Медодайні рослини, що розводяться лише для бджіл.

Є це фацелія, огірочник, софора, міхурник, чумак і крутай. Про них писалося вже в попередних числах нашого Часопису.

Синяк. Цвите на другий рід після засіву. Живе ця рослина два роки. Грунтом не перебирає. Сіється на провесні. Потрібно на десятину від 15 до 20 фунтів насіння. Розмножується синяк сам і вважається одним із кращих медодаїв.

Шалвія. Рослина довгорічна і раз посіяна то розмножується самосівом від кореня. На грунт не вибаглива. Сіяти можна весною й в осени. Цвите в червні, липні та серпні й дає багато меду. Бджоли навіщають її з ранку до вечора. Найбільш медодайною є кільчаста шалвія, аптечна або лікарська й лугова.

Буркун. Для пасічників має вагу буркун жовтий і білий. Грунтом не перебірає. Живе два роки. Зацвітає на другий рік, а іноді й першого року. Цвите ціле літо. Бджолам дає багато обніжжя і меду. На квадратовий сяжень не висівається більше двох золотників. Тут навмисне обминаємо гречку й липу, бо пасічники про ці дві рослини знають.

Біржа.

Значна звижка цін на збіжжа в послідним тижні здержана довозом збіжжа заграничного, яке платять по таких самих цінах, як збіжжа краєве. Підвищені ціни усталилися. Більші обороти в вівсі та млинарськім ячменю. На загал тенденція спокійна, а ціни удержані на всі землеплоди.

На львівській біржі нотовано

в дні 11. травня 1927 р.

Пшениця однорідна 58·00—59·00, збірна 55·50—56·50. Жито 49·50—50·00. Ячмінь броварняний 42·50—43·50, млинарський 38·00—40·00, пашний 37·00—39·00. Овес 41·00—42·00. Кукурудза 30·00—31·00. Гречка 51·60—43·00. Фасоля біла 42·50—45·50, кольорова 35·50, краса 47·00—49·00. Горох поолевий 42·00—44·00. Вікторія 65·00—75·00. Вика чорна 26·00 до 27·00. Конюшина червона 00·00—00·00, біла 00·00—00·00. Сімя 0·00—0·00. Мак синій 165·00—175·00. Мід 180·00. — За 50 кґ. добірного хмелю краєвого 130 дол., гірші сорти 110 до 125 дол. Бараболя промислова 7·20—9·50 зол. п.

Ціни набілу.

У Львові платять: Масло десерове гуртом 6·00—6·20 зол., в дрібний продажі 6·20—6·60 зол. За 1 літр молока 40 ґр. За скриню яєць 1440 штук у Львові 16·50 ам. дол. За яйце 12—13 ґр.

Ціни за худобу.

11. травня плачено за 1 кґ. живої ваги: Воли по 1·55—1·80 зл. п., бугаї 1·40—1·50, Корови 1·30—1·45, Ялівки 1·40—1·60, Телята 1·00—1·30. Безроги 1·90—2·10 зл. п. Лій кухонний 1·80 зл., промисловий 0·80—1·00 зл.

Ціни на продукти звірячі.

Кінське волосіння з хвоста сирове 9 зл. п., грива суха 3·15, коровяче сухе 3·15, шітина 9—27 зл. залежно від довжини і твердости все за 1 кґ. За одну штуку шкірок: заячі осінні 1·30, зимові 4·20, серни 5·40, тхіра 27, куни 90—120, видри 54—90, вивірки 3—3·50 зол.

ОРИГІНАЛЬНІ ШВЕДСЬКІ КРУЖЛІВКИ

„ALFA-LAVAL"

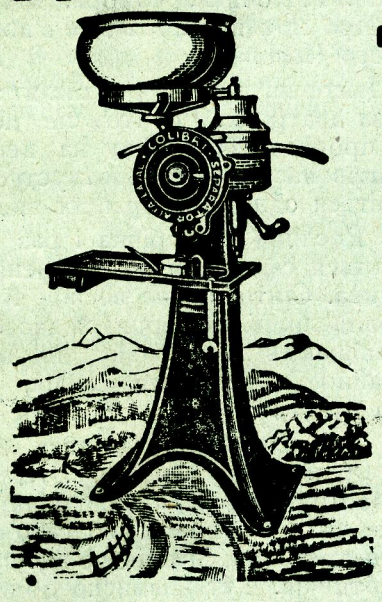

введені по всіх молочарнях, є під кожним оглядом недостижимі.

За докладне відтовщення, за тревалість матеріялу, за простоту конструкції **одержали понад 1300 найвисших нагород і похвал.**

Понад 3,500.000 кружлівок „ALFA-LAVAL" є в ужиттю. — Продаються на 10 місячних рат без опроцентовання. — На 30 літ письменна гарантія доброї праці.

Цілковиті урядження молочарень ручних, парових, електромоторових і паротурбінових. Доставляємо всі машини молочарські від найменших до найбільших. Найліпші машини, найновійші моделі, найнизші ціни, найбільш догідні услівя сплати. Під доглядом спеціялістів інжинірів уділюємо безплатно технічні вказівки щодо урядження молочарень, маслярень і т. д.

На господарській виставі в Ченстохові в р. 1926. одержали ми за кружлівки „ALFA-LAVAL" і другі молочарські машини ЗОЛОТУ МЕДАЛЮ.

Т-во „ALFA-LAVAL" Сп. з обм. пор.

ВАРШАВА, Краківське Передмістя 60. Відділ в ПОЗНАНІ, вул. Гварна ч. 9.

Адреса телєгр.: ALFA-LAVAL.

Заступництво для українських кооператив має КРАЄВИЙ МОЛОЧАРСЬКИЙ СОЮЗ „МАСЛОСОЮЗ", Львів, вулиця Костюшка ч. 1а, та всі його відділи в краю.

Радіо!! НАЙБІЛЬШИЙ галицький склад і фабрика радіофонічних апаратів. — — —

Радіолябораторія!

Валєріян ДРАБІК

ЛЬВІВ, ВУЛИЦЯ СИКСТУСЬКА Ч. 17.

Телєфон 7—36.

Адрес телєграф.: „Радіодрабік".

Інсталяції комплєтних стацій в місці і на провінції.

Фахові поради!

Будова антен!

Ладівнича станція акумуляторів. Катальоги і кошториси на жадання безплатно!

ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТУ НА

СВІТ

ОДИНОКИЙ У НАС БАГАТО ІЛЮСТРОВАНИЙ ЖУРНАЛ ДЛЯ ВСІХ.

„СВІТ" ВИХОДИТЬ ДВІЧІ В МІСЯЦЬ І КОШТУЄ 7 ЗОЛ. НА КВАРТАЛ.

АДРЕСА: „СВІТ", ЛЬВІВ, ВУЛ. РУСЬКА Ч. 3.

Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

Ч 11. ЛЬВІВ, ДНЯ 1. ЧЕРВНЯ 1927. РІЧНИК XIII.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРГАН КРАЄВОГО ТОВАРИСТВА ГОСПОДАРСЬКОГО „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР".

Виходить 1. і 15. кождого місяця.

ПЕРЕДПЛАТА:

За квартал . . . . . 3·50 зол.
„ півроку . . . . . 7·— „
„ цілий рік . . . . . 14·— „

Передплату належить надсилати на адресу: „Сільський Господар", Львів, вул. Зіморовича ч. 20.

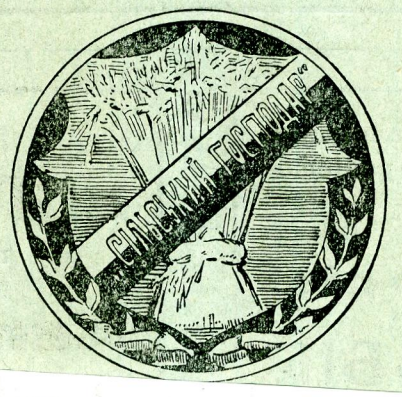

ОГОЛОШЕННЯ:

Ціла сторінка одноразово . 180 зол.
Половина сторінки . . . . . 100 „
Чверть сторінки . . . . . 60 „
Одна осьма сторінки . . . . 35 „

За першу сторінку числиться о 50% дороще.

L W ó W Czarneckiego 24.
Бібльотека Наук.Т-ва ім. Шевченка

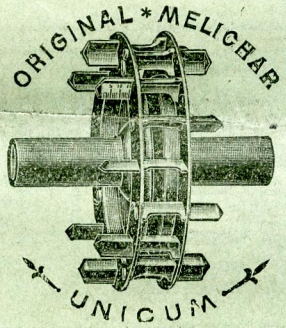

Чеськословацька Акційна Спілка
Злучені фабрики рільничих машин

Фр. Меліхар-Умрат і Спілка,

БРАНДИС н/Л.

Філія ЛЬВІВ, вул. Городецька ч. 61.

Найбільші в Европі фабрики сівалок.

Сівалки рядові, патент **„UNICUM".** — Сівалки комбіновані, патент **„IMPERATOR".** — Сівалки до штучних навозів. — Сівалки до бураків звичайні і комбіновані до сівби купкової (Dibbel) і сівби повної Сівалки рядові трибові, патент **„PATRIA".** — Сівалки селянські, легкі і дешеві, патент **„PATRIA-MIGNON".** Копачки до картофель, патент **„MELICHAR-HAJEK".** — Жнивярки патент **„GRATIA".** Косярки патент **GLORIA.**

КРІМ СЬОГО:

Бехера оригінальні знаряди до орки, культиватори, борони тарелеві, плянети ручні і кінні. Австрійські трієри марки **„PHÖNIX",** чеські січкарні системи **Bentall'a,** бурачарки, шрутівники з вальцями або каменями, кружлівки до молока **„LIBELLA"** і т. п.

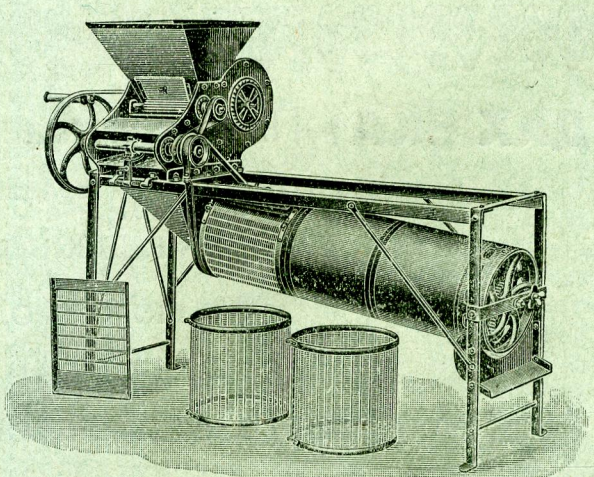

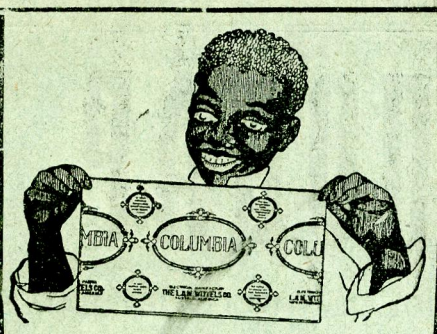

ФАБРИКА ХЕМІЧНО-ТЕХНІЧНИХ ВИРОБІВ

„КОЛЮМБІЯ“

Л. ВІТТЕЛЬС, Львів, вул. Панєнська ч. 9. Тел. 21-97.

Поручає: ЛЕП НА МУХИ в аркушах і рольках, ВІСК до трансмісійних пасів „Колюмбія“, ТЕХНІЧНУ ВАЗЕЛІНУ, КЛЕЙ для шевців „Гльорія“, воскова заправа терпентинова до підлоги, віск, смолу, глязуру і т. п. Одиноке в своїм роді жерело закупу!

Радіо!! НАЙБІЛЬШИЙ галицький склад і фабрика радіофонічних апаратів. — — —

Радіолябораторія!

Валєріян ДРАБІК

ЛЬВІВ, ВУЛИЦЯ СИКСТУСЬКА Ч. 17.

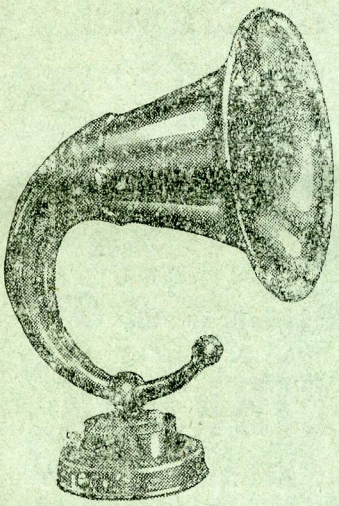

Телєфон 7—36.

Адрес телєграф.: „Радіодрабік“.

Інсталяції комплєтних стацій в місці і на провінції.

Фахові поради!

Будова антен!

Ладівнича станція акумуляторів. Катальоги і кошториси на жадання безплатно!

ІНЖІНІР-АРХІТЕКТ

ЕВГЕН НАГІРНИЙ

переніс свою канцелярію до нового льокалю:

ЛЬВІВ, РИНОК 37., партер,

коло „Народної Торговлі“.

Виготовляє проєкти і кошториси для будови церков, народних домів, будинків шкільних, мешкальних і промислових. Бере в підприємство будови у Львові і на провінції по конкуренційних цінах. Обіймає технічний нагляд при будовах і виробляє затвердження проєктів у Воєвідств.

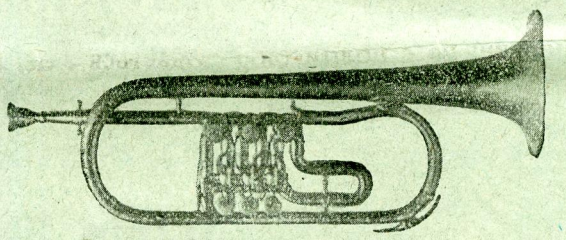

Перша Краєва Фабрика музичних інструментів

Франца Невчина Львів, Городецька 2. б. Телєфон ч. 25-76.

Поручає власного виробу музичні інструменти смичкові, духові і мандолінові під гарантією. Приймає інструменти до направи. — Заводові музики одержують опуст.

ДАХІВКА! Палена, легка і непромакальна, **гусаки, цегла**

продає найдешевше

Фабрика дахівок і цегли в Ходорові.

БЮРО ПРОДАЖІ також у фірми

Мастальський і Кондратовський

ЛЬВІВ, ВУЛ. ТРЕТОГО МАЯ Ч. 2|II. Ч. тел. 2-67.

Ч. 11. ЛЬВІВ, ДНЯ 1. ЧЕРВНЯ 1927. РІЧНИК XIII.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРҐАН КРАЄВОГО ТОВАРИСТВА ГОСПОДАРСЬКОГО „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР".

Виходить 1. і 15. кождого місяця.

ПЕРЕДПЛАТА:

За квартал . . . . . 3·50 зол.
„ півроку . . . . . 7·— „
„ цілий рік . . . . . 14·— „

Передплату належить надсилати на адресу: „Сільський Господар", Львів, вул. Зіморовича ч. 20.

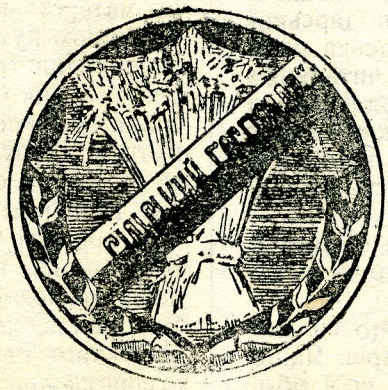

ОГОЛОШЕННЯ:

Ціла сторінка одноразово . 180 зол.
Половина сторінки . . . . . 100 „
Чверть сторінки . . . . . 60 „
Одна осьма сторінки . . . . 35 „

За першу сторінку числиться о 50% дороще.

Значіння громадських рад

для піднесення рільної культури села.

Ніколи не прийшло мені на гадку, що прийдеться в господарській газеті писати про політику. Але, що нині не є політикою? Здається і це, що ми дихаємо, це також політика. Коли хто хоче купити кусник землі, це кажуть, теж справа політична, треба згоди Уряду Земського, протекції, а часом навіть метрики. Взагалі все, чого ми нині домагаємося, є політикою. Навіть кооперація є політикою і то дуже небезпечною.

Виходить, що політика не без впливу на справи господарські, а також справи господарські є тісно звязані зі справами політичними.

Хто не памятає, як Австрія хотіла мати у Відні дешеве мясо, та позволила на ввіз румунської худоби, а хліборобів зацитькала, даючи їм девять міліонів на піднесення годівлі худоби. Або тому два роки — польський уряд не позволив на вивіз нашого збіжжа і ми мусіли „добровільно" продавати наше жито по 15 зол., а пшеницю по 24 зол. за сотнар.

От такі справи господарські мають політичне значіння, таке саме значіння має вибір нових громадських рад.

Який вплив можуть мати громадські ради на піднесення рільної культури села?

Щоби на це питання влучно відповісти, треба пізнати, що громадські ради дотепер робили, а що могли були зробити.

До громадської ради належить завідування громадським майном. Рада громадська збиралася перед новим роком на засідання, та ухвалювала буджет доходів і видатків. На доходи складалися звичайно плата за аренду громадських ґрунтів (якщо їх громада мала), оплата за пасення худоби на громадськім пасовиську, а в видатках, платня начальника, заступника, та поліцая, а крім того ще кілька менчих видатків для повітового виділу. От і всі доходи і видатки.

Але чи подумав хто з тих радних про це, що громада має кількасот моргів громадського пасовиська, з котрого громадянам майже ніякого пожитку нема? А пасовиська ці можнаби поправити та привести до доброго стану і обернути на користь місцевого населення. А до цего треба лиш троха грошей і праці.

В 67 повітах Галичини є понад пів міліона моргів громадських ґрунтів, що майже всі лежать неужитками, як лихе пасовисько. В повіті долинськім виносять ті громадські ґрунти майже 1/4 часть селянських ґрунтів, а в околицях гірських — косівськім та надвірнянськім — займають пасовиська більше, як десяту часть всіх ґрунтів.

До поправи пасовиськ повинна дати почин громадська рада. Громадяне далиби працю, а громадська рада потрібні гроші. Не можна казати, що грошей нема, бо громади дістають звороти від повітових рад з податків автономічних, (дорогове), ґрунтових, від заключених контрактів і проче. Звороти ці, це поважні суми, бо виносять нераз і 50 відсотків від заплаченого податку, як прим. дорогове. Булоби за що купити штучних гноїв, та перевести проби принайменче на малім просторі.

До громадських рад належить теж удержання доріг на території громади. Не треба описувати, як ці дороги виглядають, бо їх кождий добре знає. Вигляд доріг є заразом доказом чи громада і поодинокі громадяне про них дбають. А направа доріг теж дорого не коштувалаби, бо камінь нераз близько і воду можна спустити, але нема кому. А не один з теперішних членів громадської ради був на заході і приглянувся тамошнім дорогам. Вони широкі, чистенькі, сухі, обсаджені овочевими деревами, а навіть деколи з хідниками виложеними камінем, або вибиті шутром. По селах є навіть товариства для прикраси села. Вони дбають, щоби публичні місця перед церквами, читальнями, громадськими домами, були обсаджені деревами, квітами і т. д. Подекуди є навіть на деревах завішені гнізда для пожиточної пташні з написом тогож товариства. Роботу цих товариств попирають якраз громадські ради. Треба признати, що там є громадські ради одної гадки і вони мають задачу не руйнувати громаду, але стояти на її сторожі і старатися о її під-

несення. В нас хоча є такі радні, то вони мають звязані руки і не можуть нічого зробити.

Не краще попереднього мається відношення гром. ради до культурних установ в селі, як читалень та кооператив. Сьогодня кождий знає, що без науки немає поступу, а без єдности сили. Чи старалися громадські ради попирати просвітну та кооперативну роботу? Ще добре було, коли не ставили перепон, бо звичайно, або цілком їх не піддержували, або відносилися до діяльности ворожо. Так само було і зі звичайними народніми школами. А в нас треба конче фахових господарських шкіл. Таких ми не маємо і тому читальні повинні попирати ширення сільсько-господарської освіти. З огляду на це, повинна громадська рада піддержувати працю читалень, давати читальням грошеві засоби на закупно книжок господарського змісту та часописей. А є відомо, що таких підмог жадна громадська рада не дала читальні, крім цего, що потреби читальні великі і видно користи з праці читалень.

Цілком занедбаний по наших селах обовязок громадських рад, а зглядно війтів, вирішувати всі дрібніщі спори на місці. Наслідки є такі, що господарі ведуть менчі і більші процеси, що сильно винищує село та грошевий стан господарів. Якщо громадські ради виповнювалиби совісно свої обовязки, тоді і процесів булоби менче і ціла громада інакше виглядалаби. При такій господарці великі грошеві суми ідуть безпотрібно до міста, люде тратять час, а щоби зорганізувати в селі огневу сторожу на це нема ні грошей, ні немає хто за це діло взятися. А закон накладає на війта обовязок подбати за сикавку, гаки і грішми з громадської каси підпомагати огневу сторожу, щоби вона гарно розвивалася, та як слід сповняла свою задачу. А що такі товариства є конче потрібні і можуть виратувати громаду від неодного нещастя, про це не можна навіть сумніватися. Дотеперішні громадські ради занедбували цей обовязок цілком і не то, що таких товариств не піддержували, але на кождім кроці старалися їм пошкодити і припинити їх діяльність.

Громадська рада має заступати теж інтереси громади і громадян перед властями, головно в справах податкових. Богато разів заходить потреба відписати податок через це, що знищили миші, вимокло або є шкода з причини стихійного нещастя. Такими справами гром. ради рідко коли займалися, а господарі з останнього стягалися та платили. Шкода через це, як для цілої громади, так і для господарів з окрема, бо можна було вистаратися відписання податку, а лишні гроші обернути на користь громади.

Є ще богато інших пекучих справ, які громадські ради занедбували і то навіть свідомо зі шкодою для цілої громади. Таке поступування можна лише осудити, як шкідливе, бо можна було зробити богато, а не зробилося нічого. Висліди дотеперішньої господарки громадських рад бачиться на кождім кроці, а навіть подекуди стрічається заходи знищити те, що було вже зроблене. Проте бажанням кождого господаря є зміна громадської ради, бо нам треба такої ради, що дбалаби за піднесення господарської культури села. Дотеперішним „заслуженим“ радним і війтам з вибору (як де ще є такі) чи наказним, належиться заслужений відпочинок і почесне місце у себе в дома на запічку. А нам треба громадської ради, зложеної зі свідомих господарів, що є членами фахової організації „Сільський Господар“, читальні та кооперативи і буде дбати за добро цілої громади. Тому вибирайте людей поступових, котрі хотілиб засісти в раді не задля пустої чести, але для тяжкої праці над піднесенням господарської культури нашого українського села.

Володимир Пласкач,
господар в Бережниці.

Праця аґронома для села.

Безпосередною і найблищою цілею кооперативи на селі є вигнати нужду зі села та піднести як матеріяльний так і духовий уровень селянства. Причиною нужди на селі є не тільки брак землі, визиск селянства зі сторони ріжних посередників, але у великій мірі брак освіти та знання і підготовки до господарки. Землі нема, визиск важко усунути від разу, лишається одиноким рятунком освіта та наука сільського господарства. Це взяли деякі кооперативи під увагу і заанґажували через свої повітові Союзи аґрономів—вчителів сільського господрства, якіби вчили і показували, як належить господарити, щоби збільшити поплатність. Як приклад цего рода праці кооперативи в ділянці сільського господарства подаю звіт з діяльности аґронома при П. С. К. в Перемишлі, за час: 1. травня 1926 до 31. грудня 1927 р.

Праця провадилася в трьох головних напрямах: теоретичне підготовання, практичне переведення і орґанізація.

З обсягу теоретичного підготовання відбулося в тому часі:

41 викладів в 29 селах з 1913 учасниками на теми: Завдання сільсько-господарської кооперації, молочарство, обезпечення худоби, навози, добір і байцовання насіння, досвідні поля, плекання молочниць, уладження стайні, користи зі сівника і трієра і т. п. 2 прогульки в поле перед жнивами з 40 учасниками, получені з викладами. 2 кооперативні свята з 273 учасниками при викладах з фільмом зі сільського господарства. 2 господарські наради з 60 учасниками в справі поправного плекання збіжжа і досвідних піль. 7 один до пять тижневих районових курсів в районах:Медика 2, Бушковички, Биків, Коровники, Пикуличі і Перемишль зі загальним числом учасників 276, що дало загально на 94 лекціях4975 слухачів. На курсах викладалося про управу рілі і рослин, навози, плекання домашньої худоби враз з приміщенням і кормленням та про сільсько-господарську кооперацію. В часі курсів осінною порою звиджувано осінні засіви в полі, загороди, причому вказувано на добрі і лихі сторони управи.

Разом користало з теоретичного підготування: Виклади 1913 учасників, прогульки 40, кооперативні свята 273, господарські наради 60, курси 4975 .Разом 7261 учасників.

В евіденції не провадиться устних порад уділюваних селянам в справі податків, добору насінь, навожування, байцования і виготовлювання подань в справі кредитів і т. п.

З обсягу практичного переведення:

Доставлено через П. С. К. в осени: 1.5 ваґона 3. відмін пшениці і 2. відмін жита, 2. 5 ваґонів суперфосфату, 3.5 ваґона томасини, 7 метрів салітри, на весну: 1 ваґон суперфосфату, 2.5 ваґона каїніту.

Впроваджено перший раз в повіті байцования формаліном.

З причини опізнення замовлення не одержали азотняку, за яким питають, головно ученики курсів. За фаховою порадою аґронома заложив один грома-

дянин розплодову хлівню анґлійських безрог, йоркширів, другий— курник расових курий, плімутроків.

З обсягу орґанізації:

Заложено в ріжних сторонах повіту за допомогою фабрик штучних навозів і годівельних стацій рослин — в 8 місцевостях: Негрибка, Бушковичі, Бушковички, Медика, Коровники, Дрогоїв, Радимно і Буців — 15 досвідних піль на площі около 5 гектарів а саме: з 9 родами штучних навозів (азотняк мелений і гранульований, суперфосфат мінер., каініт, потасова сіль, нітрофос, салітра амонова, фосфорит і азоформ.)

1 досвідне поле: сіяння в паси до сапання.
1 „ „ „ в ряди „
1 „ „ порівнання 5 сортів пшениці
1 „ „ „ 4 „ жита
1 „ „ сіяння пшениці по ріжн. передпл.

При кооперативах є 8 молочарських відділів, 2 дахівкарські, 5 сільсько-господарських і обезпечення худоби. При кооперативах є до спільного уживання 2 сівалки, 1 трієр, прибори до лічення худоби і праси до витискання овочів.

З весною закладаємо досвідне поле з 4 сортами вівса і навоженням бараболь.

Загально є вже розбуджене зацікавлення господарськими науками та перші спроби поступу, навіть із меліорації (в Бикові поле, в Гнатковичах сіножать).

Правда, що перед війною розпочав цего рода працю Сільський Господар, але війна знищила весь доробок. Після війни треба було розпочати наново на власних силах, але за це послідовно і систематично. Сьогодня приходять вже селяне за порадою у всіх господарських справах а навіть цікавляться найновіщими способами управи ріллі системою Бурместра. Праця на полі несення господарської культури є дуже важка, як важка і її наука,але дає великі користи як матеріяльні так і духові а навіть приємні, тільки треба бути терпеливим і послідовним а певно хоч бракує землі, хоч не маємо кредитів, виженемо нужду зі села: ГОСПОДАРСЬКИМ ПОСТУПОМ, НАУКОЮ І ОСВІТОЮ. Отже розбудовуймо ми аґрономи наші кооперативи на сільсько-господарські, закладаймо Кружки Сільського Господаря і віддаймо їм фахоий провід до сільсько-господарського поступу. *І. Лапчук.*

Проби=досвіди

першою умовою поплатности господарки.

Поплатність гноїння помічними гноями під озиму пшеницю та конюшину.

Щоби провірити поплатність помічних гноїв під озиму пшеницю сіяну по конюшині, переведено на фільварку Дольне пов. Переворск дві проби.

В першій пробі змішано ріжні погної так, щоби дістати відповідь на питання, котрі погної дадуть в умовах нашої проби найбільший зиск?

Друга проба мала дати відповідь, чи дотеперішне гноєння 2 метр. сотн. томасини і 1 метр. сотн. потасової соли на 1 гектар під озиму пшеницю по конюшині, є відповідне та, чи не можнаби його заступити іншим гноєнням більше поплатним?

Обі проби переведено на рівній площі з легким нахиленням до полудня. Ґрунт — чорноземий льос, підґрунт — льос. Передплодом в послідних роках були цукрові бураки, овес, конюшина. Обробітка: орка паровим плугом на 30 цм. глибоко, звичайна і посівна борона. Розмір грядок 10 × 10 = 100 м²; ширина стежок між грядками 1 м.; кількість повторень 4; розсипано гної — 29. IX. 1925 р.; засів пшениці 2. X. 1925 р. в рядках на 20 цм.; весною всі грядки сапано; зібрано — 22.—25. VII 1926 р.

У першій пробі були гної мішані в цей спосіб:

Без гноєння:

Ca (вапно)
P (квас фосфоровий) + Ca (вапно)
K (потас) + P (квас фосфоровий)
K (потас) + Ca (вапно)
K (потас) + P (квас фосф.) + Ca (вапно)

Кількість гноєння на 1 гектар:

60 кг. потасу в 240 кг. 25% потасової соли.
30 кг. квасу фосфор. 140 кг. 16 6% томасини.
900 кг. вапна в 10 метр. сотн. меленого вапна.

У другій пробі порівнувано 4 гноєві відношення. Нагромаджений азот з землі по конюшині азототворчими бактеріями принято за 1 = 30 кг. N (азоту) в азотняку на 1 гектар. Тому азотом не гноїмо.

Супроти цього наші відношення виглядали так:

	примінюване стало в маєтку		
1.N : P : K = 1 : 1·2 : 0·7 =	азот. 30 кг. :	кв.фосф. 36 кг. :	потас. 21 кг
2.N : P : K = 1 : 2·7 : 1 =	„ 30 „ :	„ „ 81 „ :	„ 30 „
3.N : P : K = 1 : 1 : 2 =	„ 30 „ :	„ „ 30 „ :	„ 60 „
4.N : P : K = 1 : 3 : 0·8 =	„ 30 „ :	„ „ 90 „ :	„ 24 „

все на один гектар.

Обчислення коштів гноєння, вартости звижки плодів, як також зиску в золотих, доконано на основі даних з головної бухальтерії маєтку Переворск.

Ціни за рік 1925/26 за 100 кг. loco Переворск були такі:

Пшениця	32·— зол.
Вапно	5.— „
Томасина	13·50 „
Потас. сіль . . .	10·20 „

Теплота і кількість дощів в часі росту рослин:

Таблиця I.

Місяць	Теплота в ° Цельс.				Опади в мм.			
	дек. I	дек. II	дек. III	Разом	дек. I	дек. II	дек. III	Разом
вересень	123·8	108·9	148·3	381·0	17·3	8·9	21·3	47·5
жовтень	103·0	43·4	99·9	246·3	16·5	21·2	12·0	49·7
листопад	67·7	42·5	—20·6	89·6	14·8	3·3	18·5	26·6
грудень	—58·8	—46·9	29·7	- 68·0	2·6	14·8	17·2	34·6
січень	13·2	—75 0	—13 0	- 74·8	17·0	9·9	6·5	33.4
лютий	12·7	8·8	4·2	25·7	8·1	3·5	11·9	23·5
березень	10·0	1·4	39·3	50·7	5·5	29·3	1·7	36·5
квітень	67·3	100·8	144·5	312·6	18·3	2·9	15·3	36·5
травень	99·1	149·8	173·7	422·6	15·4	—	11·3	26·7
червень	173·7	163·2	166·5	503·4	38·7	60·0	48·1	146·8
липень	202·9	207·3	179·9	590·1	22·9	12·2	55·4	90·5
серпень	159·3	164·9	165·7	489·9	3·1	54·3	31·6	89·0

Висліди проби з комбінаціями 1925/26 р.

Таблиця II.

Гноєння	Збір зерна з 1 гект. q	%	Збір соломи з 1 гект. q	%
Р + К + Са	**17·70**	**147**	**35·0**	**127**
К + Са	16·25	135	36·87	133
Р + К	15·75	131	36·25	131
Р + Са	13·00	108	27·50	100
Са	12·00	100	30·00	108
Без гноєння	**12·00**	**100**	**27·56**	**100**

З таблиці II. бачимо, що гноєння землі вапном дало малу звижку в зборі соломи, а в зборі зерна звижки не дало. Пояснити це можемо собі тим, що вапно рідко коли в землі має значіння, як безпосередний складник поживний. Вапно додаємо до землі для побічного ділання. Вапно помагає рослинам побирати поживу зі землі а також прискорює розпускання порохнячки, чим побільшує кількість поживних складників, які саме у нашій пробі без сумніву могли вплинути на звижку в зборі соломи. Комбінація Р + К + Са дала в порівнанні до негноєних парцельок найбільшу звижку + 47% (550 кг. зерна). Межи комбінацією К + Са і Р + К великих ріжниць нема, межи комбінацією К + Са і Р + Са ріжниця виносить 27% на користь гноєння К + Са. Отже з нашої проби виходить, що, щоби мати добрі висліди в зборах з гноєння вапном, мусимо передовсім тямити о достаточнім і рівночаснім гноєнню потасом.

Висліди проби відношення гноїв 1925/26 р.

Таблиця III.

Відношення N : P : K	Збір зерна з 1 ha q	%	Збір соломи з 1 ha q	%
1 : 2·7 : 1·0	**15·25**	**110**	**34·25**	**100**
1 : 1·0 : 2·0	15·50	109	35·50	104
1 : 3·0 : 0·8	14·25	100	33·87	99
1 : 1·2 : 0·7	**14·25**	**100**	**34·12**	**100**

З таблиці III бачимо, що відношення помічних гноїв у заведенім гноєнні в маєтку Дольне не знаходить у нашій пробі оправдання тому, що гноєння потасом є тут недостаточне. Льоси з природи убогі в потас є дуже вдячні за сильніще гноєння потасом. Бачимо це з відношення 1 : 1 : 2 і 1 : 2·7 : 1. Побільшення кількости фосфору у відношенні 1 : 3 : 0·8 додатніх вислідів не дало. Вказує на це, шо тут не бракує так дуже фосфору, як потасу.

З таблиці поплатности гноїв примінюваних в I. пробі виходить, що гноєння наших льосів лишень самим вапном не поплачується. Так само не поплачується гноєння вапном і томасиною. Навпаки всюди там, де дано достаточну кількість потасу, одержано додатні висліди і в кількости зерна і в зиску. Найліпші однак висліди одержано, коли гноєно рівночасно фосфором, потасом і вапном, де відношення фосфору до потасу було як 1 : 2.

З таблиці V. виходить, що відношення фосфору до потасу 1·2 : 0·7 ц. є (200 кг. томасини + 100 кг. потасової соли) примінювано до тепер

Таблиця поплатности гноїв у I-ій пробі.

Таблиця IV.

Ч. п.	Гноєння на гектар в кільограмах	Загальний збір в гект. q	Збір зерна з гект. q	Видаток на гноєння в зол.	Звижка плоду зерна з гект. q	Вартість звижки в зол.	Зиск в зол.
1	Без гноєння	**39·75**	**12·00**	—	—	—	—
2	1.000 кг вапна	42·00	12·00	50·00	—	—	50·00 втрати
3	1.000 кг вапна, 170 кг томасини	40·50	13·00	72·95	1·00	32 00	40·95 втрати
4	170 кг. томасини, 240 кг. потас. соли	52·00	15·75	47·43	3·75	120·00	72·57
5	240 кг. потас. соли, 1.000 кг вапна	53·25	16·25	74·48	4·25	136·00	61·57
6	170 кг томасини, 240 кг. томас. соли, 1.000 кг. вапна	52·75	17·70	94·43	5·70	182·40	87·97

Поплатність гноїв обчислена у відношенні до гноєння 200 кг. томасини + 100 кг. потасової соли = 0.

Таблиця V.

Ч. п.	Гноєння на гект. в кг.	Загальний збір з гект. q	Збір зерна з гект. q	Кошта гноєння в золот.	Звижка плоду зерна з гект. q	Вартість звижки в золот.	Зиск в золот.
1	200 кг. томасини, 100 кг. потас. соли	48·50	14·25	—	—	—	—
2	500 кг. томасини, 120 кг. потас. соли	48·25	14·25	42·54	—	—	42·54 втрата
3	170 кг. томасини, 240 кг. потас. соли	51·00	15·50	10·23	1·25	40·00	29·77
4	450 кг. томасини, 150 кг. потас. соли	50·00	15·75	38·85	1·50	48·00	9·15

в маєтку Дольне, належить змінити в користь відношення як 1 : 2 (170 кг. томасини + 240 кг. потасової соли) тому, що вона більше відповідає потребам рослин на наших льосах і як така може дати нам більший зиск.

В горі наведені числа наших досвідів, хоч оперті на однорічній пробі спонукують нас до висказання ось чого:

1. Гноєння самим вапном або вапном і томасиною наших льосів не виплачується, але це не значить ще, що вапнування ріллі не може мати великого значіння з інших оглядів.

2. Вапно помагає збирати рослинам зі землі потас, тому при сильніщому вапнованню не можна

забувати на потас і противно. Противно тому, що через сильне гноїння потасовими гноями впроваджуємо до землі значні кількости квасів, які мають в собі шкідливий для рослини хльор. Він причинюється теж до виполокування дощами вапна зі землі. Отже завдяки хльорови в потасових солях земля тратить вапно, через що скоро твердне, влягається та зашкаруплюється. Це шкідливе ділання виказує в першій мірі каініт, і тому при гноїнню каінітом треба теж гноїти вапном.

Що до вислідів ужиття азоту, фосфору і потасу, то годиться признати за найбільше поплатне гноїння в умовах нашої проби відношення 1 : 1 : 2, при якій також вапнування може найліпше виплатитися. З наших проб можемо однак до певної степени також заключити, що при відповідній обробітці ріллі і плеканню рослин, н. пр. рідкий посів зерна, глибока міжрядкова обрібка і т. п., відношення азоту, фосфору і потасу 2 : 1 : 3 могло би бути ще більше відповідним і поплатним.

Інж. Осип Дідич.

Дешевий гній на Поліссю.

Хлібороби Полісся та інших лісових місцевостей мають небагаті, головно піскуваті ґрунти, що потрібують частого вдобрення стаєнним гноєм, якого звичайно бракує.

Тому варт звернути увагу на мало відоме але досить гарне й дешеве вдобрення, що складається з ріжного лісового сміття, а саме: сухого листя, гілля, гнилих пнів, моху та інше. Коли цей непотріб згребти в невеликі купи, то він хутко перепріє й перетвориться в добрий гній, яким можна доповняти недостачу хлівного гною, а то й цілком заступати його.

Отже наші ліси, гаї, кладовища та інше можуть бути так само джерелом родючости землі, як стайня та скотинячий двір.

Листя лісових дерев має в собі до 80% органічних складників, які при вільнім доступі вогкости та повітря перепрівають, та перетворюються в гній. Гній цей має в собі ріжні квасні соли, які додатно впливають на фізичні прикмети ґрунту та роспускають поживні складники землі, завдяки чому вони робляться доступною поживою для рослин. Крім того, листвяний гній має в собі велику кількість власних поживних соків (солей), що можуть безпосередно служити рослинам на поживу.

Кращий гній дає опад листяних дерев, особливо осики й берези.

Лісовий гній приготовляється так: листву та інший непотріб згрібають в купи по 3—4 возів кожна; ці купи закладають в холодку, на краю ліса та при шляхах і взагалі в місцях, до яких зручніше підїхати возом. Найкращий час для заложення куп — не дуже рання весна, коли в лісі вже сухо, а трави ще немає.

Купи повинні мати рівний, а ще краще запалий верх, щоб дощова вода просякувала крізь купу. Через декілька день купи загріваються, їх складові річевини розкладаються, а відтак витворюється гній. Приблизно при кінці червня, коли селяне вивозять на поля стаєнний гній, можна вивозити також і лісовий гній в додаток до стаєнного.

Отже радимо хліборобам Полісся та інших лісових місцевостей користати з нагоди мати дешевий і легкий спосіб угноїння своїх небагатих піль.

Аґроном Сергій Дибенко.

Машина в сільськім господарстві.

„Хто в господарстві не працює машинами, працює дорого і до господарки докладає“. Так сказали господарі на заході і найменшу працю стараються виконати машиною. А що менші господарі не можуть набути кождої машини, тож лучаться в спілки і закуповують машину спільно. Заки машину куплять, кажуть її випробувати і щойно тоді купують, коли машина відповідає їх вимогам. А вимоги ті досить великі. Легка конструкція, добрий матеріял, тревалість машини, добра, дешева і скора праця. Заки куплять машину, то наперід мусять знати, чи машина має ті всі прикмети. Щоби даром не видавати грошей, купують лише машини випробовані, що показалися добрими. Машини випробовують господарські школи, окремі установи, а навіть самі господарі, подають до прилюдного відома свої досвіди з машинами. Тому господарі купують машини добрі і це є теж причиною, що господарка на заході поплачується.

Інж. МИКОЛА ХОМИШИН.

Закони в годівлі домашніх звірят.

(Правила Мендля.)

В попереднім числі ми писали про те, як то переходять прикмети двох ріжних родителів на їх потомство в *першім поколінні*. Тепер хочемо оповісти про те, як то переносяться ті самі прикмети з *дітей на внуків а з внуків на правнуків*. Довго над тим люде ломили собі голову, але нічого нового не могли видумати. Перший, котрому вдалося викрити цю важну тайну природи, був чернець Мендель. Свої досвіди робив Мендель на рослинах і дійшов до досить цікавих вислідів. Пізніші досвіди виказали, що наука, яку заложив Мендель, відноситься не тільки до рослин, але теж до звірят і до людей.

Мендель завважав в монастирськім городі, що горох червоний схрещений з горохом білим, дає завсігди потомство, котре цвите червоно. Він зробив таку саму пробу з червоною і білою кукурузою. Але зерно вийшло ні біле ні чорне, тільки якесь посередині.

Червона барва в цвіті гороху є сильніша від білої і вона переноситься на потомство. Але в тім першім поколінні є й завязок білої барви. Лише він не міг розвинутися, бо приглушив його завязок барви червоної. В кукурузи вийшло дещо інакше. Чорна і біла барва є рівно сильні; жадна з них не могла *запанувати* над другою і вони обі показалися в першім поколінні. Зерно не вийшло тому чорне, бо в малій мірі забілила його барва біла; воно не було теж і біле, бо затемнила його барва чорна. Воно було буре, щось посередині між чорним а білим. Мендель позбирав отих бурих виродків від чорної і білої кукурузи, та посадив їх осібно в городі і пильнував що з того вийде. Він був цікавий, які будуть унуки. Вони показалися ріжні; були ту зерна бурі, такі як їх родителі, але були білі й чорні такі, як їх дідо і бабка. На кождих 4 зерна було 2 бурих, 1 чорне і 1 біле. Цеб-то на 100 зерен лиш 50 пішло за родителями, 25 за дідом і 25 за бабкою.

Наші господарі цей досвід здобувають кождий з окрема і за це дорого платять. А щоби не видавати даром грошей, неодин не хоче купити машини, а воліє працювати ручно. Якщо купить невідповідну машину, то нею не робить цілком, машина стоїть, ржавіє і тратить з кождим днем на вартости. Або ще деякі господарі уживають таких, які мають, тратять при тім і худобу і час, через що робляться неприятелями машинової роботи і мащин взагалі.

Щоби улегчити нашим читачам вибір поодиноких машин для господарства, отвираємо в часопису окремий відділ машиновий, в якім будемо подавати працю машин і їх догідність для наших господарств. Тому, що не маємо такої установи, яка велаб цю дуже важну досвідну працю, звертаємося зі закликом до всіх господарів, що купили тепер, або давніше якусь машину, щоби подавали висліди до нашого часопису. А цікаве є головно, як машина працює, кілько потребує сили, чи працює дешево, чи дорога і т. д. Сподіємося, що цей відділ нашого часопису причиниться до поширення машинової праці і що господарська школа в Милованю, а також п. агрономи і господарі з місць будуть надсилати точні дані до поодиноких машин, що працюють при кооперативах.

Коли годівля безрог буде найбільше поплачуватися.

Наша маленька країна, малий господар на кількох розкинених клаптиках землі, були до війни головними доставцями безрог віденських і пражських ринків. Явище цілком природне, бо на малім кусникові землі не можна тримати коней і коров. Сама земля теж не дасть прожитку цілій рідні. Тому годівля безрог була головним жерелом доходів мало- і більше земельних господарів, а також цілої хмари згінників і купців.

По війні бачиться те саме явище. Всі краєві а навіть богато заграничних ринків закуповували наші безроги і то сильно за ними попитували. Чому? Кожному ясно. Низька ціна і добре годовані зерном, тож мають смашне мясо. Але, як воно звичайно буває, обі сторони не були вдоволені. В нас звичайно вдоволений цей, що купив безрогу, бо добре заробив або дістав смачне мясо. Господар знова невдоволений, бо взяв мало грошей, а безрогу годував доволі довго. Значиться він втратив. А на цю втрату складається богато причин. Головніші з них це: невідповідна порода безрог, невідповідна годівля і руйнуюча господарів торговля.

Як виглядає наша безрога описувати не буду Вистане подивитися на образець. Це взір нашо

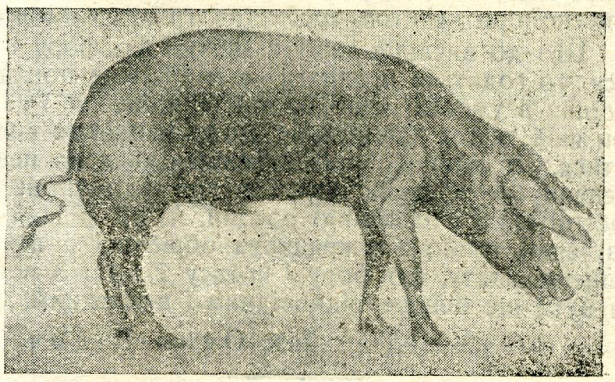

Наша безрога.

галицької замореної голодом безроги. А таких безрог по наших селах доволі богато. Це має бути „матка“, яку уживається до розплоду. Правда! Приводить на світ 12 а навіть 16 поросят, але з них така сама користь, як і з „матки“. Половина загине, а друга половина держиться при життю коштом посподаря. Годує він такі безроги через 10 до 15 місяців, виганяє на торговицю і продає за такі гроші, як на Заході беруть за 3-місячну безрогу. Чому? Бо голова, ноги і всі грубі кости важуть половину а сало і мясо другу половину. Розуміється, що за кости ніхто не хоче платити.

Як виглядає безрога расова, виплекана на мясо показує другий образець. Бачимо одну масу, на якій тяжко розріжнити ті части тіла, які у нашої безроги були найбільші, а це голова і ноги. Таку безрогу не треба годувати 10 до 15 місяців, але 6 місяців доброї годівлі вистане, щоби важила 80 до 100 кг. А як продає її господар, бере за неї в двоє більшу ціну, що за першу 10 до 15 місячну. Ця безрога не вродить 16 поросят, але лише 6 до 8, всіх вигодує і принесуть вони бажаний дохід.

Зовсім подібне вийшло з горохом. Перше покоління цвило червоно, бо запанувала барва червона, але в них були завязки барви білої. В другім поколінні обі барви почасти розщіпилися. На 100 зерен — 75 було з червоним цвітом, а 25 з білим цвітом. Але в тих 75 було 25 чисточервоних, бо вони вже більше ніколи не розщіплювалися на цвіт білий і червоний. Прочі, цеб-то 50 були міщанці, такі, як їх родителі і вони далі розщіплюються. Зі своїх спостережень виснував Мендель 3 правила.

Перше правило — це *правило однаковости*. Воно каже, що *всі потомки ріжних родителів є все однакові*.

а) Вони можуть бути подібні або до батька або до матері *„так як у гороху“*. Це буває тоді, коли сильніша прикмета запанує над слабшою.

б) Вони можуть вийти посередні *„так як у кукурузи“*, коли обі прикмети є рівно сильні.

Друге правило це *правило розщіплення*. Воно каже, що *прикмети мішаних родителів в другім поколінні (на унуках) розходяться*. Часть дітей іде за родителями, часть за дідом, а часть за бабкою. За родителями йде 50%, за дідом 25% і за бабкою 25%. Таке розщіплюваня родительських прикмет на дітей у другім або в дальших поколінняхназивається *менделюванням*.

Третє правило — це *правило незалежности*. Воно каже, *що ріжнородні прикмети є незалежні одні від других*. Змагаються поміж собою лише однакові завязки за те, котрий має побідити. Завязок високої молочности змагається зі завязком малої молочности. Завязок великого росту змагається зі завязком малого росту. Бються за панованнялиш однородні пари поміж собою, а далі їх нічо не обходить, що там у сусідної пари діється. Барву нічо не обходить чи звіря буде мати великий чи малий ріст. А знов велике молочне вимя не клопочеться тим, чи корова дістане чорну чи білу барву.

Значиться, що барва переходить незалежно від росту. Висока молочність у коров іде незалежно від кількости товщу в молоці. Довгий волос не залежить від довготи тіла і т. д. Одні прикмети вибиваються на верх а другі уступають. Цим дається пояснити те, що дитина дістає від батька барву, а

Яка рада? На випас, чи на розплід годувати лише расові, виплекані безроги, які найліпше годуються в даній околиці. Їх треба купити і то навіть тоді, коли прийшлосьби заплатити за одно

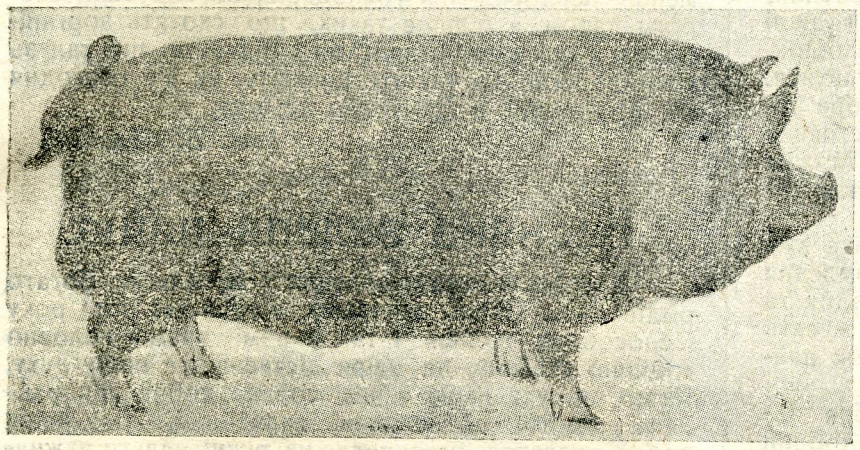

Виплекана західна безрога.

порося тільки, кільки за наших троє. А щоби на будуче не переплачувати, організуватися в годівельні спілки, які занялибся зліпшенням наших краєвих безрог.

Але найліпша раса не поможе, коли безроги не будуть мати потрібної поживи. Кажуть на Заході, що раса іде через писок. Тому на поживу треба звернути дуже велику увагу також через це, що цю поживу яку безрога зїсть, має перемінити на товщ і масо. За поживу має вона заплатити. А щоби дістати як найбільшу заплату, треба безроги відповідно до призначення доглядати і годувати.

В господарстві, як меншім так і більшім скормлюється безрогами всі відпадки а також ці продукти, що їх невигідно, або не можна продати. Як безрога буде ці відпадки використовувати, залежить також від господаря. Як буде пожива для безроги приладжена, так вона її використає і так за неї заплатить. Бозрога має заживні органи короткі і тому використовує найліпше суху поживу. Вона її добре перегризе, перемішає зі слинами та добре стравить. Пожива водниста або розпущена у воді безрогу лише сильно обтяжує і виходить з неї нестравлена. Тому найліпше зараз змалку приучувати поросята на суху або лише звогчену поживу, а потрібну воду до пиття давати окремо і то до схочу. Дуже добре місто води давати так молодим, як і старшим до пиття сироватку або пісне — збиране молоко.

Підставною поживою для безрог є бараболя і ячмінь, подекуди кукуруза. Крім бараболі надаються для безрог пашні бураки. Коли нема в господарстві бараболі, то можна кормити також самими пашними бураками. Бураки можна давати або сирові дрібно сікані, або парені, як бараболя. Тому, що від бараболь безроги скоро запасуються, краще є молоді безроги, що ростуть, кормити бураками, бараболі додавати мало або й цілком нічого, а лишити їх для безрог на випас.

Головно у молодих безрог ходить нам о це, щоби вони не запасалися а скоро росли. Тому для них найкращою поживою є парені або сирові бураки, молода люцерна, конюшина, ріжні мішанки і друга легкостравна зелена паша. Люцерна кошена дуже скоро 5—6 разів є для безрог дуже доброю поживою. Розуміється, що вже старша зелена паша на поживу не надається. Тому повиннося уложити засів пашних рослин так, щоби зелень вистала аж до пізної осени. Вся зелена паша скріплює і підганяє безроги в рості. В пізній осени і зимі придавання до поживи молодої сушеної конюшини, або отертих квітів і листків може заступити в части зелену пашу.

Не можна забувати і на пасовисько для молодих а навіть старших безрог. На Заході є годівельні господарства, що мають для безрог окреме пасовисько, яке приносить богато користей. Воно безроги скріплює, робить їх здоровими і сильними. Сильні мязи і гарна будова цілого тіла витворюється лише на пасовиську. Пашення по кілька годин з рана і вечером заощаджує теж дещо поживи і підносить дохід. Відомо, що не всюди можна мати пасовисько для безрог, але навіть в найменшім господарстві повинен знайтися кусник загородженого місця, як місце для пробування для безрог на свіжім воздусі, що є конче потрібне головно для молодих безрог а навіть для старших.

Згадана пожива і пасовисько безрогам не ви-

від мами форму лиця, від батька ріст, а від мами вдачу і т. д.

До одного села заїхала ватага циганів. Один парубок сподобав собі циганську дівчину і взяв собі її за жінку. „Щож", каже один Циган „взяв Українець Циганку, то я можу взяти Українку". А що був гарний парень, то вженився з донькою богатого господаря. Цигане пішли світами, а тих двоє залишилося в селі.І від того супружжа, де був Циган , і від того де була Циганка, родилися діти самі чорні, як циганята. *Зовсім по першім правилі Мендля.* Люди з них сміялися та називали „циганчуками". Коли доросли, то жаден хлопець у селі не хотів женитися в „циганів", але й жадна дівка не хотіла вийти за „циганчука". Тож вони побіралися поміж собою. Але в їх потомстві трафлялося на четверо дітей — одно біле, а троє чорних. Люде говорили, що між тими трома чорними є все один „чистий" Циган, а два „мішані". Тільки ніхто не вмів вгадати, котрий з них чистий, а котрі мішані. Як натрафив такий „чистий" Циган на „чисту" Циганку, то від них родилися „чисті" Цигане А від мішанців виходило далі троє чорних а одно біле. Колиж побіралися білі з поміж того циганського покоління, то їх діти були вже „чисті" що до білої барви.

Усі „циганчуки" з часом зжилися з громадою. Одні були ремісниками, другі господарили, а деякі з них добре розбогатіли. Траплялося часом, що якийсь „циган" кинув господарство та пішов світами. Але раз збирається і такий білий з циганської родини та хоче іти у світ. „Куди?" питають люде. „Ти наш, в тебе ні сліду не стало по Циганах". „Ба", каже він, „лиш шкіра на мені ваша, але натура в мене лишилася циганська. Тамтих чорних щось привязало до села, а мене тягне в світ". Тут сповнилося і третє правило Мендля, котре каже, що *кожна прикмета переходить на потомство незалежно від других прикмет.*

Не вистарчить, що ви працювали. Головне, над чим і як ви працювали.

стане. Їм треба ще давати ядерної поживи — зерна. Доброю ядерною поживою є ячмін і кукуруза. Але тому, що одного роду безрога добре не використовує, найліпше давати мішане розмелене зерно ячменю, кукурузи а навіть стручкових рослин, як макухи, горох, біб і другі. При кожній годівлі безрог є конче потрібна пожива богата на білок, бо інакше годівля не буде добре оплачуватися. Горох, біб, макухи і т. д можна дуже добре заступити збираним молоком. Воно є легкостравне і безроги його дуже добре використовують. Можна його примішувати до поживи або уживати до поєння.

Питання подавання кількости поживи є вже давно вирішене. Найкраще показалося кормлення штук опасових 2 разів денно, а штук молодих та до хову 2—4 разів денно. Опасові штуки мусять мати як найбільше спокою, молоді знова як найбільше руху.

Щоби безроги використовували добре поживу, і давали великі доходи мутять мати і добрий

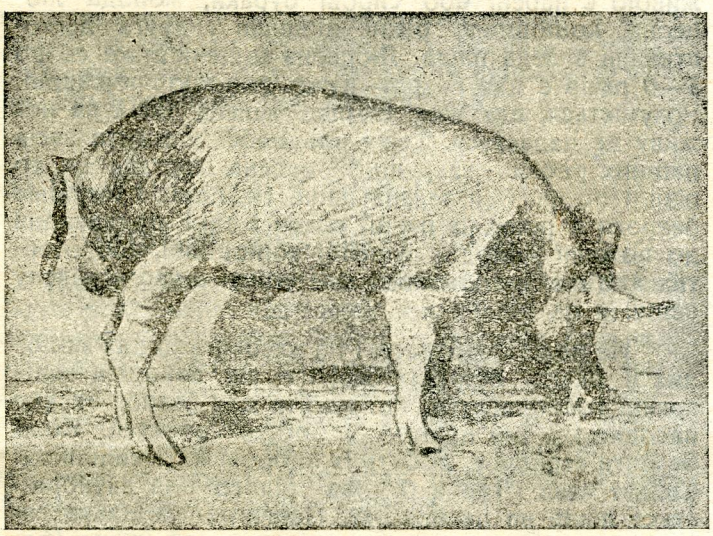

Вислід крижування нашої безроги з расовою безрогою.

хлівець. В нас поширена гадка, що безрога є з природи брудна і що її не треба цілком порядного хліва і чистоти. Але безроги самі дають доказ на замилування до чистоти, навіть у своїх дуже поганеньких хлівах. Треба проте той хлівець порядно побудувати, дати підлогу, стелю і відповідні стіни, то і безрога буде інакше виглядати. На заході при будові хлівів для худоби а безрог з окрема, звертають таку саму увагу, як і при будові

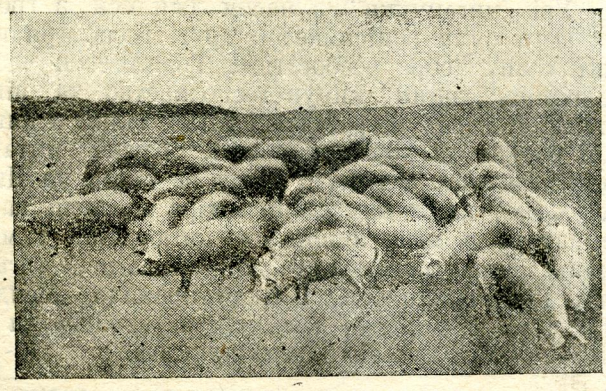

Безроги на пасовиську.

мешкальних домів, а це тому, що прийшли до того переконання, що раса, догляд, паша, багато не поможуть, коли не буде до цего всего потрібного хліва, як захисту перед негодами.

Даймо безрогам це, чого вони потребують, а тоді годівля буде більше поплачуватися, буде менше невдоволених господарів, що годували безроги даром, а більше таких, що схотять зорганізувати торговлю безрогами і піднести цю галузь господарства до такого розквіту, як він сьогодня на Мадярщині, в Данії або де інде.

Інж. Б. Волинець.

Весняна зелена паша.

В годівлі домашніх звірят розріжняємо богато родів паші. Паша звичайно відповідає порі року і способови годівлі. І так в зимі маємо головно годівлю стаєнну, де звіря дістає лише пашу суху. Якщо ця суха паша є незіпсована, добре приправлена і богата на поживні складники, тоді звіря добре виглядає, не западає на ріжні недуги заживних органів та приносить належні прибутки. Але по наших дрібних господарствах в зимі коло худоби тратиться богато часу і скормлюється богато паші, а крім цего, худоба виходить зі зимівлі марна, обезсилена і не надається ні до годівлі, ні до праці.

Весна саме є тим часом, коли худобі можна повернути це, що вона втратила в зимі. Рух, свіжий воздух і зелена паша є для худоби найкращим ліком. Але що і найкращі ліки можуть деколи пошкодити, (часті здуття) тож і при кормленню зеленою пашею треба бути обережним і дбати деяких правил. Крім цего, треба подбати, щоби худоба зелену пашу як найліпше використала і дала найбільший дохід в молоці або в мясі — прирості.

Зелена паша є природною поживою наших домашніх звірят і через це худоба її найохотніше приймає. А найбільш відповідною є молода, свіжа трава, яку звірята теж найліпше використовують. Тому в горах на полонинах худоба найскоріше росте, є здорова і приносить найбільші доходи. І всі наші пасовиська моглиби бути для худоби полонинами, а малиби теж велике значіння для господарів, бо заощадилиби їм богато праці. Але де нема навіть поганих пасовиськ, там тримають худобу в стайні через ціле літо, а потрібну зелену пашу довозять.

При годівлі в стайні є доволі богато перешкод. Богато праці при ношенню і звізці, зіпсування паші в часі дощів, перехування а також брак, коли за богато худоби а за мало засіяної зеленої паші. Щоби цим невигодам зарадити треба розділити засів всіх мішанок так, щоби постепенно підростали і вистали навіть до пізної осени. В околицях подільських можна сіяти на зелену пашу кукурузу або кінський зуб, які дають багато і смачної паші.

Зелена паша має 70—90% води. На початку кормлення зеленою пашею худоба дістає бігунку, марніє, а шерсть тратить леск. Це треває так довго, аж звіря звикне на зелену пашу. Тому зразу найкраще давати зелену пашу не саму, але змішану зі соломою. Головно при кормленню молодою конюшиною треба конче придавати соломи, бо худобина не здувається і краще виуживає конюшину. Теж молода конюшина, як і вся молода трава зложена на купу скоро загрівається і худоба її не радо жере. Тому всю зелену пашу треба переховувати в холоднім місці і розстелену в тонкій верстві.

Є в нас подекуди звичай, що зелену пашу ріжуть. Це є також недобре. Найліпше давати худобі зелену пашу цілу — нерізану. Порізана зелена

паша дуже скоро запарюється і коли худоба її лакомо зїсть, або зараз з рана, тоді скоро здувається.

Коні, як звірята потягові і до бігу, повинні діставати як найменше зеленої паші, а то з огляду на велику кількість води, від якої сильно пріють і стаються повільними та отяжілими. Коні зїдають

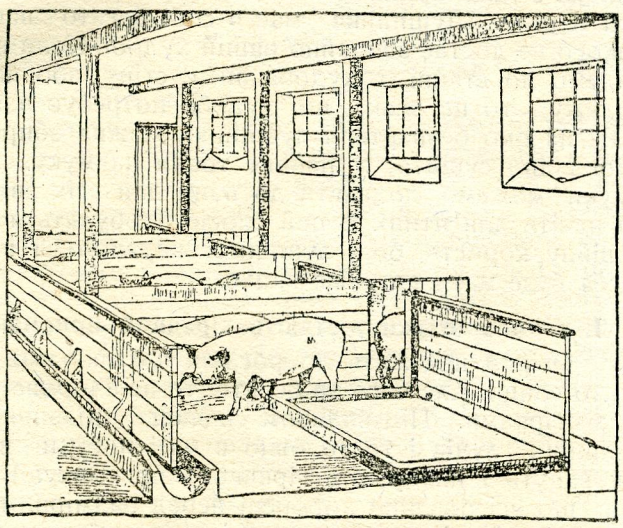

Вигідний хлівець.

богато зеленої паші, що перепинює також дихання. А є відомо, що чим більше і тяжше кінь працює, тим сильніше і частіше віддихає. Зелена паша годиться лише для коней, що мало працюють і мають богато часу до травлення.

Взагалі для всіх родів домашніх звірят, а головно для ялівника, поросят а навіть дробу зелена паша є дуже корисна, бо спричинює скорий ріст і зближує звірята до паші природної. Тому той господар, що заведе відповідну годівлю зеленою пашою аж до пізної осени, має здорову худобу, а з неї великі прибутки. Б. В.

Господарські орґанізації Великої України.

„Сільський Господар".

Всеукраїнськпй Союз Сільсько-Господарсько-Кредитової та Промислової Кооперації — „Сільський Господар" розпочав свою діяльність дня 1. квітня 1922 року.

„Сільський Господар" обєднує та обслуговує всю діяльність сільсько-господарсько-кредитової та промислової кооперації України. Допомогає розвиткові й удосконаленню сільського господарства, сільсько господарської промисловости, та дбає про поліпшення матеріяльного стану й підвищення культурного рівня кооперативного селянства.

Вся сільсько господарська кооперація України обєднує на І. Х. 1925 року 27·2% селянських господарств, а сільсько-господарська кооперація, що входить в систему „Сільського Господаря", обєднує 18·6% селянських господарств.

„Сільський Господар" постачає своїм членам сільсько господарські машини, знаряддя, штучні гної, добірне насіння, металі та металеві вироби, лісні та будівельні матеріяли, паливо, смари, машинове уладження сільсько-господарських підприємств та заводів і інші засоби сільсько-господарського виробництва.

Оборот „Сільського Господаря" з достави членам товарів в 1924/1925 році виявився в сумі 9,005·9 тис. крб. На 1925/1926 рік „Сільський Господар" має доставити товару на суму 30 міл крб.

„Сільський Господар" провадить через своїх членів збут і експорт: збіжжа та ріжних зернових продуктів, прядива, тютюнів, хмелю, сортового насіння, скотарської сировини (смушків, щетини, шкір, вовни і т. інш.), лічничих рослин, продуктів садівництва, городництва, виноградарства та бджільництва.

Оборот „Сільського Господаря" зі збуту сільсько-господарських продуктів в 1924/1925 році виявився в сумі 11,945·8 тис. крб. На 1925/1926 рік „Сільський Господар" має збути ріжних продуктів сільського-господарства на суму 50 міл. крб.

„Сільський Господар" обєднує та обслуговує діяльність сільсько-господарських кооперативних орґанізацій по плянтаторській продукції цукрового буряка для достави державної (103 цукроварні) та кооперативної (15 цукроварень) цукрової промисловости. В 1924/1925 році площа бурякових плянтацій України досягнула 402 тисяч дес. З них селянством засівалося 352.806 дес., при чому сільсько-господарська кооперація України обєднувала та обслуговувала селянське виробництво цукрового буряка на площі 290.000 десятин, що складає 82·2 процент площі селянських засівів. Догляд над всіми працями вело 260 аґрономів, які працювали в „Сільському Господарі".

Загальна вартість збутих сільсько-господарською кооперацією цукрових буряків виносить понад 50 міл. карб.

„Сільський Господар" обєднує та обслуговує діяльність сільсько-господарських кооперативних орґанізацій по плянтаторській продукції махорки, хмелю, сортового насіння, польових, кормових та огородних культур. Із загальної продукції махорки в 1925 році в кількости 49,600 тис. кґ., системою сільсько-господарської кооперації охоплено 27,200 тис. кґ. плянтаторської продукції махорки. Із загальної продукції хмелю в 560 тис. кґ. охоплено збут кооперативним плянтаторством сільсько-господарської кооперації 432 тис. кґ. Продукція сортового насіння провадиться на площі до 40.000 дес. в господарствах „Сільського Господаря", союзів та кооперованих плянтаторів.

У всій цій справі „Сільський Господар" провадить орґанізаційне, аґрономічне та фінансове обслуговування кооперативного плянтаторства своїх членів, орґанізує технічну перерібку й збут цих продуктів, та доставляє необхідних засобів виробництва для раціональної культури цукрових буряків, махорки, хмелю, конопель і т. інш.

„Сільський Господар" допомогає своїм членам в орґанізації ріжних сільсько-господарських промислових підприємств млинів, олійниць, тартаків, заводів та майстерень сільсько господарських машин і реманенту, цеголень, майстерень — дахівок і ріжних підприємств по технічній перерібці продуктів сільського господарства.

„Сільський Господар" репрезентує перед Урядом Республіки всю сільсько-господарську кооперацію України, виконує ріжні доручення державних органів в справі розділу грошевих коштів для кооперації та державних насінних позичок, а також доставляє державній промисловости с. г. сирівців.

„Сільський Господар" орґанізовує й переводить ріжні меліораційні праці серед своїх членів. А саме: осушення болот в 1925 році провадить сільсько-господарська кооперація під керовництвом та за допомогою „Сільського Господаря" на площі

понад 30.000 дес. Крім цего веде сільсько-господарська кооперація праці над заліснением ярів, пісків, а також над використанням торфовиськ.

„Сільський Господар“ організує кооперативні зїзди, наради, провадить культурно освітню роботу, влаштовує курси допомогає ріжним с. г. і кооперативним школам, науковим інстітуціям, організує лябораторії та ріжні досвідні і зразкові заклади по сільському господарству та сільсько-господарській промисловости. Провадить теж видавництво сільсько господарської та кооперативної літератури і видає журнал під назвою „Сільський Господар“ й популярний журнал „Кооперативне Буряківництво“.

Всі другі сільсько-господарські Товариства, як Скотарсько-Молочарське Т-во „Добробут“, Т-во для збуту яєць „Кооптах“ і богато других садівничих, городничих та кредитових Товариств, повстало завдяки матеріяльній допомозі „Сільського Господаря“. Не дивниця отже, що „Сільський Господар“ на Великій Україні є осередком господарського життя, та що він зосереджує цілу кредитову та сільсько-господарську кооперацію.

Добрі ради.

По чім пізнати недужу птицю?

Недужу птицю легко пізнати по повільних рухах, отяжінню, блідім гребені і насторошенім пірю. Дуже часто буває причиною недуги нестравність. Тому треба звертати увагу на відходи птиці. Коли відходи є тверді, вказує це на внутрішне запечення. В такім випадку добре є подавати птиці сімя льону. Якщо знова птиця терпить на бігунку, добре є давати душений овес. Першою умовою для птиці при кождій недузі є чисте і тепле приміщення.

Як поборювати холєру у птиці?

Ця недуга навіщує дуже часто птицю і робить серед неї великі шкоди. Проявляється звичайно сильною бігункою, стратою охоти до їди, опухами воля. Недужі сідають нагло з посинілим гребінем і видають з дзюба снінену слизь. Скоро лише ця недуга появиться, треба недужі штуки відокремити, вичистити цілий курник, відзаразнити сідала, долівку і стіни гарячим лугом і розчином свіжо гашеного вапна. Добре є також випалити курник сіркою. Хорій птиці задається по одній ложочці рицинового олію. На шклянку води придати ложочку саліцильового квасу і подавати три рази денно птиці по ложочці. Для здорової птиці давати до води теж квасу саліцильового або на літру води зерно зеленого каміння величини гороху.

Коли поїти коні?

Є загально поширена гадка, що коней можна поїти так перед, як і по їдженню. Але коли возьмемо під розвагу, що звіря жиє не тим, що зїсть, але тим, що стравить, то тоді буде для звіряти дуже важним саме травлення, що відбувається головно в жолудку, а докінчується в кішках. Знаємо, що вода все розріджує. Тим самим і цю пашу, яку звіря зїло, розріджує, виполокує зі жолудка і перешкаджає його добре стравити. Через те богато вівса і другої паші марнується, бо виходить з калом нестравлене. З цего заключення, що найліпше поїти коні перед їдженням.

Як використати лушпинки яєць?

На багато дрібничок в господарці не звертається найменшої уваги, себто тому, що вони є безвартісні. Але і найменша річ має свою вартість, лише треба вміти її використати. От марна лушпинка з яєць приносить великі користи, коли знати її ціну. Лушпинка має в собі богато вапна, якого не достає звичайно нашій худобі. Коли прийдемо до стайні, а худоба лиже стіну, або нашу одежу, то це знак, що худоба потребує вапна. Оті на око безвартісні лушпинки можна збирати, докладно сушити, а пізніше товчи на муку. Цеї муки можемо додавати до паші для всіх звірят, а навіть для птиці. В цей спосіб здобудеться подвійну користь, бо і лушпинку виужиється і худоба буде мати потрібне вапно.

Від чого огірки дістають гіркавий присмак?

Огірки належать до рослин, що люблять багато сонця. Але чого за богато, то не здорово, так і з огірками. Під впливом сильного ділання соняшних лучів і то головно в часі посухи вони жовкнуть і набирають гіркавого присмаку. Відомо, що всі рослини хоронені перед надмірним теплом і отінені, дають гарний і здоровий овоч. Тому огірки треба теж затінювати і підливати в часі спеки, а напевно не будуть гіркі.

Як можна після хмар пізнавати погоду?

Є дорослі астрономи, що вже так докладно випробували „небесні знаки“, що після них предсказують погоду. Є провірене, що коли разом зі сонцем зійде мала хмарка, або якщо сходяче сонце є дуже разяче, то звичайно буває дощ. Довгі білі хмари приносять вітер з цеї сторони, в котру звернені острими кінцями. Оловяні хмари, чорні або червоні заповідають вітер. А дуже часто справджується, що коли малий дощик паде перед сходом сонця, то в коротці перестане і тоді принайменше до полудня є погода, але якщо зачинає падати кілька годин по сході сонця, то звичайно паде цілий, а навіть кілька днів.

Господарський порадник.

Збір ріпаку.

Питання 67. Я посіяв під осінь три морґи ріпаку, який гарно перезимував Тому, що при зборі ріпаку треба обережности, прошу подати, як найліпше збирати ріпак, щоби втрати були найменші. А. М. з Ч.

Відповідь: Якщо є пригідна погода, то ріпак можна скоро і добре зібрати. Скоро лише зернятка зачинають забарвлюватися на чорно (темні точки), це настає з кінцем червня, треба ріпак вижати найліпше з рана, повязати в малі сніпки і зложити в полукіпочки по 5—8 сніпків, зерном на верх. Якщо є гарно і без дощу, то за три дні можна ріпак звозити. В часі слоти збір є дещо тящий. Але коли ріпак вижатий а впадуть дощі, тоді треба користати з найменшої погоди і коли ріпак обсох, а це діється доволі скоро, звозити в день, а навіть в ночі. Звезений або зараз вимолотити, або можна оставити кілька місяців в сто-

долі на верстві. Вимолочене зерно найліпше зараз продати.

Охорона овочевих дерев.

Питання 68. Кілька проб заведення саду покінчилося безуспішно, бо найменше деревце або знищать, або витягнуть, чим знеохочують і мене і других до плекання саду. Теж проба заложення саду за селом завела, бо знищили його, як не з того самого, то зі сусідного села. Як значити деревця, щоби їх можна було пізнати і як охоронити сад? Чл. кооп. в Г.

Відповідь: Подати раду перед знищеням а навіть викопуванням деревець приходиться досить тяжко. Значення деревець нічого теж не поможе, бо кождий знак з деревця можна усунути. Те саме діється і по других селах. Одинока рада на це булаби поширеня садівництва в селі і в околиці. Є знані села, де при кождій хаті є більший сад. Там зразу теж були значні шкоди, а усунено їх щойно тоді, коли ідея закладання садів дійшла до кождого чоловіка. Викопування деревець є ознакою, що кождий хоче мати сад. Треба Вам, як ініціяторові зорґанізувати охочих, дати кілька викладів і при помочі громадського уряду та свідоміших господарів заложити у себе або на громадськім ґрунті шкілку овочевих дерев, звідки діставалиби щепи даром. Розуміється, що до цего потрібно фондів, які може дати громада. Громада завідувалаби всім і дбалаби за охорону як шкілки, так і других садів. Всі кари і охоронні середники шкоду лише збільшать. Одинока рада: орґанізація господарів, садівничі курси, шкілки і виховування молодіжи в замилуванні до плекання дерев і садів. Якщо доведете до цего, що при кождій хаті буде маленький садок, то і в вас не буде шкід.

Худобячий ґедз і його нищення.

Питання 69. Як вигубити у худоби так звані „угері", що сидять на хребті і під шкірою а видусити їх не можна? Кооп „Надія" в Гаях нижних.

Відповідь: Підшкірні ґудзи спричинені мухою, що називається ходобячий ґедз. Є це 15—17 мм. довга чорна муха, з брунатними крильцями і чорними ногами. Вона робить великі шкоди, бо зносить від початку червня до осени на передні ноги, голодні ями і живіт худоби липкі яєчка, які худоба злизує. З яєчок ляжуться маленкі личинки, що через зиму переховуються в околиці жолудка, а під весну як 6—8 мм. тоненькі личинки дістаються поміж вязаням мязів на хребет під шкіру, де в квітні показуються, як підшкірні ґудзи. Личинка робить собі в шкірі отвір, свобідно дихає, по довшім часі доспіває, випадає і запорпується в землі, і по 30 днях вилізає з кукли нова муха, що знова несе яєчка.

Ґудзи повиннося видушувати, а видушену личинку убити. Видусити можна тоді, коли на дірці показується слизь. Коли видусити не можна, то добре є чистою голкою пробити личинку, що має зараз при отворі чорний кінець, яким дихає. По проколенню можна легко видусити обсяг личинки, а саму личинку витягнути спеціяльними шчипчиками, або загинула личинка сама випаде.

Шкоди є великі, бо шкіра подіравлена, молочні корови тратять молоко, а взагалі худоба марніє через це, що личинки нищать нерви і мязи худоби, коли мандрують.

Крім нищення личинки, треба хоронити худобу перед мухами. Тому треба худобу натирати мішаниною: 25 ґр. цвіту сірчаного, 1/8 літра теровго спірту і 1 літра рибячого трану. Цею мішаниною треба натирати худобу раз на тиждень. Неприємний запах відганяє мухи, а худобі нічого не шкодить.

Кліщі і кровава моч у худоби.

Питаня 70. Як хоронити худобу, що пасеться в лісі перед кліщами, які вїдаються в шкіру і ссуть кров, та яке певне средство на кроваву моч у худоби? Кооп. „Надія" в Гаях нижн.

Відповідь: З весною і під осінь у худоби, що пасеться в лісах або навіть в сусідстві лісів показується кровава моч, яку викликують дрібненькі хроби, звані лісними кліщами Кліщі вґризаються в шкіру і викликують затроєння крови паразитими. Нападена худобина горячкує, перестає їсти, тяжко віддихає і терпить на запір. При тім виділює, богато червонавої, або темно червоної мочі.

Тому, що нападена худоба слабне, марніє, а навіть гине, треба її зараз лічити. Не можна її більше виганяти на пасовисько, але тримати в стайні і подавати смачну, ядерну пашу, а до води придавати житньої муки або ґрису. Три рази в день подавати відвар сімя льону, до якого додається пів ложочки салітри. Коли є запір, давати пів кґ. ґлявберської соли, або рицинового олійку. Добре є теж давати що 3 години порошок Saguis Draconis по пів ложки в літрі води. Якщо є на худобі кліщі, то її цілу треба натерти розчином кухонної соли, кліщів витягнути і знищити.

Нарости на городині.

Питання 71. Від довшого часу управляю городину і час від часу на усяких ростинах виступають нарости. Що за причина і як охоронювати перед цим рослини? М. К. з Д.

Відповідь: Нарости на коріню городини, як капуста, ріпа, каляріпа і т. д. викликує особливий заразник. Найлекше охоронити рослини від цего, коли не будеться їх на зараженім полі управляти через 5 літ, винищувати буряни і палити всі непотрібні части хрестоцвітних рослин і не будеться їх давати до компосту. Порадним є теж землю сильно вапнити.

Закупно трієра і сівалки.

Питання 72. Члени домагаються, щоби купити трієр і сівалку. Який трієр ліпший? Кручена жмійка, чи циліндровий. Хочемо купити трієр, а зі сівалкою ще заждати. Кооп. в Х.

Відповідь: Ви повинні заспокоїти домагання членів, та купити трієр і сівалку. Жмійка є значно дешевша, але надається лише до чищення круглого зерна. Тому краще вам купити циліндровий трієр. Закупна сівалки теж не відкладайте, бо вона дуже потрібна. Якщо члени спробують, то будуть сіяти в ночі при світлі, як це було в других кооперативах.

Шкоди від домашньої птиці.

Питання 73. Маю близько села город, що не є добре загороджений. Сусіди пускають на город домашню птицю, що робить великі шкоди. Я напоминаю, але це нічого не помагає. Чи можу птицю убити або отруїти? В. Г. з К.

Відповідь: Не маєте права птиці убивати, можете лише заняти. Щоби не зражувати собі сусідів і непотрібно не викликувати непорозумінь, город цілий добре загородіть, а других остережіть, щоби пильнували птиці. Прислугує вам право заняти і жадати від власника заплачення шкоди, що була до тепер зроблена.

Платня за відстановлення.

Питання 75. Хочу відстановити лошицю добрим оґером. Люде мені відраджують, бо це має дорого коштувати. Можна відстановити на близькім фільварку. Кілько може коштувати відстановлення? Е. Ф. з Г.

Відповідь: Якщо на фільварку є оґери державні, то не може з вас більше взяти, як 3—7 зол. за відстановлення навіть 4 рази. Якщо оґер власний, то мусите заплатити ціну, яку зажадає.

Податок від пасіки.

Питання 76. Послідним разом стягнено з мене більший податок, як звичайно. На запит дали мені пояснення, що це податок з пасіки. Напишіть, чи є такий податок і чи я маючи 60 пнів обовязаний його платити? В. П. з Ч. (Волинь.)

Відповідь: До тепер держава не наложила податку від пасік, але в деяких околицях виділи повітові і соймики накладають самовільно податок. Тому ви докладно про все розвідайте, а якщо податок за високий, то можете робити відклик.

Мучні хроби.

Питання 78. В муці появилася досить велика кількість хробів. Що це за хроби, як їх винищувати, та як хоронити муку, щоби вони дальше не розмножувалися? В. Д. з К.

Відповідь: Прислані хроби, це личинки мучного мотиля (Tenebrio molitor) Довгий він на 15 мм., зверха чорний, сподом брунатний. Несе яєчка на муці, з яких вилізають доволі довгі личинки, що винищують муку і печиво. Муку треба докладно пересіяти і переховувати в яснім, воздушнім місці, закриту тонким полотном. Хробів їдять радо співучі птиці.

Криття даху бляхою.

Питання 79. Прохаю повідомити мене, кілько буде коштувати криття бляхою одного квадр. метра даху разом з роботою. М. К. з А.

Відповідь: Після теперішних цін бляхи і ціни бляхарської роботи, криття даху виносить: один метричний сотнар бляхи поцинкованої марки „Польонія", десятки, яка найбільше тепер є в ужиттю, коштує у Львові 115 золотих. Один метр. сотнар числить 40 аркушів бляхи і вистарчає на покриття 22 квадратних метрів даху. Бляхар числить від одного квадратного метра один золотий, причім має ще власник дому дати йому безплатно харч. Бляху належить замовляти через кооперативні установи.

Вісти з „Сільського Господаря".

Філія в Судовій Вишні. Дня 7. квітня 1927 р. відбулися річні Загальні Збори Філії під проводом п. Антона Макарухи. Реферат про ціли і завдання „Сільського Господаря" та звідомлення з дотеперішнього стану Філії виголосив місцевий адвокат, д-р Петро Гайдучок. По оживленій дискусії над рефератом д-ра Гайдучка вибрано нову Філіяльну Раду з отсих членів: голова Петро Гайдучок, члени Ради: Антін Макаруха, Михайло Дигдала Івана, Андрій Тарнавський і Іван Качмарик. Заступники членів Ради: Антін Дуткевич, Сенько Сабат і Петро Прокопович. Контрольна Комісія: Володимир Гаєцький і Михайло Галіна.

Щоби оживити Філію і лежачі на її території Господарські Кружки та розпочати співпрацю з кооперативами в ділянці двигнення сільсько-господарської культури ухвалили Збори поручити Філіяльній Раді уладити в якнайблищім часі повітову господарську нараду з метою обговорення пляну праці Філії.

Кружок в Хотини, Філія Калуш. По довших заходах коло оживлення сього Кружка, головно завдяки п. Петрови Посацькому, місцевому господареві, відбулися річні Загальні Збори членів дня 1. травня ц. р. під проводом місцевого пароха, о. Маркіяна Юркевича, який пояснив ціль і завдання „Сільського Господаря" і заохочував присутних вступати в члени та братися до спільної праці над піднесенням господарки. Обширний реферат про повоєнну працю Кружків „С. Г." виголосив делеґат Повіт. Союзу Кооператив з Калуша, п. Рубчак, почім вибрано Кружкову Раду з отих членів: голова Юрко Посацький, містоголова о. Маріян Юркевич, секретар Петро Посацький, скарбник Михайло Ліщинський, члени ради: Семен Стефанів і Василь Шпенюк.

Філія в Комарні. Філія зачала проявляти живіщу діяльність при кінці 1924 р. У вересні 1924 р. перевела філія статистику шкід в повіті заподіяних надмірними опадами а також шкідниками. На 4567 господарств, що потерпіли шкоди на 15019 моґах виєднала філія при допомозі Голов. Т-ва 15.000 зол. позички на осінні засіви. При кінці року виготовила філія теж зіставлення потрібного насіння на весняні засіви.

В січні 1925 р. устроїла філія 6. тижневий курс домашнього жіночого господарства, який вела п. Ольга з Пеленських Ліщинська. В курсі взяло участь 23 дівчат. Оплата за курс виносила 10 зол. вписове 2 зол. Учасниці вчилися предметів: домашне господарство, куховарство, шиття, плекання хорих і немовлят, а також історії, ґеоґрафії і літератури.

Заходами голови філії зорґанізовано в квітні комітет допомоги населенню тих сіл суд. повіту Комарно, що потерпіли більші шкоди в господарці минулого року.

Весняна засівна позичкова акція не дала більших успіхів, бо признана квота 75.000 зол. на суд. пов. Рудки за мала, так що заледви 50% населення дістало по 15—25 зол. на господарство.

Краще вже випала акція допомоги голодуючим, бо одержано від держави 5 ваґонів збіжжа, по 2 і пів ваґона на повіт Комарно і Рудки, а від укр. Комітету „Допомоги Голодуючому Селу" у Львові в грошах і збіжжу 20.160 кґ. зерна.

Філія звернула увагу теж на правну поміч як для членів, так і для нечленів. Вислідом цего було обниження виміреного податку в кількох громадах. В самій лише Горожанні Великій знижено податок о 1650 зол.

З ковельського повіту.

Ковель, повітове місточко на Волині за Сокалем, о числі 23.000 мешканців, зачинає що раз краще жити українським життям. Увесь повіт має 170.000 мешканців, в тім понад 130.000 українців, решта це жиди, а в послідніх часах місце російських урядовців заняли польські. Українці, це головно селяне. Маючі вони більшістю і свідомі, та мало зорґанізовані, бо в повіті свідомої української інтеліґенції мало.

Від недавна зачалося там краще орґанізаційне, головно освітне життя під проводом заслуженого посла Підгірського, а в послідніх часах видимо поступи і в господарській орґанізації. Її веде аґроном з Галичини інж. Сторонський, що провадить там книгарню „Наша Культура". Оба вони їздять по повіті з господарськими і освітніми лекціями, та бачну звернули увагу на кооперацію. Орґанізаційним осередком є ковельська Просвіта. Ми нераз згадували вже об цім. А ось в дні 8. травня відбулася в Ковлі освітна нарада учасників місцевих Просвіт, а в дні 2. червня буде господарсько-кооперативна нарада представників читалень і кооператив.

До наших Передплатників. Щоби на будуче не було помилок в адресах, проситься при нагоді пересилки передплати чи переписки докладно подавати назву почтового уряду.

Видає: „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР". З друкарні Вид. С-ки „Діло", Львів, Ринок 10. За ред. відповідає ІЛЬКО ЛИСИЙ.

„ОЛЬКА" Одинокий спеціяльний склад панчіх і трикотових виробів — поручає НАЙДЕШЕВШЕ трикотове білля, вовняні панчохи, рукавички, скарпитки светери, ПУЛЬОВЕРИ мужеські, жіночі і діточі. РИНОК 35. БІЛЯ НАРОДНОЇ ТОРГОВЛІ.

ВСЯЧИНА.

Поширені звірячі недуги.

Носатина. Пов. Рогатин: в Підбужу.

Карбункул. Пов. Рогатин в Букачівцях, Рогатині, Потоці. Пов. Жидачів: в Крупську.

Шелесниця. Пов. Долина: в Загірю. Пов. Стрий: в Стрию.

Червінка безрог. Пов. Товмач: в Милованю.

Встеклина. Повіт Косів: в Тудієві. Пов. Надвірна: в Лойовій, в Зарічу. Пов. Рогатин: в Деміянові, в Мартинові повім, в Стратині. Пов. Снятин: в Снятині.

Прищиця. Пов. Броди-: Борятин, Бучина, Черниця, Чепеля, Дубія, Дуди, Гаї дитківські, Гаї старобрідські, Дишківці, Голубиця, Гутниско, Гута, Ясенів, Яшнівці, Кадлубиска, Кутище, Литовиска, Малениска, Майдан, Німач, Накваша, Оріхівчик, Пеньківці, Пенякі, Поникна, Підкамінь, Попівці, Палікорова, Стиберівне, Суходоли, Суховоля, Шишківці, Тетилківці, Вербівчик, Волохи, Звижин.

Пов пол. Тернопіль: Чернихів, Дитківці, Дубівці, Гладкі, Городище, Ігровиця, Ісипівці, Івачів зол., Івачів гор., Іванківці, Когутківці, Малашівці, Мшанець, Носівці, Обарінці, Плесківці, Середниці, Стехнишівці, Зарудє.

Пов. пол. Збараж: Березовиця мала, Чумали, Доброкози, Іванчани, Івашківці, Кобила, Курники, Нетреба Новики, Оприлівці, Зарубинці.

Пол. пов. Зборів. Батків, Білоголова, Білокриниця, Бліх, Бжовиця, Чистопади, Гонтова, Гарбузів, Гнідеве, Гулаківці, Лопушани, Лукавець, Менеїв, Меркопіль, Мильно, Нетерпинці, Оліїв, Панасівка, Підберізці, Ратище, Реніїв, Серетець, Тростянець вел., Вертілка, Загірє, Залізці.

Пов. пол. Золочів: Гута верх., Колтів, Кругів, Опаки, Підгірці, Руда кол., Верхобіж, Загірці.

Вивіз за границю отрубів.

Вивіз чи ввіз отрубів і другої ядерної паші є доказом годівельної господарки. Краї з високо поставленою годівельною, та молочною господаркою ядерну пашу призять зі заграниці, щоби вигодувати худобу і вивезти на заграничні ринки. В Польщі є противно. Вивозять худобу не годовану і ядерну пашу. За границею ту саму худобу годують тою пашею і продають за добрі гроші. Як статистика виказує вивезено з Польщі отрубів в р. 1925 419.3 тисячів мет. сот. а р. 1926 1.776.9 тис. метр. сот. Тому ставлять собі питання: Чи не споживають за багато білої муки і чи не за мало годують худоби.

Задумуване знесення заборони привозу худоби до Чех.

Минулого року заборонила чеська держава привозити до Чех худобу всіх родів через те, що чеським господарям не оплачувалося годувати худоби задля низьких цін. Коли замкнули довіз з Польщі, ціна в Чехах пішла значно в гору. Часописи повідомляють, що Чехи задумують знести видану заборону, що вплинулоби на звижку цін на худобу в Польщі.

Земельна реформа в чеській державі.

В чеській державі зачали парцелювати маєтки в р. 1921. До розпарцельовання було призначено 1 і чверть міліона гектарів землі. Тепер остало до розпарцельовання 165.000 гек. Значиться в Чехах парцеляція вже покінчена. І так парцелювали землю між місцеве населення і держава позичала гроші на закупно землі, будинки і інвентар. А в Польщі?

Скарб на дні моря.

В Франції приготовляються вже незнати котрий раз витягнути з глубин моря залізну скриню, наповнену діяментами і золотом, що лежить при острові Олєрон. Дотенерішні проби видобути невдалися, навіть всяким крутіям чародіям, що то при помочі чарів від людей, жадних богацтва, за витягнення скрині наперед гроші виманювали а скрині не зловили. Міліонові скарби вже й неодного відважного нурка позбавили життя, та неткнені лежать далі.

А як ці скарби дісталися сюди? Історія коротка. Один французький воєвода втік ще 1789 році з Франції перед революцією, яка пожерла тоді багато французької шляхти, втік до Америки. Там на протязі трийцяти літ збогатився, заміняв богацтво в діяменти і золото та вертав назад до вітчини а скарб віз в великій залізній скрині. В дорозі зблудив його капітан і в ночі побачивши світячі скали острова Олєрон думав що це морська лямпа на французьких берегах та пустився до неї. Наїхав на ці підводні скали і корабель розбився на скалах та затонув враз з усіми людьми і зі скарбом. Цей скарб до нині спочиває і чекає на щасливого наслідника воєводи богача.

Кількість населення на Україні.

Послідній перепис виказав на Україні 28,934.297 чоловік. З поправкою беруть кругло на 30 міліонів. З того на міське населення припадає 5,226.620 чол. а на сільське 23,667.677 чол. Шо до густоти, то на першому місці стоїть Харківщина та Київщина. В тім є 13,425.630 мужщин та 14,305.384 жінок. Бракує відомостей із двох округів. Отже жінок є на 1. міліон більше, яку ріжницю однаково як в місті так і селі помічається.

ШТУЧНІ НАВОЗИ, як томасина, суперфосфат кістяний і мінеральний, і каїніт

доставляє за посередництвом Кооператив ціловаґоновими ладунками

ЦЕНТРОСОЮЗ, Львів вул. Зіморовича 20. Жадайте сейчас цінників!

ОРИҐІНАЛЬНІ ШВЕДСЬКІ КРУЖЛІВКИ

„ALFA-LAVAL"

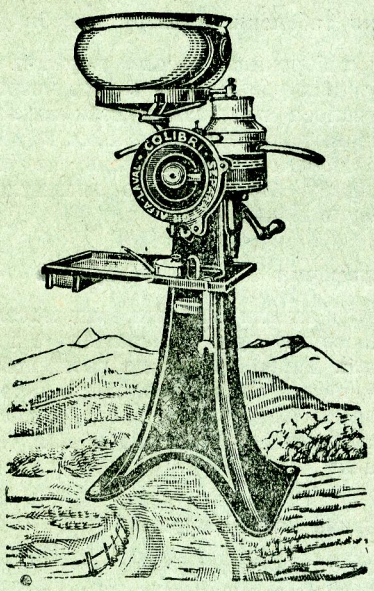

введені по всіх молочарнях, є під кожним оглядом недостижимі.

За докладне відтовщення, за тревалість матеріялу, за простоту конструкції **одержали понад 1300 найвисших нагород і похвал.**

Понад 3,500.000 кружлівок „ALFA-LAVAL" є в ужиттю. — Продаються на 10 місячних рат без опроцентовання. — На 30 літ письменна гарантія доброї праці.

Цілковиті урядження молочарень ручних, парових, електромоторових і паротурбінових. Доставляємо всі машини молочарські від найменших до найбільших. Найліпші машини, найновійші моделі, найнизші ціни, найбільш догідні услівя сплати. Під доглядом спеціялістів інжинірів уділюємо безплатно технічні вказівки щодо урядження молочарень, маслярень і т. д.

На господарській виставі в Ченстохові в р. 1926. одержали ми за кружлівки „ALFA-LAVAL" і другі молочарські машини ЗОЛОТУ МЕДАЛЮ.

Т-во „ALFA-LAVAL" Сп. з обм. пор.

ВАРШАВА, Краківське Передмістя 60. Відділ в ПОЗНАНІ, вул. Гварна ч. 9.

Адреса телеґр.: ALFA-LAVAL.

Заступництво для українських кооператив має КРАЄВИЙ МОЛОЧАРСЬКИЙ СОЮЗ „МАСЛОСОЮЗ", Львів, вулиця Костюшка ч. 1а, та всі його відділи в краю.

УЖИВАЙТЕ ПОМІЧНИХ НАВОЗІВ!

Ціни „Суперфосфату" значно знижені!

Без навоження суперфосфатом нема дорідного зерна і тому нема добрих зборів. При вчаснім відборі товару 15. липня ц. р. ціни нищі, а рільникам

маєтково відповідальним уділяється кредиту до 9-ти місяців. — При закупнах належить звернути увагу на охоронний знак „SUPER" на мішку і пльомбі.

АЗОТНЯК І АМОНЯКАЛЬНА САЛІТРА

Золотих 1·75 за кільоґрам % азоту. Зол. 1·— за кільоґрам товару.

Найліпші і найуспішніші азотові навози виробляє і доставляє на 9-місячний кредит ДЕРЖАВНА ФАБРИКА АЗОТОВИХ СПОЛУК В ХОЖОВІ. — На кредит за посередництвом Рільничих Організацій або Державного Банку. — При закупні за готівку уділяється 2-процентового сконта. — Всяких інформацій уділяє Дирекція Фабрики в Хожові.

КАЇНІТ

з копальні АКЦІЙНОЇ СПІЛКИ ЕКСПЛЬОАТАЦІЇ ПОТАСОВИХ СОЛЕЙ

УЖИВАЙТЕ В ЧЕРВНІ ЯКО НАВІЗ ПІД ОКОПОВІ РОСТИНИ ПОВЕРХА.

Замовляйте в своїх рільничих орґанізаціях, в синдикатах або у довірених купців!

Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

Ч 12. ЛЬВІВ, ДНЯ 15. ЧЕРВНЯ 1927. РІЧНИК XIII.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРГАН КРАЄВОГО ТОВАРИСТВА ГОСПОДАРСЬКОГО „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР"

Виходить 1. і 15. кождого місяця.

ПЕРЕДПЛАТА:

За квартал . . . . . 3·50 зол.
„ півроку . . . . . 7·— „
„ цілий рік . . . . . 14·— „

Передплату належить надсилати на адресу: „Сільський Господар", Львів, вул. Зіморовича ч. 20.

ОГОЛОШЕННЯ:

Ціла сторінка одноразово . 180 зол.
Половина сторінки . . . . . 100 „
Чверть сторінки . . . . . 60 „
Одна осьма сторінки . . . . 35 „

За першу сторінку числиться о 50% дороже.

L W Ó W Czarneckiego 24.
Bibljoteka Nauk. T-wa im. Szewczenka

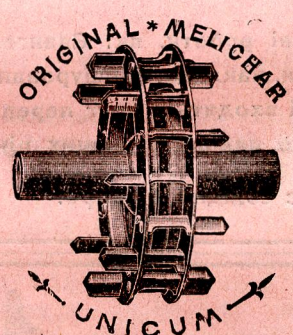

Чеськословацька Акційна Спілка
Злучені фабрики рільничих машин
Фр. Меліхар-Умрат і Спілка,
БРАНДИС н/Л.
Філія ЛЬВІВ, вул. Городецька ч. 61.

Найбільші в Европі фабрики сівалок.

Сівалки рядові, патент **„UNICUM".** — Сівалки комбіновані, патент **„IMPERATOR".** — Сівалки до штучних навозів. — Сівалки до буряків звичайні і комбіновані до сівби купкової (Dibbel) і сівби повної. Сівалки рядові трибові, патент **„PATRIA".** — Сівалки селянські, легкі і дешеві, патент **„PATRIA-MIGNON".** Копачки до картофель, патент **„MELICHAR-HAJEK".** — Жнивярки патент **„GRATIA".** Косярки патент **GLORIA.**

КРІМ СЬОГО:

Бехера оригнальн знаряди до орки, культиватори, борони тарелев, плянети ручні і кінні. Австрійські трієри марки **„PHÖNIX"**, чеські січкарні системи **Bentall'a,** бурачарки, шрутівники з вальцями або каменями, кружлівки до молока **„LIBELLA"** і т. п.

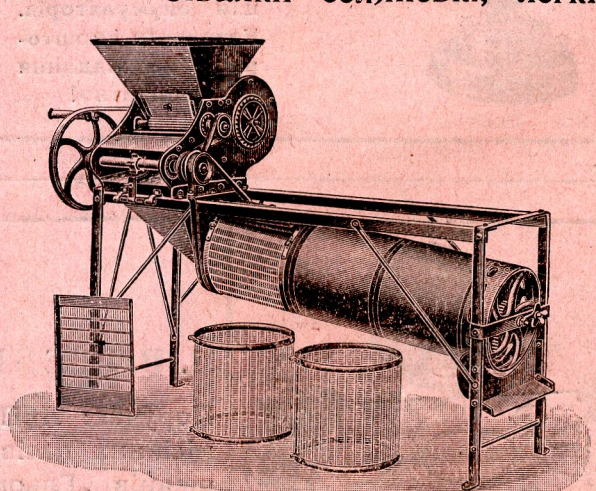

ДАХІВКА! Палена, легка і непромакальна, **гусаки, цегла**

продає найдешевше

Фабрика дахівок і цегли в Ходорові.

БЮРО ПРОДАЖІ також у фірми

Мастальський і Кодрантовський

ЛЬВІВ, ВУЛ. ТРЕТОГО МАЯ Ч. 2|II. Ч. тел. 2-67.

Радіо!! НАЙБІЛЬШИЙ галицький склад і фабрика радіофонічних апаратів. — — —

Радіолябораторія!

Валеріян ДРАБІК

ЛЬВІВ, ВУЛИЦЯ СИКСТУСЬКА Ч. 17.

Телєфон 7—36.

Адреса телєграф.: „Радіодрабік".

Інсталяції комплєтних єтацій в місці і на провінції.

Фахові поради!

Будова антен!

Ладівнича стація акумуляторів. Катальоґи і кошториси на жадання безплатно!

ПЕРЕПЛЕТНЯ
ПАВЛА БАБЯКА

У ЛЬВОВІ, ВУЛ. БЛЯХАРСЬКА Ч. 12

приймає всякі церковні роботи, як: Євангелія, Служебники, старі книги, наклади, брошурування, канцелярійні книги, які входять в круг переплетничої штуки і т. п., по найприступніщих цінах.

Роботи виконує солідно й скоро.

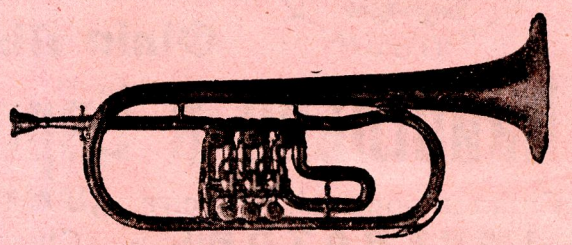

Перша Краєва Фабрика музичних інструментів

Франца Невчика Львів, Городецька 2. б. Телєфон ч. 25-76.

Поручає власного виробу музичні інструменти смичкові, духові і мандолінові під ґарантією. Приймає інструменти до направи. — Заводові музики одержують опуст.

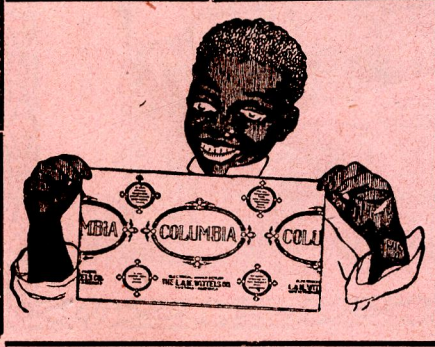

ФАБРИКА ХЕМІЧНО-ТЕХНІЧНИХ ВИРОБІВ

„КОЛЮМБІЯ"

Л. ВІТТЕЛЬС, Львів, вул. Панєнська ч. 9. Тел. 21-97.

Поручає: ЛЕП НА МУХИ в аркушах і рольках, ВІСК до трансмісійних пасів „Колюмбія", ТЕХНІЧНУ ВАЗЕЛІНУ, КЛЕЙ для шевців „Гльорія", воскова заправа терпентинова до підлоги, віск, смолу, ґлязуру і т. п. Одиноке в своїм роді жерело закупу!

Ч. 12. ЛЬВІВ, ДНЯ 15. ЧЕРВНЯ 1927. РІЧНИК XIII.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРҐАН КРАЄВОГО ТОВАРИСТВА ГОСПОДАРСЬКОГО „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР".

Виходить 1. і 15. кождого місяця.

ПЕРЕДПЛАТА:

За квартал . . . . . 3·50 зол.
„ півроку . . . . . 7·— „
„ цілий рік . . . . . 14·— „

Передплату належить надсилати на адресу: „Сільський Господар", Львів, вул. Зіморовича ч. 20.

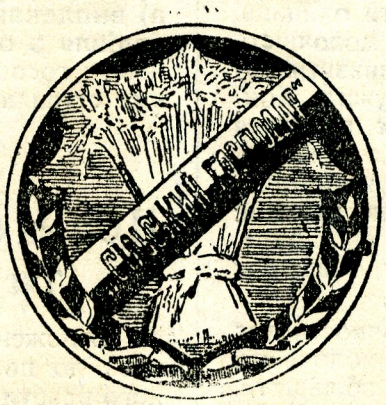

ОГОЛОШЕННЯ:

Ціла сторінка одноразово . 180 зол.
Половина сторінки . . . . . 100 „
Чверть сторінки . . . . . 60 „
Одна осьма сторінки . . . . 35 „

За першу сторінку числиться о 50% дороще.

Контроля молочности — дорогою до поступу і збільшених доходів.

Повстання нових молочарських кооператив та поширення діяльности давних, можна пояснити двома причинами. Молочарський рух поширюється, або завдяки стремлінням господарів до зміни господарки із збіжевої — менше поплатної, на господарку годівельно-молочарську — більше поплатну, або молочарський рух взагалі є викликаний браком гроша на селі. В ріжних околицях є ріжні причини, але треба усталити дійсні причини молочарського руху, щоби знати, на яку дорогу спрямувати молочарство, щоби його належно укріпити та як слід розбудувати.

Перша причина є цілком правильна і в цих околицях, де молочарський рух викликала охота переорґанізовання господарки, дальша праця піде цілком добре і має гарні вигляди на розвиток. Але в других околицях треба молочарській централі „Маслосоюзови" звести цей рух на властиву дорогу. Освідомлення членів і орґанізація їх для піднесення господарки і поліпшення стану худоби, витворить тісний звязок між членами і молочарнею, що положить певні підвалини під дальшу розбудову молочарського промислу в нашій країні.

Нічо нового не треба видумувати, але закладати при молочарнях Товариства Контролі Молочности, які на заході дали такі світлі успіхи. А заведено їх в перве 1886 р. в Америці, звідки перенеслися до Німеччини і Данії. Високий уровень молочарського промислу, доброго стану худоби, розцвіту і добробуту маленької Данії, завдячується Контрольним Товариствам. Вони виплекали расову данську худобу, і подбали за це, що молоко порядно перероблюване давало продукти першої якости, що відпадки молочарського промислу не марнувалися, але добре зуживалися в господарстві. А сьогодня всі молочарні, маслярні, сирарні, молочарські школи, кружки, книжки і часописи є свідками праці Товариств Контролі Молочности. Праці цих Товариств завдячує Данія своє перше місце в молочарськім світі.

Коли возьмемо стисло, то членами молочарні є не люде, лише корови, бо від кількости коров і молока залежить праця і розвій молочарні. Господарі є лише тими, що дають провід і мають старатися, щоби їхні корови давали як найбільшу кількість молока. Тому господарі повинні стати членами Контрольного Товариства, яке має за задачу виказати, чи корова поплачується, чи ні.

Поплатність корови полягає не лише на великій кількости молока, але передусім на кількости товщу в молоці і здібности корови переміняти ріжного рода паші на молоко і мясо. Тому підставою для контролі **є доєння на пробу три рази в місяць, докладне міряння кількости молока і товщу, а також важення паші, яку корова дістає.** Дуже важним є теж важення корови перед приступленням до контролі, перед і по отеленню. При помочі контролі можна теж направити неодну хибу в доєнню, як невідповідне або недокладне здоювання. Усувається теж невідповідну пашу.

Ці всі праці виконує для зорґанізованих господарів в Товариство, один чоловік т. зв. контрольасистент. Він на підставі пробних удоїв, мірення кількости молока і товщу, важення і розсліджування якости паші, часу поєння, важення корови, загального стану здоровля, гону полового і т. д. уділює господарам всіх потрібних вказівок, що до годівлі, доєння, лічення і т. д. На підставі цих даних господар рішиться держати лише такі корови, що поплачуються.

Однак контроля молочности не звертає уваги лише на це, щоби доцілити як найбільшої поплатности корови, але так само, як в управі рослин переводиться досвіди для виплекання окремих родів, так і Контроля Молочности веде до пізнання годівельної вартости найблищих і дальших предків контрольованої штуки. Відомо, що кілька коров з одної стайні при однаковій якости і кількости паші, дають одна менше і гіршого, друга більше і ліпшого молока. І так корови ріжних рас

визначаються ріжною молочністю. Корови рас не виплеканих, прим. української, дають молока доволі мало, около 600 до 900 літрів в рік, коли противно корови благородних рас дають річно 5000 літрів молока і більше. Коли порівнювати молочність коров одної раси, то побачимо, що мимо однакового кормлення і догляду, ріжно дояться. Ці ріжниці залежні від особистих здібностей поодиноких штук і тому задачею годівельника є збільшувати цю високу молочність і удержувати її в дальшім потомстві, через відповідний добір високомолочних одиниць обох полів. Але годівельник мусить знати напевно прикмети одиниць, бо через невідповідний добір можна молочність не то що не підвисшити, але навпаки знизити. До докладного пізнання цих прикмет служить Контроля Молочности, яка викаже, яка є пересічна молочність корови через цілий рік і яка кількість товщу в молоці, **бо не ця корова найліпша, що дає найбільше молока, але ця, що дає найбільше масла.** Лише в околицях підміських, де продається молоко не після товщу, товщ має другорядне значіння.

Доволі велике значіння для молочности має теж хлів, паша і догляд. Вроджену молочність можна лише тоді удержати а навіть збільшити, коли звіря є цілком здорове і коли дістає пашу, що вистачає на витворення молока і захования життєвої сили. Бо лише звірята здорові і добре удержані можуть розвинути вроджені прикмети і збільшити їх в користь господаря. Тому часта контроля ужитковости є конче потрібна і лише вона вкаже, котрі одиниці вибирати на розплід. Тому Контрольні Товариства подають не лише ради і вказівки через контрольасистента, але збирають точні дані що до ужитковости поодиноких штук. Для виплекання доброї худоби не вистачає лише виказувати висоту молочности, товщу і т. д. але головно треба стверджувати дідичну молочність коров а передовсім бугаїв. Тому Контрольні Товариства збирають дані. **1) Яка була пересічна молочність принайменше через три роки у доньки даного бугая. 2) Відношення у молочности. Чи молочність в потомстві зліпшується, чи згіршується. 3) Яку пересічну молочність виказували мами доньок даного бугая. 4) Яке відношення між молочністю мамів а доньок.** На підставі таких даних може Контрольне Товариство поручати до розплоду штуки з добрими усталеними прикметами, які будуть переходити на потомство. Як бачимо, то задача доволі тяжка, довга, але за це незвичайно корисна, не лише для самих господарів, але і для цілого народу і його матеріяльного стану.

Доки в нас не буде зорганізованих окремих Контрольних Товариств, повинен „Маслосоюз" мати кількох контрольасистентів, які переводилиби контролю на бажання поодиноких господарів. Знова господарі, що дають молоко до молочарень, повинні користати із записок в книжочках достави молока, що до кількости молока і товщу, щоби після цего нормувати кількість і якість паші. Бо не відповідна паша потягає за собою зменшення кількости молока.

Контрольні Товариства в Данії стали для тамошніх селян прямо копальнею золота і спов нили як слід своє завдання, бо зліпшили і збільшили продукцію молока. Майже всі уліпшення на полі молочарства виходять з Данії, а данські корови належать до дуже молочних. Всі світові молотарські зїзди, вистави і т. д. без Данців не обходяться і всюди вони славляться своїми молочними продуктами, а це все завдяки Кодтрольним Товариствам.

А в нас? Молочарство зачало розвиватися. Ми вступили щойно на „молочну" дорогу і ставляємо перші кроки. Щоби започатковане діло не увійшло в сліпу вуличку, але щоби скоро розвивалося і сповнило покладані на него надії, основуймо Контрольні Товариства, які будуть показчиком на неодній розстайній дорозі нашого молочарства. Лише від них залежить: **а) утревалення і запевнення збуту на молочні продукти, б) розбудова сирарського промислу, в) виплекання молочної худоби. г) уліпшена годівля з огляду на ужитковість.** Вони введуть наших господарів на цю саму дорогу, на яку давно вже ступили другі народи.

Інж. Б. Волинець.

Дбайте о розвій молочарні та годівлю худоби.

Заложення молочарської спілки це перший крок до побільшення доходу з господарства та його розбудови. Вже по кількох місяцях праці молочарської спілки показуються корисні зміни в поодиноких господарствах а навіть поширена думка, що молочарня це копальня золота. Коли господарі оцінюють так значіння молочарні, то управі треба старатися молочарню добре вести і поширювати її діяльніст.ь, щоби приносила чимраз більше користей. Як золото в копальні вичерпується і треба чимраз глибше копати, щоби на довше вистало, так і молочарню треба розбудовувати, щоби сповнила своє завдання, і гуртувала чимраз більше людей.

Розвій молочарні залежить від кількости молока, а кількість доставленого молока до молочарні, від цін за нього. Наші молочарні платять лише за товщ і то такі ціни, які дістають за масло. Щоби отже ціна масла була висока, повинен молочар старатися виробити масло добре і тревале, бо на таке масло все найдеться купець, що добре заплатить. Якщо молочарня буде виробляти гірше масло, то вона не то, що не буде розвиватися, але навіть буде тратити членів. Доставці молока повинні старатися доставляти більше доброго молока, щоби знизити видатки на адміністрацію і в цей спосіб піднести ціну на масло.

Як поправити виріб масла?

Найліпший майстер столяр не зробить доброго і міцного стола зі спорохнявілого дерева. Так само найліпший молочар не виробить доброго і смачного масла, якщо дістане до перерібки занечищене або підкисле молоко. Тому доставці молока повинні старатися давати лише добре, чисте молоко, а щоби воно таким було, треба відповідно доглядати худобу і обходитися з молоком. Тому члени мають заховувати слідуючі правила:

1. Щоби обора була чиста, ясна і провітрювана; корови чистити щоденно згреблом і давати їм здорову пашу.

2. Молоко зараз по видоєнню забрати з обори, перецідити через чисте цідилко, перелляти поволи два-три рази з одного начиння до другого, щоби з нього вийшла задуха. Не тримати молока ані хвилини теплого, але охолодити його вставленням начиння до зимної води, аж до відіслання до моло-

чарні. Чим молоко зимніше, тим довше тримається свіжим, бо тепле молоко скоро кисне.

3. Не мішати молока свіжо-видоєного — теплого, з молоком зимним, бо воно скоро скисне.

4. Все начиння, як скопець, цідилко і коновки, по кождім вжиттю вишурувати щіткою, вимити добре горячою водою і провітрювати на дворі. Не тримати молока кислого в баньках призначених на свіже молоко.

5. Уважати, щоби другі члени не доставляли до молочарні молока занечищеного, закислого, в брудних начиннях, бо одна літра молока лихого попсує тисяч літрів доброго і погіршить якість масла, а тим самим знизить його ціну.

6. Складайте уділи на уладження взірцевих більших моторових і парових молочарень, бо тоді буде дешевша праця, а більші доходи.

Як збільшити доставу молока?

Яка праця — така заплата. За пашу і догляд платить корова молоком. Коли корова дає малу кількість молока, дає малу заплату за труд коло неї. Більшість наших коров не виплачується, бо дають заледви 1000 літрів молока річно, коли працьовитому рільникови на заході когова рідко коли дає менше як 3000 літрів, а трапляються корови, що дають 7000 літрів молока річно. Розуміється, що з такої корови великий дохід і не жаль дати їй доброї паші.

Молочарська спілка виплачує за товщ від 1-ої літри молока пересічно по 18 сотиків, що робить річно від 1000 літрів молока 180 зол. Високомолочні корови приносять великі доходи і добре оплачуються. Корова, що дає річно 4000 літрів молока принесе за сам товщ 720 зол. Розуміється, що така корова потребує теж відповідної паші. Добру молочну корову оплатиться все тримати, бо вона верне гроші за пашу і дасть ще велику надвижку. В нас добрі корови рідко трапляються, але і з наших лихих коров можна доховатися добрих молочниць, коли будемо лишати до хову лиш це, що найліпше, а усувати це, що нездале.

Щоби винайти ті добрі штуки треба переконатися кілько кожна корова дає річно молока і яку кількість товщу має молоко.

Недосить знати кілько мається молока в господарстві, ще потрібно знати і те, кілько кожна корова дає доходу. Тоді легко пізнати дармоїда і позбутися його з обори. Тому треба три рази в місяць справдити видій молока від кожної корови з осібна, найліпше 1, 11 і 21 кожного місяця змірити молоко рано, в полудне і вечір та записати до книжки. Раз на місяць дати молоко з цілоденного видою від кожної корови з осібна до змірення товщу в молочарні. По році легко може обчислити сам господар молочність кожної корови, або це може зробити управа молочарні. (Можна переслати також зібрані дані на мою адресу до опрацьовання).

Така праця булаби початком контролі молочности. Майже нічо вона не коштує, а дає велику користь, бо причинюється до побільшення молочного господарства. На підставі мірення товщу зможе господар легко винайти причину, чому корова зле доїться. Причин цих може бути богато, як зле доїння, недостаточна паша і т. д.

Через добре доїння можна зискати денно від кожної корови кілька літрів молока більше. Також і молочність корови значно збільшується деколи навіть о кількадесять літрів молока на протязі року. Дуже важним є також докладне здоювання коров, бо через це дістається товстійше молоко, за котре молочарня добре плаїть. При доєнню треба уважати на чистоту, бо нечисте молоко мало має для молочарні вартости.

Найбільшої уваги потребує паша. І вже є прийняте переконання, що що корова прийме писком — то видасть дійками. Тому, якщо вимагається від корови богато і товстого молока, треба дати їй посильні паші, як макухи, ґрис, конюшину, сераделю, добре солодке сіно, заразом паші, що гонять молоко, як бураки, бруква, картофлі і зелені паші. Однак не можна давати паші без міри. Якщо корова більша і дає більше молока, то треба дати посильної паші відповідно до ваги, більшій — більше, а меншій — менше. Кожне перегодування, або недогодування шкодить худобі, вона тратить молоко, а через це тратить теж господар. Через належне годування можна осягнути більші доходи, бо навіть і найліпша корова зле годована і доглянена в господарстві змарнується.

Є відомо, що молоко не все однаково платиться. В зимі є ціни значно вищі, а в літі нищі. Це через те, що більшість коров телиться в літі, а також в зимі менше паші і гірша паша. В літі є звичайно більше молока і продається його за малі гроші, а в зимі навіть для господаря нестає. Той час використовують західні рільники, присилають до нас масло, за яке платиться дорогі гроші.

Тому господар повинен старатися, щоби корови телилися в зимі. Хто змінить час отелення коров на листопад або грудень, зискає подвійно, бо буде мати досить молока на зиму, а на весну, коли корова дістане зелену пашу, молочність знова поправиться. Також телята зимові є доріднійші ніж літні.

Щоби у нас розгалузити молочарство треба крім виплекування добрих молочниць, побільшити також число коров. Після обчислення припадає у нас на 5 га землі одна корова, коли в Данії на 1 і пів гектара припадає одна корова. З цего заключення, що у нас замало коров. В Данії на 1000 людей є 800 коров, а у нас тільки 300. Пятьдесять літ тому назад у нас було на 1000 людей 450 коров. Тепер годівля у нас занедбана, людей стало прибуває, тому треба також збільшувати кількість худоби, тим більше, що на молоко і мясо маємо запевнений збут, а це вивіз на заграничні ринки.

Щоби мати корови високомолочні, треба добирати телята до хования по добрих молочних коровах і расових бугаях. Що лихе і мало вартісне треба з обори усунути, бо ми є за бідні, щоби годувати дармоїдів.

На полі молочарства та годівлі худоби, чекає нас ще велика праця. Тому нема чого довго роздумувати, не лякатися перепон, бо „просвічені господарі — то сила", котра все легко поконає. Орґанізація господарів в молочарнях, для виплекання доброї молочної худоби, а тим самим розбудова молочарського промислу, це обовязок меншого і більшого господаря. Хай не бракне в нас ні одного, що не бувби членом молочарні і не хотівби причинитися до розбудови і поширення так важної галузи сільського господарства, якою є молочарство. Тому спільно до праці. Праця тяжка, але по скінченню її добра нагорода і приємний відпочинок.

Павло Баранишин,
господар в Підлісках великих.

Зужиткування громадських неужитків.

В богатьох наших селах є т. зв. громадські неужитки серед села, то значить, кусники землі громадської, які не приносять жадного хісна а противно шкоду, бо запущені і забагнені стають розплідником всяких зараз і занечищують воздух. По деяких селах громадські неужитки є засаджені вербами.

Таких кілька неужитків було в громаді Бушковичкі, коло Перемишля. З хвилею, коли в селі пов-

Громадський неужиток.

стала кооператива, а громадяне почали братися до поправи господарки і кращого використання землі, не поминули і громадських неужитків, які саме лежать коло кооперативи По довгих переконуваннях підчас господарських викладів і курсів, а далі по довгих нарадах громадської ради, вдалося вкінці заохотити людий до справлення згаданих неужитків. Порішили і взялися за роботу. Передше деякі стали нарікати, що мовляв, качка не має де вийти з подвіря, хоча пасовиско під носом серед села і огороджене так, що непотрібний пастух, а молоді лошаки ціле літо не видять своєї стайні Повитинали верби,

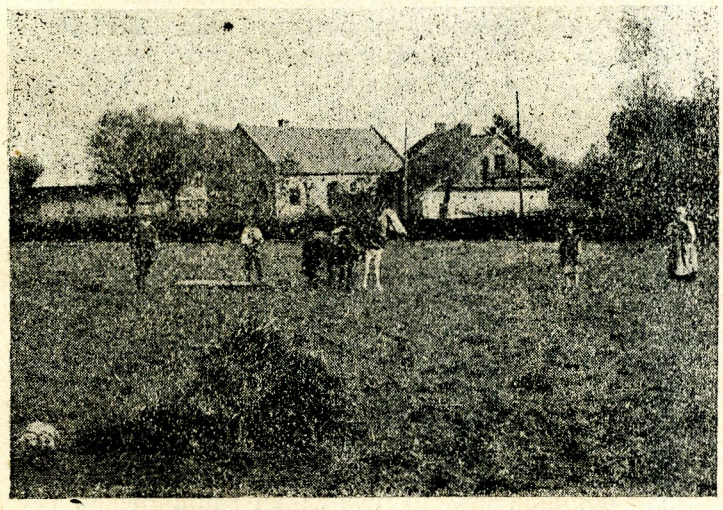

Справлений громадський неужиток.

спустили воду, обгородили і віддали людям під управу. Через рік засіяли пашу та засадили щепи, а рівночасно заложили шкілку деревець. Сьогодня мають вже около 200 щеп, якими будуть засаджувані інші неужитки, а згодом дороги. Коли виділ повітовий побачив ту працю, корисну для громади, не мав причини відмовити внесеній громадою просьбі о субвенцію і уділив того року 200 зол. на осушення і огородження тих справлених неужитків.

Сьогодня має громада з давного неужитку вже дохід, з продажі паші, а згодом буде мати великий дохід зі саду. Таким чином громада маючи власні доходи обменшить податки від громадян на потреби громади а з дальших доходів зі справлених громадських неужитків буде справляти громадське пасовиско, а і тим принесе богато користи всім громадянам.

Богато подібних неужитків може принести громаді богато доходів, а до того воно і краще село виглядає, як серед села місто багна та ставків зі смердячою водою, пишається гарний садок. Залучені знимки представляють саме справлення неужитків в громаді, Бушковички коло Перемишля. Слід на кінець піднести, що цею роботою занялися п. п. Осип Макар, начальник громади і голова Надзірної Ради кооперативи, інж. Іван Лапчук, повітовий аґроном, і Степан Павлик, член управи кооперативи, які працюють і на полі сільсько-господарських дослідів.

Інж. Іван Лапчук.

Зелені гної — джерелом богацтва землі.

Бажанням кождого господаря добути із землі — свойого варстату праці, як найбільше. А це найбільше є всі землеплоди, а посередно через них теж продукти звірячі. Для осягнення найбільших зборів старається господар дати рослині всего, чого вона потребує до росту і видання плоду. Видатки на управу рослин є доволі великі, бо видається гроші на ліпше зерно, докладніщу обробітку землі, штучні гної і т. д., а доходи не все відповідають видаткам. Причиною цего, по більшій части високі ціни на штучні гної, а низькі на землеплоди. Розуміється, що жаден господар не має на стільки стаєнного гною, щоби міг мати належний збір без штучних гноїв. А штучні гної є конче потрібні, передусім азотні, які є заразом найдорожші. Тому треба господарям оглянутися за дешевшими азотними гноями, а такими є зелені гної.

Відколи наука пізнала, що стручкові рослини нагромаджують в землі азот, стала досліджувати ці рослини. Пізнано, що на корінцях стручкових рослин живуть бактерії, що стягають азот з воздуха та складають його в землі, корінню, билі, листках і т. д. Ці власности використала практика і управа стручкових рослин стала дешевим засобом гноїння землі, так дуже для рослини потрібним азотом.

Управа рослин на зелені гної має більше значіння головно на землях легких-піскових і на лек-

ПРИГАДКА.

Прохаємо всіх наших передплатників вносити передплату на другий піврік 1927 р. Передплата на квартал виносить 3.50 зол., на піврік 7 зол. Хто не заплатить передплати, тому часопис здержиться. Навіть тим нашим передплатникам, що не прислали ще передплати за 2-гий чвертьрік 1927 року часопис здержуємо.

ших глинках. Але навіть на тяжких глинах і на багатих чорноземах зелені гної дуже добре ділають і оплачуються. Головно в цих господарствах, де недостає стаєнного гною, або довіз утруднений задля невідповідного доїзду, або далекого віддалення поля від обійстя, повиннося управляти рослини на зелені гної. Треба лише взяти ще під розгляд місцеві кліматичні обставини, бо вони мають великий вплив на остаточний вислід. В околицях, де рослини зріють доволі пізно, не можна примінювати зеленого гноїння в ширших розмірах, бо пізний засів не позволить рослинам належно вирости. Теж в околицях, де бувають скоро осінні приморозки, або де в часі росту панує довший час посуха, там можна управляти рослини на зелені гної лише як рослини всівні, а не як межиплід. А не мають в нас господарі на стільки землі, щоби могли управляти зелені гної як головну рослину. Тому найвідповідніщим є таке підсоння, де головні рослини як жито, ячмінь і т. д. збирається найпізніше в половині липня.

На зелені гної сіється такі рослини, що нагромаджують в землі азот, скоро ростуть і дають богато зеленої маси. Перше місце між такими рослинами займають синій лубін і сераделя. До них приступають ще всі стручкові рослини. Відповідно до землі і вимог поодиноких рослин сіється їх окремо або мішані. На легкі піскові землі надається лубін, сераделя, пісочна вика і болгай. Підібрання рослини залежить від якости землі і її справлення. Лубін і сераделя ростуть найкраще на землях піскових без вапна, але і на землях середно тяжких дають досить богато зеленої маси. Головно ростуть добре тоді, коли в землі находяться вже азотоловні бактерії. Тому добре є насіння перед засівом щіпити бактерійними щіплянками, як „нітраґіна", „азотоґен", „азоформ" і т. п. Сераделя вимагає ще землі добре справленої, не грудоватої, бо має дрібне насіння. На прочі тяжші землі богаті на вапно надаються: горох, жовта конюшина, інкарнатка, лубін, пелюшка, кінський біб, вика, гречка і т. д., які найліпше висівати разом мішані. Сильні била бобу є доброю опорою для других, так що вони добре ростуть і витворюють богато зеленої маси.

При управі рослин на зелені гної, є важним не лише підібрання рослини до землі, але незвичайно важним є також засів. Зерном з правила не повиннося ніколи щадити, бо густіше посіяне, дає більше зеленої маси задля якої ми рослини управляємо. Час і спосіб засіву має теж досить велике значіння. Можна управляти як: **головну рослину** сіяну скоро з весною. Таку управу з огляду на страчений рік, бо рослина не дасть збору, можна вести лише на землях дуже пісних, лихих, які мають бути вперве ужиті за управне поле, або там, де є виключене гноїння стаєнним гноєм. **Всівну рослину** до озимини або ярини. До цего надається головно сераделя, лубін і інкарнатка, а можна їх всівати до жита і вівса. З огляду на це, що вони забирають зі землі другі поживні складники як фосфор, потас і вапно, можна їх всівати лише на землях богатих. **Межиплід** по житі, ячменю. Збіжжа зараз по зборі складається, а на стерню розкидається насіння підібраних рослин, щоби міленько підкинути. Краще є скорше підкинути, а відтак сіяти сівалкою. Такий спосіб управи рослин на зелені гної найліпше підходить в околицях з теплим підсонням і де по жнивах перепадують дощі.

Щоби рослини відповідно виросли і дали богато зеленої маси, повиннося під них пригноювати штучними гноями фосфорними і потасовими, а такими є томасина і потасова сіль або каініт. Рослини на зелені гної управляється на це, щоби добути з воздуха даром як найбільше азоту, якого рослини багато потребують, а який є розмірно найдорозший. Кількости других поживних рослинних складників зелені гної не побільшають і тому треба їх придавати. Придання фосфорних і потасових гноїв добре оплачується, бо управлювані рослини мають тоді потрібну кількість поживи і добре справлену землю, через що дають високі збори.

Ділання зелених гноїв залежить теж у великій мірі від часу приорання. Час, коли рослини заорювати, залежить від цего, яку рослину думаємо управляти. Рослини повиннося приорати в часі повного цвіту, бо коли вже відцвили, не мають тої вартости. Якщо має прийти по зелених гноях озимина-жито, то треба заорати принайменше на тиждень перед засівом, а пізніше добре завалувати. Пшеницю можна сіяти зараз по заоранню. Якщо зелені гної призначені під ярину, то приорювати треба як найпізніше лише можна, а навіть відложити до вчасної весни. В цей спосіб стратиться найменшу кількість дорогого азоту.

Першою умовою успішної управи рослин на зелені гної є підібрання рослин до землі, скорий і відповідний засів, а також достаточна кількість вогкости в землі і поживних складників для рослин. Щоби рослини добре росли, треба їх скорше випробувати. А що рослини сіяні на зелене гноїння є на загал невибагливі, ділання їх певне, то і принесуть вони очікувані користи і добре оплатяться. Вони не лише нагромаджують азот в землі, але також справляють фізикальні прикмети землі. Земля стає богатшою на порохнячку, воздух, складники поживні для рослин, які може рослина зараз забрати. Навіть цілком запущені неурожайні землі стають під впливом ділання зелених гноїв дуже урожайними. Цілі маси пісків і сильно тяжких земель перемінили в Німеччині в урожайні поля, що дають більші збори ніж наші чорноземи. Треба лише доцінювати ділання зелених гноїв і їх управляти. А якщо хто посіяв рослини, щоби їх заорати до землі хай не зміняє свойого заміру і не скормлює худобою, але хай возьме плуг і заоре, бо зелені гної мають таке саме значіння, як добірне зерно, стаєнний і штучні гної, а також добре справлена земля. А що є приповідка: „хто гноїть, цей збирає", хай наші господарі, яким недостає стаєнного гною штучних гноїв не уживають, приступають до засіву рослин на зелені гної. Видані гроші на насіння вернуться в десятеро . **Б. В.**

Гречка, її значіння й управа.

Управі цеї рослини присвячується за мало уваги, хоча гречка має доволі велике значіння.

З зерна роблять крупи, як також мелять на муку. При перерібці гречки на крупи оставляється досить відпадків, бо аж 35—40 прц. луски чи вкінці висівки, що є добрим кормом для худоби. Кормлять ними по більшій части свині та домашну птицю. Солома на пашу менче надається, бо є шкідлива. Однак можна її мішати в малій кількости з іншою пашею або уживати її за підстілку,

а тоді гній буде доброї якости. Крім цего добре є палити гречанкою, а попіл з неї є рівнож добрим до гноїння, бо має богато потасу і фосфору.

Гречка має теж велике значіння в пасічництві. Посіяна вчасно дає пожиток для бжіл. На Поділлю бжоли збірають мід головно з цвіту акації та вчасно посіяної гречки. Теж з огляду на ці добрі прикмети гречки треба, щоби наші господарі присвячували більше уваги управі цеї рослини, раціонально її управляли та збільшили її засівну площу.

Управа гречки.

Гречка удається майже усюди, якщо ґрунт відповідно ґноїться і як слід його обробиться. Посіяна скоро росте, отінює своїми листками землю, а що найважніще, нищить буряни й ріжного рода хвасти. Навіть пословиця каже: „Гречка чистить поле".

Добра гречка у нас не вдається із слідуючих причин:

1. До засіву уживають злого насіння. Сіють часто нецільне — здорове занечищене насіння, мовляв „із дички буде гречка". 2. За мілко орють під гречку та не вживають поглиблювача. 3. Ґрунт під гречку мало або й цілком не оброблюють та не гноять його обірником ні помічними гноями. Це булиб найважніщі причини неурожаю гречки.

В плодозміні гречку треба сіяти по ярих і озимих збіжжах. Позатим гречка не надто вибаглива на якість ґрунту, вимагає однак богато вогкости. Орати треба під зиму на зяблю і то досить глубоко. Можна однак обрабляти ґрунт на весні, але скоро з весною, щоби земля дістала спідну воду. Стаєнним гноєм не повиннося пригноювати, бо гречка сильно виростає, вилягає і дає мало зерна.

За штучні гної є гречка дуже вдячна. В першу чергу фосфорні гної збільшують значно збір, а з них головно томасина розкинена на два тижні перед засівом підносить значно збір, бо має в собі потрібний фосфор і вапно. На морґ висівається 200 кґ. томасини. Теж азотні і потасові гної на пісніщих землях ділають досить добре.

Гречку сіється так, щоби крім зерна мали теж бжоли користь з цвіту. Сіється її найпізніще з усіх ярих збіж, від початку червня, тож час під її управу ґрунт як слід обробити. На зерно сіється гречку пізніще. Взагалі гречка росте дуже мало, бо лиш 78 день треба від посіву до жнив.

Вказаним булоби сіяти ще гірше насіння гречки, як мішанку враз із викою, горохом, пелюшкою в скоро підораних стернях озимого ячменю, жита й пшениці, на зелену пашу під осінь для худоби, або вкінци можна приорювати як зелене гноїння. Таке зелене гноїння придбає для ґрунту і вогкости й досить богато поживних для слідуючих рослин складників.

Гречку на зерно сіється рядковою сівалкою, в рядках на 20—30 цм., щоби кожна рослина мала досить світла, а тоді добре розвинеться й дасть крім рясного цвіту для бжіл, ще й много добірного зерна. Рядковою сівалкою висівається на морґ 35—50 кґ. чистого й перевіяного зерна. За добре справлену землю, погноєну штучними гноями платить гречка 8—14 метр. сотн. зерна з морґа. Невиключена теж дуже мала кількість зерна, бо збір залежний від поліття. Гречка не вся зразу зріє, тому не слід ждати із збором, заки вся доспіє. Збирати належить її тоді, як більша часть зерна на стеблах, головнім гоні та гильцях дозріла. Коситься її звичайно вечерами або ранками за роси, з огляду на зріле зерно, яке скоро витрясається. Незріле зерно й солома дійде на покосах або в снопах.

Антін Антонович.

Щоби мати добре сіно.

Не всюди стрінеться в нас богато добрих сіножатей, але нема господаря, що не годувавби худоби сіном. Сіно це буває або із тих не дуже добрих сіножатей, або з конюшини, люцерни, або ріжних мішанок трав з конюшинами. Цілком доброго сіна в нас буває мало, і з тих сіножатей, які є, можнаби мати богато краще сіно, ніж воно є звичайно. А якість сіна залежить від родів трав, що ростуть на сіножати, пригноювання штучними гноями чи компостом, винищування сіножатних бурянів, а також від часу кошення і способу сушення. На якість сіна мають вплив ці всі роботи, а тим двом послідним приписується звичайно мале значіння і звертається на них доволі малу увагу. Однак від них залежить теж у великій мірі якість сіна і годиться про них з огляду на недалекі сінокоси обширніше згадати.

Праця людська при сінокосах і сушенню мусить бути звернена на це, щоби в час і доброю працею дістати сіно доброї якости. Трава, призначена на сіно достигає з тим часом, коли видає цвіт. Цвіт є саме ознакою, що трава в повні зріла і здібна до заложення нового, самостійного життя-насіння. На насіння видає вона всі свої найкращі сили, бо з нього має вирости нова трава. Тому зі завязанням цвіту в рослині кружляє найбільше поживних соків, які мають витворити зерно. З часом, коли рослина відцвіте і завяжеться зерно, всі соки з била, листків і всіх найменших частей рослини переходять в зерно. Било жовкне, твердне, деревіє, листя затрачує свою гарну зелень, навіть листки цвіту опадають, бо вся сила — поживні соки перейшли сповняти дальшу працю, витворювати нове життя — зерно. Рослина з вибудованням зерна відумерла, затратила всі соки-поживу, перемінилася в безвартісне дерево.

Знаємо, що на сіножати ростуть ріжного рода трави, що неоднаково зріють. Одні скоріше, другі пізніше. З огляду на повну живучість рослини, на велику кількість поживних соків і на не однакову скорість зріння, час до кошення треба підібрати так, щоби не косити за скоро і не за пізно. Найвідповідніший час той, коли більшість трав находиться в повнім цвіті. Добре підібраний час до кошення зліпшить якість сіна, хоча воно було би з лихої сіножати. Навіть на скорім кошенню не тратиться, бо скоріше і більша виросте отава. Але за пізне кошення навіть доброї сіножати не дасть доброго сіна. Богато господарів косить сіножати нарочно доволі пізно, щоби трави винасінилися і в цей спосіб сіножать в деяких місцях порожна, заросла новими травами. Спосіб це досить шкідливий, бо всі буряни винасінюються богато скоріше від трав, і сіножать від цего лише заростає бурянами, теж і насіння трав не є найліпше, бо це трави більшістю самозасівні. Краще викосити сіножать в час, а насіння шляхотних трав прикупити. І сіно тоді буде куди краще і сіножать сама буде з року на рік виліпшуватися.

Деколи припадають сінокоси в час дощів а навіть слоти. Викошена трава в дощеву пору, натягає богато води, вода розпускає поживні соки і вимиває їх із трави. Коли потепліє і трава стане підсихати,

тоді розмножується дуже богато плісней і шкідливих бактерій, що викликають пліснінння і стухлину сіна. Щоби отже сіно мало свій питомий приємний запах і було більше поживне, не повиннося його викошувати в часі дощів, але краще заждати ще якийсь час. Трава за цей час не здеревіє і буде богато поживніша.

Не менше важним часу кошення є теж сушення трави на сіно. Траву сушену на покосах треба кілька разів обертати а пізніше зграбувати на купу. Через обертання і взагалі рухання сушеної трави, тратить вона богато на вартости. По зборі конюшини або люцерни бачиться на землі богато листків і головок цвітів. Це є найцінніші части кождої рослини, бо вони найбільше смачні і поживні. В них головно находиться та пожива і всі ті складники скріпляючі цілий орґанізм звіряти, які представляють для худоби найбільшу вартість. Тому кожде сушення, через яке тратиться такі цінні частини є негосподарне і через те має страту ніхто інший, але сам господар. Правдиве сіно — листки і цвіт остає на полі, а сухе, тверде, маловартісне стебло везеться до стодоли.

Шкода часу і праці. Про шкідливе ділання води і дощів на траву, що лежить на покосах згадано вже вище.

Щоби оминути втрати при сушенню скошених всіх трав без виїмку на сіно, не годиться сушити трави на покосах, але на острівках, обломаних з залузя смереках і т. д. Дуже дешево випаде це господарям близько лісів, бо раз зладжене вистане на довший час. Навіть, якщо прийдеться за потрібне дерево видати гроші, то і це оплатиться. Свіжо скошена трава наложена на острівки, або коли, скоро вяне і висихає. Вітер продуває траву і усуває всі випари,

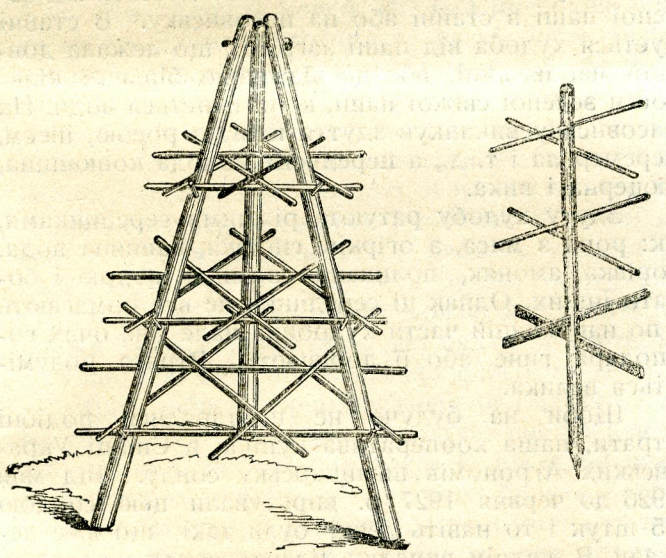

Острівки до сушення сіна.

так що трава не псується пліснями і шкідливими бактеріями. Навіть в часі довших і обильних дощів вона не загниває і не пропадає марно, бо вода трави не розмочує, поживи не виполокує, але цілком нешкідливо спливає по верха. Хай це буде трава, чи готове сіно, скоро обсохне і без нового розкидування, обертання і т. д. можна його звозити під стріху.,

Хто має погану сіножать, а хоче мати принайменше троха можливо добре сіно, свіже, пахуче, не стухле і сплісніле, ясно-жовтої краски, богате листками і цвітом, хай затямить цих кілька правил, а оплатить йому їх худоба може навіть так далеко, що по кількох літах буде міг справити сіножать і привести її присівом насіння шляхотних трав, підсиленням штучними гноями або компостом до доброго стану і до великої видатности, доброго, смачного і поживного сіна.

Б. В.

Управа тютюну.

Механічна обрібка ґрунту підчас росту рослин.

Тютюн підчас росту вимагає дбайливої механічної обрібки землі.

Днів пару після розсадження треба рослини просапати. Просапувати можна, або американським ручним, а навіть кінним плянетом, або ручною сапкою. Просапувати треба докладно кожну рослину з окрема, а висапані буряни не можна оставляти на полі, але зараз таки з поля усунути. Якщо висапані буряни остануть на полі, тоді стають вони гніздами для всякого рода шкідників, що скоро множаться та сильно винищують рослини. Підчас першого та дальших обсапувань, належить вистерігатися надто горячих днів, бо саме тоді найлекше можна ушкодити корінці й листки рослини. Крім цього зрушена підчас соняшних днів земля скоріще висихає, що відємно впливає на розвій тютюневих кущів.

Спеціялісти-практики від управи тютюну, поручають обсапувати тютюн через перших пять тижнів, один раз тижнево. Добре є також між першим а другим обсапуванням, а саме після 10—18 дня піділляти кущики гноївкою. До цього треба гноївку розпустити з водою ось так: шість відер води на 1 відро сильної гноївки. Розтвором цим (6 частин води, 1 частина гноївки) треба обережно заливати, щоби не скропити листків.

По тижневі після першого просапання треба ще раз пересапати. При сапанню треба конче звернути увагу, щоби не засипати землею листків, не ушкодити самої рослини ні корінців. В вогкі літа треба рослини і землю між кущиками просапувати частійше, доки не винищиться всякого рода бурянів та доки ґрунт не стане пухким.

Якщо розсаджені рослини тютюну з невідомих причин поволи ростуть, треба пробувати поливати їх розтвором гноївки, як вище була згадка. О скількиб й це не помагало, то в тім випадку треба зробити ще ось такий розтвір: До 40 відрової бочки з водою домішати 1/2—3/4 відра навозу курей або голубів і домішати ще худобячого гною і гноївки. Все разом добре перемішане оставити на 5—7 день, щоби виферментувало. Пів квартою цього розтвору залляти кожну рослину один раз. А як вимагатиме потреба, то повторити це саме після тижня другий і третий раз. Більше як 3 рази, раз на тиждень заливати рослин цим розтвором не вільно, бо тютюн сильно вибуяє і дасть грубе маловартісне для курення листя.

Антін Антонович,
студ. аґрономії.

Шкідники овочевих дерев і рослин.

Вже було згадано про шкідників з малих мотилів, а що і більші мотилі роблять нам чимало шкоди, годиться згадати про них, як про нічних мотилів (нетлів), прядунів, монашок, пядаків та білюхів.

З нічних мотилів більшими шкідниками є нетлі, себто великі, кожному господареві знані, волохаті, темної краски мотилі, зглядно їх 12—16-ти ногі гусениці також темної краски. Живуть по більшій части в землі і шкодять корінцям рослин та бульвам. Один рід шкодить на горосі. Це червоно-гніда гусениця з чотирма пругами на хребті, інший рід на конюшині. Зелена гусениця з білими пасками на

хребті, а жовтими по боках, з 12-ма ногами, 3 цм. довга. На капусті шкодить також зелена гусениця з ясним хребтом і скісними пругами по боках. Крім цих є богато інших, що шкодять як на корінцях, так і на листях рослин, головках капусти і городини. Нищити їх можна збиранням і роздавлюванням гусениць, наприскуванням арсеновими препаратами, або ще краще посипуванням рослин нападених гусеницями мілко меленим негашеним вапном або сажею. Богато може помогти в нищенню їх дріб і свині. Крім згаданих є ще досить важна нетля засівна, котрої гусениця аж 5 цм. довга, груба, сірої краски, по боках ясна з темно обведеним хребтом. Живе по більшости в землі і за дня її не видно, хиба вечерами вилазить на жир. В рослинах не перебирає, шкодить і бурякам і бараболям, в яких нераз повертить грубі діри (видолинки), але не щадить також озимини, ані ярини. Знищити її можна перш за все штучними гноями, як каїніт, суперфосфат, азотняк і т. п., бо хлівний гній розвиток їх лише підпирає. Мотилів можна ловити до бочок з меляссою покропленою пивом, котрого запах принадить їх. Найбільше ще нищать їх птиці, що є природним помічником господаря в боротьбі з комахами.

З прядунів можна у нас побачити перстенчака, що складає яєчка наоколо тонких і грубших галузок у виді перстенів. Гусениця жовта, 3—5 цм. довга волохата, з білим хребтом, а по боках має синій, чорно обведений пруг. Гусенички вилазять з початком квітня і дуже скоро ростуть, а тим самим жеруть що попаде, листя, цвіт всіх овочевих дерев і кущів. Відтак спрядують мов павутиною листя у великі гнізда. В червні закуклюється в білий змоток, а за 3—4 тижні вилазять вже мотилі.

Нищити їх треба збиранням, або прямо на дереві спалюванням згаданих перстенів і змотків. Молоді гусенички знищаться поприскуванням тютюневою настійкою або сірим потасовим милинням.

З монашок важніші є: 1) **Lymatria dispar** головата гусениця, 5 цм. довга, гніда, з трема жовтими пругами, перших пять перстенів мають сині або фіолетові бородавки. Яєчка кладе до купок і покриває вовною. Найкраще нищити яєчка наприскуванням нафтою, або щіткою намоченою в нафті. Гусенички спалювати тоді, як злізаються (в маю), або наприскувати арсеновими препаратами. 2) Монашка золотозада. Мотиль білий а гусениця чорна, волохата, 2-ий хребетний пруг червоний, на 9—10. перстені червоний горбок, є 3 цм. довга. Перезимовує на деревах овочевих у великих гніздах з листя, з яких вилазять на весні страшно пажерливі гусениці. Нищити гнізда зимою, зрізувати разом з галузками і спалювати, якщо не спалимо в зимі і ранною весною, то молоді гусенички треба поприскувати тютюневою настійкою або потасовим милом, старші гусенички хиба арсеновими розтворами.

Дуже часто можна бачити у нас, як гусениця посувається немовби мірила пядами, здвигаючи передок, кладе його каблуком до переду а відтак притягає зад, це якраз гусениці мотиля пядака. Гусениці довгі, тонкі, звичайно мають лиш послідню пару ніжок розвинутих, через що так посуваються. В їді не перебирає, жере, що попаде, пупляхи, цвіт і листя овочевих дерев, та пряде їх в клубки. Гусениця жовто зеленої краски, з темним хребтом і трома білими рисами по боках. Головка зелена. В червни гусениці спускаються по нитці до землі, тут закуклюються а в осени вилазять з них крилаті самці і безкрилі самички-мотилі. Самичка лізе в осени по пни на верх, щоби там зложити 350 до 400 яєчок, хоч дуже часто складає їх на пні низько при землі. Самички найлучше ловити липкими обвязками низько на пні привязаними, які треба частіше відсвіжувати, а яєчка нищити наприскуванням мішаниною з ½ кґ соди, ½ кґ потасового лугу, 400 ґрамів сірого мила, все розпущене в 50 літрах води, а також 8% карболіновим розтвором, знова самі гусениці арсеновим розтвором.

Вкінці годиться ще згадати про всім нам господарям знаного білюха капустяного, що рік річно діравить капусту та занечищує відходами, а ми хиба деяку гусеницю роздусимо пальцями і більш нічого, хоч шкода спричиннена є велика, бо зменшує збір і згіршує якість капусти. Білюх капустяний не шкодить сам, але йому помагають другі білюхи як: Ріпчичка, ріпочка, білюх гороховий, білюх овочевий та інші. Всіх гусениці зелені, зеленаві, жовто-зелені, синьо-сірі, майже однакової величини. Білюхів на капусті і зеленині нищити треба все зарані натиранням листя щіточкою намоченою в денатурованім спірті, або наприскувати 50—60° С теплою водою з додатком 2% зеленого мила. (На 100 л. води 2 кґ. мила.) Також добра є мішанина 2 кґ вапна і 3 кґ кухонної соли розпущених в 100 літр. води, можна також посипати порошком з негашеного вапна або суперфосфату. Кажуть, що мотилів відганяє запах тютюну посадженого поміж капустою, але тут можна часом невинно прийти в непорозуміння зі скарбовою сторожею. Також качки і вся птиця збирають залюбки гусениці, розуміється, як голодні.

Осип Яхницький.

Як ратувати здуту худобу?

Кождого року пропадає нашим господарям богато худоби від здуття. Худоба дується від зеленої паші в стайні або на пасовиську. В стайні дується худоба від паші загрітої, що лежала довший час на купі, або по зїдженню більшої кількости зеленої свіжої паші, коли напеться води. На пасовиську викликує здуття паша з росою, інеєм, перемерзла і т. д., а передусім молода конюшина, люцерна і вика.

Здуту худобу ратують ріжними середниками, як: ропа з мяса, з огірків, гноївка, вапняна вода, горівка, амоняк, поливання зимною водою і богато інших. Однак ці середники не все помагають і по найбільшій части худобина паде і на очах господаря гине або її дорізують. Втрата розуміється велика.

Щоби на будуче не повтарялися подібні втрати, наша кооператива купила в Спілці Українських Аґрономів швайцарську сонду. Від мая 1926 до червня 1927 р. виратували цею сондою 75 штук і то навіть деякі були такі, що вже лежали. В жаднім випадку ділання сонди не завело, але найдальше до 5-ох мінут ґази випущено і худобину вратовано. Коли почислити, що ми заплатили за сонду 47.50 зол., а виратували 75 штук, то нам сонда оплатилася вже в десятеро, а ще є цілком як нова і неуживана. Ба, що більше. Ми не лише вратували 75 штук, але приєднали в члени кооперативи і відділу самопомочі завзятих противників і є вони тепер найбільше карними членами.

Тому тим кооперативам, що хотять крім торговлі споживчими товарами принести членам найбільше потрібну поміч, затіснити кружок кооперативних членів і приєднати нових, радимо як найскорше купити швайцарську сонду і все проче ветеринарійне приладдя. Видаток невеликий, а користь і поміч для членів велика.

Кооператива „Надія" в Перемилові.

Василь Борейко. Іван Біленький.

Від Редакції: Подібних випадків занотовано вже богато більше. Швайцарські сонди є для кооператив дійсним добродійством і ми можемо від себе припоручити всім кооперативам і кружкам „Сільського Господаря" а навіть заможнішим господарям закуплювати сонди. Можна їх набути лише в Спілці Українських Аґрономів, Львів, вул. Зіморовича 20.

Машина в сільському господарстві.

Сівалки.

Поширена в нас гадка, що сівалки можуть уживати лише фільварки і взагалі більші господарства, бо це машина велика, тяжка і дорога. Однак деякі кооперативи в краю закупили вже сівалки і дали до уживання своїм членам. Сівалки сповняють дуже гарно своє завдання, так, що поширення їх уживання зростає з кождим роком.

Кождій кооперативі приходиться вибирати між великим числом сівалок ріжної конструкції, краєвих і заграничних, гірших і ліпших. Найбільше поширені є сівалки чеської фірми „Мелі-хар", що здобувають чимраз більше покупців, завдяки своїй якости. Найліпшою їх прикметою це те, що зерно висівають ложочками, так, що його не ушкоджують і все висівають дуже докладно. Регульованням можна досягнути навіть ріжниці 1 кґ. Теж скорість коней, якість і поверхня землі не мають найменшого впливу на кількість висіву, чого о інших сівалках сказати не можна, бо часто висіви затикаються і остають порожні незасіяні місця. Сівалку можна уживати не лише до сіяння збіжжа, але до сіяння всіх рослин. Уставлення ложочок і заложення другого зубового колеса позволяє висівати найменше і найбільше зерно навіть у ріжних віддаленнях в рядках, так що сівалка надається до сіяння кукурудзи, гороху а навіть маку. Теж при засіві можна поодинокі ложочки замикати, так що деякі рядки не сіють, що є важне при кінцевім засіві нерівного поля.

Крім доброго приряду висівного заслугує ще на увагу добрий матеріял і солідне викінчення цілої машини. Всі зубові колеса є докладно виконані і дають запоруку, що довго будуть працювати без великого зужиття. Ціла машина сильно і добре збудована і саме завдяки цему годиться для наших кооператив, бо сівалку треба перетягати зіпсованими дорогами, через що вона скоро псується. Добрий матеріял і сильна будова запевнює добру працю машини на довший час. Для членів кооперативи найбільше годиться 10—12 рядкова, на пару коней, що засіває за 10 годин 6 моргів. Такі сівалки купили кооперативи в Боссирах і Коцюбинчиках копичинецького повіту та є з них вповні вдоволені.

Зла сторона сівалки — велика ціна. Але коли станемо на становищі, що кооператива повинна купувати щось найліпшого, що має послужити для всіх членів на довгий час, то треба заплатити більше грошей. А кожда кооператива може заплатити, бо належитість розложена на 12 місяців на сплати.

Інж. Б. Волинець.

Як найліпше зужити овочі?

Виріб овочевого вина.

Зближається час, коли всі дерева і кущі покриються овочами. Час це головно в нас дуже приємний для дітвори, бо має до схочу смачної поживи — овочів, а навіть для господарів овочі стануть джерелом дрібних доходів. Ці доходи є дуже малі, а конче здалобися їх збільшити. А збільшити їх можна досить легко, перерібкою гірших сортів овочів на мармеляди і повила, а ліпших родів на овочеві вина.

На виріб вина можна ужити всіх овочів, що мають цукор і квас яблочний у відповідній кількости. До цего годяться найліпше яблока не за солодкі і не за квасні. Можна робити овочеві вина теж з терпких грушок. Взагалі всі роди овочів надаються до виробу вина, але найкраще і найтревалійше є вино з ренет.

Яких овочів уживати на виріб вина?

Яких овочів ужиється до виробу вина, таке буде вино. Добре вино дадуть лише овочі добре визрілі. Падалиці, зіпсовані овочі, або невизрілі дадуть щось посередного між вином а оцтом. Тому літні овочі менше добрі треба переробити зараз на вино для домашнього вжитку, а на вино добре, тревале, найліпше уживати зрілих і здорових овочів. Овочі по зборі складається на солому на дворі або у воздушній кімнаті, щоби цілком визріли. За цей час переходять в овочах деякі корисні для вина переміни, так, що вироблене вино є добре і тревале.

До виробу вина треба уживати також лише овочів чистих і не зігнилих. Тому треба їх вимити а зігнилі части докладно вирізати. По скорім висушенню можна приступати до тиснення соку.

Як добувати сік з яблок?

Кождий овоч має зверха лупину, що закриває ціле овочеве мясо-ядро. Це ядро є поодинокі маленькі клітини, які є виповнені соком. Для вироблення вина треба добути сік. Це найкраще робити розірванням лупини і всіх клітинок. Тому овочі треба скорше роздробити на окремім млинку. Млинок мусить бути так зроблений, щоби овочі не стикалися зі зелізом, бо вино набирає неприємного смаку. До цего годяться найліпше вальці камінні. Менші кількости овочів можна розмолоти на маленькій машині, або розтовчи на ступі. До витиснення соку з роздроблених овочів уживається праси. Праса є зро-

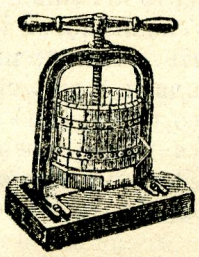

Праса до овочів.

блена з довгої шруби прикріпленої на горі в рамі і з коша, до якого вкладається завинені в рідкім полотні роздроблені овочі. Коли кіш наповнений, підкладається деревляні кружки і крутиться шрубою, яка сильно стискає овочі в коші. Коли з овочів перестав витікати сік, відкручується шрубу, зрушується овочі і витискається ще раз. Коли зробилося це два рази, овочі є докладно витиснені, а якщо ще вогкі, треба стискати дальше. Пересічно зі 100 кґ. добрих яблок, натиснеться 60—65 літрів соку.

Як приправити сік, щоби дістати добре вино?

Витиснений сік складається з води, цукру, яблочного квасу, танніну і мінеральних солей. Цукру звичайно в соці яблок є 10—12%, а квасу буде мало. З цукру витворюється алькоголь. З 10% витворюється 6% алькоголю, то значить у 100 літрах вина витвориться 6 літрів алькоголю. А що вино зі 6% алькоголю є дуже слабе і мало тревале, тож треба виробити вино сильніше. Добре вино має пересічно 10—12 прц. алькоголю. На таку кількість алькоголю є за мала кількість цукру в соці, і тому до яблочного соку треба придавати на 100 літрів соку 10—12 кґ. цукру. Але ця кількість цукру, яку треба додати залежить також від кількости квасу. Тому, що вина виробляється з різних овочів, які мають різні кількости цукру і квасу, треба соки овочів більше квасних розріджувати водою і придавати більше цукру. До соків солодких додають терпких грушок, або яблок—дичок. Чим більше придається цукру, тим вино вийде сильніше і треваліше. Вина на продаж, мусять мати добрий смак, запах, гарну краску. Проте треба точно обчислити кількість всіх складників, щоби знати, кілько треба чого додати, бо кількість тих складників в овочах є залежна від землі, гноєння дерев і поліття.

Потрібну кількість цукру (найліпший є цукор з голови) розпускається в кількох літрах води, а по відстоянню, приливається до прочого соку. По приданню цукру все добре вимішати, по чім можна приступити до приправи соку, до квашення - ферментації.

далі буде.

Добрі ради.

Средство проти гниття стовпів.

Стовпи при парканах а також при господарських будинках вкопані в землю скоро гниють і через це богато шкоди. Щоби запобігти так великим шкодам стовпи обпалюють або мажуть дьохтем, смолою, тиром і т. п., але це вистарчає лише на короткий час. Щоби стовп вкопаний в землю стояв довше, добре є його натерти такою мішаниною: 1 і пів кґ. чистого річного піску, чверть кґ. порошку крейди, чверть кґ. живиці і 2 дкґ. льняного олію загрівати на слабім вогни і мішати так довго, аж зі всего зробиться однородна маса. До цеї мішанини треба придати 1 дкґ. синього каміння і 1 до 2 дкґ. сірчаного квасу. Цею ще горячою мішаниною натирається части дерева, що мають бути вкопані в землю. Закопувати можна щойно по 6-х годинах. Такі стовпи витримають 30—40 літ.

Тревалість ґонтів.

Щоби ґонти довше стояли і не пропускали води добре є натирати їх тиром. Натирання повторити другий раз в горячий погідний день і посипати ґонти порошком цегли. Ґонти стають тревалішими і не чіпається їх так скоро огонь.

Як нищити мухи?

Мухи дошкулюють сильно і людям і звірятам. До нищення їх уживається ріжних дешевших і дорожших средств. Але найдешевшим средством є молоко засолоджене цукром, до якого наливається кілька крапель формаліни. Молоко вилляте на плитку посудину і поставлене в місці де громадяться мухи, богато їх винищить.

Средство проти плісни хліба.

Хліб плісніє, коли його переховувати в вогкім, мало продувнім місці а також, коли не є добре випечений. В продувнім місці висихає хліб дуже скоро. Найпевніший спосіб на захованя хліба через довший час в добрім стані є переховування свіжо спеченого хліба в мішку з муки на продувнім місці.

Як варити пиво?

Пиво виробляється із ячменю і хмелю. Зерно ячменю мусить бути більше, тяжке і незіпсоване. Вибране зерно 25 дкґ. навогчується водою і ставиться в тепле місце, щоби кільчилося. Добре скільчений ячмінь палиться на блясі, щоби дістав темну краску. В цей спосіб приготований ячмінь вариться 1 годину в 14 літрах води, а відтак придається 4 дкґ. доброго незвітрілого хмелю і вариться дальше через одну годину. По звареню проціджується все до другого начиння, а по вихолодженню придається 25 дкґ. цукру розпущеного в літрі горячої води і 2 дкґ. добрих дріжджей. Все добре вимішується і ставиться на 24 год. в добре прикритій посудині в середно теплій кімнаті. Відтак можна зливати до чисто вимитих пляшок, які треба затикати сильними здоровими корками. До кождої пляшки можна кинути кілька зерняток рижу.

Господарський порадник.

Направа мотору.

Питання 74. Маю ще передвоєнний бензиновий мотор, але в нього валець і толок дуже зужиті, так, що вже не цілком добре працює. Чи можна мотор ще направити? С. Р. з Б.

Відповідь: У мотора лише витерті обручі на толоці і тому він щільно не притискає до вальця. Можете закупити у фабриці, з якої мотор походить нові обручі на толок. Заложення нових обручів зробить монтер за малою оплатою.

Ділання помічних гноїв.

Питання 77. Минулого року гноїв під пшеницю на тяжкій землі суперфосфатом і сірчаном амонним. Сього року посіяв жито в пшеничниську і жито по мішанці. В пшеничниську жито богато краще. Чи є можливе, щоби ще ділали помічні гної? Як довго вони ділають? Я. Л. з Т.

Відповідь: Ділання помічних гноїв може протягнутися навіть на кілька літ, залежно від землі, рослини і гноєння поля стаєнним гноєм. Томасина ділає деколи навіть через 4 роки, а суперфосфат 2 роки і більше. Так само є з другими гноями.

Худобячий ґедз і його нищення.

Відповідь друга: щоби знищити личинки, що загніздилися під шкірою, добре є натирати нападені місця нафталіновою мастю. Місця треба докладно обстричи і втирати рукою масть в шкіру. Для худоби масть є нешкідлива. Зараз по першім

натертю личинки менші гинуть, більші вилазять, а ґудзи розходяться. Але це помагає лише на ці ґудзи, що вже витворилися. Тому, щоби знищити ці личинки, що появляються під шкірою, треба

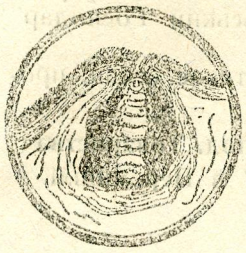

Личинка худобячого ґедза в шкірі.

Личинка худобячого ґедза в землі.

натирання повторяти кождих 8—14 день, аж всі ґудзи зникнуть.

Відповідь трета: Худобу охорониться від ґедза лише тоді, коли заборониться йому складання яєчок на шкірі. Тому треба худобу перед вигнанням на пасовисько насмарувати виваром оріхового листя, або олійком ялівцю, бобкового листя, що відганяють мухи своїм неприємним запахом.

Задержування молока у корови.

Питання 80. Маю молоду корову, що задержує молоко при доєнню і то так, що одного дня дасть дуже мало около 2 літри, а другого 12—14 літрів. Що це за причина і чи можна цю хибу усунути? А. Г. з К.

Відповідь: Причиною задержування молока може бути нервова недуга корови. Якщо корова сама неспокійна і другим не дає спокою, то добре булоби її запрягати. Перед кождим доєнням добре булоби вимя намасувати.

Годования коней.

Питання 81. Маю дві пари коней. Одна пара старших, якими роблю і які добре виглядають. Друга пара молодих, неуживаних ще до роботи, дістають таку саму пашу як старі, а виглядають зле. Що це за причина? Як годувати коні? Яка є добра книжка о годівлі і лічению коней? И. Г. з Т.

Відповідь: Причиною цего, що молоді коні при однаковій паші виглядають гірше старих, може бути виміна зубів, нездале сіно і вода, неправильне подавання паші, а також хроби в кишках. Треба винайти причину і відповідно до цего зарядити годівлю. Якщо коні міняють зуби, то треба їм давати зерно не ціле а душене. Для молодих коней найліпшою поживою є овес і здорове, смачне сіно. Січку можна придавати разом зі зерном. Книжки української о годівлі і лічению коней нема, але є польська проф. Рунґого, що коштує 12 зол.

Бурачиння і бараболянка — паша для худоби.

Питання 82. Кождого року кормлю худобу листям буряків і бараболянкою. Корови тратять молоко і дістають бігунку. Люди кажуть, що це від такої паші. Чи це правда? І що робити? — Б. А. з В.

Відповідь: Годівля бурачинням і бараболянкою потягає за собою подвійну шкоду. Зелена часть для рослини є легкими, якими вона дихає. Коли зрізуємо зелену часть, рослина не може добре дихати і дає через це менші збори. Худоба з такої паші не має богато користи, бо дістає бігунку і тратить молоко. Бігунку викликуюць кваси, яких бурачиння має доволі богато. Найліпше булоби перестати годувати в цей спосіб худобу, а якщо не маєте іншої паші, то давати так, щоби худоба звикала, а щоби не було бігунки, придавати пашного вапна.

Іржа на пшениці.

Питання 83. Вже тепер зачинає появлятися на листю пшениці і других збіжжах, червоний порошок. Минулого року було його так богато, що перейшовши пшеницею убрання було ціле червоне. Як цему зарадити? І. П. з Д.

Відповідь: Іржа на пшениці появляється досить часто і місцями робить досить великі шкоди. Чим збіжжа є нахильніше до іржі, тим вона його більше нападає і винищує листя. Щоби її цілком знищити треба підібрати такі роди, що є відпорні проти іржі. Знищити її цілком не можна, але зменшити шкоди можна пригноюванням гноями фосфорними, потасовими і вапняними, а також винищуванням всіх бурянів.

Передчасне зріння жита.

Питання 84. Що за причина, що жито погноєне томасиною скорше зріє, а колосся більшістю є порожне. Не ліпше гноїти суперфосфатом? — Р. С. з К.

Відповідь: Передчасне зріння жита є доказом односторонного гноїння. Крім томасини треба ще пригноїти азотняком і каінітом або потасовою сіллю. Суперфосфат ділати ліпше від томасини не буде.

Каініт чи потасова сіль?

Питання 85. Хочемо замовити під осінні засіви каініт тому, що дешевший, а радять нам потасову сіль. Що є ліпше? Кооп. в Ж.

Відповідь: Під збіжжа є добрий каініт тому, що сіль, яка находиться в каініті добре ділає на ріст збіжжа. Якщо у вас земля зашкаралуплюється, то краще взяти вам потасову сіль, бо вона не творить шкаралупи і не виполокує зі землі вапна. Теж з огляду на перевіз потасова сіль буде дешевше коштувати.

Праса до овочів.

Питання 86. Хочу цего року робити овочеве вино з яблок. Де можна дістати прасу і кілько буде коштувати? Е. М. з Л.

Відповідь: Прасу до овочів о поємности коша 15 літрів, дістанете в Спілці Українських Агрономів, Львів. Зіморовича 20, в ціні від 150—200 зол.

Нищення кертиці.

Питання 87. Від якогось часу кертиця сильно риє в городі і робить великі шкоди. Як її винищити або вигнати? П. Т. з Б.

Відповідь: Кертиці не повиннося нищити тому, що вона вигублює в городі ріжних шкідників. Що є в городі, є це доказом, що є там богато шкідників, що знищилиби городину. Якщо хочете її вигнати, то це легко можна зробити встромленням до діри галузок чорного бозу, шмати з нафтою, селедця, овечого гною і т. д.

Шкідник жита.

Питання 89. Пересилаю комаху шкідника, що зїдає жито. Комаха ця сильно обсіла цвитуче жито і обсідає теж пшеницю. Що це за комаха і як її нищити. І. Я. з М.

Відповідь: Надіслана комаха не є шкідником ні жита ні пшениці, але навпаки є пожиточна, бо винищує другі менші комахи.

Воші у свиней.

Питання 90. В послідним часі кинулися на свині воші і то у великих кількостях. Чи їх нищити? — Кооп. Злука в Ст.

Відповідь: Воші належать до шкідливих галапасів, що мучать свині і є дуже шкідливими. Винищити їх можна легко, натираючи свиню наперід сильним оцтом, а відтак сірою мастю, олієм з нафтою, олієм з терпентиною і т. д. Крім того треба докладно вичистити хлів, вибілити, часто зміняти підстілку а свині годувати поживною, ядерною пашею.

Важна справа.

Чому селяне платять більші податки від дідичів? Домагайтесь ревізії клясифікації ґрунтів.

Загально відома річ, що як закладали тому кількадесять літ ґрунтовий катастер, зачислено двірські ґрунти до низших кляс, до 4, 5, 6 і 7, а тимчасом селянські ґрунти, ті самі або гірші, зачислено до кляси 1, 2, 3 або 4-ої. А що висота ґрунтового податку залежить від кляси ґрунту, то селяни в многих випадках платять від того самого ґрунту висші податки як дідичі.

На домагання деяких послів міністерство рільництва рескриптом з дня 31. марта 1926 року зарядило переклясифікування ґрунтів, а тепер скарбова палата у Львові оповістила, що задля зібрання матеріялу до ревізії клясифікації всі евіденції катастру ґрунтового податку, почавши від мая 1927 р. в перших трьох днях кождого місяця будуть приймати зголошення властителів ґрунтів щодо занадто високого заклясування ґрунтів.

За переведення оправданих змін в клясифікації заплатять інтересовані сторони в своїм часі звичайні евіденційні належитости. У випадках неоправданих зголошень інтересовані сторони мусять звернути державному скарбови всі кошти клясифікації ґрунтів, тому просьби о ревізію треба зголошувати тільки там, де заходить очевидна кривда.

„Свобода“ ч. 20, з дня 15. травня 1927.

Вісти з „Сільського Господаря“.

Звичайні Загальні Збори Філії „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“ в **Коломиї** відбудуться **19. червня** 1927 о год. 11. передпол. в салі „Народнього Дому“ в Коломиї з порядком дня: 1. Відкриття Зборів. 2. Відчитання протоколу з попер. Загальних Зборів. 3. Звіт членів Виділу філії. 4. Уділення абсолюторії уступаючій Раді. 5. Вибір нового Виділу філії. 6. Рефетат про господарське положення виголосить інж. Ю. Павликовський, представник Головного Т-ва. 7. Внески та запити.

Др. І. Ганкевич
Секретар

М. Берлад
Голова.

ГОСПОДАРСЬКЕ ВІЧЕ В ПЕРЕМИШЛІ.

Заходом Філії „Сільський Господар“ в Перемишлі відбудеться в пятницю, дня 17. червня 1927 о 12. годині в салі Народнього Дому в Перемишлі **Велике господарське віче** зі слідуючим порядком нарад:

1. Податкові справи наших громад і як боротися селянам проти надмірних податків. — Реферат виголосить делеґат Т-ва „Сільський Господар“ у Львові.

2. Справа рільничої орґанізації, віднова кредитової кооперації і справа комасації — Реферати виголосить делеґат Філії „Сільський Господар“ в Перемишлі.

З огляду на справу, яка дотикає селян, просимо якнайчисленніше явитися.

Рада Філії Краєв. Господ. Товариства „Сільський Господар“ в Перемишлі.

ВИСТАВА
українського домашнього промислу.

Повітовий Комітет Виставовий в Рудках повідомляє, що дня 3. липня 1927 р. о год. 12. в пол. відбудеться в Народнім Домі в Рудках відкриття Вистави українського домашнього промислу, як ужиткового так і декоративного, рудецького повіту, а з поза повіту беруть участь у виставі „Гуцульське Мистецтво“ в Косові і кооператива „Рій“ вироби пасічничі.

Вистава має за ціль дати наглядний образ нашої творчої промислової праці, праці і краси, зродженої з самого народнього духа. Вистава дасть наглядне свідоцтво про культуру нашого народу та про його гарну душу. Вистава має бути пробою поширення домашнього промислу, який заступивби тандитні фабричні вироби і всякі недоходжені лахміття, гарними виробами власної праці. Тож спішіть громадно оглянути цю пробну виставу, оглянте прегарні вироби працьовитих рук як інтеліґенції так і селянства, що раді створити щось гарніше і шляхотніше. Тут пізнаєте перли домашнього промислу, як гарну церковну утвар, ріжного роду гафти і вишивки на мужеських і жіночих сорочках, чудові народні строї, подушки, обруси, рушники, ріжнобарвні писанки, 300-літні вироби зі заліза, дерева та новіші домашнього промислу.

Кождий 100-ий ґість дістане гарний дарунок з вистави.

Замовлення на роботи приймає Комітет. — Закінчення вистави 7. липня 1927.

Вступи: для селян 20 сот., для інтеліґенції 50 сотиків.

За виставовий Комітет:

о. С. Кульчицький, голова; **М. Маринякова,** заст. гол.; **Антін Гапяк,** касієр; **М. Стрільчикова,** секр.; **о. В. Боднар, Гр. Ґершаковець, М. Маковська, А. Стельмах, А. Прус, Гр. Мундяк, М. Когутова.**

Віднова культурного життя в хуторі Седмарки.

Після довгих балачок і переконань наша молодь — хлопці й дівчата, відновили дня 8. травня ц. р. філію „Просвіти“. Тільки молодь занялася просвітянською справою, щоби внести свіжіщого повітря, в свій ґлухий і темний хутір. Зараз рада „Просвіти“ запренумерувала „Українську Громаду“, „Наше Життя“, і „Сільський Господар“. А батьки на сором великий відмовились від „Просвіти“, як від азійської чуми. Та мало того, ще й молодіж лякають ріжними страхами зі сторони польської влади. Декотрі дівчата перелякалися й зараз виписалися з членів „Просвіти“, а хлопці енерґійно постановили продовжати своє корисне велике діло.

У нас на хуторі є й заможні господарі, декотрі

Видає: „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“. З друкарні Вид. С-ки „Діло“, Львів, Ринок 10. За ред. відповідає ІЛЬКО ЛИСИЙ.

з них називають себе освіченими людьми, бо часами читають тихцем, щоби ніхто не бачив, в себе в дома ґазету, а декотрі побували й в Америці, та на великий жаль, культура до них не дуже то пристала і то лише на стільки, що носять ґумові ковнірці.

Ганьба вам батьки за таке відношення, а вам молодь честь й слава, що ви зробили перший крок до світла, до майбутнього кращого.

Зараз готується до постанови „Кум мирошник“ і „Піймав облизня“. Орґанізується теж хор під управлінням свідомого громадянина. Виставами взявся керувати наш вчитель К. *Селянин.*

Загальні Збори філії відбулися 16. травня 1926 р. Склад ради філії: голова Грицько Тершаковець, заст. гол. Осип Утриско, секр. Антін Черник, кас. Андрій Черник, члени: Андрій Косс, Андрій Ленець, Іван Пеленський. Рада відбула в 1926 р. 3 засідання, скликано одну анкету в справі основання Пов. Союза Кооп., та одну анкету в справі участи в повітовій виставі домашнього промислу в Рудках. В тій цілі вибрано комітет, який зголосив експонати з обсягу: столярства, шлюсарства, ткацтва, шевства і т. д.

Для підготування робітників по сільських кооперативих скликано до Комарна в дні 12. XII. 1926 р. відпоручників кооператив, та порішено устроїти в Комарні кооперативний курс.

Кооперативний курс в Комарні.

При допомозі Головного Т-ва „Сіль. Госп.“ у Львові устроїла філія 5. тижневий кооперативний курс від 25. I. -- 3. III. 1927 р. при матеріяльній допомозі кооп. Т-ва Задаткового в Комарні. На курс зголосилося 45 учасників, з чого 10 відступило підчас курсу. Прочі скінчили курс з добрими успіхами і є надія, що своє знання обернуть в користь свого села. В числі учасників було 29 мужчин і 6 жінок. За науку оплачували кооперативи за своїх учасників від 10--20 зол., приватні по 5 зол., а незаможні не платили нічого. Курс вели п. Олекса Черник, абс. експ. Академії у Відні, п. Мельничук з Рев. Союза зі Львова і п. Осип Утриско канд. адв. з Комарна.

Курс закінчився при участи Виділу філії і заступників усіх українських товариств в Комарні.

Філія в Збаражі.

Дня 23. травня відбулися основуючі збори Філії „Сільського Господаря“. До Ради Філії увійшли: Д-р Андрій Гаврилюк, лікар в Збаражі голова, Григорій Пастушенко господар в Капустинцях — заст. гол., Василь Чернявський, купець в Збаражі — секр., Андрій Данилюк, господар в Збаражі — касієр. Члени: Іван Цебринський, господар з Лубянок низших, Іван Музика, господар з Красносілець, о. Василь Стадник парох Черниховець.

Господарський курс в Лагодові.

В Лагодові відбувся в днях 1. і 2. червня господарський курс, на якім викладав делеґат „Сільського Господаря“ інж. Б. Волинець. Відбулося 4 лекції про полеву і годівельну господарку. Порушено теж справу заложення відділу обезпечення худоби. На кождій лекції було пересічно 80 слухачів.

Філія в Камінці Стр.

Дня 26. травня відбулося в Камінці стр. господарське віче. На ньому про молочарські спілки референував відпоручник Маслосоюза п. Лис, а про нові напрями в рільній господарці дир. Творидло, відпоручник „Сільського Господаря“. Віче отворив суддя п. Петрушевич, а ним проводив о. Курилас.

Філія „Сільського Господаря“ в Камінці, яка вже відновила своє життя, має велике завдання двигнути сільське господарство поширенням молочного господарства, а то через закладання молочарських спілок і поправу просторих надбужанських пасовиск.

Віче в Кристинополі.

В салі Читальні „Просвіта“ відбулося дня 22. травня господарське віче, в якім взяло участь поверх 200 учасників з 9 громад. Віче відкрив п. Гнатюк і покликав на предсідателя о. Модеста Пелеха, а на секретаря п. Володимира Матвіяса. Орґанізаційний реферат „Про значіння „Сільського Господаря“ як господарської орґанізації“ виголосив п. Гнатюк, взиваючи присутних до закладання кружків „Сільського Господаря“. Реферат господарський „Про значіння хову господарських звірят та їх годівлі“ виголосив інж. Блащук аґроном П. С. К. в Сокалі.

По обширній дискусії над обома рефератами о. Пелех закликом до орґанізації і поступу закінчив віче.

ВСЯЧИНА.

Поширені звірячі недуги.

Носатина. Пов. Долина: Креховичі, Осмолода. **Пов. Рогатин: Підбуже. Пов. Станиславів: Станиславів.**

Пархи у коней. Пов. Жидачів: Демня.

Карбункул. Пов. Рогатин:Путятинці. Пов. Снятин: Устє.

Шелестниця. Пов. Долина: Загірє. Пов. Калуш: Сивка войн. Пов. Станиславів: Брин, Галич. Пов. Жидачів: Жидачів.

Встеклина. Пов. Калуш: Калуш, Сивка войн. Пов. Коломия: Коломия. Пов. Рогатин: Липиця гор., Сарнки гор. Пов. Станиславів: Станиславів. Пов. Товмач: Горигляди, Остриня. Пов. Жидачів: Миколаїв.

ШТУЧНІ НАВОЗИ, як томасина, суперфосфат кістяний і мінеральний, і каїніт

доставляє за посередництвом Кооператив ціловаґоновими ладунками

ЦЕНТРОСОЮЗ, Львів, вул. Зіморовича 20. Жадайте сейчас цінників!

Потрібних інформацій,
порад і поучень при оснуванні молочарських кооператив, як теж і при закупні молочарських машин і приладдя засягайте в одинокій своїй фаховій центральній установі

КРАЄВІМ МОЛОЧАРСЬКІМ СОЮЗІ „МАСЛОСОЮЗ“

У ЛЬВОВІ, ВУЛИЦЯ КОСТЮШКА Ч. 1 а.

або через Відділи в:

Стрию — Шевченка 5.
Станиславові — Собєського 28.
Перемишлі — Ринок 23.
Самборі — Костюшка 11 а.
Коломиї — Шевченка 26.
Сокалі — П. С. К.

СТАЛИЙ ЗБУТ масла мають кооперави запевнений.

МАСЛО СЛАТИ за поспішним фрахтом на адресу своїх Відділів, або до „Маслосоюзу“ Львів, Костюшки 3.

МАШИНИ по цінах фабричних і на догідних услівях до сплати в 10 місячних ратах.

КРАЄВЕ ТОВАРИСТВО ГОСПОДАРСЬКЕ

„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“

У ЛЬВОВІ, ВУЛИЦЯ ЗІМОРОВИЧА Ч. 20.

МАЄ НА СКЛАДІ І ВИСИЛАЄ ЗА ПОПЕРЕДНІМ ОДЕРЖАННЯМ НАЛЕЖИТОСТИ ОТСІ СВОЇ ГОСПОДАРСЬКІ ВИДАННЯ:

		зол.
Григорій Герман:	Годівля гусей, качок, пантарок, павів, фазанів і лебедів.	3·—
„ „	Годівля курей	3·—
о. Й. Раковський:	Годівля рогатої худоби Ч. II.	3·—
М. Творидло:	Годівля безрог	3·—
Ол. Мельник:	Як годувати худобу дешево а добре	2·—
В. Кучера:	Управа садовини	2·25
„	Виріб вин овочевих	2·—
Г. Цееб:	Управа пашних ростин	2·25
Д-р Г. Величко:	Управа пашних бураків . .	0·60
„	Сумішка конюшин з травами	0·60
Інж. Евген Нагірнии:	Взірцеві стайні і гноївні	2·—
Інж. Ол. Лушпинський:	Відбудова знищених сіл ч. II. (Проєкти селянських хат і селянських будинків) .	5·—
„	Відбудова знищених сіл ч.III. (Проєкти приходств і читал.)	5·—
Ю. Павликовський:	Під прапором самопомочи	1·50
„	Не ридайте, а добувайте .	0·20
В. Королів-Старий:	Як вибірати коня . . .	0·50
К. Михайлюк:	Плекання телят	0·50
В. Білинський:	Ветеринарна гігієна і поучення для оглядачів худоби	2·—

ОРИҐІНАЛЬНІ ШВЕДСЬКІ КРУЖЛІВКИ

„ALFA-LAVAL”

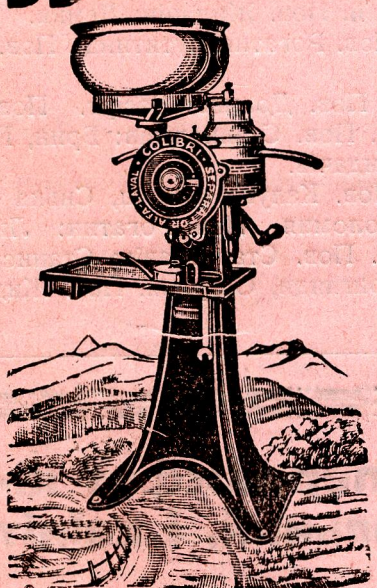

введені по всіх молочарнях, є під кожним оглядом недостижимі.

За докладне відтовщення, за тревалість матеріялу, за простоту конструкції **одержали понад 1300 найвисших нагород і похвал.**

Понад 3,500.000 кружлівок „ALFA-LAVAL” є в ужиттю. — Продаються на 10 місячних рат без опроцентовання. — На 30 літ письменна гарантія доброї праці.

Цілковиті урядження молочарень ручних, парових, електромоторових і паротурбінових. Доставляємо всі машини молочарські від найменших до найбільших. Найліпші машини, найновійші моделі, найнизші ціни, найбільш догідні услівя сплати. Під доглядом спеціялістів інжинірів уділюємо безплатно технічні вказівки щодо урядження молочарень, маслярень і т. д.

На господарській виставі в Ченстохові в р. 1926. одержали ми за кружлівки „ALFA-LAVAL“ і другі молочарські машини ЗОЛОТУ МЕДАЛЮ.

Т-во „ALFA-LAVAL” Сп. з обм. пор.

ВАРШАВА, Краківське Передмістя 60. Відділ в ПОЗНАНІ, вул. Гварна ч. 9.

Адреса телеґр.: ALFA-LAVAL.

Заступництво для українських кооператив має КРАЄВИЙ МОЛОЧАРСЬКИЙ СОЮЗ „МАСЛОСОЮЗ“, Львів, вулиця Костюшка ч. 1а, та всі його відділи в краю.